

Innehåll

Nr. 001 Vättern	1
Nr. 002 Vätterstranden	2
Nr. 003 Sjöstorps herrgårdspark	7
Nr. 004 Sjöstorps betesmarker	8
Nr. 005 Sjöstorps kalkkärr	9
Nr. 006 Kråketorps hagmarker och ekar	10
Nr. 007 Korpralsgårdens betesmark.....	12
Nr. 008 Orrnäs norra grova ekar	12
Nr. 009 Folkets Park-skogen.....	13
Nr. 010 Orrnäs betesmarker	14
Nr. 011 Orrnäs grova ekar och herrgårdspark.....	15
Nr. 012 Orrnäs allé.....	16
Nr. 013 Brännegårdens våtmark	17
Nr. 014 Skrapegårdens torrbacke och kalktorräng.....	18
Nr. 015 Åbys ekbetesmarker.....	19
Nr. 016 Ödeshögs vattentorns park - ”Klockareberget”	20
Nr. 017 Klockargårdsängen	21
Nr. 018 Ödeshögs Sörgårds grova ekar	21
Nr. 019 Ödeshögs ekområden.....	22
Nr. 020 Högmoberg-Rosenborg-Skönatorpets beten.....	23
Nr. 021 Ödeshögs alkärr	24
Nr. 022 Erstorps ekhage.....	24
Nr. 023 Markaån	25
Nr. 024 Äng, Kråkeryd, Stockseryd och Sväms hamlade askar	26
Nr. 025 Sväms Hagmarker.....	27
Nr. 026 Brodderyds odlingslandskap.....	28
Nr. 027 Kronberga alsumpskog	29
Nr. 028 Kronberga ekar	30
Nr. 029 Granlidens betesmark	30
Nr. 030 Visjö-Sjögetorp-Renemos odlingslandskap.....	31
Nr. 031 Sjögetorpseken.....	34
Nr. 032 Skönatorpets al- och talkärr	34
Nr. 033 Stockserydssänkan	35
Nr. 034 Sväms grova ekar.....	36

Nr. 035 Markaån - Vattenmiljön och intilliggande skogsmark	37
Nr. 036 Årydsbäckens stränder och alkärr	38
Nr. 037 Visjön.....	39
Nr. 038 Kanikenäs ek- och aspskog.....	40
Nr. 039 Skälaby sumpskogar	41
Nr. 040 Sunnesjös hamlade träd	41
Nr. 041 Gammalsbybäcken.....	42
Nr. 042 Torp-Gammalsby odlingslandskap	43
Nr. 043 Sunneby odlingslandskap	44
Nr. 044 Sunneby alkärr	45
Nr. 045 Åryd-Grimshults betesmarker	45
Nr. 046 Norra Bråtens hamlade träd	46
Nr. 047 Maltmossens alkärr	47
Nr. 048 Skorperyds odlingslandskap	47
Nr. 049 Kushults odlingslandskap	48
Nr. 050 Sprickdal vid Hårstorp	50
Nr. 051 Storpissans domänreservat.....	51
Nr. 052 Rossholmens betesmarker.....	52
Nr. 053 Rossholmens hamlade ask	52
Nr. 054 Angseryds gamla tomt	53
Nr. 055 Gumby-Bultsbols Odlingslandskap	54
Nr. 056 Gumby/Kaxbol alkärr	56
Nr. 057 Tyrsabols hamlade askar.....	56
Nr. 058 Bankaby-Siggeryd odlingslandskap	57
Nr. 059 Bankaby lövlundar.....	58
Nr. 060 Rossholmen gransumpskog	59
Nr. 061 Bankaby alkärr.....	60
Nr. 062 Näteryds alkärr.....	60
Nr. 063 Hårstorps gamla kulturlandskap	61
Nr. 064 Stavrebergs odlingslandskap.....	62
Nr. 065 Harsbols odlingslandskap	63
Nr. 066 Harsbols sumpskogar	64
Nr. 067 Klämmestorp/Bodebols odlingslandskap	64
Nr. 068 Börstabols sumpskogar	65
Nr. 069 Stora Krokeks odlingslandskap	66

Nr. 070 Lilla Krokeks odlingslandskap	67
Nr. 071 Lilla Krokeks ekjätte.....	68
Nr. 072 Munkeryds odlingslandskap	68
Nr. 073 Holkabergs alkärr.....	69
Nr. 074 Holkabergs kvarnruin	70
Nr. 075 Holkabergs högstarrkärr	70
Nr. 076 Holkabergs skogskälla	71
Nr. 077 Kopparps hamlade lönn	72
Nr. 078 Lakarps betesmark	72
Nr. 079 Norra Kärr.....	73
Nr. 080 Gyllinge tandrotslokal	74
Nr. 081 Staffanstorps och Södra Bråtens odlingslandskap	74
Nr. 082 Staffanstorps gransumpskog	75
Nr. 083 Gåsabols torpmiljö och hamlade askar	76
Nr. 084 Öjans odlingslandskap	76
Nr. 085 Stora Smedstorps strutbräkenlokal	77
Nr. 086 Glasfalls odlingslandskap	77
Nr. 087 Gåsabolstallen.....	78
Nr. 088 Fogeryds sump- och granskogar	78
Nr. 089 Tällekullens tallsumpskog	79
Nr. 090 Tällekullens odlingslandskap.....	79
Nr. 091 Fogeryds odlingslandskap.....	80
Nr. 092 Fogeryds tallmyr	81
Nr. 093 Bodebols skogsmarker.....	82
Nr. 094 Bodebols sumpskog	83
Nr. 095 Sibiriens sumpskogar.....	83
Nr. 096 Holkabergs jätteträd	84
Nr. 097 Fagerhults alsumpskogar	84
Nr. 098 Gräsberg/Fagerhults odlingslandskap.....	85
Nr. 099 Haddåsens vägslänt.....	86
Nr. 100 Haddåsagölen.....	87
Nr. 101 Östra Haddåsens odlingslandskap	87
Nr. 102 Vantekullens betesmarker.....	89
Nr. 103 Stora Morlidens al- och askskog.....	89
Nr. 104 Stora Morlidens hamlade ask.....	90

Nr. 105 Stora Morlidens alsumpskog	90
Nr. 106 Morlidssjön	91
Nr. 107 Lilla Morlidens gammeltallskog.....	92
Nr. 108 Tuna/Gräsbergs bäck- och alsumpskog	92
Nr. 109 Tunas odlingslandskap.....	93
Nr. 110 Tunas tallsumpskog	94
Nr. 111 Lilla Aleryds betesmark.....	94
Nr. 112 Lilla Morlidens odlingslandskap	95
Nr. 113 Lilla Morlidens tallsumpskog	96
Nr. 114 Lilla Morlidens gransumpskog	96
Nr. 115 Stora Aleryds åsgranskog	97
Nr. 116 Stora Aleryds odlingslandskap	98
Nr. 117 Stora Aleryds ljunghed	98
Nr. 118 Stora Aleryds blandsumpskog	99
Nr. 119 Hagens berg	99
Nr. 120 Klöverdalas skogsbäck	100
Nr. 121 Klöverdalas odlingslandskap	101
Nr. 122 Björnseryd-Frätsabolans odlingslandskap	101
Nr. 123 Stengårdshults odlingslandskap	103
Nr. 124 Skräddarps lövsluttning	103
Nr. 125 Sänkegölens sumpskogar och myrar	104
Nr. 126 Öna-Blixhult gammelskog.....	106
Nr. 127 Öna-Blixhults torpmiljöer.....	107
Nr. 128 Öna-Blixhults alsumpskogar.....	107
Nr. 129 Önas odlingslandskap	108
Nr. 130 Blixhults blandsumpskog.....	109
Nr. 131 Krisseby restskog	110
Nr. 132 Vässjöns gammeltallskog	110
Nr. 133 Krisseby-Uppsala-Blixhult-Vinninges odlingslandskap	111
Nr. 134 Skogs kärr	113
Nr. 135 Ruskilsbys hamlade askar	114
Nr. 136 Boets skogsbäck.....	114
Nr. 137 Ruskilsby-Halvarby odlingslandskap	115
Nr. 138 Amundeby odlingslandskap.....	117
Nr. 139 Tingstads skogsbete	118

Nr. 140 Tingstads odlingslandskap.....	119
Nr. 141 Tingstads alsumpskogar.....	120
Nr. 142 Skälaby södra sumpskog.....	121
Nr. 143 Skälaby lövskog.....	122
Nr. 144 Tingstad gransumpskog.....	122
Nr. 145 Skrikakärrens och Storkärrens sumpskogar.....	123
Nr. 146 Bäcks tallskog.....	124
Nr. 147 Äng hagar.....	124
Nr. 148 Kalvhults sumpskogar.....	125
Nr. 149 Kalvhults odlingslandskap.....	125
Nr. 150 Nisshults odlingslandskap.....	126
Nr. 151 Tyrsabola aspbrant.....	127
Nr. 152 Tyrsabolas lövskogar.....	128
Nr. 153 Tyrsabolas skogsbete.....	128
Nr. 154 Jönsabolas blöta kärr.....	129
Nr. 155 Tyrsabolas lövblandskogar.....	129
Nr. 156 Tyrsabola-Boets odlingslandskap.....	130
Nr. 157 Betesmarker kring Backagården.....	131
Nr. 158 Fuktig barrskog öster om Kvarnarp.....	131
Nr. 159 Ängs blandsumpskog.....	132
Nr. 160 Storeryds gammelskog.....	132
Nr. 161 Kälkebos ekar och lindar.....	133
Nr. 162 Ermundebys odlingslandskap.....	133
Nr. 163 Hemmingsbys sumpskogar.....	134
Nr. 164 Bökö hamlade askar.....	135
Nr. 165 Jönsabola-eken.....	136
Nr. 166 Jönsabola betesmark.....	136
Nr. 167 Lyckan-Sonaby odlingslandskap.....	137
Nr. 168 Bunkabola-ekarna.....	138
Nr. 169 Jonshults och Ershults odlingslandskap.....	139
Nr. 170 Jonshult gransumpskog.....	140
Nr. 171 Topphults betesmark.....	141
Nr. 172 Stenkilsbys små skogsområden.....	142
Nr. 173 Stenkilsbys hamlade träd.....	142
Nr. 174 Ersbola odlingslandskap.....	143

Nr. 175 Fiskefällans gamla hagmark och jätteasp	144
Nr. 176 Djupvadets odlingslandskap	145
Nr. 177 Noteskullen i Ersbola - en bergsbrant.....	146
Nr. 178 Stenkilsbys odlingslandskap	146
Nr. 179 Skramlans odlingslandskap.....	147
Nr. 180 Renemos betesmark	148
Nr. 181 Lilla Renemos hållmarker.....	149
Nr. 182 Storeröds grova ekar och ekskogar.....	150
Nr. 183 Renemokärret med omgivande skogsmark.....	151
Nr. 184 Krockseröds odlingslandskap	153
Nr. 185 Månsabola/Hällemons kärr	154
Nr. 186 Prästabolas ekar	154
Nr. 187 Månsabola odlingslandskap	155
Nr. 188 Bonderyd-Bro odlingslandskap	157
Nr. 189 Bonderydssjön	158
Nr. 190 Rambergstorps udde	159
Nr. 191 Sjögårds odlingslandskap	159
Nr. 192 Rambergstorps bergsbrant	160
Nr. 193 Håletorps lövskogar	161
Nr. 194 Rambergstorps lövskog	162
Nr. 195 Dalens odlingslandskap	162
Nr. 196 Höghults jättegyta.....	163
Nr. 197 Rävskinnshults odlingslandskap	163
Nr. 198 Laxhemmets ekar.....	164
Nr. 199 Järnstads sumpskogar	164
Nr. 200 Skräddaretorpet.....	165
Nr. 201 Hällemons barrnaturskog.....	165
Nr. 202 "Gluffera" blockskog	166
Nr. 203 Åbys lövsumpskog.....	166
Nr. 204 Åby storekar.....	167
Nr. 205 Nykvarns bäckfåra	168
Nr. 206 Karlslunds betesmark.....	168
Nr. 207 Åbys berg.....	169
Nr. 208 Åbys betesmarker	169
Nr. 209 Disevidån	171

Nr. 210 Disevidåns strandområden	171
Nr. 211 Karlsgårdens betesmark	172
Nr. 212 Järnstads ekområde	173
Nr. 213 Järnstads odlingslandskap	173
Nr. 214 Syllerstorps grova ekar	174
Nr. 215 Krokseryds barrskog	175
Nr. 216 Syllerstorps ek-hassellund	175
Nr. 217 Svenstorps odlingslandskap	176
Nr. 218 Ryket/Frösängs odlingslandskap	177
Nr. 219 Karlsbergs betesmark	178
Nr. 220 Backatorps betesmark och skogsbete	179
Nr. 221 Sotängs betesmarker	180
Nr. 222 Tjurtorps gammeltallskog	181
Nr. 223 Syllerstorps betesmarker	181
Nr. 224 Järnstad-Syllerstorp skogsområden	182
Nr. 225 Boeryds odlingslandskap	183
Nr. 226 Boeryds blockbrant	184
Nr. 227 Järperys sumpskog	184
Nr. 228 Stenseryds odlingslandskap	185
Nr. 229 Bränneryds våtmarker och sumpskogar	186
Nr. 230 Göleryds betesmarker	187
Nr. 231 Böneryds jätteekar	188
Nr. 232 Böneryds alkärr	189
Nr. 233 Böneryds skogsbäck	189
Nr. 234 Gevikens barnnatureskog	190
Nr. 235 Svinmossen	191
Nr. 236 Videkärrets gamla granskog	191
Nr. 237 Videkärrets blocksänkor	192
Nr. 238 Abborramossarna	192
Nr. 239 Skrålebokärrets gammeltallar	193
Nr. 240 Hålets skogs- och kärrmark	193
Nr. 241 Gransjöns blocksänkor	194
Nr. 242 Rambergstorp en barrurskog	194
Nr. 243 Bonderydssjöns myrkomplex med barnnatureskog	195
Nr. 244 Söråskärrets lövskog	196

Nr. 245 Översjöns blocksänkor.....	196
Nr. 246 Hallångens lövskogsområden och betesmark	197
Nr. 247 Hallångens hamlade träd.....	198
Nr. 248 Hallångens våtmarker	199
Nr. 249 Sågarestugans aspskog.....	199
Nr. 250 Hässlesunds odlingslandskap.....	200
Nr. 251 Hässlesunds lövlundar	201
Nr. 252 Blocksänkorna i Sjöbo	201
Nr. 253 Fagerhults ryl-lokal.....	202
Nr. 254 Fagerhulta tall	203
Nr. 255 Mormorsmossens moränbacklandskap	203
Nr. 256 Mormorsmossens sumpskogar.....	204
Nr. 257 Bökö bäckdal	204
Nr. 258 Lysings Urskogs naturreservat	205
Nr. 259 Flugebokorsets barnnaturskog.....	207
Nr. 260 Naturminnet - en tall på häradsallmanningen	208
Nr. 261 Vässjöns gransumpskog.....	208
Nr. 262 Vässjöns västbrant	209
Nr. 263 Äspebergens naturvärden.....	209
Nr. 263 a: Äspebergens barnnaturskog.....	210
Nr. 263 b och c: Äspebergens sumpskogar.....	210
Nr. 263 d och e: Äspebergens bergsbranter.	211
Nr. 263 f och g: Äspebergens äldre barrskogar.	211
Nr. 263 h: Äspebergens aspskog.....	212
Nr. 263 i: Äspebergens bäckdal	212
Nr. 263 j: Vässjötorp lövängsrest.....	213
Nr. 264 Lorsändens östbrant	214
Nr. 265 Lorsändes bäckdrag	215
Nr. 266 Flugebo hasseluttning.....	215
Nr. 267 Flugebos ädellövlund.....	216
Nr. 268 Kerkens gamla hagmark	216
Nr. 269 Höganskogs lövskogar	217
Nr. 270 Flugebosjön-Bäsjön-Vagnsjön.....	218
Nr. 271 Vagnsjöns branter	218
Nr. 272 Klintens sumpskogar	219

Nr. 273 Klintens bäckravin	220
Nr. 274 Hults (Klintabackarnas) sumpskogar	221
Nr. 275 Lönnstugans betesmark	222
Nr. 276 Pukeryd/Hults lövträd	222
Nr. 277 Lönnstugans blocksänkor	223
Nr. 278 Pukeryds tallsumpskog	223
Nr. 279 Pukeryds barnnatureskog	224
Nr. 280 Pukeryds stora ekar	224
Nr. 281 Fliseryds gamla grova lövträd	225
Nr. 282 Drottningtorps hamlade träd	226
Nr. 283 Fliseryds lövkärr	227
Nr. 284 Rödbergets sydvästbrant	227
Nr. 285 Fliseryds våtmark.....	228
Nr. 286 Fliseryds skvattramosse	228
Nr. 287 Skruvhults södra alsumpskogar	229
Nr. 288 Skruvhults odlingslandskap	230
Nr. 289 Skruvhults nordöstra alsumpskogar	231
Nr. 290 Skruvhults betade lövskogar	232
Nr. 291 Haddemålens alkärr	232
Nr. 292 Haddemålens ädla löv träd.....	233
Nr. 293 Haddemålens skogskälla.....	233
Nr. 294 Hålan gamla torpmiljöer	234
Nr. 295 Hålan och Haddemålens branter	235
Nr. 296 Hålan odlingslandskap	237
Nr. 297 Lillefalls gran- och aspskog.....	238
Nr. 298 Lillefalls sumpskogar.....	238
Nr. 299 Kullens odlingslandskap och slåtterängar	239
Nr. 300 Lillefalls blandnatureskog och bergsbranter.....	240
Nr. 301 Ödebjörnarp odlingslandskap	241
Nr. 302 Byggets odlingslandskap och slåtterängar.....	242
Nr. 303 Rödje bergbrant	243
Nr. 304 Lilla Envisans torpruin.....	243
Nr. 305 Lilla Envisans brant	244
Nr. 306 Rödje sumpskogar	244
Nr. 307 Rödje rasbrant.....	245

Nr. 308 Sjöviks bräkenlokal	246
Nr. 309 Rödje- Svärdsfalla odlingslandskap.....	246
Nr. 310 Rödjes lövskog.....	247
Nr. 311 Svärdsfalla bergimpediment	248
Nr. 312 Svärdsfalla rasbrant.....	248
Nr. 313 Svärdsfalla tallmosse	249
Nr. 314 Rönne­stads odlingslandskap	250
Nr. 315 Rönne­stads tallsumpskog.....	251
Nr. 316 Rönne­stads skogsbete	251
Nr. 317 Svärdstorps lövskog.....	252
Nr. 318 Storön och Lillön i sjön Svarten	252
Nr. 319 Hägna/Svärdstorps alsurdrag	253
Nr. 320 Svärdstorpsstugans torpmiljö.....	253
Nr. 321 Svärdstorps askskog.....	254
Nr. 322 Hult och Fivlefalls odlingslandskap	255
Nr. 323 Framtidens ekar i Pilgården	256
Nr. 324 Lassarps aspskog	256
Nr. 325 Hults hamlade träd	257
Nr. 326 Hägnas hasselskog	258
Nr. 327 Hägnas jätteek.....	258
Nr: 328 Bäck­en från Hallångssjön	259
Nr. 329 Ödemarks naturreservat	260
Nr. 330 Trehörna säteris myrar och sumpskogar.....	261
Nr. 331 Trehörna säteris södra sumpskogar	262
Nr. 332 Trehörna säteris odlingslandskap	263
Nr. 333 Trehörna säteris ädla lövskogar	264
Nr. 334 Bovikens betesmark.....	265
Nr. 335 Bovikens gamla lindar	266
Nr. 336 Anderstorps odlingslandskap.....	266
Nr. 337 Slangeryds jätteekar	267
Nr. 338 Danskängen - en ädellövsrest	268
Nr. 339 Slangeryds lövskog.....	268
Nr. 340 Hässle vid Fridhem	269
Nr. 341 Trehörna norra alsumpskogar	269
Nr. 342 Trehörna norra lövskog.....	270

Nr. 343 Trehörna ”ekskog”	271
Nr. 344 Trehörna hembygdsgårds jätteek	271
Nr. 345 Kolhults betesmark	272
Nr. 346 Trehörna östra lövskog	272
Nr. 347 Trehörna tallkulle "Arnes kulle"	273
Nr. 348 Trehörnas södra alsumpskog	274
Nr. 349 Skogängs betesmarker	274
Nr. 350 Kättesorps betesmark.....	275
Nr. 351 Häradsmålens gamla odlingslandskap	275
Nr. 352 Lärkemålens odlingslandskap.....	276
Nr. 353 Bjärsjö och Finnarps odlingslandskap	277
Nr. 354 Klämmesmålens odlingslandskap - naturreservat.....	278
Nr. 355 Göteryds rasbrant.....	280
Nr. 356 Göteryds södra lövsumpskog.....	280
Nr. 357 Finnarp/Göteryds lövträdsbranter	281
Nr. 358 Göteryds hasselområden	282
Nr. 359 Backens och Hornbetans gamla torpmiljöer.....	282
Nr. 360 Göteryds jättealm.....	283
Nr. 361 Göteryds norra lövsumpskog	283
Nr. 362 Ekebergs lövskog - naturreservat.....	284
Nr. 363 Lilla Sandkullas ädellövskog	285
Nr. 364 Lassarps odlingslandskap och lövskogar	286
Nr. 365 Lassarps alkärr	287
Nr. 366 Lilla Sandkullas hamlade träd.....	287
Nr. 367 Lilla Sandkullas barrskogsslutning.....	288
Nr. 368 Lilla Sandkullas lövsumpskog och skogsback	288
Nr. 369 Ekebergs barrskogar nordost om Lassarp.....	289
Nr. 370 Bredmossens blocksänkor	290
Nr. 371 Kolafalls odlingslandskap.....	290
Nr. 372 Bomhults odlingslandskap.....	291
Nr. 373 Gissletorps skogsområden	292
Nr. 374 Gissletorpsekarna.....	293
Nr. 375 Gissletorps odlingslandskap	294
Nr. 376 Givetorps odlingslandskap och slätteräng	294
Nr. 377 Stengårds skogsbeten och bergsbranter	295

Nr. 378 Stengårds och Borryds odlingslandskap	296
Nr. 379 Sandgårdets lövskogar	297
Nr. 380 Sjöstugans asppluttning.....	298
Nr. 381 Lillåns våtmarker	298
Nr. 382 Biskopstorps lövskogslundar med hållmarker	299
Nr. 383 Lorshagens hamlade träd	300
Nr. 384 Lorshagens ekskogar	301
Nr. 385 Tjurtorps sumpskog	301
Nr. 386 Tjurtorps hållmarkstallskog	302
Nr. 387 Kolsjöns barnnaturskog.....	302
Nr. 388 Torsmossen	303
Nr. 389 Hertigtorps ekar	303
Nr. 390 Sättras myrmarker- Kolsjömarken.....	304
Nr. 391 Sättradammens brant.....	305
Nr. 392 Tjurtorps odlingslandskap.....	305
Nr. 393 Mark, Skogäng och Fölseryds odlingslandskap	306
Nr. 394 Skogäng och Marks skogsbeten.....	307
Nr. 395 Hemmingstorps odlingslandskap	308
Nr. 396 Skogängs berg.....	309
Nr. 397 Sättra ängars naturreservat.....	309
Nr. 398 Sättras betesmarker	311
Nr. 399 Sättra och Sälleryds ekjättar	312
Nr. 400 Lorbybäcken	313
Nr. 401 Sättras alsumpskogar	315
Nr. 402 Ängsstugans odlingslandskap och hamlade träd	315
Nr. 403 Kamphemmet och Berns odlingslandskap.....	316
Nr. 404 Valla/Kärrens blandsumpskog.....	317
Nr. 405 Eje stenbrott	317
Nr. 406 Rikkärr vid Sälleryd.....	318
Nr. 407 Hillingstads-Knivstorps betesmarker.....	318
Nr. 408 Stora Kullen-Valla-Ingvaldstorps odlingslandskap.....	319
Nr. 409 Brännemarkens myrkomplex	321
Nr. 410 Tomtas allé.....	322
Nr. 411 Dalbobeta-Kvarntorps betesmarker	322
Nr. 412 Kvarntorps eklund	323

Nr. 413 Kylebergs alléer	324
Nr. 414 Kyleberg säteris park och trädgård	324
Nr. 415 Tåkern - naturreservat	325
Nr. 416 Renstads trädgård och park	328
Nr. 417 Holmens lövblandskog	329
Nr. 418 Gottorps trädgårdsekar	329
Nr. 419 Stenbrokärret	330
Nr. 420 Disevids ek-kulle	331
Nr. 421 Kålstads betesmark och skogsbete	332
Nr. 422 Disevidåns betesmarker	333
Nr. 423 Vallbys ekar	334
Nr. 424 Vallbys betesmark	334
Nr. 425 Häggesta-Vallby ekområden	335
Nr. 426 Vallby ”naturskog”	336
Nr. 427 Häggestads odlingslandskap	336
Nr. 428 Häggestads-myren	337
Nr. 429 Heda kyrkas grova träd	338
Nr. 430 Jussbergs grustag/backsvalelokal	339
Nr. 431 Uttersberg och Hedasläotts betesmarker	340
Nr. 432 Isberga naturreservat	341
Nr. 433 Sik med Broby kulle	343
Nr. 434 Siks betade björkskog	344
Nr. 435 Alvastra pålbyggnads kalkkärr	345
Nr. 436 Kalkkärrslokalerna vid riksväg 50	345
Nr. 437 Uckleby (Alvastra) ekområde	346
Nr. 438 Alvastra järnvägsjord	346
Nr. 439 Omberg	347
Nr. 440 Alvastramyren	349
Nr. 441 Mörkahålkärrets domänreservat	350
Nr. 442 Ålabäcken	351
Nr. 443 Ombergs bokskogs domänreservat	352
Nr. 444 Stora Lunds ekjättar	353
Nr. 445 Lilla Lunds ekjättar	354
Nr. 446 Gräsmark vid Olstorp	355
Nr. 447 Örtrika marker kring Bertilsstugan	355

Nr. 448 Triviallövskog vid reningsverket	356
Nr. 449 Lövträd vid Bjuggården	356
Nr. 450 Ödeshögs kyrkogård	357
Nr. 451 Ödeshögs gravplats	357
Nr. 452 Allérest vid Ödeshög	358
Nr. 453 Trädrad vid Jeanneberg.....	358
Nr. 454 Hålträd vid Pikatorp.....	359
Nr. 455 Hålträd och alléer vid Backasand	359
Nr. 456 Trädmiljöer kring Åby	360
Nr. 457 Grova träd i Stora Lunds trädgårdspark.....	360
Nr. 458 Tägneby trädrader	361
Nr. 459 Trädrader vid Forsby	361
Nr. 460 Trädrader vid Råby	362
Nr. 461 Träd kring Haningetorp	362
Nr. 462 Träd kring Jättingstad	363
Nr. 463 Almarna vid Prostabygget	363
Nr. 464 Trädrader kring Nävstad och Västra Tollstad kyrka.....	363
Nr. 465 Trädrad runt Norrgården.....	364
Nr. 466 Jussbergs trädrader.....	364
Nr. 467 Träd kring Alvastra.....	365
Nr. 468 Träd kring Stora och Lilla Broby.....	365
Nr. 469 Lövträd kring Karlsgården.....	366
Nr. 470 Träd vid Syllerstorp	366
Nr. 471 Gamla björkar vid Aspegården	366
Nr. 472 Träd vid Röks Ödemark.....	367
Nr. 473 Tjugby park och allé	367
Nr. 474 Eveboda allé och trädgårdspark.....	368
Nr. 475 Träd nära Röks kyrka.....	368
Nr. 476 Parkträd och allé vid Ingvaldstorp	368
Nr. 477 Park och allé vid Valla.....	369
Nr. 478 Trädrad och allé vid Katrineberg och Krongården	369
Nr. 479 Allé och trädrader vid Stora Kullen.....	370
Nr. 480 Träd vid Hallberga	370
Nr. 481 Trädrader vid Krongården och Sörgården	370
Nr. 482 Trädmiljöer kring några gårdar på slätten.....	371

Nr. 483 Trädmiljöer kring Svanshals	371
Nr. 484 Glänås park	372
Nr. 485 Lövträdmiljöer vid Gøjeryd	372
Nr. 486 Allé vid Fölseryd	373
Nr. 487 Lövträd vid Järperyd.....	373
Nr. 488 Hålträd vid Bonderyd	373
Nr. 489 Nyckelbiotop norr om Björnakullen	374
Nr. 490 Lövsöksområde vid Ödeshögs Mark	374
Nr. 491 Gamla lövträd vid Frebol	375
Nr. 492 Insekts- och trädrika marker vid Nogård	375
Nr. 493 Siggeryd ”Eldastället” – ett blivande naturreservat.....	376
Nr. 494 Kronberga ekhage-skog	377
Nr. 495 Hällmark norr om Rosenberg	377
Nr. 496 Hagmarksrest väster om Sörgården	378
Nr. 497 Lövskog väster om Sörgården	378
Nr. 498 Lövsöksdungar vid Visjön	379
Nr. 499 Lövhage söder om Bonderydssjön.....	379
Nr. 500 Danskeviksängen	380
Nr. 501 Tallskog vid Vagnsjöns badplats	380
Nr. 502 Skogsmiljöer öster om Fårudden	381
Nr. 503 Rävbergets hällmarkstallskog	381
Nr. 504 Brännegårdens kalktorräng	382
Nr. 505 Stockseryds hagmarker	382
Nr. 506 Holkabergs och Narbäcks naturreservat	383
Nr. 507 Vida Vättern.....	385
Nr. 508 Kråkeryds Naturreservat	386
Nr. 509 Stora Lunds naturreservat	387

Nr. 001 Vättern

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi L F G

Socken: Ödeshög, Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Vätterns förkastningsbetingade sjöbäcken, förstklassiga vattenkvalitet och intressanta fauna utgör en utomordentligt värdefull och skyddsvärd naturmiljö. Vättern är ett riksintresse för naturvård, yrkesfiske, turism och friluftsliv. Sjön är också utpekad som Natura 2000-området enligt fågel- och art- och habitatdirektivet.

Beskrivning: Vättern är välkänd för sitt klara och rena vatten samt vätterrödingen och andra ädelfiskar. Sjön utnyttjas både som dricksvattentäkt och som recipient för avloppsvatten. Vättern är ett mycket fint exempel på sjö anlagd i gravsänka. Sjöbäckenet har uppstått genom förkastningsrörelser i berggrunden för ungefär 280 miljoner år sedan. Bildningssättet har skapat en mycket djup sjö. Största djupet återfinns söder om Visingsö och är 128 m. Vättern är som nämnts i inledningen välkänd för sin höga vattenkvalitet. För att illustrera detta kan nämnas att siktdjupet är ca 12 m. Det största siktdjup som uppmätts i sjön är 17,4 m, vilket inträffade 1935.

Vätterns fina vattenkvalitet tillsammans med det mycket kalla vattnet har skapat förutsättningar för en krävande fauna. I sjön finns troligtvis 31 fiskarter. Mest känd är vätterrödingen. Öring, sik, siklöja och harr är andra laxfiskar, vilka liksom rödingen har stora krav på vattenmiljön. Abborre, gädda och lake trivs också i sjön. I faunan ingår ett antal s.k. glacialmarina relikter. Till dessa räknas röding, siklöja, nors och hornsimpa samt fem arter kräftdjur och en fiskparasit.

Vätterns samtliga fiskarter är dessa: abborre, benlöja, bergsimpa, björkna, braxen, elritsa, gädda, gärs, gös, harr, hornsimpa, id, lake, lax, mört, nejonöga, nissöga, nors, regnbågslax, röding, sarv, sik, siklöja, sjöruda, småspigg, stensimpa, storspigg, sutare, lax, ål, öring.

En undersökning av Vätterns vattenlevande smådjur inom sjöns strandzoner visade på en artsammansättning som på många sätt påminner om syrgasrika forsande vatten i Norrland. Bottenfaunans artsammansättning visade på ingen eller obetydlig försurnings- eller föroreningspåverkan. Bottenfaunan är art- och individfattigare än andra svenska sjöar. En för landet ny dagsländsart och flera rödlistade arter bidrar till en unik fauna. Orsaken till detta är att Vättern är en unik sjö bl.a. vad gäller kombinationen av storlek, djup, vattnets omsättningstid, geologiska förhållanden och istidshistoria. Det är framförallt Vätterns kyliga vatten i kombination med mycket vindexponerade och väl syresatta stränder som medger nuvarande unika artsammansättning.

På grund av strändernas betydelse för de biologiska värdena i en sjö brukar man för att inte dessa värden ska förloras räkna 30 m bred strandremsa som ingående i riksintresset.

Bibehållande av värden: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t.ex. föroreningsutsläpp och exploateringar av strandmiljöerna.

Skydd: Vättern är skyddad som Natura 2000-område.

Vättern är av riksintresse när det gäller naturvården och yrkesfisket. Vättern med strandområden är vidare även av riksintresse vad gäller turism och rörligt friluftsliv. Sjön är också av riksintresse för totalförsvaret.

Ytterligare kunskap: -

Referenser:

Artlista: Fiskar: abborre, benlöja, bergsimpa, björkna, braxen, elritsa, gädda, gärs, gös, harr, hornsimpa, id, lake, lax, mört, nejonöga, nissöga, nors, regnbågslax, röding, sarv, sik, siklöja, sjöruda, småspigg, stensimpa, storspigg, sutare, lax, ål, öring. Fem arter kräftdjur.

Många fåglar.

Rödlistade arter: -

Nr. 002 Vätterstranden

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Ödeshög, Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning och beskrivning: Området har höga natur- och friluftsvärden. Området består av två delar där Nr. 002a är lokaliserad mellan Omberg och Hästholmen medan Nr. 002b är lokaliserad mellan Hästholmen och länsgränsen i söder. Nr. 002b ingår till stor del i ett riksintresse för naturvärden.

Tack vare senaste årens inventeringar har nya områden med höga naturvärden upptäckts, som ligger utanför riksintresset för naturvärden. Dessutom ser vi Vätterstranden som en helhet och ett kontinuerligt objekt med spridningsområden för olika arter och utvecklingsområden för framtida naturvärden. Detta har lett till att naturvårdsobjekt Vätterstranden sträcker sig utöver riksintresse-gränser.

På grund av sin storlek och biotopsrikedom har hela objektet Nr. 002 delats i 89 mindre delområden som har inventerats och klassats i tre olika klasser utefter sina naturvärden.

Nr. 002a Vätterns strandmiljöer mellan Omberg och Hästholmen

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett mycket högt naturvärde knutet till exponerade berghällar, kalkrika gräsmarker, ädellövträd och buskmarker. Området, i synnerhet berghällar och bergsskrevor, hyser kanske landets artrikaste lavflora och här finns också en rik flora av kärlväxter och mossor med flera rödlistade arter.

Hällmarker som sticker ut i Vättern blir rastplatser för bl.a. flyttfåglar.

Området är också av stort värde för friluftslivet.

Beskrivning: Längs med Vätterns strand, mellan Omberg i norr och Stora Lunds naturreservat i söder, finns en variationsrik naturmiljö. Här finns gott om exponerade silikatklippor, varvat med skrevor och sänkor med kalkrik morän och lera.

På platser med djupare jordlager växer grova ädellövträd varvat med buskage och även en del tall där jordlagret är tunt. Markerna har tidigare som regel betats av tamboskap men är nu generellt under igenväxning. I skrevor och längsmed kanterna på berghällarna finns fortfarande en rik hävdgynnad och kalkgynnad kärlväxtflora med arter som backtimjan, axveronika, darrgräs och hirsstarr som något av karaktärsarter.

Själva klipporna hyser en extremt artrik lavflora med få motsvarigheter i landet. De flesta av områdets sällsyntheter växer i stänkezonen men även sippervattenstråk högre upp är mycket rika på arter. Till områdets rariteter hör rikfruktig rosettlav, peltula och grå jordlav som alla är rödlistade. På klipporna finns även en rik mossflora med flera ovanliga arter.

Buskagen är värdefulla för fågellivet, både som häckningsmiljö för flera sångare och törnskata och som rastmiljö för flyttande småfåglar som följer Vätterstranden på sin långa resa.

Bibehållande av värden: Naturvärdena består om grova träd inte avverkas och strandmiljön inte exploateras. Eldning på klipporna, nedskräpning m.m. måste undvikas. Återupptaget bete vore starkt positivt.

Skydd: Strandskydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: många, bl.a. nypon, hagtorn, axveronika, tätört, getrams, storrams, nattviol. Kärrsångare m.fl. fåglar.

Lavar: rikfruktig rosettlav (*Physcia phaea*, EN), peltula (*Peltula euploca*, VU), grå jordlav (*Catapyrenium psoromoides*, VU)

Rödlistade arter:

rikfruktig rosettlav (*Physcia phaea*, EN)

peltula (*Peltula euploca*, VU)

grå jordlav (*Catapyrenium psoromoides*, VU)

Nr. 002b Vätterstranden

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Ödeshög, Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Vätterstranden (kallas även Östra Vätterstranden) i Ödeshögs kommun är en tydlig förkastningsbrant som bildades för ca 500 milj. år sedan. Klimatet är gynnsamt på grund av närheten till sjön. Markerna är ofta branta och otillgängliga vilket reducerat den mänskliga påverkan avsevärt och kalkhaltiga jordarter ger förutsättningar för en mycket exklusiv fauna och flora. Exponerade strandklippor hyser en extremt artrik lavflora. Vätterstranden är klassad som riksintresse för naturvården.

Beskrivning: Området sträcker sig från länsgränsen i söder till Hästholmens samhälle i norr. Strandzonen har en skiftande bredd. I genomsnitt är den 400 m, i något fall 1 500 m. Berggrunden på sträckan mellan länsgränsen och Stava samt mellan nedre Öninge och Hästholmen bildas av porfyr. Däremellan är det granit. Sandsten tillhörande Visingsöformationen förekommer inom ett mycket begränsat område vid stranden nedanför Grönlund.

Inom riksintresset Vätterstranden finns en mångfald av olika biotoper som odlingslandskap, betesmarker, små slätterängar, klippängar, bergsbranter, hamlade träd, barnnaturskogar, ädellövskogar och betade skogar. De exponerade strandklipporna är mycket artrika på lavar och mossor och här finns en rad mycket sällsynta arter. Hela sträckan mellan länsgränsen i söder och Hästholmen i norr är av största naturvårdsvärde.

Det finns fyra Natura 2000-områden i Vätterstranden, tre av dessa är även naturreservat: Holkabergs och Narbäck's naturreservat (Nr. 506), Kråkeryds naturreservat (Nr. 508), Stora Lunds naturreservat (Nr. 509) och Vida Vättern (Nr. 507).

Här nedan beskrivs några områden från söder mot norr (exklusive Natura 2000 och naturreservat). För noggrannare biologiska beskrivningar hänvisas till Naturvårdsinventering av Vätterstranden inom Ödeshögs kommun som består av 89 delområden.

Narbäck-Porsarps odlingslandskap: Narbäck-Porsarp ligger vid Smålandsgränsen i södra Ödeshög. Gårdarna är vackert belägna högt upp i den branta sluttningen, ned mot Vättern. I omgivningarna finns betesmarker, åkrar och artrika lövskogar med många ädla lövträd. Betesmarkerna vid Narbäck-Porsarp ligger i sluttningen ned mot Vätterstranden. De består av en öppen hagmark i norr, en större blandlövhage, en björkhage och en annan träd- och buskbärande hagmark.

I blandlövhagen växer grova träd av bland annat ek, lind, alm, lönn, björk och ask. En del av ask och lind är nyhamlade. Markerna som i väster är öppnade betas bra med nöt, häst och får. I den öppna hagmarken, som är en översilningsmark, är det kraftigt buskröjt och gallrat. Tyvärr har florans utarmats påtagligt med vägtistel, tuvtåtel och nässlor. Fårbete pågår. Björkhagen är gallrad, de öppnaste partierna finns utmed E4-an. I hagen växer slättegubbe. Den fjärde hagmarken domineras av unga träd av al, ask, björk och gran. Här finns en fin

torrbacke med kattfot, axveronika, grönvit nattviol, ängsskallra och stor blålocka. Även skogsmarker söder om hagen betas med nöt.

Hällmarker som sträcker sig i nord-sydlig riktning är vanliga i hagarna kring Narbäck-Porsarp. Torrängsvegetation av olika slag är vanlig. I den fuktiga öppna hagmarken är skogsnävaäng och högörtäng vanliga växtsamhällen.

Floran är rik i hagarna med växter som visar att de under lång tid varit slåtter- och betesmarker. Här växer till exempel darrgräs, ormrot, gökärt, jungfrulin, solvända, gullviva, svinrot och smörboll. Kulturhistoriska spår i form av gamla åkerytor och odlingsrösen finns i blandlövhagen.

Skrädeberg: Gården är en av Sveriges biologiskt sett finaste jordbruksfastigheter. Dess omgivningar är omväxlande, med både öppna marker och skogspartier där lövträd (ofta ädellöv) är vanligt. Gårdens marker ligger delvis längs en mindre höjdrygg, varifrån man har en vidsträckt utsikt över Vättern.

De naturliga fodermarkerna vid Skrädeberg ligger på ömse sidor om gamla Gränna-vägen. De utgörs av ett slåtterkärr, en öppen äng, blandlövhagar och träd- och buskbärande hagmarker. Det lilla, fuktiga slåtterkärret ligger alldeles invid vägen, nordost om gården. Kärret är helt öppet och bevuxet med en rad starrarter och örter, till exempel hundstarr, blekstarr, kärrsälting, sommarfibbla och rosettjungfrulin.

Den öppna ängen ligger på en bergshöjd sydväst om och nära gården intill det branta stupet mot Vätterstranden. Ängen utgörs av en basrik torräng med en mångfald av slåtter- och betesgynnade växter. Här växer till exempel brudbröd, jungfrulin, getväppling, ängsskallra, solvända, vildlin, vårfingerört och rödklint. På flera håll går berghällar i dagen. På krönet i ängen finns en rest sten och andra fornlämningar, som troligen härrör från bronsåldern. Här och var i ängen växer lite buskar av nypon, apel och en.

Blandlövhagarna är vidsträckta i jämförelse med de båda slåtterängarna. I alla tre hagarna är berghällar ett vanligt inslag. Den största hagen, i norr, är kuperad och sträcker sig ända ner till Vätterstranden. Hagen domineras av ädellövträd, ask, ek och lönn. På torrare områden växer tall. På tämligen stora ytor är trädsiktet tätt. Flera olika buskar, bland annat hagtorn, är vanliga. En mindre huggning nedanför och ovanför den åker som finns i området, gjordes ca 1990 med idag mycket fint resultat. Hela hägnet har många, grova, förr hamlade träd. Även en del nyhamlade finns. Exempel på växter i hagen är darrgräs, brudbröd, jungfrulin, kungsmynta, gullviva och smörbollar. Även lavfloran är undersökt och har visat sig extremt artrik. Här finns bl.a. glänsande rostfläck (*Arthonia spadicea*), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), gul nållav (*Chaenotheca brachypoda*). Förutom dessa finns ytterligare rödlistade arter av lavar, bl.a. parknål (*Chaenothecia hispidula*, NT). Intill gårdsbebyggelse och åkrar i närheten av ovanstående hage återfinns ibland de hotade ruderatväxterna paddfot (*Asperugo procumbens*, NT) och korndådra (*Neslia paniculata*, EN).

I blandlövhagen som ligger utmed vägen mot Kushult finns stora utbredda hällmarker, men också en del fuktiga sänkor. Här växer en hel del olika träd och buskar, bitvis alltför tätt, till exempel ek, al, björk, hassel och en.

Flera olika växtsamhällen finns i hagen, till följd av att den är torr till fuktig, till exempel: hällmarkstorräng, örtrik torräng och friskäng samt lågstarräng. Darrgräs, knägräs, vildlin, stagg, rödkämpar och gullviva är slåtter- och betesgynnade arter som finns i hagen.

Den sista blandlövhagen ligger alldeles intill E4-an, i söder, och består av en större kulle, bevuxen med bland annat ask, asp och ek. Hagen är kraftigt igenvuxen med mycket buskar. De båda träd- och buskbärande hagmarkerna ligger precis väster om gården och i söder. I hagen öster om gården ingår en hel del åkermark. Mellan åkrarna finns hällmarksöar, där det växer en del ask och diverse buskar, bland annat apel och hagtorn. Några före detta hamlade askar finns längs västra kanten.

På hällmarksöarna växer bland annat backnejlika, brudbröd, gullviva och axveronika. Hagmarken i söder omfattar också en del åkermark, men den har ej varit upplöjd på länge och en naturlig flora är på väg in på åkern. I mellanliggande partier växer ask, alm, oxel och ek och en del hasselbuskar m.m. I norra delen finns ett öppnare parti som tyvärr inte hävdas längre. Slätter- och betesgynnade växter i hagen är till exempel darrgräs, solvända, sommarfibbla, rödkämpar och ängsskallra. Hagen betas och slås delvis (åkern). Buskar röjs med jämna mellanrum på ett ålderdomligt sätt som liknar skottskogsbruk. Grova hamlade lindar finns här.

Markerna vid Skrädeberg har hävdats kontinuerligt under lång tid, troligen ända från medeltiden. Fornlämningar från ännu äldre tider (bronsåldern) finns på den öppna ängen. Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras i markerna. Däremot har en viss utarmning skett där markerna vuxit igen. Dock har hävden blivit allt bättre på senare år. Landsnäckfaunan i Skrädebergs marker är synnerligen rik. 33 arter snäckor har hittats vid korta besök och detta är lika artrikt som Ombergs bästa lokaler. Den hotade snäckan *Ena montana* (NT), Större barksnäcka, finns också här. Likaså finns bukig spolsnäcka, bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU) i goda bestånd.

Dagfjärilar har också inventerats i Skrädeberg. Av Östergötlands funna 85 arter återfanns hela 35 i Skrädeberg. En något annorlunda artsammansättning visade sig. Av ovanligare arter hittades bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), gullvivefjäril (*Hamearis lucina*, VU) och midsommarblåvinge.

Fågelfaunan är naturligtvis också rik, främst i de igenväxta lundmiljöerna vid Vättern, bl.a. finns mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU) och härmsångare.

Likaså är lundfloran rik på dessa ställen t.ex. långsvingel, skogsstarr, lundslok, svart trolldruva, stinksyska, lungört, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), vårt, tibast, storrams, getrams, vätteros. Fältdvädd och grusslok växer på torrare marker intill lundmiljöerna.

Orrnäs bäckravin: Orrnäsån avvattnar Visjön i Ödeshögs Holavedsbygd. Dess lopp är fram till Orrnäs lugnt. Vid Orrnäs bildas dammar och fall. Dessa har föranlett en historisk företagsetablering i form av brännvinsbränneri, kvarn, spiksmedja och elkraftproduktion. Alla dessa aktiviteter har dock upphört i dagsläget. De gamla ruinerna ger dock fina biologiska miljöer bland håligheter, skrevor och block.

Österut rinner ån fram kantad av en klibbalbård. Längre västerut mellan ett par dammar och nedströms sista dammen, blir terrängen brantare och här har en lundartad, djup och långsträckt bäckravin bildats. Många olika trädslag växer här, både unga och äldre, t.ex. lönn, lind, fågelbär, rönn, hassel, ek, klibbal och gråal. En del död ved finns också. Naturligtvis är snäckfauna, fågelfauna och floran ytterst rik.

Här finns kärmsångare, strömstare, större och mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU), stenknäck, slät-, mångtandad- och tätstrimmig spolsnäcka, ytterligare ca 10 arter snäckor, vätteros, gullpudra, kärffibbla, besksöta, strandklo, svärdsilja, videört, knölsyska, vattenveronika, storrams, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), underviol, ramslök, skogsstarr, trolldruva, hässleklocka, backlök, blåsippa, lungört, tvåblad, krusig trumpetsvamp och näckmossa.

Lyckebo: Sydväst om huset Lyckebo, väster om åkrarna och mellan två grupper av sommarstugor, ligger ett område som inte har någon motsvarighet i Vätterbranterna. Här rinner två mindre bäckar ihop till en sluttande översilningsmark som är starkt kalkpåverkad, en kalkmyr. "Ett mycket vackert utbildat och starkt källpåverkat källmyrkomplex av mindre vanlig typ" skrev eventuellt Hans Lohmander från Göteborgs naturhistoriska museum 1948. Den södra bäckravinen innehåller mycket grov hassel av närmast urskogsartat utseende. Klibbal dominerar trädskiktet men här finns även rönn, säl, gråal, ask, björk, ek, gran, grov

hassel och hägg. Floran är rik. Här växer storrams, ramslök, skärmstarr, hässleklocka, lundelm, lungört, blåsippan, vippärt, kärrfibbla och grov källklomossa.

Själva översilningsmarken har en fin snäckfauna och en kalkpåverkad flora, bl.a. smal grynsnäcka, ängspuppsnäcka, sidensnäcka (uppgifter från 1948, ej bekräftade idag). Funnet idag: Slät spolsnäcka, mångtandad spolsnäcka, klubbspolsnäcka och linssnäcka. Vippstarr, brunstarr, ängsstarr, slankstarr, hirsstarr och gräsull. Kärrknipprot har vuxit här.

Efter kalkmyren mynnar bäcken över klipporna ned i sjön i ett litet vattenfall. På de fuktiga klipporna finns majviva, tätört och backskafting, och på de torra finns färgmåra, vippärt, baktimjan, svartoxbär, grusbräcka, bergjohannesört, blodnäva, kungsmynta, bergmynta, harmynta, vildlin, slätterfibbla, brudbröd, axveronika, bergrör och guldmossa.

Öninge: Söder om Öninge hamn vid en bäck utbreder sig ett uppröjt beteslandskap som domineras av ek och al. Norr om bäcken finns en ek-hassellund som håller på att växa igen. En del grov asp och död björk finns. Floran är lundartad och mycket rik.

Här växer storrams, lungört, blåsippan, trolldruva, hässleklocka, skärmstarr, lundelm, ormbär, flenört, kärrfibbla m.m.

Stora Lund (utanför naturreservatet): Norr om Stora Lunds naturreservat fortsätter den ytterst artrika och intressanta strandnära miljön. Här finns en rik flora av hävdgynnade växter med bland annat majviva, färgmåra, baktimjan, loppstarr och ett par olika orkidéer. I området finns den mest artrika lavfloran längs Vätterns stränder med bland annat riktiga rariteter som peltula (*Peltula euploca*, VU) och rikfruktig rosettlav (*Physcia phaea*, EN).

Alviks ängar: Kuststräcka som i söder är betad. Här är en viktig rastlokal för fåglar under flyttning. Fin flora finns även här på klipporna, t.ex. färgmåra, brudbröd, axveronika, harmynta, baktimjan, vildlin, tätört, ängsstarr, hirsstarr, ängsvädd och guldmossa.

Bibehållande av värden (Vätterstranden): Naturvärdena kommer att bestå om ängs- och hagmarker även i framtiden hävdas och om området undantas från ingrepp som t.ex. bebyggelse (i allt väsentligt), bortstädning av död ved, slutavverkning av ädla lövträd, avverkning av hagmarksträd, konstgödsling av ängs och hagmarker, avverkning i branter och på krön, barrträdplantering av ängs- och hagmarker, omföring av lövskog till barrskog, friluftsanläggningar och utfyllnad. Även åtgärder för att underlätta fiskvandringmöjligheter från å-mynningar och uppströms bör övervägas. Ett eget program bör utarbetas för att rädda de grova hamlade träden i Vätterbranterna och att få arvtagare till dessa.

För mer detaljerade beskrivningar av olika områden i Vätterstranden se texter från alla Vätterstrandsområden.

Skydd: Vätterstranden är riksintresse för naturvård. Narbäck, Holkaberg, Kråkeryd och Stora Lund är naturreservat och Natura 2000-områden. Norr om Stava ligger natura 2000-området "Vida Vättern". Skrädeberg är med i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet- delen ängs- och hagmarker.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätterstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Ovan nämnda områden är Nr. 3, 89, 94 och 96, 99, 100.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 165 (klass III), Nr. 164 (klass IV), 158 (klass III), 155 (klass I), 58 (klass II), 50 (klass III), 48 (klass IV), och 47 (klass III).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. OBS ofullständig redovisning norr om Kråkeryd. Nyckelbiotoper Nr. 8507- 8511, 9514, 9516-9519, 9522-9525, 0508, 0510-0513, objekt med naturvärden Nr. 9515, 9521, 9527, 0514.

Fältbesök av Lars Fröhlich, Christer Wiking, Peter Fredriksson m.fl.

Artlista: Många. Se texten ovan och texter från alla Vätterstrandsområden.

Rödlistade arter: Många. Se texten ovan och texter från alla Vätterstrandsområden.

Nedanstående arter har enligt Olle Jonsson, 2015, noterats från Vätterstranden. Uppgifterna stöds av artdatabankens databas för registrerade artfynd:

almrostöra (*Hymenochaete ulmicola*, VU)

ekpricklav (*Inoderma byssaceum*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)

hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU)

strävlost (*Bromopsis benekenii*, NT)

Nr. 003 Sjöstorps herrgårdspark

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I det öppna slättlandskapet är alla trädbärande partier viktiga för bl.a. den biologiska mångfalden. En lövdominerad park med många gamla träd hyser stora värden. Här kan många arter få tillfälligt skydd eller leva.

Parken innehåller både en relativt ung allé, tätare lövskogslänkande partier, glesare betade partier, stenmurar och många grova äldre, delvis ruttna ibland hamlade lövträd. Bete, hamling, stora träd och småvatten gör att Sjöstorpsparken är en av de finaste i biologiskt hänseende i bygden. På den grövsta eken växer hjämbrosklav och brun skärelav. Park.

Beskrivning: Ca 2 km norr om Ödeshög ligger Sjöstorp herrgård. I parken finns en lindallé med ett par lönnar. Allén har varit hamlad. Norrut från gården ligger en stor gårdspark. Den är dominerad av ädla lövträd och al. Här finns mycket grov ek, bok, björk, al och ask. Även viss grov hassel är positivt. Längst i norr är parken mera ”välhuggen” och den betas också till stora delar och en ursprunglig rik lundflora finns här. Ca 5 mindre dammar finns i parken vilket är mycket värdefullt för bl.a. groddjur. Grova gamla före detta hamlade lönnar och askar finns i öster. Dessa träd är ihåliga och mycket biologiskt värdefulla. En viss nyhamling av unga träd har skett i norr. Vidare finns en mycket grov alm bakom huset och ett tiotal högt hamlade lindar åt sydost.

Herrgårdsparken vid Sjöstorp har i stora delar karaktär av lövskog. Yngre träd dominerar. Inslaget av äldre ekar och askar förekommer spridda. På dessa finns rik lavflora och håligheter har andra organismer.

Bibehållande av värden: Naturligtvis är skötseln av dessa bostadsnära marker helt beroende av markägarnas egna intressen. I fallet Sjöstorp har ägarna på ett mycket förtjänstfullt sätt låtit gamla träd bli kvar i miljön och därmed gjort en stor naturvårdsinsats. Vidare är betet och småvattnen mycket värdefulla.

För att behålla de stora biologiska värdena är det viktigt att parken får präglas av den fina variation som finns idag. Äldre träd, även de döda bör sparas i möjligaste mån.

Skydd: Alléer omfattas av biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Inventering av t.ex. groddjur och sniglar. Önskvärt vore om en lav- och insektsexpert fick undersöka de gamla träden.

Referenser: Lars Fröhlich och Christer Wikings besök juli 98.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR), gröngöling, skogsnycklar, trolldruva, ormbär, videört, kirskaål, ramslök, kärrfibbla, ormbär, flenört, tvåblad, nässleklocka och olvon.

Hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT) och brun skärelav (*Schismatomma umbrinum*, VU), grå skärelav, klotterlav.

Rödlistade arter:

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

brun skärelav (*Schismatomma umbrinum*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 004 Sjöstorps betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: På slätten är stora naturliga betesmarker sällsynta. På gården Sjöstorp finns tre betesmarker. De är helt öppna utom den i norr som hyser en del ek. På ekarna växer de rödlistade arterna brun nållav och hjälmbrösklav. En av betesmarkerna har kalkkärrsflora med bl.a. kärrknipprot och ängsnycklar.

Beskrivning: Sjöstorp ligger ca 2 km norr om Ödeshögs samhälle, på båda sidor om rv. 50. Här finns tre större betesmarker. En sydost, en väster och en nordost om gården. Det berömda kalkkärret behandlas inte här (eget objekt Nr. 005). Öster om rv. 50 vid en mindre rastplats ligger den sydostligaste betesmarken, som är helt trädlös. Den har delvis tidigare varit åker, men nu håller en starrdominerad flora på att etablera sig. Mitt i betet finns ett grunt dike och i den södra delen finns en kalkgynnad flora med Jungfru Marie nycklar, kärrknipprot, slankstarr, vildlin och ängsnycklar. På torrare partier finns växtsamhället örtrik torräng och i den östligaste delen en äkta hagmarksflora med bl.a. brudbröd, darrgräs, jordtistel, gullviva och småborre. Vissa problem finns med rosor och hagtorn.

Det västligaste betet ligger ca 400 m väster om vägen och är också helt öppet sånär som på några stora ekar. Det är dock konstgödselpåverkat.

Det nordliga betet innehåller en del hällar och en del ek, ask och björk. Här är floran rik med arter som knägräs, brudbröd, blodnäva, svinrot och axveronika. I hagen finns fornlämningar som stensträngar. Längst i norr finns en öppen yta med finare flora såsom rödkämpar, ängsskallra, blodnäva, småborre, brudbröd, axveronika och rödklint.

Hagmark med spridda äldre ekar eller gruppvis växande ekar. Hålträd förekommer. Även senväxta ekar har värdefull lavflora.

Bibehållande av värden: För att värdet ska bestå krävs hävd genom bete eller slåtter utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 45.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Lars Fröhlich och Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Knägräs, brudbröd, blodnäva, svinrot, axveronika, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), gullviva, småborre, rödkämpar, ängsskallra, kärrknipprot, slankstarr, ryltåg, ängsnycklar, vildlin, grusstarr, kärrsälting, mannagräs, bockrot, lundstarr, liten och stor blåklocka, kummin, revfingerört, gulmåra, hirsstarr, slankstarr, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ängsskallra och rödklint.

På ekar växer hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), brun nållav, ljuskantad sköldlav, grå skärelav, ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT), blanksvart trädmýra, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

hjälmrosklav (*Ramalina baltica*, NT)
ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT)
jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)
sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 005 Sjöstorps kalkkärr

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Sjöstorps kalkkärr är ett av Sveriges finaste extremrikkärr. I området finns mycket höga naturvärden knutna till miljöerna rikkärr och kalkfuktäng, samt höga naturvärden knutna till mindre fuktiga kalkrika gräsmarker. Markerna betas av nötboskap på ett bra sätt. Sjöstorpskärrret hör till de fem mest skyddsvärda extremrikkärrarna i Östergötland. Området ingår i Natura 2000-nätverk och är ett riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Sjöstorp gård ligger nära Vättern i den västra delen av den uppodlade slättbygden i Östergötland, cirka 2 km norr om Ödeshögs samhälle. Kring gården utbreder sig flacka, till stor del uppodlade marker. Här finns även två ”öar” med sumpskog som domineras av björk och en. Kalkkärret ligger en km mot Ödeshög, på västra sidan om rv. 50. Upprinnan ligger relativt nära vägen och vattnet rinner sedan norr och väster ut över själva kärret. Området ligger på granitbergrund som överlagras av kalkrika jordar. Lerig sandig morän dominerar i de centrala och västra delarna av området medan svallsediment med sand eller grus dominerar i de östra delarna. Även glacial och postglacial grovsilt förekommer i området. Kalkkärret ligger centralt i reservatet och är flackt, har hög markfuktighet och pågående kalktuffbildning. Här och var finns också lite öppet vatten med förekomst av kransalger.

Axag är beståndsbildande i kärret och särskilt skyddsvärda arter med goda populationer är bl.a. honungsblomster, kalkkärrsgrynsnäcka och det i Syd/Mellansverige starkt minskande svarthöet. Andra karaktärsarter är gräsull, majviva, kärrsälting, tätört, klasefibbla, flugblomster, blodnycklar, ängsnycklar och kärrknipprot. Bland ovanligare snäckor märks förutom kalkkärrsgrynsnäckan de regionalt rödlistade arterna smalgrynsnäcka och ängspuppsnäcka. Kring kärret finns kalkfuktängar samt kalkrika naturbetesmarker på frisk mark. Kalkfuktängarna hyser flera av kalkkärrets ovanliga arter, bland annat honungsblomster och smalgrynsnäcka. Sumpskogsöarna har vissa naturvärden i form av klenare död ved, men framför allt i en kalkfuktängsflora som motiverar restaurering. Några småpartier av skogsöarna ligger på fastare mark och här är björkarna grövre. Naturreseptatet Sjöstorps kalkkärr är drygt 7,6 ha stort och har idag mycket god beteshävd inom en och samma fålla.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Området är skyddat som naturreservat och Natura 2000-område. Kärret är utpekad som riksintresse vad gäller naturvård.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 45 klass II. (mellanklass, kärret är redovisat ihop med gårdens övriga beten).

Gustafsson, Lars-Åke. Kalkkärr i Östergötland. Länsstyrelsen i Östergötlands län, 1972. Klass 1.

Schröder, Jan. Våtmarker i Östergötlands län 1993–1994. Boxholms, Kinda, Linköpings, Mjölby, Söderköpings, Vadstena, Valdemarsviks, Åtvidabergs, Ydre och Ödeshögs kommuner. Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköping, 1994. Klass 1.

Eriksson Roger: Kalkkärr i Östergötlands län naturvårdssammanställning och upprättande av databas. Linköpings Universitet, Institutionen för Fysik och Mätteknik. Avdelningen för Biologi. VT 1994. Klass 1.

Länsstyrelsen Östergötland. Skötselplan för naturreservatet Sjöstorps kalkkärr. 2008. Fältsbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Ormtunga, smalgrynsnäcka, axag, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), gräsull, svarthö, majviva (*Primula farinosa*, NT), näbbstarr, blodnyckel, flugblomster, honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU), ängsnycklar, vaxnycklar och kärknippot.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

majviva (*Primula farinosa*, NT)

honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU)

kalkkärrsgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*, NT)

storspov (*Numenius arquata*, NT)

alpbrum (*Bryum rutilans*) - en mycket sällsynt, dåligt känd art som även är upptagen på den europeiska rödlistan.

Regionalt rödlistade arter (i Östergötland):

axag (*Schoenus ferrugineus*)

blodnycklar (*Dactylorhiza incarnata ssp. cruenta*)

flugblomster (*Ophrys insectifera*)

gräsull (*Eriophorum vaginatum*)

höskallra (*Rhinanthus serotinus ssp. vernalis*)

kärknippot (*Epipactis palustris*)

majviva (*Primula farinosa*)

rosettjungfrulin (*Polygala amarella*)

stallört (*Ononis arvensis*)

svarthö (*Bartsia alpina*)

tätört (*Pinguicula vulgaris*)

ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata ssp. incarnata*)

kamtuffmossa (*Palustriella communata*)

klotuffmossa (*Palustriella falcata*)

kruskalkmossa (*Tortella tortuosa*)

smalgrynsnäcka (*Vertigo angustior*)

ängspuppsnäcka (*Pupilla muscorum pratensis*)

Nr. 006 Kråketorps hagmarker och ekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Naturliga fodermarker har blivit alltmer ovanliga på slätten. De få kvarvarande är därför viktiga att bevara. I dessa relativt stora betesmarker finns flera fina bredkroniga hagmarksekar som också har stora värden. Både brun nållav och hjälmbrösklav finns rikligt. Tack vare ekarna ligger området nära nästa klass.

Beskrivning: Kråketorp ligger på slätten tre kilometer norr om Ödeshög. Omgivningarna är flacka med vidsträckta åkermarker, enstaka betesmarker och lövdungar kring gårdarna. Vid Kråketorp finns två öppna hagmarker med solitärer och mindre dungar av bredkroniga ekar. Här och var, främst kring de tämligen stora hållmarkerna, växer buskar av oxel, rönn, nypon och en.

I den norra hagen finns flera stensträngar och andra fornlämningar som vittnar om en lång odlingshistoria i trakten. Växtligheten i denna hage är dessvärre mycket utarmad på grund av kvävegödsling. Endast små ytor uppvisar en ursprunglig växtlighet med till exempel solvända, brudbröd, jordtistel, kattfot, axveronika och ängshavre.

Genom den södra hagen sträcker sig ett fuktigt helt öppet parti. Området är tuvtigt till följd av djurens tramp och betande. Här förekommer ett växtsamhälle med flera olika slags starr så kallad lågstarräng. Darrgräs, ängsvädd, slankstarr och jordtistel m.m. växer också här. Intill fuktängen tar stora och välskulpterade rundhällar vid. I skrevor etc. växer till exempel bergssyra, axveronika och kärleksört som klarar de torra förhållandena uppe på hållarna. Kring hållmarkerna och fuktängen i hagmarken ligger en del gödslade partier med en utarmad flora.

Hävden i Kråketorps öppna hagmarker varierar från svag till god med övervikt åt det senare. Fem hundra meter sydväst husen i Kråketorp finns på en skogsholme, på Råbys mark, ytterligare värdefull ek. Den är inte så grov men relativt senvuxna och gamla. Även dessa hyser brun nållav. Här finns gott om död, klen ved. Några ekar borde kunna få stå ljust och bli riktigt gamla ekar på sikt.

Bibehållande av värden: Betesmarkerna måste hävdas med betesdjur och med tillräckligt hårt betestryck. Ekar bör sparas i markerna.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 42 (klass III).

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson dec-98.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Darrgräs, kattfot, slankstarr, axveronika, ängsvädd och jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, brudbröd och ängshavre.

På ekar: brun nållav och hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), thelomma, fällmossa, apelticka (*Aurantiporus fissilis*, VU).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

apelticka (*Aurantiporus fissilis*, VU)

Nr. 007 Korpralsgårdens betesmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Naturbetesmarker i hävd har stora naturvärden. Denna betesmark ligger i det öppna slättlandskapet norr om Ödeshögs samhälle vilket höjer klassningen.

Beskrivning: Drygt 1,5 km norr om Ödeshögs ligger Korpralsgården, strax väster om den nedlagda järnvägsbanken. Det är en liten gård där en mindre betesmark betas med hästar. Hagen är öppen och flack med många hållmarkspartier och steniga avsnitt. Ett litet parti med något som liknar kalkfuktäng finns i nedre kanten på hagen. Slätter- och betesarter som rödklint, jordtistel, knägräs, rödkämpar, gullviva, ängsvädd finns här.

Björk, ask och tall finns i hagen samt en del odlingsrösen. En stor oxel med omkrets 277 cm finns också.

Bibehållande av värden: För att värdet ska bestå krävs hävd genom bete eller slätter utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Florainventering på försommaren i området med kalkpåverkan.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 46, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Axveronika, darrgräs, ängsskallra, prästkrage, solvända, jungfrulin, svinrot, tvåblad, jungfru Marie nycklar, knägräs, rödklint, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), knägräs, rödkämpar, gullviva, ängsvädd, äkta johannesört, Vaxskivlingar, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 008 Orrnäs norra grova ekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Grova ekar hyser mycket stora naturvärden. I övergångsbygden finns ofta ekjättar. I slättbygden saknas dessa ofta inom rimliga avstånd från varandra. I Ödeshögs västra slättbygd finns här ett antal ekar som redan fått vissa naturvärden och som blir viktiga i eklandskapet i framtiden. På dessa växer den rödlistade arten hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT). Hagmark.

Beskrivning: I Orrnäs norra marker nära Öninge finns en handfull ekar som är viktiga för framtidens behov av grova ekar. I en liten beteshage, 200 m söder om Öninge by, tre grova och två lite klenare ekar, som står ljust och bra för att se till de biologiska värdena. Betet i sig har gödslats med konstgödsel. I trädgården söder om betet har man nyhamlat två lönnar på ett mycket bra sätt.

Västerut, söder om och runt Lyckebo finns det fler grova ekar som står inom riksintresset Vätterstranden (Nr. 002).

Glest växtande eksolitärer, en handfull grova stammar. I öster finns en enkelsidig askallé med något enstaka träd grovt och ihåligt. Ihåliga stammar finns även av rönn, apel och lönn. Hagmarksfloran ej bedömd med troligen av större värde i den öppnare hagen som ej inkluderats i objektet vilket eventuellt skulle ge objektet högre naturvärdesklass.

Bibehållande av värden: Viktigt att ekarna får stå ljust och fria från sly.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: Brun nållav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), ljuskantad sköldlav.

Rödlistade arter:

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

Nr. 009 Folkets Park-skogen

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Tätortsnära grönområden är synnerligen viktiga för kommuninnevanarnas välbefinnande. När, som i detta fall, området är kombinerat med höga naturvärden genom den stora variationen i skogsmarken och förekomst av grova ekar, höjs klassningen. På ekarna finns rödlistade arter av lavar.

Beskrivning: Folkets Park-skogen ligger i norra delen av samhället nära ”golfbanan” och fotbollsplanen. Här menas dels det hägnade området runt Parken, dels lövskogen väster därom. Hela området omfattar ca 10 ha skog. Tidigare var här betesmark men sedan många år är här en rik och värdefull lövskog. Vältrampade stigar finns i området som ingår som en del av en promenadrunda som många ortsbor ofta går. Här finns ett äldre trädskikt av björk och ek som gallrats för ca 10 år sedan. Yngre träd finns av asp, björk, ek, ask, al, rönn, körsbär, sälg, oxel och tall. Av buskar finns hassel, rosor, hagtorn, hägg, olvon, slån och getapel. En rik blomning av sippor finns på våren. Funna växter är gullviva, lungört, stenbär, humleblomster, nejlikrot, jordtistel, backskärvfrö, blåsippa, skogssallad, ormbär och kirskaål. Här och var finns bergknallar med långsamvuxna ekar. Med denna stora variation är skogen naturligtvis en fin fågellokal med bl.a. näktergal, härmsångare, grönsångare, nötkråka, stenknäck och rosenfink. Död ved finns i skogen. Parken-området innanför hägnet är mer välskött och ser ut som en produktionsskog av ek och asp. Fyra-fem grova värdefulla ekar finns nära Folkets Park-byggnaderna. Den grövsta och den värdefullaste står utanför hägnet sydvästra om byggnaderna.

Folkets Park-skogen med omgivande skog är ett av de biologiskt viktiga tätortsnära områdena där rekreation och biologisk mångfald kan samverka. Norr om samhället är det ont om skogsdungar i slättlandskapet. Solitär lövskog.

Bibehållande av värden: Skogen bör skötas som nu. Död och nydöd ved, inklusive nedsågade ekgrenar, ska lämnas. Eventuella gallringar bör ske bland de mellangrova träden. De stora ekarna bör ljushuggas mera. Dessutom bör skogen köpas av kommunen för att räddas för Ödeshögsbornas framtid. Håll även efterträdare fria från skuggande lövträd. Vid entrén till folkets park står en solitär ekjätte som är över 200 år gammal. Innanför inhägnaden

kring folkparken står mindre efterträdare i skuggigare lägen. Lövskogen norr om folkparken har även de en del äldre efterträdare, både senvuxna och grova stammar.

Skydd: Inget skydd. Det strandnära området ingår i Vätterstrandsområdet som är riksintresse för naturvården.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Christer Wikings fältbesök juli-98.

Peter Fredrikssons artkunskap genom åren.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017

Artlista: På ek: Brun nållav, gul droplav (*Cliostomum corrugatum*, NT) hjälmbrösklav (NT), skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT), ljuskantad sköldlav (*Melanelixia subargentifera*). Gullviva, lungört, stenbär, humleblomster, nejlikrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), backskärfrö, blåsippan, skogssallad, ormbär och kirskål. Näktergal, härmsångare, grönsångare, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), stenknäck och rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gul droplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU)

skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 010 Orrnäs betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Välbetade betesmarker är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Kalkpåverkan, sjönära bete, allt bättre hävd och storleken höjer klassningen. Gränsfall till ännu högre klassning. De strandnära delarna av betesområdet ingår i Vätterstrandens riksintresse för naturvård, därav den höga klassningen.

Beskrivning: Orrnäs gård ligger mellan Ödeshögs samhälle och Vätterstranden.

Omgivningarna kring gården består av vidsträckt åkermarker, betesmarker samt löv- och barrskogspartier.

De naturliga fodermarkerna vid Orrnäs utgörs av träd- och buskbärande hagmarker. Den största hagmarken ligger nordväst om gården i den svagt sluttande terrängen ned mot Vättern. I hagen finns många stora hållmarker. Här och var står några ekar, aspar och granar. Buskar av många olika slag till exempel nypon, hagtorn och apel är vanliga i hela hagen.

Några mindre skogspartier ingår också, bl.a. ett aldominerat område närmast väster om husen, med mycket död ved och en grov ek. Hagarna är variationsrika med allt från torra hållmarkspartier till fuktiga sänkor med lågstarräng där bland annat blåtåtel, hirsstarr och kärstistel är vanliga. Skogsnävaäng är det vanligaste växtsamhället på frisk mark. En lång rad slätter- och betesgynnade växter finns i hagen till exempel kattfot, darrgräs, jordtistel, jungfru Marie nycklar, stagg, brudbröd, rödkämpar och ängsvädd.

De största delarna av betet har röjts och betats allt bättre på senare tid. Ett exempel på detta är att ängsnycklar, efter ca 10 års bortavaro, börjat komma tillbaka i kalkpåverkade fuktiga partier. Andra arter på dessa blöta lokaler är strätta, Jungfru Marie nycklar, kärnsälting, kärrdunört, grusstarr, harstarr, sjöfräken, slankstarr, hirsstarr.

En hagmark ligger nere vid Vätterstranden. Hagen sluttar ganska kraftigt. Här växer grova almar, ek, oxel, tall och björk samt buskar av hassel, hagtorn, rönn och nypon. På marken finner man bland annat följande slätter- och betesgynnade växter: jordtistel, stagg, axveronika, sommarfibbla, brudbröd och gullviva. Inom samma hägn som den ovan beskrivna hagmarken ligger ett större område där de öppna ytorna utgörs av gammal åkermark och där det växer mycket alm och ek m.m.

Vid mera igenvuxna partier kan man hitta lundvegetation som skogsstarr, lundelm och blåsippa.

På betade strandklippor märks en rik stäppängsflora som färgmåra, blodnäva, backglim, kungsmymta, harmymta, duvnäva, backtimjan, och krissla.

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter och den påbörjade röjningen i markerna också fortsätter.

Skydd: Det strandnära området ingår i Vätterstrandsområdet som är ett riksintresse för naturvärden.

Strandskyddet som omfattar 150m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 50. (klass III).

Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätterstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987, Nr. 89 (klass 1a).

Fältbesök av Lars Fröhlich, Christer Wiking, Peter Fredriksson juni, juli-98

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Blåtåtel, hirsstarr, kärrtistel, kattfot, darrgräs, jungfru Marie nycklar, stagg, brudbröd, rödkämpar, ängsvädd, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), stagg, axveronika, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), brudbröd, gullviva, skogsstarr, lundelm, blåsippa, färgmåra, blodnäva, backglim, kungsmymta, harmymta, duvnäva, backtimjan, och krissla, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 011 Orrnäs grova ekar och herrgårdspark

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I det öppna slättlandskapet är alla trädbärande partier viktiga för bl.a. den biologiska mångfalden. En lövdominerad park med många gamla träd hyser stora värden. Här kan många arter få tillfälligt skydd eller leva. Speciellt värdefulla är de grova ihåliga ekarna. Gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU) finns, samt ytterligare 5 hotklassificerade lavar och tickor, därav den höga klassningen.

Beskrivning: Vid Orrnäs gård några hundra meter väster om Ödeshögs samhälle har trädgården med omgivningarna ett framförallt imponerande trädskikt. Träden är delvis planterade av föregående generationer och då styrda att innehålla många olika trädslag. I trädgården finns t.ex. bok, ek lönn, ask, alm, kastanj, björk, lind, asp, lärk, sälg, blodbok, poppel och gullregn. De flesta trädslag är av stora dimensioner men mest slående är de grova ekarna. I trädgården finns tre ekar med ca 580 cm omkrets, väster om huset i ett aldominerat bete med mycket död ved finns en ek med ca 6 m omkrets och en lika stor står söder om ladugården. Väster om ladugården finns ytterligare en grupp ekar. En av ekarna i trädgården står död i mitten på en planterad ring med bokar. Den grövsta eken fälldes för några decennier sedan då den stod alltför nära huset.

Vidare har grov död ved lämnats på ett bra sätt både i kanten på trädgården och i markerna intill.

Bibehållande av värden: Naturligtvis är skötseln av dessa bostadsnära marker helt beroende av markägarnas egna intressen. I fallet Orrnäs har ägarna på ett mycket förtjänstfullt sätt låtit gamla träd bli kvar i miljön och därmed gjort en stor naturvårdsinsats.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Insekts- och fladdermusinventering vore bra.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1609.

Peter Fredriksson och Christer Wikings fältbesök juli-98

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Kattuggla, stenknäck, gröngöling, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), svart trädmyra, nässleklocka, bolmört (*Hyoscyamus niger*, NT), tvåblad, fläckig lundsnačka (trädsnačka), slät spolsnačka och rödsköldad asbagge.

Brun nållav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT), grå skärelav, gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), guldspadrad spiklav, grymig dagglav (*Physconia grisea*, NT), lönnlav.

Svavelticka och blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

bolmört (*Hyoscyamus niger*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT)

gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)

grymig dagglav (*Physconia grisea*, NT)

blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 012 Orrnäs allé

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alléer av gamla lövträd i slättlandskapet ger en bomiljö åt en mängd organismer. Deras biologiska, historiska och kulturella värden kan knappast överskattas.

Beskrivning: Några hundra meter väster om Ödeshögs samhälle ligger gården Orrnäs. Från gården och nästan ända fram till byn sträcker sig en lång dubbelsidig lindallé. Den är planterad ca 1910 och intar en framträdande och vacker miljö i Ödeshögs samhälles närområde. Den är i sig också en viktig biologisk miljö. Nu är den frisk och i sina bästa år. Dess största biologiska värden kommer i framtiden då träden blir gamla och ihåliga.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om allén sköts som nu.

Skydd: Alléer omfattas av ett biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras sommartid.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.
av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 013 Brännegårdens våtmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Ödeshögs tätorts närmiljö är våtmarken en ovanlig miljö. De värden som fanns på 1980-talet var främst ornitologiska. Just nu är markerna igenvuxna, synnerligen påverkade av tippning och den vattenhållande förmågan i miljön har minskat. Lokalen är dock fortfarande värd att sparas och vid restaurering skulle kunna återfå sina ursprungliga naturvärden.

Beskrivning: Mellan Brännegården och riksväg 50 ligger, i Ödeshögs samhälles norra del, mellan vägarna, ett område som man lägger märke till vid Ödeshögs norra infart. Dels sker en tippning av olika massor och dels står en stor mast i området. Trots denna påverkan finns i områdets västra delar en våtmark som var en mycket fin fågellokal på 1980-talet med främst vadare. Här finns nu en del öppnare partier med bladvass. Största ytan täcks av tätt videbuskage med inslag av enstaka björk och tall. Runt våtmarken finns torra högar med tippade massor i norr och i väster betar hästar på små ytor.

Även norrut, norr om masten, förekommer våtare partier men där finns också torra grovkorniga slänter som har en viss kalkpåverkad torrängsflora: här växer fältvädd och även trivs guldsandbiet. 2018 betas denna kalktorräng av hästar (se objekt Nr. 504).

Bibehållande av värden: Ingen tippning ska ske i våtmarken. Om massor skulle flyttas skulle våtmarken kunna utvidgas åt norr. Bete skulle kunna ske i norra delen men efter städning. Om tippning måste fortsätta bör tippningsytorna minskas medan övriga ytor skulle kunna städas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Fågel, groddjur och florainventering borde göras.

Referenser: Peter Fredrikssons lokalkännedom.

Christer Wikings fältbesök aug 98 och feb 99.

Fältbesök av Laima Bucionyte Carlsson 2018.

Artlista: Fältvädd, blåeld.

Artlista från 70-talet och 80-talet.

Häckfåglar: Gräsand, rörhöna, strandskata, tofsvipa, större strandpipare, mindre strandpipare, fiskmås, backsvala (*Riparia riparia*, NT), sånglärka (*Alauda arvensis*, NT), gulärta, ängsplärka (*Anthus pratensis*, NT), rörsångare, stenskvätta, hämpling och sävsparv (*Emberiza schoeniclus*, VU).

Regelbundna gäster: Brun kärrhök, tornfalk, storspov (*Numenius arquata*, NT), enkelbeckasin, brushane (*Calidris pugnax*, VU), skogssnäppa, grönbena, rödbena, gluttsnäppa, svartnäppa, kärrensäppa, mosnäppa, gråtrut (*Larus argentatus*, VU), skrattmås, turkduva, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT), gräshoppsångare och steglits.

Tillfälliga gäster: Grå häger, knölsvan, bläsand, skedand, årtä (*Anas querquedula*, VU), knipa, brun glada (*Milvus migrans*, EN), fjällvråk (*Buteo lagopus*, NT), blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT), stenfalk, ljungpipare, småsnäppa, turturduva, jorduggla, kärrensångare, sävsångare, blåhake, ortolansparv (*Emberiza hortulana*, VU) och lappsparv (*Calcarius lapponicus*, VU).

Rödlistade arter:

sånglärka (*Alauda arvensis*, NT)
ängsplärka (*Anthus pratensis*, NT)
storspov (*Numenius arquata*, NT)
brushane (*Calidris pugnax*, VU)
gråtrut (*Larus argentatus*, VU)
buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)
årtä (*Anas querquedula*, VU)
fjällvråk (*Buteo lagopus*, NT)
blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT)
lappsparv (*Calcarius lapponicus*, VU)

Nr. 014 Skrapegårdens torrbacke och kalktorräng

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: På en tätortsnära sandig och torr isälvsavlagring finns en färggrann flora som tycks kunna förbli stabil trots avsaknad av bete.

Beskrivning: Intill Ödeshögs tätort mellan Skrapegårdens villaområde och riksväg 50 ligger en del av den sandiga isälvsavlagring som ligger under samhällets östra delar. Här finns dessutom en mycket fin kalktorräng. Området hyser mycket höga värden kopplade till öppen sandmark och torräng.

Här blir vegetationen torr och ovanlig. Kalkpåverkan finns här också. Speciellt i en grop som kanske var en täkt tidigare är florans rik. Av naturliga skäl blir en sådan här tätortsnära mark en lekplats vilket går bra. Värre är den tippning av grenar, ris och löv som enstaka villaägare gör i kanten på gropan. Gödslingen som detta medför är mycket olycklig.

Rödlistade arter som har påträffats är toppjungfrulin (VU), guldsandbi (NT), sexfläckig bastardsvärmare (NT), månlåsbräken (NT) och ögonvaxskivling (NT). Guldsandbi ingår i det nationella åtgärdsprogrammet ”Vildbin på ängsmark”.

Dessutom har flera signalarter för värdefull sandmark och torräng påträffats såsom fältvädd, fältmalört, spåtistel, grusviva, plattad jordtunga, toppvaxskivling, grönnopping och bivarg. Fältvädd utgör också den enda födokällan för guldsandbi i området. Guldsandbi samlar nämligen endast pollen från väddar till sina larver. I området finns också mycket gott om väddklint, en annan viktig pollen- och nektarväxter för blombesökande insekter.

Bibehållande av värden: Ingen täkt eller tippning får ske. Området ska skötas enligt skötselplanen (faställdes 2017).

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Peter Fredrikssons lokalkännedom.

Länsstyrelsen Östergötland. Skötselplan för Skrapegårdens kalktorräng. 2017.

Fältbesök av Christer Wiking sept-98.

Fältbesök av Tommy Karlsson och Ingrid Bergengren 2017.

Artlista: Darrgräs, fältvädd, rödkämpar, axveronika, väddklint, toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU), grusbräcka, prästkrage, äkta johannesört, vårkorsört, grusviva, småfingerört, Guldsandbi (*Andrena marginata*, NT), sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendula*, NT), månlåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT), ögonvaxskivling (*Cuphophyllus virgineus* var. *Fuscescens*, NT), fältmalört, spåtistel, plattad jordtunga, toppvaxskivling, grönnopping, bivarg.

Rödlistade arter:

toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU)

guldsandbi (*Andrena marginata*, NT)

sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendula*, NT)

månlåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT)

ögonvaxskivling (*Cuphophyllus virgineus* var. *Fuscescens*, NT)

Nr. 015 Åbys ekbetesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: "Eklandskapet" i kommunen ligger huvudsakligen i övergångsbygden och i den västra delen ligger dessa marker nära E4:an. Varierade ekområden med både hagmark och skogskaraktär och med ett inslag av en del riktigt grova, gamla ekar har visat sig vara några av de artrikaste miljöerna i svensk natur. Även om området vid Åby har huggits hårt så klassas området högt.

Beskrivning: Två kilometer öster om Ödeshögs tätort och både söder och norr om motorvägen ligger ett område med mycket ek. Dels finns ett par större betesmarker, dels finns berg som domineras av ek.

I betesmarken förekommer en del flacka berghällar och det finns både fuktiga och torrare partier. I västra delen är det mest björk i trädsiktet. Här finns dock några grova ekar. En fin fuktäng finns längst västerut i hagen med ormrot, ängsvädd och rödklint. Mitt i hagen finns en fin ene-backe. Flera gamla åkrar ingår och även konstgödslade områden här och var. Typiska betesgynnade växter finns i hagen t.ex. darrgräs, ängsvädd, stagg, svinrot och smörboll. En stor ligusterbuske finns i södra delen av betet.

Flera stora ekar med värdefull lavflora finns österut i hagen. Ytterligare partier öster om hagen med bl.a. senvuxen ek på hållar ingår också.

Norr om motorvägen finns ytterligare två betesmarker där trädsiktet av relativt grov ek är det värdefullaste. Det västra betet har några hållar med fin flora t.ex. axveronika, liten blåklocka, ängsvädd, prästkrage, ängsskallra, gråfibbla, svinrot och grönvit nattviol. Här är betetrycket mycket svagt.

En ny hage har lagts till öster om andra områden. Hagen är 2015 betad och delas av E4 i två delar.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete i markerna gynnar naturvärdena. Ett relativt stort antal grova ekar måste få bli kvar som "evighetsträd".

Skydd: Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 44 klass III.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1601. Objekt med naturvärde Nr. 1602, 1603.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Brun nållav, darrgräs, knägräs, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), ängsvädd, axveronika, liten blåklocka, ormrot, rödklint, prästkrage, ängsskallra, gråfibbla, svinrot, grönvit nattviol, stagg, vårbrodd och smörboll.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

Nr. 016 Ödeshögs vattentorns park - "Klockareberget"

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Grönområden mitt i bebyggelsen som är biologiskt varierade blir skyddsvärda bl.a. för rekreativvärde.

Beskrivning: Bakom Ödeshögs Kommunhus står vattentornet. Runtom finns en liten "park" som är varierande. Den består till stor del av en bergsplatå med öppna hållar och gräsytor. I den södra delen är den mer lövskogsklädd. En stig passerar genom området väster om bergsplatån. Området är en "genväg", ett promenadstråk och en lekplats. På bergen finns en klippängsflora som bitvis är lite rikare. Här finns t.ex. axveronika, grusbräcka och gaffelbräken. I söder växer ruderväxten sandvita. I söder finns också en västvänd lövklädd brant med rik landsnäcka fauna och gott om död ved som döda grenar och en högstubbe med hålligheter. Här växer främst lönn, asp och enstaka rönn, sälg, alm, björk och lind. Ovanpå berget och på andra delar finns också oxel, fågelbär gran och ek. På vårarna finns en vattenvät i söder.

Bibehållande av värden: Låt de lövklädda områdena bli lite vilda. Stå inte bort den döda veden.

Skydd: Inget skydd, men i praktiken inget hotat område.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Peter Fredrikssons lokalkännedom. Besök bl.a. maj, aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, sparvhök, stenknäck, steglits. Slätspolsnäcka, mindre agatsnäcka, disksnäcka. Gaffelbräken, axveronika, duvnäva, harmynta, grusbräcka, sparvvicker, gullklöver, jordklöver, vallört, sandvita, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 017 Klockargårdsängen

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi F K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Tätortsnära grönområden är synnerligen viktiga för kommuninnevånarnas välbefinnande. När, som i detta fall, det är kombinerat med höga naturvärden genom främst de grova ekarna höjs klassningen.

Beskrivning: I östra delen av Ödeshögs samhälle ligger ett för alla Ödeshögsbor välkänt område med byggnader med historisk karaktär, skolmuseum och vandrarhem. Den genomkorsas av strövstigar eller smalare vägar och präglas av sin lummighet med framförallt ekar. En del ekar är ganska grova och biologiskt värdefulla. Vidare finns biologiskt intressanta ytor på branta berghällar. I norr vid campingplatsen är skogen klenare med ek, björk och asp. Här finns också tätare hasselsnår och fuktigare små områden. Hela området är mycket rikt på olika fågelarter som t.ex. gröngöling, större och mindre hackspett, trädgårdssångare, härmsångare, svartvit flugsnappare, rödstjärt, nötväcka, stenknäck, steglits och någon gång även sedd mindre flugsnappare. Här växer också blåsippa, murgröna, jättebalsamin och axveronika. På två ekar hittades brun nållav och rödlistad hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT).

Områdets nuvarande skötsel är bra, vissa röjningar sker och för framtiden ska man gynna några av de största ekarna genom att ge dessa gott om ljus och växtutrymme. Detta gäller även vissa klenare, senvuxna ekar på bergen. Fler byggnader bör ej placeras i trädområdet utan i så fall öster därom.

Bibehållande av värden: Gynna grova ekar och senvuxna ekar. Nedsågade döda grenar bör kunna lämnas att ruttna på något undanskymt ställe. Här kan god naturvård och god kulturvård samsas. Se även Klockargårdsängens skötselplan (2018).

Skydd: Inget formellt skydd men i praktiken inget hot över området.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Wadstein, Magnus. Inventering av hotade lavar 1998. Stencil från Länsstyrelsen, 1998.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Christer Wikings fältbesök okt-98.

Peter Fredrikssons fågelkunskaper genom åren.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: På lodytor: fällmossa. På ekar: lönnlav, kyrkogårdslav, ljuskantad sköldlav, brun nållav, hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT) och oxtungsvamp.

Fåglar: gröngöling (*Picus viridis*, NT), större och mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), trädgårdssångare, härmsångare, svartvit flugsnappare, rödstjärt, nötväcka, stenknäck, steglits, mindre flugsnappare.

Rödlistade arter:

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Nr. 018 Ödeshögs Sörgårds grova ekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare.

Enstaka ekjättar i landskapet är alltså skyddsvärda ned till enstaka individ. Även en långsiktighet är nödvändig. På grund av att dessa ekar är det finaste ekområdet som är tätortsnära blir klassningen hög även om de största biologiska värdena finns i framtiden.

Beskrivning: En av Ödeshögs bys ursprungliga gårdar var Sörgården som ligger på sin ursprungliga plats idag i kanten på samhället. Något hundratal meter österut mellan ett nedlagt bete och ett hållmarksområde finns ett femtontal medelgrova till grova ekar och ca fem grova askar som har nått de åldrar och dimensioner då de börjar bli biologiskt värdefulla. Området är tätt och för skuggigt och ekarna borde ljushuggas. Den grövsta eken står i södra delen på området på tomtgränsen mellan två villafastigheter. Eventuellt har den haft någon form av fridlysningsskylt tidigare. I nordväst i området finns ett fuktområde med gammal al och två grova döende askar. Norr om området gjordes en huggning hösten-98 då tyvärr Ödeshögs kanske enda vilda bok fick stryka på foten.

Bibehållande av värden: Ekarna bör ljushuggas. I första hand bör andra trädslag tas bort men eventuellt kan man fälla någon eller några av de medelgrova ekarna. De grövsta träden borde räddas genom kommunalt köp.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson dec-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Kornig nållav, hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT) och ärgmossa, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

tovsippa (*Anemone sylvestris*, NT)

Nr. 019 Ödeshögs ekområden

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög, St. Åby

Naturvärdesbedömning: Gamla ekar är något av de artrikaste miljöer som finns i Sverige. I två områden med hållmarker växer relativt gamla ekar. I ett tätortsnära landskap måste ett långsiktigt sparande av ekar ske. Här är lämpliga ekområden.

Beskrivning: Söder om Brodderydsvägen och väster om Skönatorpsvägen ligger ett berg med många grova fina ekar. Här finns också en del grov rönn, hålträd av asp och torrträd. Likaså väster om blivande Östgötaporten finns ett berg med ekar i östra kanten. Även på den kommunägda marken mellan dessa små områden finns en hel del grov ek som måste sparas till stor del.

Bibehållande av värden: Lättare gallring kan ske. I första hand tas gran bort och ekarna frihuggs. Bergytorna lämnas orörda och gallringen utförs så att beskuggningen av lodytorna behålls.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavininventering av norra området.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1607 resp 1608.

Fältbesök av Peter Fredriksson 7/5-98.

Ingemarson, Lars. KNISP, Kommunal naturvårdsinriktad skogsbruksplan,

Skogsvårdsstyrelsen. Ödeshögs Kommun. 1993. Avdelning Nr. 14.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Klottedubbelfoting, tätstrimmig spolsnäcka, disksnäcka. Grönvit nattviol, fällmossa, äppelmossa, och rostfläck.

Rödlistade arter: -

Nr. 020 Högmoberg-Rosenborg-Skönatorpets beten

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Betesmarker med rik flora och grova ekar hyser stora naturvärden. Det tätortsnära läget och intill friluftsområden motiverar klassningen. Bättre hävd skulle höjt klassningen ytterligare.

Beskrivning: Dessa betesmarker ligger i den mångformiga övergångsbygden strax söder om Ödeshögs samhälle och E4-an. De ligger i ett område där många Ödeshögsbor går sina promenader och de gränsar till Skönatorpets motionsspår. Omgivningarna är svagt kuperade med en del åkrar, naturliga fodermarker samt löv- och barrskogspartier. Stora hållmarker går i dagen på många ställen i markerna.

De naturliga betesmarkerna utgörs i norr och gränsande till Östgötaportsområdet av en tämligen tät blandlövhage med mycket ek och björk men även al, asp och tall förekommer. Ett tiotal ekar är mellan 60-90 cm grova. Många olika slags buskar, till exempel hassel, en och nypon finns i hagen. Stora, mjukt rundslipade hållmarker finns på flera ställen.

I hagen finns hedvegetation i de torra partierna, rödvenäng och skogsnävaäng på friska avsnitt och högörtäng med mycket älggräs där det är fuktigt. Följande slätter- och betesgynnade växter växer i hagen: knägräs, prästkrage, stagg, gullviva och ängsvädd. Hagen saknar för tillfället hävd.

Söder härom och söder om vägen finns en hagmark där grova tallar, ek, björk och al är vanliga. Hagen är ganska kuperad med flera hållmarkspartier. Buskar av flera olika slag är vanliga. Torra-fuktiga växtsamhällen förekommer liksom en rad slätter- och betesgynnade växter. Bitvis är hagen så tät att den kan betraktas som skog. Den öppnar sig dock alltmer ju längre söderut man kommer. Södra delen får betas medan norra saknar hävd.

Hagmarken som ligger utmed grusvägen nära Rosenberg hyser en lång rad olika trädslag till exempel ek, björk, körsbär och al. Hagen är kuperad med höglänta torra partier och fuktiga sänkor. Hagen omfattar ett fuktstråk med al och högstarrväxtlighet. Bland annat följande slätter- och betesgynnade växter finns i hagen: jordtistel, stagg, ormrot och svinrot.

Söderut i samma hägn betas en öppnad barrskog med får.

På andra sidan om fuktstråket som nämnts ovan ligger en öppen hagmark. Här växer enstaka träd av ek, björk och körsbär. En- och nyponbuskar är vanliga. Delar av hagen utgörs troligen av gamla åkrar. Även denna hage saknar hävd.

Negativ påverkan i form av gödsling kan inte spåras i hagarna. En viss utarmning av florán på grund av igenväxning har skett.

Bibehållande av värden: Bete måste återupptas där det saknas och trädskiktet huggas ut.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: En del ytor obeskrivna.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 51, klass 3

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Knägräs, prästkrage, stagg, gullviva, ängsskallra, axveronika, jungfrulin, svinrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, smörboll, rödklint, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), sötvedel, kattfot, grönvit och vanlig nattviol och ängsvädd.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 021 Ödeshögs alkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alkärren är mycket artrika miljöer. Här finns två områden som tillsammans med många andra våtmarker skapar den fina varierade natur som finns strax söder om Ödeshögs tätort i närheten av el-ljusspåret.

Beskrivning: Mitt emellan Skönatorpets motionsstuga och västerut till Tranåsvägen ligger det ena området som är ett mycket blött alkärr, gränsande till en ungskog. Här växer stora kuddar av blåmossa. Det finns inslag av grova björkar och några ekar främst i den södra delen.

Det andra området ligger ca 450 m rakt söder om. 50 m öster om den stig som går i norr/söder genom området. Det är också aldöminerat med högstarrvegetation men är torrare bitvis med grov tall och blåbärsris. En nyligen avverkad tall i kanten var 288 år gammal.

Bibehållande av värden: Detta alkärr bör undantas från skogsbruk för att stärka dess värden på sikt.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Område med naturvärde Nr. 0607, 1610.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 022 Erstorps ekhage

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ett av de på sikt intressantare ekområdena i kommunen finns i denna ljusa och välhävdade beteshage. Här finns ca 30 relativt grova ekar. Några är dock rejält grova. Markfloran är trivial utom i nordost där vissa fina arter finns såsom jungfrulin, kattfot, knägräs och stagg. Hjämbrosklav finns på ekarna.

Beskrivning: Erstorps ekhage ligger ca 400 m sydost om gården (1:2). Vällhävdad, ljus, dock förr konstgödslad, ca 4 ha stor beteshage med svalört, humleblomster och smörblommor och ca 30 ekar. I centrala hagen nära ett alkärr finns några intressantare träd. 2 ekar med en omkrets av ca 340 cm, (355 cm resp. 374 cm 2016), och med mindre partier vid rötterna ruttna. 1 ek omkr. 290 cm (295 cm 2016) i omkr., nära nog död med avfallande bark och något rutten vid rötterna. Dessutom finns en sju meter lång eklåga intill dessa. Ett hundra meter sydost om denna ekhage finns ytterligare en. Smalare och mer kuperad men med riktigt fina ekar. Båda dessa områden restaurerades på sent 90-tal och blir mer och mer värdefulla. Det finns även andra obetade ekmarker i närheten. Bl.a. ca 150 m. västsydväst om den större hagens sydspets står ett par grova spärrgreniga ekar som har frihuggets på ett bra sätt.

Bibehållande av värden: Fortsatt betesdrift i ljus och öppen miljö och lämnande de grövsta ekarna. Behållande och gärna skapande av död ved.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 54.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Jungfrulin, kattfot, knägräs, stagg, smånunneört och svalört. Hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), snöbollslav.

Rödlistade arter:

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 023 Markaån

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I åkerlandskapet sydväst om Ödeshög rinner Marka-ån som mynnar i Vättern vid Ornnäs. Utefter ån finns flera rika miljöer som innebär ett värdefullt inslag i landskapet. Lundmiljöerna och de grova ekarna och körsbärsträden ökar värdet. Det återinförda betet på båda sidor av ån gör att området ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Uppströms broarna vid Sväm finns en sträcka av ån på ca 400 m där ån skurit sig fram i de lösa jordlagren. Först i norr finns en högstammig alsumpskog. Här är mycket bördigt och lundartad flora. I västslutningen står påfallande mycket fågelbär med flera grova exemplar och någon enstaka grov högstubbe. Alstråket följer ån hela sträckan, men den västra slutningen övergår i en igenväxande betesmark delvis av torrängstyp. Lundfloran nära bäcken blir ännu rikare. Här växer också hassel, hägg, rönn, olvon, fågelbär och hagtorn. I den igenväxande betesmarken, även öster om ån, står flera grova ekar. Området är ett fint fågelområde. Det är mycket positivt att bete med nötdjur på båda sidor och större delen av sträckan har återinförts på senare år. Dessutom betas de varma slutningarna, till stor del gammal åkermark, väster om ån.

Bibehållande av värden: Värdena bibehålls om ekarna får stå ljust. I fuktiga delar bör inga huggningar ske och all död ved lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Artinventeringar sommartid vore önskvärt

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök maj-98.

Peters och Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Härmsångare, rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU), gräshoppsångare, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), storrams, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), hässleklocka, bäckbräsma, svart trolldruva.

Rödlistade arter:

rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

Nr. 024 Äng, Kråkeryd, Stockseryd och Sväms hamlade askar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Hamlade träd blir ofta mycket gamla. Likaså blir de ofta ihåliga. Dessa egenskaper är mycket viktiga för en stor grupp av arter t.ex. fåglar, fladdermöss, insekter, mossor och lavar.

Beskrivning: Utefter gamla riksettan finns på några ställen gamla hamlade träd som är viktiga att spara. På grund av trafikens luftutsläpp kan lavfloran dock ha försämrats. Träden står dock i öppet, solbelyst läge vilket är värdefullt. En del träd står vid trädgårdar och tiden sedan senaste hamling varierar starkt.

Intill grusvägen mot Kråkeryds naturreservat står i en gammal trädgård två grova askar som inte hamlats på länge. Eftersom viss nyhamling har börjat i reservatet vore det extra värdefullt att hålla dessa bjässar vid liv.

I Stockseryd någon kilometer norrut på gamla riksettan finns, väster om, invid vägen, en av kommunens största hamlade askar. Ett fint exempel på att nyhamling lyckas trots att träden är förvuxna och grova. Uppe vid husen öster om vägen finns ytterligare minst två hamlade träd. Ytterligare någon kilometer ytterligare längre norrut finns ett femtontal grova hamlade träd på två åkerholmar ett hundratal meter väster om vägen. Dessa har den mest typiska placeringen för gammal traditionell fodertäkt. Träden är i många fall ihåliga men kraftigt förvuxna. De skulle dock överleva en nyhamling. På träden växer t. ex lönnlav. Vid Västergården finns söder om husen en mycket grov hamlad ask (omkrets 600 cm) och även i övrigt runt Västergården, bl.a. i trädgården, och Sörgården finns fler hamlade träd i olika åldrar och olika förväxningsstadier.

Kring gården i Äng ("Vasen") står rader av hamlade träd och en bred stenmur kantar mot norr. Av de 10 träden är merparten ask och grova. 2 grova lönnar finns också.

Hamlingsskotten är 3 dm grova. En ihålig ask knakade oroväckande i den friska vinden. En metergrova ask var helt ihålig. Mossfällar och rik lavflora klär stammar. Kråkeryd-delen förefaller vara en övergiven gårdsplats med syrenbuskage, en grov hästkastanj, gamla ihåliga aplar samt två meter-grova vårdträd av ask. Stockseryd-delen består av flera gårdar med hamlade vårdaskar som vårdas väl kring Östergården. Hamling har skett senaste åren av flera träd, bl.a. den äldsta meter-grova som står vid landsvägen. På flera av askarna kring gården växer gulvit blekspik.

Bibehållande av värden: Restaureringshamla askar vid Äng stegvis, på flera års sikt. Övriga askar är ej i behov av beskärning.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Upptäckt i fält. Fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth nov. 2017

Artlista:

Äng: Ljukantad sköldlav, vitskivlav, lönnlav, klotterlav, fjällticka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Kråkeryd: ljuskantad sköldlav, lönnlav.

Stockseryd: gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), ljuskantad sköldla, lönnlav, guldlockmossa, trubbfjädermossa, vitskivlav, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 025 Sväms Hagmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Hagmarkerna i Sväm är de västligaste i övergångsbygden. De omfattar stora arealer i flera olika skiften och hävdas olika väl. Ofta består trädsnittet av ek vilket ökar värdet. Hagmarksfloran är inte påverkad av konstgödning. Allé, vårdträd, hagmark

Beskrivning: Nära norr om motorvägen, ca 3 km SV om Ödeshögs samhälle finns på Sväms marker, vidsträckta hagmarker. Trädsnittet innehåller mest ek, björk och asp. Ett antal områden finns i mycket olika hävd. Här medtas endast de markerna som fortfarande betas. Mellan betesmarken och motorvägen finns trots ohävd ett antal grova värdefulla ekar. (bl.a. område 034). Exempel på typiska slätter- och betesgynnade arter är darrgräs, jordtistel, knägräs, stagg, kattfot och svinrot.

Till Sväm Södergård leder en allé. Från Sörgården och norrut mot Väster- och Erlandsgården sträcker sig en betad hagmark. Trädsnittet är gles med många trädarter och gott om grova stammar. Gammal ek och tall med spärrgrenig krona är värdefulla vårdträd. Gott om nyhamlade efterträdare till äldre askar. Mindre partier närmast Södergården saknar hävd, både bördiga partier och magrare kring berghällar.

Bibehållande av värden: Utvidgat bete.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Ekarnas biologiska värde bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 55 (klass IV).

Fältbesök av Tomas Fasth nov. 2016.

Artlista: Darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), knägräs, stagg, svinrot, smörboll, solvända, kattfot, prästkrage, gullviva, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), gryinig dagglav (*Physconia grisea*, NT), reliktböck (*Nothorhina muricata*, NT) och lönnlav (*Bacidia rubella*).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

gryinig dagglav (*Physconia grisea*, NT)

reliktbock (*Nothorhina muricata*, NT)

Nr. 026 Brodderyds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Här ligger nära Ödeshögs samhälle ett öppet landskap med åkrar, beten och två slätterängar. Trädskiktet med grov ek och slätterängarna höjer värdet.

Brodderyds (1,0 ha) och Kronberga (0,4 ha) ängar är Natura 2000-områden. Dessa ängar höjer områdets klassning från 3 till 1.

Beskrivning: Brodderyd ligger endast halvannan kilometer sydost om Ödeshögs samhälle och ingår därför som ett viktigt objekt i de tätortsnära naturmiljöerna. De naturliga fodermarkerna vid Brodderyd består av en ekhage som söderut övergår i träd- och buskbärande hagmark. I närheten av ladugården finns på den västra gården ytterligare en träd- och buskbärande hagmark. Endast den västra gården är i hävd. Ekhagen är sedan ca 10 år tillbaka slätteräng som hävdas med lieslätter på traditionellt sätt i samarbete med Naturskyddsföreningen. I den norra delen står ganska kraftiga ekar samt lite asp och björk. Strutformade hasselbuskar är vanliga. Längre söderut blir ängen lite mer bergig och björk och asp blir vanligare. I fråga om fuktighet är hagen mycket omväxlande med alltifrån torra hedartade områden till fuktiga kärr/sänkor där högvuxen starr växer. En lång rad slätter- och betesgynnade växter som visar att markerna vid Brodderyd hävdats under lång tid finns här, till exempel darrgräs, jordtistel, brudbröd, stagg, rödkämpar och ängsvädd.

Mellan slätterängen och gårdsbebbyggelsen sker en mycket bra uppröjning av markerna, samma arbete sker väster om husen. Strax sydväst om slätterängen, utanför betesstängslet ligger ett fint hasselområde som förr varit bete. Här växer bl.a. mycket ängsskära.

Brodderyds slätterängen har brukats som äng sedan drygt 20 år tillbaka och med lieslätter på traditionellt sätt. Tidigare skedde slåttern i samarbete med Naturskyddsföreningen i Ödeshögs kommun, men nu står markägaren själv för skötseln. Enligt häradskartan från slutet av 1800-talet var en stor del av området slätteräng även då.

Den östra gården är inte i hävd och beten och åkrar är delvis igenplanterade. Öster om åkrarna finns dock en fuktig f.d. betesmark med manshöga planterade granar stående glest. Floran mellan granarna var sommaren -98 otroligt fin med massor av bl.a. Jungfru Marie nycklar och nattviol.

Den andra slätterängen ligger några hundra meter åt nordost vid en liten fastighet kallad Kronberga. Den består av en hackslätteräng och en blandlövhage. Hackslätterängen slås med lie. Även floran här är artrik och typisk.

Bibehållande av värden: En förutsättning för markernas hävd är betesdjur och fortsatt slätter. För Natura 2000-områden gäller årlig hävd med fagning, slätter, höbärgning, efterbete och röjning av igenväxningsvegetation.

Skydd: Odlingslandskapet i Brodderyds och Kronberga ängar har ett visst skydd mot skadlig markanvändning genom lagstiftning. Båda ängarna ingår i Natura 2000-nätverk.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Florauppföljning i slätterängen. Försöksrutor finns utlagda.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 52, 53 klass II (näst bästa klass).

Christer Wikings fältbesök -98.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230233 Brodderyds äng. 2016.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230247 Kronberga äng. 2017.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Darrgräs, brudborste, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, rödklint, stagg, ängsfryle, jungfrulin, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), knägräs, axveronika, smörboll, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, rödkämpar, och ängsvädd.

Kronberga-ängens arter augusti-98: Svinrot, brudborste, liten blåklocka, liljekonvalj, vitmåra, gökärt m.m.

Brodderyds-ängens arter juni-98: Brudbröd, åkervädd, ängsskallra, stor och liten blåklocka, vitmåra, svinrot, liljekonvalj, stagg, prästkrage, brudborste, solvända, kärringtand, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), smörboll, älgört, ormrot, ängsvädd, tuvtåtel, gökblomster, ängsfryle, gulvial, kärnsilja, darrgräs, vanlig och grönvit nattviol, humleblomster, kabbeleka, kärnstjärnblomma, svartkämpar, skogsklöver, rödklint, röllika, gulmåra, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), ängssyra, rödklöver, bockrot, blodrot, fyrkantig johannesört, hagfibbla, kantstarr, m.m.

I Brodderyds äng finns rödlistade svampar: scharlakansvaxskivling (*Hygrocybe punicea*, NT), fager vaxskivling (*Hygrocybe aurantiosplendens*, NT) och praktvaxskivling (*Hygrocybe splendidissima*, NT); samt laven broktigel (*Bryoria bicolor*, EN).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

laven broktigel (*Bryoria bicolor*, EN)

Rödlistade svampar:

scharlakansvaxskivling (*Hygrocybe punicea*, NT)

fager vaxskivling (*Hygrocybe aurantiosplendens*, NT)

praktvaxskivling (*Hygrocybe splendidissima*, NT)

Nr. 027 Kronberga alsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alsumpskog och grova aspar och tallar är skyddsvärda biotoper i skogslandskapet. De osedvanligt grova träden höjer värdet.

Beskrivning: Trehundra meter öster om Kronberga ligger en alsumpskog med gran och björkinslag. Marken är blockig och det är gott om död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd. På fastmarken intill står en mycket grov asp med bohål och här finns också några av traktens grövsta tallar, ca 80-90 cm i diameter. Det är gott om spår efter hackspettar. Strax söder om området står en säregen mycket grov ”kandelaber”-gran. Tyvärr har viss genomkörning med skogsmaskiner skett i den fuktiga marken. Eventuellt har man också omhändertagit vindfällan.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1606.
Fältbesök av Peter Fredriksson dec-98.
Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.
Artlista: Kärrbräken, gullpudra, ärgnål, gammelgranslav, flarnlav, blåmossa.
Rödlistade arter: -

Nr. 028 Kronberga ekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare.

Dessa ekar är viktiga för framtida ekkontinuitet.

Beskrivning: Ca 1,5 km sydost om Ödeshögs samhälle och 500 m nordost om Kronberga ligger en f.d. åker inne i skogen som för tillfället delvis är vildsvinsåtel men till större delen igenplanterad med lövträd och också stängd med viltstängsel. I östra kanten finns ett igenväxande beteslandskap där två stora ekar står ljust i kanten på f.d. åkern. Dessa ekar är över en meter i diameter och åtminstone den södra har inget större virkesvärde. Båda de grova kantekarna är ca 335 cm i omkrets. Mellan och öster om dessa finns ca ett dussin medelgrova ekar. Alla dessa är frihuggna i samband med skogsavverkning ca 2010. Viss igenväxning med björk börjar ske på nytt. Ekarna är en viktig lokal för ekkontinuitet i landskapet från Åby och sydvästut mot områdena kring Ödeshög och mot Vättern.

Bibehållande av värden: De grövsta ekarna och ytterligare någon av sämre virkeskvalité bör få stå ljust och bli framtidens ekjättar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1605.

Fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: ek, björk.

Rödlistade arter: -

Nr. 029 Granlidens betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ensamliggande betesmarker i skogsmarken har ofta planterats med skog under senaste decennierna. I Granliden ligger en betesmark runt en ödetomt. Hagen är stor och minner om ett gammalt odlingslandskap. Gårdstomten har värdefulla hamlade träd.

Beskrivning: Tre kilometer fågelvägen sydost om Ödeshögs samhälle ligger isolerad i barrskogen en, ca. 12 ha, stor betesmark på Granlidens mark. Husen på gården flyttades till

Ödeshögs hembygdsgård på 1950-talet. Betesmarken har en värdefull betespräglad flora. Trädskiktet som oftast är glest består av björk, ek, al, lönn, ask, oxel, körsbär, asp, rönn och apel. Flera områden har gott om en- och hassel-buskar. Fuktighet varierar mellan torrt till blött. På ödetomten finns en del hällar och gamla ädla lövträd och fyra förr hamlade, mycket grova askar. Vidare finns en rutten ek 50 m öster om ödetomten. I de centrala delarna av hagen ser det konstgödslat ut. Där står ytterligare en grov ek. En hel del gamla åkerytor ingår i betet. De finaste partierna finns i sydväst, i öster och nordost. I en aspduge österut finns två mycket grova ekar som hyser stora naturvärden.

Bibehållande av värden: Nödvändigt att betesdriften fortsätter. Värdefullt om askarna kunde nyhamlas och ekarna friställas

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 0605.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Peter Fredrikssons fältbesök -97.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Artlista: Rödklöver, brunört, svinrot, rödklint, prästkrage, fyrkantig johannesört, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), stagg, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasebibbla, solvända, gullviva, rödkämpar, åkervädd, hirsstarr, knägräs, ryltåg, hundstarr, blekstarr, harstarr, mannagräs, gökblomster, ängsvädd, jungfrulin, ängsskallra, kattfot, knagglestarr, flaskstarr, ängsull, liten och stor blålocka, harklöver, smörboll, röllika, gulmåra, svartkämpar, bockrot, backnejlika, blåsuga, käringtand, ängshavre, Jungfru Marie nycklar och grönvit nattviol. Törnskata. Aspfjäril. björk, ek, al, lönn, ask, oxel, körsbär, asp, rönn och apel, en, hassel.

På träd vid tomten: Fällmossa, guldlocks-mossa, fällmossa, vitskivlav, lönnlav, klotterlav, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 030 Visjö-Sjögetorp-Renemos odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde tack vare en samlat ganska stor areal småbrutet odlingslandskap med förutsättningar för hävdgynnad biologisk mångfald och ett högt upplevelsevärde och värde för rörligt friluftsliv. Närheten till Visjön, områdets storlek, kontinuitet och höga naturvärden av Sjögetorps (1:11) och Renemos gårdar motiverar klassningen.

Beskrivning: Visjö och Sjögetorp består av flera gårdar som ligger norr och nordöst om Visjön i Ödeshögs skogsbygd.

Vid torpet Grönlund i norr finns en björk-ekhage där några små åkerlappar också ingår. Här finns flera hällmarker och en del skuggigare trädbärande områden. Hagen är omväxlande med

många olika betesgynnade växtsamhällen och växter bland annat jungfru Marie nycklar och rikligt med smörbollar och svinrot. Markerna är betade men tyvärr för skuggiga. De skulle behöva röjas. En del grov ek finns i markerna.

Betena några hundra meter väster om Grönlund öster om nästa lilla gård är däremot öppnade. De är till stor del fuktiga och betas med nöt och fint betade skogspartier ingår i hägnet.

Närmare Visjön ligger sedan flera betesmarker i form av en blandlövhage och några mindre, öppna hagmarker. Blandlövhagen ligger delvis i en sluttning där hällar går i dagen. De öppna hagmarkerna ligger nära en av gårdarna och är till övervägande del tuviga och ganska fuktiga med en slätter- och betesgynnad växtlighet med till exempel darrgräs, stagg, mandelblom och svinrot. Hävden i markerna varierar kraftigt, från någorlunda välhävdade till svag hävd. Vissa huggningar för att öppna markerna har skett på senare år. Nära sjön betas också och partier har öppnats mellan sjön och vissa av stugområdena (1998).

Sjögetorp består av flera gårdar som ligger i en småkuperad omgivning intill Visjöns nordöstra del. Omkring odlingslandskapet där åkrar, betesmarker och lövskogspartier breder ut sig växer barrskog. De naturliga fodermarkerna vid Sjögetorp är tämligen vidsträckta och talrika. Här finns flera öppna hagmarker, blandlövhagar och en ekhage.

Den nordligaste gården i Sjögetorp sträcker sig ända ner till den sydligaste objektens gräns och har tillsammans med Renemos gård de högsta naturvärdena i Visjö-Sjögetorp-Renemos odlingslandskap. Gården (Sjögetorp 1:11) har under de senaste 25 åren genomgått en omfattande restaurering. I dagsläget (2018) finns på fastigheten alla äldre brukningsformer, slätterängar, naturbeten, skogsbeten, åkermark och trädgårdsland (kålgård). Dessutom finns på fastigheten över 100 hamlade träd av olika trädslag, ask, lind, björk, hassel och ek. I Sjögetorp finns även en ansenlig sträcka trädgårdsgårdar över 4 km. Fastigheter som denna är i dag mycket ovanliga, därav den höga klassningen.

Slätterängarna finns i södra delen av fastigheten samt mindre ytor i anslutning till den större åkern i öst. Skogsbetena finns i norr och naturbetesmarkerna från söder hela vägen upp till skogsbetet i norr.

2016 genomfördes en bioblitz i Sjögetorp (1:11) då hittades närmare 800 arter varav ca 20 rödlistade arter.

Den västra delen närmast Visjö saknar hävd. Detta är dock en av Ödeshögs kommuns få betade insjöstränder utanför Tåkernområdet. Det är av största vikt att den fortsätter att betas. Vid denna gård finns norr om ladugården en grupp gamla träd med rik lavflora. En ek, en lind och en hamlad ask. Eken är en av kommunens grövsta med viktig lavflora. Den är ihålig och har en hel del döda grenar. En f.d. hamlad lind står utefter vägen ca 300 m söderut och på den sydligaste gården nära vägen mot Renemo finns också hamlade lönnar.

Kulturhistoriska lämningar i form av odlingsrösen och gamla åkrar är vanliga i hagarna.

Sommarstugebebyggelse präglar de strandnära områdena.

Renemos gård (Renemo 2:16 och 2:17) har under de senaste 3 åren genomgått en omfattande restaurering. På fastigheterna finns en ansenlig mängd ekar varav några över 320 cm i omkrets. Även äldre hasselbestånd med bl.a. hasselticka finns i fastighetens östra del.

Skogsbetena är varierande med tallar över 130 års ålder. I fastighetens östra del finns en åker, Ängalyckan som idag ser likadan ut som i mitten av 1800-talet vilket innebär att den inte stenröjts under 1900-talet. Åkrar som denna är ovanliga idag.

Sammantaget att fastigheten har både naturbetesmarker, skogsbeten och äldre åkerbitar samt grova ekar och äldre hassel motiverar den höga klassningen.

2018 genomfördes privata inventeringar på fastigheterna då ca 400 arter påträffades varav en handfull rödlistade arter.

Bibehållande av värden: Viktigt är att markerna får ha tillräckligt med betesdjur och att de strandnära områdena betas. Eventuellt skulle Visjöns nötdjur släppas in på vissa av Sjögetorps marker.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 63 och 64. Klass II.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0611.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking 2016.

Markägarens (Håkan Strotz) lokalkännedom 2018.

Artlista: Kattfot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, stagg, jungfru Marie nycklar, ängsvädd, axveronika, stagg, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), smörbollar, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), rödkämpar, svinrot, darrgräs, jordtisel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, ormrot, knölsmörlomma, tvåblad, nattviol, jungfrulin och ängsskallra. På de gamla träden: brun nållav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), guldocksmossa, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Sjögetorp 1:11: I slätterängarna finns bl.a. svinrot, jungfrulin, brudbröd, grönvit nattviol, kärleksört, axveronika, solvända;

I Naturbetesmarkerna finns bl.a. svinrot, jungfru Marie nycklar, grönvit nattviol, darrgräs, solvända, kattfot, ormrot, jungfrulin;

I skogsbetena finns bl.a. revlumner, blomkålsvamp, nästrot, vätterros, gullpudra, ramslök, tandrot.

Renemo 2:16 och 2:17: I naturbetesmarkerna finns bl.a. ljungrulin, solvända, svinrot, ängsvädd, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), tvåblad, grönvit nattviol, jungfru Marie nycklar, småborre;

I skogsbetena finns bl.a. revlumner, gullpudra, gullviva, ängsvädd.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Sjögetorp 1:11 under Bioblitz:

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

kustskinnlav (*Scytinium magnussonii*, VU)

ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT)

ängsmetallvinge (*Adscita statices*, NT)

bivråk (*Pernis apivorus*, NT)

kungsfågel (*Regulus*, VU)

reliktbock (*Nothorhina muricata*, NT)

tornseglare (*Apus*, VU)

rynkskinn (*Phlebia centrifuga*, VU)

stare (*Sturnus vulgaris*, VU)

Nr. 031 Sjögetorpseken

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Riktigt grova träd, speciellt ekar, är mycket viktiga för biologisk mångfald. En av kommunens grövsta ekar med fin lavflora och mycket mulm får en hög klassning tillsammans med grov ask och lind i närheten.

Beskrivning: Nordost om Visjön ligger Sjögetorp. Vid Sjögetorps västra gård står, norr om husen i en brant, en stor ekjätte som tyvärr är något försvagad till hälsan men som kan leva länge än. Den har en hel del grova döda grenar och är mycket rutten innuti. Ungefär halva kronan är frisk. Omkretsen är 618 cm vilket troligtvis är en av de tio grövsta ekarna i kommunen. Trädet hyser bland annat gul dropplav som är en rödlistad art. Även de andra ädla lövträden, några lindstammar och en ask som står norr om eken och branten i sig är värdefulla biologiska miljöer.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att eken får ljus i kronan. Nyhamling av lind och ask vore värdefullt. Likaså ett återupptaget bete där träden står.

Skydd: Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavinventering på eken.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0612.

Christer Wikings fältbesök okt-98.

Artlista: Brun nålav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), gullocksmossa, ek, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 032 Skönatorpets al- och talkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi F

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I dessa myrar finns en stabil blöt miljö med hög och jämn luftfuktighet, olikåldrighet, mycket död ved och naturskogslignande karaktär. Tjäder finns i området. Eventuellt finns en mindre spelplats på fastmarken mellan de båda kärrmarkerna.

Beskrivning: Mitt inne i motionsspåret sydost om Ödeshög ligger en ca 3 ha stor trädbevuxen myrmark. Den ligger mittemot Ödeshögs soptipp, tvärsöver vägen och sträcker sig 400 m norrut i två grenar. Här är mycket blött. Mest finns tall, al och björk. Träden håller ca 5 m höjd. De flesta tallarna är numera döda. Här kan finnas bl.a. en fin mossflora. Det är en typisk långsträckt spridningsrefug. Den innehåller mycket död ved i form av torrträd och lågor och här finns redan nu stora biologiska värden. Ett litet område inne i kärret är en ren tallmosse. Det är gott om död ved i vattenkontakt i olika förmultningsstadier m.m. Bl. a. finns järpe i området.

Ett annat liknade område ligger strax SV om det första området. Det ligger 100 m rakt väster om soptippen och har mera öppna vattenytor och är mer aldominerat. Här växer bl.a. långflikmossa. Ett tredje område ligger ca 150 m norr om det andra, alldeles norr om Visjövägen. Det är ett fint alkärr med högstarr i markskiktet. Det är mycket näringsrikt med buskdominans av hägg.

Bibehållande av värden: Områdena måste lämnas för fri utveckling. Viktigt att alla träd får finnas kvar eftersom dessa områden ligger nedströms soptippen.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödning får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Markerna är dessutom kommunalt ägda och är nämnda i den gröna skogsbruksplanen för Ödeshögs kommun (SÖDRA).

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0608, 0609.

Ingemarson, Lars. KNISP, Kommunal naturvårdsinriktad skogsbruksplan,

Skogsvårdsstyrelsen. Ödeshögs Kommun. 1993. Avdelning 36, 42 och 44:2 (södra delen) SÖDRA. Grön skogsbruksplan. Ödeshögs kommun. 2004.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Järpe, olvon, bunkestarr, knapptåg, kråklöver, ljung, piggstarr, skavfräken, skogsstjärna, topplösa, husmossa, hakmossa, takmossa, vitmossa och långflikmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 033 Stockserydssänkan

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Fuktiga till blöta lövskogar som innehåller många trädslag och mycket död ved är biologiskt rika miljöer. Miljön är varierande och innehåller en del grov ek vilket höjer värdet. Området är skyddad som riksintresse för rörligt friluftsliv.

Beskrivning: Stockseryds gård ligger ca tre kilometer sydväst om Ödeshögs samhälle utefter gamla Grännavägen. Öster om åkrarna, som ligger öster om husen, finns ett låglänt och fuktigt lövskogsområde, som långsamt avvattnas åt norr. Skogen ligger i en långsträckt sänka med bitvis ganska branta kanter. I söder är ett alkärr med en hel del björk. Här och var finns öppnare vattenytor med starr. Kärrret är delvis gallrat. Här och där finns grövre al på socklar liksom enstaka grövre askar. De grövre ekarna står utefter sluttningarna. Den östra sluttningen är bitvis brant med lodytor. Floran är lundartad med mycket hassel, rönn och hägg. I västra sluttningen finns två storblockiga mindre branter med lundflora, mycket hassel, grov asp och en del ek, rönn, gran och tall. Här är gott om lågor och annan död ved liksom skrymslen och lodytor. Även i övriga delar av området finns gott om död ved med bl.a. tickor. Fågellivet och snäckfaunan är rik. Både i norr och söder i området finns stängsel och betet med nöt i norr är positivt. Även omgivande marker i norr och öster och väster har restaurerats och öppnats upp till bete på ett mycket positivt sätt.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas till fri utveckling. Betet bör fortsätta. Grova träd och död ved måste lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: - Ytterligare fältinventeringar bör ske sommartid.

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök maj-98.

Christer Wikings besök juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Göktyta, grönsångare, stjärtmes, stenknäck. Kärrfibbla, lungört, ormbär, knagglestarr, bunkestarr, smörboll, svart trolldruva, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT). Klotterlav, lönnlav, bärnstenssnäcka, glanssnäcka, linssnäcka, fläckig disksnäcka, slät- och tätstrimmig spolsnäcka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 034 Sväms grova ekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare. På grund av detta stora naturvärde måste även grova ekar för framtiden sparas. Dessa områden hyser värdefulla ekar där åtminstone några av de grövsta bör sparas.

Beskrivning: Inom övergångsbygdens sydvästligaste delar, på Sväms marker ca 650 m nordost om bebyggelsen i Stockseryd finns igenväxande hagmarker strax norr om motorvägen. Så gott som överallt finns spridda medelgrova till grova ekar. De grövsta finns i en sedan länge nedlagd ekhage. Den ligger i en svag sydslutning och här står talrika strutformade hasselbuskar. Även hagtorn är vanlig. Hagen är tämligen tät och växtligheten präglas av detta. Trots brist på bete finns vissa betesväxter kvar såsom darrgräs, prästkrage, gullviva, skogsklöver och smörboll. I den lundvegetation som håller på att ta över finns tandrot. Här är flera hållmarker där medelgrova ekar finns i närheten av branter och lodytor. De grövsta ekarna, som är tre, finns i östra delen av hagen nära en granskog. De är nära en meter i diameter. Ca 100 m nordväst om dessa finns på en bergshöjd klenare men också för framtiden värdefulla ekar. Här har huggning av grov ek gjorts de senaste 5 åren. Även i övrigt i landskapet nordostut ca 4-500 m i igenlagda betesmarker och sydvästut utefter en bergsrygg finns fina medelgrova ekar.

Bibehållande av värden: De tre grövsta och även i övrigt några ekar måste sparas för framtida kontinuitet av värdefulla jätteträd. Man kan spara de krokiga och minst ekonomiskt värdefulla.

Skydd: Områdets ädellövskogmarker är skyddade mot åtgärder som leder till att hagarna upphör att vara ädellövskog.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. på de grova ekarna bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 57, klass 3.

Christer Wikings fältbesök juli -98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Tomas Fasth fältbesök nov. 2016.

Fältbesök av Crister Wiking 2016.

Artlista: Darrgräs, prästkrage, gullviva, skogsklöver, smörboll och tandrot.

Hjälmrosklav (*Ramalina baltica*, NT), snöbollslav, brun nållav, guldlockmossa, ekticka (*Phellinus robustus*, NT), hasselticka, kantarellmussling, bålgeting.

Rödlistade arter:

hjälmrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

ekticka (*Phellinus robustus*, NT)

Nr. 035 Markaån - Vattenmiljön och intilliggande skogsmark

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Orörda barrskogsområden är ovanliga i dagens skogslandskap. I skärningen mellan flera fastigheter i en svårtillgänglig terräng har ett relativt stort område lämnats orört. Dessutom är hela området en ovanligt fin mosaik av miljöer - en av de finaste i kommunens del av Holaveden. Att det är tätortsnära förstärker klassningen samt att den rinner vidare ner till slutrecipienten Vättern.

Området består av fyra delområden som tillsammans bildar en mycket värdefull miljö:

1. En sprickdal med en bäck och intilliggande skog.
2. Barnaturskog med hällar och våtmarker.
3. Alsumpskog
4. Blandsumpskog

Beskrivning: Vid Vättern heter vattendraget Orrnäsån. Längre uppströms Markaån och ännu högre upp Årydsbäcken. Det avvattnar Visjön. Från motorvägen och ca 500 m. uppströms, söderut, ligger det aktuella området. Skogen har varit otillgänglig för skogsbruk och endast enstaka stockar har tagits om hand. Det finns mycket död ved i området. Rik flora och höga ornitologiska värden. Strömstare vistas här åtminstone på våren. Närmast E 4:an ligger alsumpskogen och uppströms den en sprickdal. Öster om den ligger barnaturskogen och sydost därom blandsumpskogen. Ytterligare uppströms ligger ett översvämmat trädlöst högstarrområde som också förstärker områdets värden. Det har troligtvis tidigare varit ett slätterkärr. Inget av områdena är speciellt påverkat av mänsklig aktivitet. Enstaka stammar har upparbetats på senare år. Dock finns en skogsväg nyligen byggd till östra kanten på området.

Område 1: Liten sprickdal med mycket block och några trösklar. Rikligt med död ved och lågor både i och intill bäcken. På höjderna utmed bäcken finns hällmarkstallskog med gamla träd och intill vattnet finns grova, äldre granar och alar. En del alar har gott om bohål. Enstaka äldre ekar finns också. I södra delen står en senvuxen gammal ek med bl.a. knappåslavar. Även intilliggande mindre områden blir under våren översvämmade, vilket ger en rikare flora. Några arter är grynig blåslav, gammalgranslav, korallav, bäckbräsma, svart trolldruva, duvhök, spillkråka och strömstare.

Område 2: Barnaturskog med inslag av hällmarkstallskog och mindre bäckravin med äldre gran, tall och al. Ett några hektar stort och mycket artrikt område. Många mossor och lavar. Rik hänglavsförekomst. Blockrikt med mycket död ved. Några arter som kan nämnas är kattfotslav, grynig blåslav, rörsvepemossa, gammalgranslav, blåmossa, långfliksmossa, korallrot, bäckbräsma, svart trolldruva och spillkråka.

Område 3: Alsumpskog på styltrötter. Här rinner bäcken fram ibland meandrande, ibland på bred front.

Område 4: Blandsumpskog med gran, al och tall på socklar. Gammal tall finns på hällen ovanför. Detta är ett litet område. Här finns bl.a. skärmstarr, gammelgranslav, långfliksmossa och blåmossa.

Bibehållande av värden: Alla delområden, ca 8 ha totalt, bör lämnas för fri utveckling utan några som helst skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud och strandskydd. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Biotopskyddsavtal tecknades för större delen av området hösten-98.

Ytterligare kunskap: Bottenfaunaundersökning.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby.

Omr. 1: Nyckelbiotop Nr. 0614.

Omr. 2: Nyckelbiotop Nr. 0615.

Omr. 3: Område med naturvärden 0613.

Omr. 4: Område med naturvärden 0616.

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av (Länsstyrelsen, limniska nyckelbiotoper) Hagström och Henriksson 2013.

Artlista:

Område 1: Grynig blåslav, gammelgranslav, korallav, bäckbräsma, kärrbräsma, strandklo, knölsyska, bergsslok, kärrstjärnblomma, gul svärdslija, besksöta, svart trolldruva, vattenblink, åkermynna, kärrsilja, svalting, brunört, liten fetknopp, lövträdlöpare, duvhök (*Accipiter gentilis*, NT), strömstare, skogssnäppa, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), gärdsmyg, nötväcka, trädkrypare, tofsmes, svartmes, domherre, gråsiska, strömstare och svartvit flugsnappare.

Område 2: Kattfotslav, gammelgranslav, grynig blåslav, kort skägglav, manlav, rörsvepemossa, långfliksmossa, blåmossa, praktstjärnmossa, stjärnmossa, trollsmör, korallrot, stinksyska, svart trolldruva, bäckbräsma, kärrbräsma, blåsippa, bergslok, lundgröe, kärrviol, frossört, brunört, vattenklöver, gul svärdslija, skogssnäppa, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), grönsångare, svartvit flugsnappare, nötväcka, trädkrypare, dubbeltrast, tofsmes, talltita och större korsnäbb. Tätstrimmig spolsnäcka.

Område 4: Missne, kärrviol, frossört, stjärnstarr, skärmstarr, gammelgranslav, skriftlav, långfliksmossa och blåmossa.

Rödlistade arter:

duvhök (*Accipiter gentilis*, NT)

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 036 Årydsbäckens stränder och alkärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Bäckar i skogsmark som ibland utvidgar sig till alkärr kan fungera som stabila fuktiga miljöer i ett landskap. Dessa marker kan bli reträttplatser för svårspredda arter. Norr om detta område finns ett synnerligen skyddsvärt äldre skogsområde som även motiverar klassningen av denna korridor.

Beskrivning: Mellan Tranåsvägen och E4:an rinner Årydsbäcken, (alt. Markaån) som avvattnar Visjön. En sträcka på ca 1,5 km, som går uteslutande genom skogsmark. Här och där svämmas bäcken över i alkärr som ofta är mycket blöta. Vid en sträcka på Erstorps marker finns svaga strömmande partier där även bl.a. lönn växer intill ån. Hela sträckan rinner i sitt naturliga lopp och i norr ca en km från motorvägen utvidgar sig bäcken till ett högstarkärr som förr var slätterkärr. Här är tyvärr hyggen ända ner till kärret. De värdefulla stränderna av

huvudsakligen al och alkärr bryts ibland av små hållmarker med enstaka äldre träd som också är värda att spara. De sista 800 m fram till E4:an består av ett annat mycket värdefullt skogsområde.

De marker som är belägna inom Bäcks och Åryds fastigheter består av objekt med naturvärden, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Bibehållande av värden: Värdena består om alkärr och bäckens stränder lämnas fria från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras. Eventuell bottenfaunaundersökning.

Referenser: Skogsstyrelsen, Östergötlands distrikt. Objekt med naturvärden N 894-2004, biotopskydd SK801-2004.

Christer Wikings fältbesök maj-98.

Fältbesök av (Länsstyrelsen, limniska nyckelbiotoper) Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking 2016.

Artlista: al, lönn.

Rödlistade arter: -

Nr. 037 Visjön

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi F K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Norra Holavedsbygden i Ödeshögs kommun är en ovanligt sjöfattig trakt. Varje sjö får här en stor biologisk betydelse. Sällsynt växt, klotgräs, i sjön och de kända fågelkvalitéerna delvis tillsammans med Renemokärret österut motiverar klassningen.

Beskrivning: Den mest välbekanta sjön i västra Holavedsbygden är Visjön några kilometer söder om Ödeshögs samhälle. Den är delvis grund (medeldjup 2,6 m) genom dämning och har bitvis stora vassområden vid stränderna. Runt sjön utbreder sig en mosaik av olika naturmiljöer med bl.a. småskaliga odlingslandskap åt norr, myrar åt öster och större skogsområden i söder. Sjön är näringsrik och präglas bitvis av sommarstugebebyggelse.

Bibehållande av värden: Det viktigaste är att lösa sjödämningsproblematiken så att sjön får hålla en rimlig vattennivå under sommaren. Vidare bör inte närmaste strandskogarna kalavverkas. Öarna bör lämnas för fri utveckling.

Skydd: Normalt strandskydd gäller. Strandskyddet som omfattar 100 m på ömse sidor om strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Biologiska kunskaper om vattenmiljön är mycket bristfälliga.

Referenser: Gezelius, Lars. Vattenkvalitet i sjöar och vattendrag i Ödeshögs Kommun. 1993. Peter Fredrikssons lokalkännedom och Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Klotgräs (*Pilularia globulifera*, VU), sjöranunkel.

Regelbunda häckfåglar (urval):

Nära intill sjön: Hornuggla, lärkfalk, gröngöling (*Picus viridis*, NT), mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), göktyta.

I sjön: Storlom, skäggdopping, gråhakedopping, sångsvan, brun kärrhök, m.m.

Oregelbundna (i viss mån troliga) häckare: Svarthakedopping, årtå (*Anas querquedula*, VU), fiskgjuse, trana, vattenrall, sävsångare, näktergal, skäggmes (*Panurus biarmicus*, NT).

Gäster i sjön: Regelbundet: Salskrake, bläsand, gråhäger, gluttsnäppa, skrattnås, grönben, gulärta och varfågel. Tillfälligt: Trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*, NT), blåhake, rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU), aftonfalk, rörhöna, rödbena, svartsnäppa, svarttärna (*Chlidonias niger*, VU), skrântärna (*Hydroprogne caspia*, NT), havstrut, smålom (*Gavia stellata*, NT), rördrom (*Botaurus stellaris*, NT), prutgås, grågås, snatterand, svärta (*Melanitta fusca*, NT), kungsörn (*Aquila chrysaetos*, NT) och havsörn (*Haliaeetus albicilla*, NT).

Rödlistade arter:

klotgräs (*Pilularia globulifera*, VU)
gröngöling (*Picus viridis*, NT)
mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)
årta (*Anas querquedula*, VU)
skäggmes (*Panurus biarmicus*, NT)
trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*, NT)
rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU)
svarttärna (*Chlidonias niger*, VU)
skrântärna (*Hydroprogne caspia*, NT)
smålom (*Gavia stellata*, NT)
rördrom (*Botaurus stellaris*, NT)
svärta (*Melanitta fusca*, NT)
kungsörn (*Aquila chrysaetos*, NT)
havsörn (*Haliaeetus albicilla*, NT)

Nr. 038 Kanikenäs ek- och aspskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Vid en liten vik vid Visjöns södra strand ligger det här skogsområdet i en blockig terräng. Skogen har ett stort inslag av ek och asp och är ett värdefullt område för framför allt insekts- och fågellivet.

Beskrivning: Hundra meter söder om Kanikenäs gamla tomt ligger ett litet skogsområde som innehåller ett värdefullt trädskikt för Visjöns fåglar. Här finns en del högstubbar och torrträd. Äldre ek och asp i blockig terräng nära sjön kan hysa många häckande arter. Fläckmärken visar på hackspettsförekomst. Ca 2005 frihögg man i viss mån dessa träd.

Bibehållande av värden: Bäst vore om viss frihuggning av tallarna och asparna kunde fortsätta. Även eventuella vindfällan borde få ligga kvar.

Bibehållande av värden: Bäst vore om området kunde lämnas utan skogliga åtgärder.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Område med naturvärden 0610.

Fältbesök av Peter Fredrikssons 1991.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Fällmossa. Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, gårdsmyg.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)
gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 039 Skälaby sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är artrika miljöer. På grund av sin fuktiga miljö brann de inte ofta förr. Det är gott om död ved i lokalerna och de är näringsrika. Dessa lokaler är mycket viktiga för växt och djurliv och bör få förbli orörda. De kan visa sig vara några av kommunens intressantare sumpskogar.

Kärren är delvis olika till sin karaktär. De värdefullaste är de nordöstra och nordvästra. Det mittersta området är en mager tall mark med tuvsäv och missne. Den sydligaste lokalen som ligger norr om vägkorset och utefter bäckfåran är ganska huggen främst efter vindfällan. Den östligaste lokalen finns kvar som en skadad rest mitt ute på ett nytt hygge.

Beskrivning: Skälaby ligger i skogsbygden, sju kilometer från Ödeshög vid Tranåsvägen. Mellan 500 meter och en kilometer ostnordost och öster om gårdsbebyggelsen ligger inne i skogen ett område med fem sumpskogar nära varandra (berör även grannfastigheten Sunnesjö). Trädskiktet består av gammal al, tall, björk, asp och gran. Markerna är blockiga, blöta och innehåller mycket död ved i olika nedbrytningsstadier.

Bibehållande av värden: Markerna bör lämnas utan skogliga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0623, objekt med naturvärden 0622 och 0624.

Peter Fredrikssons fältbesök 17/3, 20/3, 15/5, 21/5 -97. 14/7-98. Peter Fredrikssons nya objekt.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Majbräken, missne, gullpudra, bäckbräsma, revlumner, linneá, lundelm, korallrot, springkorn, hässlebrodd, rankstarr, knagglestarr, gammelgranslav, kattfotslav, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), flarnlav, blåmossa, skuggstjärnmossa, fickbålmossa, långfliksmossa. Järpe, orre, gärdsmyg m.m. Tätstrimmig spolsnäcka, bärnstensnäcka, disksnäcka, allmän konsnäcka, allmän agatsnäcka, klodubbelfoting.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 040 Sunnesjös hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Gamla hamlade träd har en lång tradition i odlingslandskapet. De har visat sig viktiga för främst fåglar, insekter, mossor och lavar. Dessa träd har många lavararter på stammarna. vårdträd, hamlade askar.

Beskrivning: Sunnesjö ligger som namnet säger söder om Visjön. Mitt i gårdsbebyggelsen finns några hamlade träd av lind, lönn och ask, som hyser vissa hotade arter av lav, t.ex. almlav och brun nållav. Vissa av träden är relativt nyligen hamlade. I övrigt ligger gårdens förr fina betesmarker obetade sedan länge.

Kring gårdsmiljön står lönn och ask, flertalet har tidigare hamlats. Lönnar har utvecklat håligheter. Askarna är inte så gamla. Norr om gården hålls små tegar öppna och mellan dessa talrika ungaskar. I brynet mot barrskogen längst norrut finns en jätteask som är lågt flerdelad där man anlagt en plattform för jakt. Trädet är friskt men med talrika vattskott. Strax söder om jätteasken står en ihålig ask som varit grindstolpe att döma av beslagen som finns kvar i hålrummet.

Bibehållande av värden: Viktigt att träden får stå ljust. Det behöver röjas runt linden. De bör hamlas om med jämna mellanrum. Om betena snabbt kunde komma i hävd skulle markernas värden öka högt väsentligt.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 130.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältebesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: kopparspik, grön spiklav, kornig nållav, brun nållav, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), traslav, bårdlav, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), lönnlav, allévägglav, fällmossa, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 041 Gammalsbybäcken

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi .

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Bäcken och de omgivande våta markerna har ett högt naturvärde tack vare det naturliga loppet och den relativt låga graden av hydrologisk sentida påverkan. Här finns också partier med rik tillgång på död ved.

Beskrivning: Söderifrån till Visjö rinner två tillflöden. Den västra av dessa passerar Torp och Gammalsby och väl inne i skogsmarken rinner denna bäck genom fina sumpskogar, som domineras av al och björk. En del ask finns också. Många askar har dock dött av askskottsjukan. Det är överlag blöta, starrdominerade, områden med mycket död ved. En lämning efter kvarn eller såg finns också. Vid lämningen finns en liten fors och här finns en fin grov al, ca 55 cm i diameter. I stort hela sträckningen omges på båda sidor av kärren av produktionsgranskogar. Bäcken mynnar i norr i stora myrvikar vid sjön.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om markerna undantas från skogsbruk och en bred bård lämnas vid huggningar.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0620, 0621. Peter Fredrikssons fältbesök-21/5-97. Peters även tidigare besök-91 (15/4).

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Ormbär, blåsippan, kärrviol, akleja. Näverlav. Järnsparv, orre, stjärtmes, järpe och duvhök (*Accipiter gentilis*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

duvhök (*Accipiter gentilis*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 042 Torp-Gammalsby odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: De biologiska värdena i odlingslandskapen är stora. Runt gårdarna Torp och Gammalsby utbreder sig ett småskaligt och vackert odlingslandskap. Området genomsilas av en bäck med fina våtmarker och beteshagarna är ganska stora. Variation och bra hävd motiverar klassningen.

Beskrivning: Torp och Gammalsby ligger strax nordost om Tranåsvägen i skogsbygden, sju kilometer söder om Ödeshög. Omgivningarna är svagt kuperade med ett mångformigt kulturlandskap som omges av främst barrskog. Här finns omväxlande naturliga betesmarker och åkrar. I hagarna växer många olika slags lövträd glest, till exempel ek, björk, oxel, ask och lönn. Intill bäcken i norr, växer al. En- och nyponbuskar finns också i hagen. Markerna har hävdats under lång tid. Tidvis har markerna varit igenväxta, men har röjts och öppnats på nytt. Nyhamling har skett av en stor oxel i betena och även vid husen. Många slätter- och betesgynnade växter finns i hagarna, till exempel darrgräs, knägräs, stagg, nattviol, jordtistel, solvända, revfibbla, ormrot, svinrot och smörboll.

Nordost ut och sydväst ut ligger Sunnesjö respektive Kaxbol där beteshävderna är sämre. Dessa gårdar ingår dock i odlingslandskapets helhet kring Torp och Gammalsby. Dessutom finns på båda dessa gårdar en del hamlade träd som hyser en artrik flora.

Bibehållande av värden: Odlingslandskapet behåller sina värden om det finns tillräckligt med betesdjur i markerna.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 131, 133, klass III.

Artlista: Darrgräs, ängsskallra, knägräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), backsmörblomma (*Ranunculus polyanthemos*, NT), jungfrulin, solvända, stagg, nattviol, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, revfibbla, ormrot, svinrot och smörboll, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

backsmörblomma (*Ranunculus polyanthemos*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 043 Sunneby odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Sunneby är några små gårdar i Holaveden som är typiska för trakten. Dock innehåller det omväxlande odlingslandskapet här även skogsbeten, slåtterängar och hamlade träd som alla är rika biologiska miljöer. En del av området ingår i Natura-2000 nätverk.

Beskrivning: Ca fem kilometer söder om Ödeshögs samhälle ligger, i skogsbygden, Sunneby utefter Tranåsvägen. Omgivningarna är svagt kuperade och bitvis är markerna mycket steniga och blockiga. Här finns flera slåtter- och betesmarker. Slåtterängarna ligger i nära anslutning till gårdarna. Vid den östra gården slås en relativt stor hackeslåtting ända fram till ladugården. Delar av ängen är mycket stenig men ändå relativt fuktig. Här växer bland annat darrgräs och vanlig nattviol. I anslutning till denna äng ligger gamla mossodlingar som ej varit upplöjda på länge. Mellan de gamla tegarna ligger med jämna mellanrum öppna diken. Tegarna slås sent än idag och här finns en rik flora bestående av typen högörtäng med bland annat kärrkavle och gökblomster. Ytterligare en slåtteräng ligger vid granngården, kring en liten bäck, i en sänka. Ängen är mestadels fuktig med stora block här och var. I ängen växer bland annat darrgräs, knägräs, svinrot och smörbollor. Träd saknas i stort sett på den östra ängen medan den västra hyser några björkar och alar. Mindre dikesrenar och slänter kring gårdarna slås också årligen.

Hagmarker ligger också i olika riktningar kring gårdarna. Hävden varierar men ett röjningsarbete pågår. En hagmark i öster är liten, stenig och blockig. Buskar av ek och större björkar är vanliga. Floran är här rik och består av örtrik frisk-rödvenäng och fläckar av svinrotäng.

En rad växter som visar att markerna under lång tid hävdats genom slåtter och bete finns till exempel harstarr, solvända, sommarfibbla, ängsskallra och smörbollor.

I söder och väster finns ca 6 ha fina barrskogsbeten. Här har alltid korna gått på skogen. Barrskogarna har bitvis ett parkartat utseende. Blockhugning sker och små luckor skapas. Barrskogsbetena har flerhundraårig kontinuitet enligt kartor. Tyvärr har stora delar av betad skog i väster avverkats som hygge på senare år. De är granplanterade men korna går fortfarande där.

Kring gårdarna växer ca sex nyhamlade askar i en allé. Även dessa ökar den biologiska mångfalden i de mycket omväxlande markerna i Sunneby.

Bibehållande av värden: En förutsättning är att man brukar markerna på traditionellt sätt, med sen slåtter i ängarna och djuren på skogen.

Skydd: Centrala delar är skyddade som Natura 2000-område. Sunneby ingår dessutom i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet (delen ängs- och hagmarker).

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar och mossor m.m. bör inventeras.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Objekt 134, klass I. (bästa klass). Christer Wikings och Lars Fröhlichs fältbesök sept-98.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Darrgräs, knägräs, svinrot, harstarr, solvända, sommarfibbla, ängsskallra, nattviol och smörbollor.

Ängarnas flora juni-98: Darrgräs, ängssyra, kärrstjärnblomma, älgört, kråkvicker, kärtistel, vitklöver, rödklöver, skogsklöver, rödklint, humleblomster, vårbrodd, ängshavre, veketåg, daggekåpa, stagg, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), gråfibbla, gulvial, kärrfräken, gökblomster, röllika, smörboll, hirsstarr, gulmåra, vitmåra, timotej, tuvtåtel, blekstarr, videört, svalting, rövden, ängsskallra, ängskavle, kärrkavle, hundstarr, prästkrage, åkervädd, svartkämpar, väddklint, smällglim, kärrfibbla, plattstarr, iris, vattenklöver, bunkestarr, kärrsilja, kråklöver, fyrkantig johannesört, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 044 Sunneby alkärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alkärr och andra våta marker har minskat starkt de senaste hundra åren och är artrika miljöer utan större ekonomiskt skogliga värden. Utefter två vattendrag som passerar Sunneby marker finns ett mindre och ett större alkärr. På bred front eller meandrande rinner bäckarna fram i näringsrika blöta marker.

Beskrivning: Från Visjö-sjön respektive Gumbymarkerna rinner var sin skogså eller bäck fram över Sunnebys marker. Nära Grimshultsgränsen bildas två fina alkärr. Visst inslag av ask, lönn, björk och ek finns i kanterna. Skogsbingel växer rikligt. Mellan de båda alkärren finns en restaurerad betesmark med ek. Den betas nu med nöt och innehåller också gamla smååkrar och torpställen. Här finns stenknäck. Även västerut mellan alkärren och Tranåsvägen har skogen huggits bort och blivit ett betat "hygge" med många stora lövträd lämnade. Alkärren är bra opåverkade av huggningarna. Mindre delar av alkärren har fått nötbete på ett positivt sätt.

Bibehållande av värden: Alkärren bör lämnas till fri utveckling. Dock kan man ta bort en del gran.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0618, 0619.

Peter Fredrikssons fältbesök -97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Skogsbingel, ornbär, kärrviol, kärrbräsma, majbräken, gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), gårdsmyg, grönsångare, stjärtmes, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 045 Åryd-Grimshults betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Naturliga betesmarker i hävd har stora naturvärden. Förbättrad hävd motiverar klassningen. Området hyser en relativt stor areal med gräsmarker med örtrik hävdgynnad flora.

Beskrivning: Fyra kilometer söder om Ödeshögs samhälle ligger väster om Tranåsvägen ett par betesmarker. I båda hägnen ingår en hel del gamla vallar men här finns också ganska stora arealer örtrika naturbetesmarker. Hagen i Åryd ligger omedelbart väster om vägen norr om husen medan hagen i Grimshult ligger ca 100 m väster om vägen på andra sidan ett fuktstråk. I Åryd 82 finns ett trädsikt av mestadels björk. En hel del ytor av naturlig betesvegetation finns. Fuktigheten varierar i de småkuperade markerna, från torrt invid de vanliga berghällarna till blött i alkärr och starrområden. Båda markerna betas med hästar. I området har den rödlistade dagfjärilen violettekantad guldvinge påträffats.

Bibehållande av värden: Betet måste fortsätta med en del röjning och trädfällning speciellt i Årydsbetet.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 60, 61, klass 4.

Christer Wikings lokalkännedom och fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), äkta johannesört, solvända, gullviva, svinrot, gökärt, brudbröd, rödklint, nattviol, ängsskallra, jungfrulin och violettekantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT).

Väster om ån: gullviva, jungfrulin, vårbrodd, nattviol, solvända.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

violettekantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT)

Nr. 046 Norra Bråtens hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: På en ödetomt finns vådräd och före detta hamlade askar och lindar. Omgivningarna domineras av unga planterade granskogar och dessa lövträd är en viktigt annorlunda miljö inne i barrskogen. Gamla delvis ruttna hamlade lövträd hyser många hotade arter.

Beskrivning: Mitt i skogen mellan Äng och Jusseryd ligger Norra Bråtens gamla tomt. Där växer bland gamla husgrunder några grova hamlade askar och lindar. Ytterligare 200 m västerut finns ytterligare ett par hamlade askar vid grinden till en trädgård vid ett torp.

Bibehållande av värden: Nyhamling av träden vore värdefullt. Dessutom borde lite planterade granar och sly runt träden tas bort.

Skydd: Inget skydd. Området är en nyckelbiotop. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0617

Artlista: Fällmossa, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), kastanj och lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 047 Maltmossens alkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odikade alkärr är stabila miljöer där många känsliga arter kan överleva. Tre alsumpskogar finns på fastigheten. De är näringsrika och artrika. Alarna står på socklar och det finns en hel del död ved. Områdena ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Maltmossen ligger mellan motorvägen och gamla "riksettan" ca 5 km söder om Ödeshög. Längst i söder ligger en sumpskog, fint mellan bergklackar, och längst i norr ytterligare två, öster och väster om den nordligaste åkern. Sammanlagd areal knappt 2 ha. Alen dominerar men lite tall, gran och björk finns också. Det finns gott om död ved och många höga alsocklar.

Bibehållande av värden: Skogarna bör undantas från skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 0501, 0502 och 0503. Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Blåmossa, gullpudra, ormbär, trolldruva, kärrbräken och skavfräken.

Rödlistade arter: -

Nr. 048 Skorperyd's odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap har stora naturvärden. Gården har bl.a. öppna diken, lövhagmarker, skogsbeten, hamlade träd m.m. Restaureringsarbeten i betena pågår.

Beskrivning: Skorperyd är en liten, ensamliggande gård, strax norr om Kushult, strax öster om motorvägen ca 6 km söder om Ödeshögs samhälle. Gården omges av lövskogspartier, åkrar och några mindre betesmarker. Vid boningshuset, på gården, står två stora askar som hamlas.

Betesmarkerna i Skorperyd håller delvis på att restaureras. Ca hälften av den täta betade lövskogsarealen öppnades upp vintern 2013/14. Ett fint trädskikt lämnades. Grov ek, björk, ask lämnades. Eftersom markerna är mycket näringsrika har florausvecklingen inte blivit så bra. Bäst har det blivit i norra delen av gården.

Andra delar av betesmarken står kvar som betade ädellövskogslundar som domineras av hassel.

I betesmarkerna ingår gamla åkerytor med fin flora. Både fastmarksåkrar och mossåkrar finns. Det har funnits gott om ormtunga.

Norr om bostadshuset finns trädvärden i de grova ädellövträden.

Utefter lilla vägen mot Maltmossen står rester av en allé med relativt grova och gamla björkar. Norr om denna väg betas täta lövskogsområden. Här finns gamla lövträd och mycket död ved och enstaka små gläntor. På Maltmossens mark står en grov hamlad lind vid ett litet stup. Kulturhistoriskt intressant är gamla odlingsrösen och äldre åkrar vid gården.

Bibehållande av värden: Betesmarkerna håller på att restaureras. Nyhamling av träd sker. Betestrycket behöver dock bli hårdare.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 153, klass 3.

Christer Wikings lokalkännedom och fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), tvåblad, darrgräs, slankstarr, ormtunga, smörboll, rödkämpar, knölsmörlblomma, gullviva, brudbröd, ormrot, ängsskallra, svinrot, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

Klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 049 Kushults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Landskapet vid Kushult består av en mosaik av lövskogspartier, naturliga betes- och slåttermarker samt åkrar. Kushult ligger på ett mindre fält av isälvsavlagring, kanske avsatt vid en issjö. Markerna är relativt svagt kuperade med rundhällar som går i dagen här och var. Det är ett av kommunens finaste och mest varierade odlingslandskap. Slätteräng och hamlade träd förstärker värdet. I Kushultsområdet är dessa arter funna: ormtunga, loppstarr, skogsstarr, kattfot, stagg, brudbröd, mindre hackspett och mindre flugsnappare. Kushults variation föranleder den höga klassningen som ligger nära en ännu högre klassning. Dessutom är den lilla Kushults ängen skyddad som Natura 2000-område.

Beskrivning: Kushult ligger ca 8 km söder om Ödeshög på båda sidor om motorvägen, och består av flera gårdar som ligger en bit öster om Vätterstranden i en mångformig och omväxlande omgivning. Kushult ligger på ett mindre fält av isälvsavlagring, kanske avsatt vid en issjö. Jordarten är sandig till grusig med inslag av kambrosiluriska bergarter. Här och var har täkter förekommit vid förbättringar av "riksettan" på 40-talet och vid bygget av motorvägen på 70-talet.

Landskapet består av en mosaik av lövskogspartier, naturliga betes- och slåttermarker samt åkrar. Markerna är relativt svagt kuperade med rundhällar som går i dagen här och var.

Vid Kushult finns flera naturliga betesmarker och en liten slåtteräng (Natura 2000-område). Slåtterängen, kallad Sakrisängen, ligger på den västra sidan om E4-an, som skär genom Kushults ägor. Ängen är till stor del fuktig och helt öppen. En lång rad slåtterindikatorer finns på den välskövade ängen, till exempel: svinrot, darrgräs, gullviva, jungfru Marie nycklar, loppstarr och ormtunga. I området finns också en rik fjärilsfauna med flera rödlistade arter, till exempel bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), ängsmetallvinge (*Adscita stictica*, NT) och sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*, NT).

Betesmarkerna mest norr om gårdarna består av blandlövhagar. I hagarna växer björk, ek, ask, lönn, enstaka lindar och al. Många av träden är stora. Hamlade träd av ask och lind finns i hagarna. Vid östra gården finns en av Ödeshögs kommuns grövsta hamlade träd, en lind, som mäter ca 660 cm i omkrets. Trädet är hamlat till hälften på försök. En, nypon och hassel är vanliga buskar i markerna. Restaurering av betesmarker pågår på ett mycket bra sätt.

Floran är mångskiftande till följd av att allt från torra till fuktiga och våta områden förekommer i hagarna. Kring de ganska smala, långsträckta hällarna återfinns till exempel örtrik torräng, som övergår i örtrik friskäng och så småningom i högörtäng. Även lågstarräng och högstarräng finns på en del ställen i hagarna.

En lång rad slåtter- och betesindikatorer som vittnar om hävd under lång tid i markerna förekommer. Några exempel är kattfot, brudbröd, sommarfibbla, stagg, ormrot, gullviva, svinrot och smörboll.

I den betade lövskogen, som gallrades 1997, växer bl.a. tandrot och mycket ormbär. 8 grova lindar nyhamlades då samtidigt som en ljusöppning av skogen skedde. Hamlingen lyckades och dessa träd är mycket sevärda (och omhamlade 2014).

Väster om motorvägen inne på Skrädebergs och Sunneryds marker finns också några bergbundna betesmarker, blandlövhagar, som är fina men i varierande hävd. I den norra, öster om vägen mot "riksettan", växer en hel del olika träd och buskar, bitvis alltför tätt, till exempel ek, al, björk, hassel och en.

Flera olika växtsamhällen finns i hagen, till följd av att den är torr till fuktig, till exempel: hållmarkstorräng, örtrik torräng och friskäng samt lågstarräng. Darrgräs, knägräs, vildlin, stagg, rödkämpar och gullviva är slåtter- och betesgynnade arter som finns i hagen.

Sydväst om motorvägstunneln, ca 300 m, finns den andra blandlövhagen som ligger alldeles intill E4-an och består av en större kulle, bevuxen med bland annat ask, asp, ek, björk, rönn, en, nypon. Torrängsflora dominerar, t.ex. axveronika, backnejlika. Hagen är kraftigt igenvuxen med mycket buskar i söder men fint restaurerad i norr. Även den södra delen, som inte betas idag, som ligger på en annan fastighet skulle vara enkel att restaurera så den delvis redan är stängslad med viltstängsel mot motorvägen.

Skrådebergs och Sunneryds betesmarker har höga naturvärden.

Mitt emot på andra sidan motorvägen utnyttjas dock viltstängslet till en nyöppnad fin betesmark på fastigheten Karlshäll.

Bibehållande av värden: Avgörande är att det levande jordbruket med många betesdjur kan fortsätta. Just nu finns en relativt stor mjölkbesättning i Kushult. Samme brukare brukar också Skorperyd Nr. 48, samt en "utmark" öster om Kushult (Angseryd Nr. 54)

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Kushults äng är skyddad som ett Natura 2000-område.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 152. Klass II, Nr. 155 (delvis) klass I.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0504.

Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätterstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Nr. 61. Klass 1a. (bästa klass).

Databas för länsstyrelsens inventering av områden med höga naturvärden. Bearbetad av Olle Jonsson 2015.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230249 Kushults äng. 2017.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Peter Fredriksson 25/5-97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2012, 2014.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Gökärt, nässelklocka, svartkämpar, jungfrulin, teveronika, blodrot, stor blåklocka, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), blåsuga, gråfibbla, axveronika, backnejlika, stagg, ormrot, ögontröst, krypvide, kattfot, knägräs, skogsstarr, ormbär, blåsippa, tandrot, ormbär, lind, brudbröd, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), gullviva, svinrot, smörboll, darrgräs, jungfru Marie nycklar, loppstarr (*Carex pulicaris*, VU), ormtunga, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Gröngöling (*Picus viridis*, NT), mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), grå och svartvit flugsnappare, stenknäck, törnskata, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT) och mindre flugsnappare.

Lavar på lind: eklav, kopparspik, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT).

Slåtterängen-98: Darrgräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, tvåblad, slankstarr, smörboll, ormrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), stor och liten blåklocka, prästkrage, ängshavre, gullviva, ängsskallra, solvända, brudbröd, jungfru Marie nycklar nattviol och skogsnycklar.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

loppstarr (*Carex pulicaris*, VU)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade fjärilar i Kushults äng:

bredbrämad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

ängsmetallvinge (*Adscita statices*, NT)

sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*, NT)

Nr. 050 Sprickdal vid Hårstorp

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Nyckelbiotopskvalitet (Nyckelbiotop N 1327-2000).

Beskrivning: Sprickdal öster om motorvägen. Naturskogsartat med blandskog i en ganska djup sprickdal med rännil i botten. Österut flera parallella diffusare sprickdalar med alltmer

grandominerad skog. I branter ganska grov lind och asp, samt senväxt ek. Rikligt med lågor av löv och gran. Värdefulla torrträäd av gran och ek.

Bibehållande av värden: -

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsstyrelsen, Östergötlands distrikt. Nyckelbiotop N 1327-2000.

Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätternstranden inom Ödeshögs Kommun.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Obj. 38.

Databas för länsstyrelsens inventering av områden med höga naturvärden. Bearbetad av Olle Jonsson 2015.

Artlista: gran, klibbal, asp, ek, slanklav, traslav, platt fjädermossa, trubbfjädermossa, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), grov fjädermossa, västlig hakmossa, gammelgranlav, krusig ulota, rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT), gullpudra, trolldruva.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT)

Nr. 051 Storpissans domänreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Reservatet avsattes 1935 som domänreservat. Området har tidigare kallats Ombergs skyddsområde. Reservatet ingår i Natura 2000-nätverk och riksintresse för naturvård. Barrskogen är mycket fin med grova gamla granar.

I den nere reservatsdelen vid stupen mot Vättern kan man studera Visingsöformationens märkliga sedimentlager. Dessa bergarter är unika för Vätternregionen.

Beskrivning: Reservatet ligger vid Örnlid, mitt på Ombergs västsida, ca 3 km norr om Stocklycke. Området begränsas i nordväst av Vättern och i sydost av den så kallade Sjövägen. Området slutar mot nordväst ner mot Vättern. De högsta partierna vid Sjövägen ligger 150-155 m ö h.

Berggrunden utgörs av röd granit, den dominerande bergarten på Omberg. Branterna vid Vätternstranden har en helt annan sammansättning. De utgörs av lerskiffrar underlagrade av sandsten och är en utlöpare av den så kallade Visingsöformationen. De lösa jordlagren utgörs huvudsakligen av en kalkrik moränlera. I den norra kanten rinner bäcken Storpissan som givit reservatet dess namn. Bäckens utlopp utgörs av ett mindre vattenfall direkt ut i Vättern – därav namnet Storpissan. I bäcken kan man se hur kalk fällts ut på stenar och nedfallna grenar. Kalken kommer från jorden som inlandsisen avlagrat på berget.

Trädskiktet domineras av gran i urskogsartade bestånd. Träden är mycket grova, granarna har i vissa fall uppnått åldrar på 200 år. Det finns en riklig förekomst av lågor och stubbar i olika nedbrytningsstadier. I den nordvästra delen av området finns yngre granskog som planterades omkring sekelskiftet. Allra längst i nordväst finns ett bestånd av tall. Buskskiktet domineras av skogstry och måbär.

Fältskiktet är lundartat och artrikt med dominans av skogsbingel, ramlök, myskmadra och kärrfibbla med inslag av krävande arter som tandrot, skärmstarr, och sårläka.

Betet har i långa tider varit en viktig faktor i Ombergs skogshistoria. Betet upphörde helt 1930-talet och då inleddes en succession som lett till ett ökat lövinslag och en större slutenhet.

Den lägre faunan är dåligt känd, men de speciella livsmiljöerna som finns i området, t ex sumpiga alkärr med rik förekomst av död ved torde innebära att insekts- och molluskfaunan är rik och med stor sannolikhet finns här flera rödlistade arter. För fåglarna är tillgången på död ved viktig, bl.a. ur hackspettsynpunkt. Här finns bl.a. de rödlistade arterna mindre hackspett och spillkråka.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Området ingår i Natura 2000-nätverk och riksintresse för naturvård samt är ett naturreservat.

Ytterligare kunskap: Lavar och svampar.

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bildande av naturreservatet Storpissans domänreservat på Omberg i Ödeshögs kommun, 1998.

Artlista: Dunmossa, grön sköldmossa, skogstry, måbär, skogsbingel, ramslök, myskmadra, kärffibbla, tandrot, skärmstarr, särläka, mindre hackspett och spillkråka.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Nr. 052 Rossholmens betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Här finns några hagmarksområden där vissa delar består av mycket täta hasselbuskage. Naturtypen är ej så avlägsen från Vätterbranterna och Bankabys fina hasselområden. Naturtypens ovanlighet och fina hävd motiverar klassningen.

Beskrivning: Vid den västra gården i Rossholmen ligger några beteshagar med täta hasselsnår, både yngre och äldre. Trädskiktet består till stor del av ek. Floran är ganska fin men betetrycket är mycket svagt. Mellan gården och motorvägen betas fina, inte så gamla, talldominerade skogar.

Bibehållande av värden: Om betet fortsätter och vissa hasselbuketter lämnas, behålls värdet.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Om eventuell hasselnoklokal bör undersökas. Svampflora.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0507.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 151 klass IV.

Fältbesök av Peter Fredriksson-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Blåsippa, smånunneört, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), svart trolldruva, ormbär, glansnäva, trädgårdssångare och rödstjärt.

Rödlistade arter:

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

Nr. 053 Rossholmens hamlade ask

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Grova hamlade träd är alltid väderfulla i odlingslandskapet. På och i de gamla ofta ihåliga träden lever många växter, insekter m.m. Här finns både almlav och brunskaftad blekspik. Vårdträd.

Beskrivning: Nordost om gården står i betet intill en nygrävd damm en stor hamlad ask. Viss nyhamling sker i samma bete och runt gården. 2015 är asken levande med endast några tunna grenar. En grov ihålig ask som nyligen återhamlats har rik och ovanlig lavflora, bl.a. almlav. Vitaliteten är inte så god men den omges av öppen betesmark.

Bibehållande av värden: Hamla helst asken med jämna mellanrum. Släpp upp efterträdare

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Bättre lavinventering bör ske.

Referenser: Fältbesök av Peter Fredriksson och Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Fältbesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: Almlav (*Gyalecta ilmi*, VU), och brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), vitskivlav (*Diplotomma alboatrum*), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

Almlav (*Gyalecta ilmi*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 054 Angseryds gamla tomt

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Idag är det ovanligt att avlägsna kulturlandskap inne i skogarna hålls i bruk. Det småbrutna landskapet betas och innehåller också en av kommunens få "trädgårdar" d v s en större ansamling av hamlade träd.

Områdets variation och ovanlighet höjer klassningen.

Beskrivning: Sexhundra meter in i skogen öster om Kushult och 25 m högre över havet ligger den gamla gården Angseryd. Odlingslandskapet är ett exempel på ett mycket småskaligt jordbruk i Holaveden. Den nu försvunna gården låg avlägset och fick t.ex. aldrig elektricitet framdraget. Byggnaderna är borta sedan början av 90-talet. Dock har markerna hela tiden hyst betesdjur. På senare år har en bra uppröjning i betesmarken och även en omfattande nyhamling och omhamning av askar skett. Området ger idag ett ålderdomligt intryck.

I betesmarken finns björk, ask, asp. Ek och körsbär förekommer på åkerholmar. Här är gott om odlingsrösen och hållar vid de småflikiga åkrarna. Betesfloran är rik men typisk för skogsbygden.

Bredvid den gamla gårdsbebyggelsen låg en "trädgård" med många hamlade, nu grova, ädla lövträd. Dessa har nu en rik lavflora med t.ex. almlav och lönnlav. En del träd är ihåliga med mulm i. Dessa träd återhamlades i slutet av augusti-98 med en skördare och har hamlats ytterligare en gång därefter. Tyvärr finns askskottsjuka på många träd. En del har också dött av svampen.

I Alkärret intill finns också en kallkälla och där växer bl.a. fällmossa, guldlockmossa och platt fjädermossa.

Öster om det öppna landskapet finns ett litet fint barrskogsbete med gläntor som höjer värdena ytterligare.

Bibehållande av värden: Betesmarken bör naturligtvis betas fortsättningsvis. Alkärret kunde också betas men inte huggas.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Följa upp nyhamlingens påverkan på bl.a. mossor och lavar.

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0505.

Fältbesök Peter Fredriksson och Christer Wiking -97 och -98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Gullpudra, axveronika, vanlig nattviol, jungfrulin, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), knägräs, stagg, duvvicker, majveronika, fällmossa, guldlockmossa, platt fjädermossa, porellor, lönnlav och almlav. Stenknäck, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 055 Gumby-Bultsbols Odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: På dessa gårdar finns ett vidsträckt, mycket varierande småbrutet kulturlandskap i god hävd. Landskapet bryts av med små, ofta betade skogsdungar och småvatten. Här finns en välhävdad slätteräng, aktivt hamlade grova träd och en betad kulle med grov ek. Dessutom finns flera barrdominerade skogsbeten. Gårdarna ligger delvis på en långsträckt isälvsavlagring. Den är låg här och inte helt sammanhängande. Åsformer finns mest i södra delarna. Den större delen av odlingslandskapet ingår i Natura 2000-nätverk.

Beskrivning: En knapp mil söder om Ödeshög i Holavedsbygden, utefter gamla Morlidsvägen ligger Gumby och Bultsbol. Här finns utefter vägen och även vid avtagsvägen mot Siggeryd i alla vädersträck ett mycket tilltalande kulturlandskap. Ett stort skogsbete ligger i öster och några mindre i de mellersta delarna. Mot Siggeryd finns grova hamlade askar och en slätteräng på ca 0,75 ha. Slätterängen är en av de artrikaste och största i kommunen. De gamla hamlade träden står i två grupper, fem i Gumby mot Siggeryd, och två i Bultsbol. Det grövsta hamlade trädet i Gumby är ca 150 år gammalt och hade av årsringsutvecklingen att döma hamlats under den mittersta 50-årsperioden. Hamlingen återupptogs 1994 efter 50 års ohävd. Hamling av nya träd har också skett på senare år. Betesmarkerna består av ek- och björkhagar. Markerna är ofta steniga och bitvis även blockiga. På många platser i hagarna finns små, i äldre tider odlade, åkrar med intilliggande odlingsrösen, åkerholmar och öppna diken. Betesmarkerna är mycket skiftande till sin karaktär. Buskar av en, nypon och apel är vanliga i markerna. Betesmarkerna är variationsrika med allt från torra hållmarkspartier, kring de låga välformade rundhällarna, till fuktiga sänkor där växtsamhällena högörtäng och högstarräng finns. Betesmarkerna är till stor del gamla slätterängar. Följande slätter- och betesgynnade växter påträffas i hagarna: slätterfibbla, darrgräs, rödklint, gullviva, vanlig nattviol, ängsskallra, jungfrulin och stagg.

I slätterängen växer dessutom brudbröd, slättergubbe, brudborste, båda nattviolerna, tvåblad och Jungfru Marie nycklar.

I skogsbetet växer blåmossa och gullpudra.

Den västra betesmarken i Bultsbol har sedan några år tillbaka en mycket fin hävd. Här står också en stålig rönn med en omkrets på 166 cm (1998).

Fyra små salamanderdammar har grävts i området. Den större vattensalamandern har en stark stam. Insektsfaunan har undersökts och är mycket rik. Vidare har vissa bryn öppnats upp på senare år.

På Harsbolsmarkerna i söder slås en blöt våtmark med maskin sedan några år tillbaka vilket skapar ytterligare en värdefull fågelmiljö. I Bultsbol grävdes en torvåker till damm år 2013 och skapade en mycket fin sandig miljö runt vattnet till nytta för t.ex. grävande solitär-bin m.fl.

Bibehållande av värden: Kulturlandskapet är helt beroende av hävd, i form av bete eller (för slätterängar) fagning, slätter, höbärgning och efterbete, samt röjning av igenväxning vid behov. På Gumby behöver betetrycket öka generellt och även buskarna i betena och granarna i brynen bör trängas tillbaka.

Skydd: Gumby-Bultsbols odlingslandskap är ett Natura 2000-område (ej Harsbols marker i söder som ingår i detta objekt). Slätterängen är biotopskyddad sedan 2001.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, insekter m.m. på hamlade träd bör inventeras. Likaså en artinventering av slätterängen. Försöksrutor finns utlagda.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 135 och 136.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Gumby-Bultsbols odlingslandskap Natura 2000-område. 2005.

Markägare Åke Lidegran.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Christer Wikings lokalkännedom, fältbesök 2015.

Artlista: Slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), darrgräs, rödklint, gullviva, vanlig nattviol, ängsskallra, jungfrulin, stagg, brudbröd, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), brudborste, båda nattviolerna, tvåblad och Jungfru Marie nycklar, blåmossa och gullpudra, ask (*Fraxinus excelsior*, EN). På hamlade träd dessutom grå punktlav, eklav, brun nållav, hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), vitskivlav (*Diplotomma alboatrum*), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), lönnlav (*Bacidia rubella*), ljuskantad sköldlav (*Melanelixia subargentifera*), skorpigelélav (*Rostania occultata*, NT).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

skorpigelélav (*Rostania occultata*, NT)

Nr. 056 Gumby/Kaxbol alkärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alkärrsmiljöer har ofta varit skonade från skogsbrand. Därför har en lång stabil miljö tillåtit arter att överleva i en hög fuktighet. Här finns tre alkärr nära varandra i samma vattendrag. De innehåller al, gran och ask i en på bred front översilande bäck som oftast torkar ut på högsommaren. De är fastmarksmiljöer och några av kommunens finaste alkärr.

Beskrivning: Öster och sydost om de grävda dammarna i Gumby uppströms ett par små bäckar ca 100 respektive 400 m ligger dessa alkärr. Det västligaste som är en nyckelbiotop innehåller ask, gran och bitvis grov al på socklar. Markerna är mycket blockrika. På marken växer bl.a. missne, majbräken och gullpudra. I det östligare kärret, på Kaxbols marker växer al och gran, och på marken bl.a. ormbär. I områdets kanter är har en del stammar omhändertagits. Det tredje lilla området innehåller förutom al en del ask och lönn. Det är delvis i ena kanten skadat av en dammgrävning. Asken i miljöerna mår dåligt av askskottsjukan. I samtliga områden finns synnerligen mycket död ved.

Bibehållande av värden: Områdena bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0627 och objekt med naturvärden Nr. 0628 och 0626.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Ormbär, gullpudra, majbräken och missne, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 057 Tyrsabols hamlade askar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Grova gamla ihåliga träd har stora naturvärden. Här finns åtminstone 3 förr hamlade askar kring gårdstomten. Husen står öde men är under en viss renovering. Husen har ett ålderdomligt utseende och torde vara några av de äldsta i skogsbygden i Ödeshög.

Beskrivning: Mellan Tingstad och Gumby i skogsbygden ligger två ödegårdar i Tyrsabol. Den norra av dem har ett antal grova förr hamlade askar med rik lavflora. Hamlade träd intill gamla hus pryder sin plats och även för den ålderdomliga helhetsmiljön är det viktigt att de bevaras. Två hamlade askar bildar entré till en övergiven gård. Den ena mäter metern i diameter i brösthöjd. Den har rikligt med vattskott, nedsatt vitalitet. Men med rik lavflora, bl.a. blekspik.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om en nyhamling av de gamla träden kunde ske. Släpp upp efterträdare.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärn på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: Lavar på de hamlade träden: allévägglav, lönnlav, eklav, mångsporig citronlav, almlav, bårdlav, liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade arter:

mångsporig citronlav (*Candelaria concolor*, EN)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 058 Bankaby-Siggeryd odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Gamla, småbrutna, odlingslandskap har höga naturvärden. I Bankaby-Siggeryd finns relativt vidsträckta marker med skogsdungar, smååkrar, berghällar, och betesmarker i en tilltalande blandning.

Området är idag mycket skiftande i kvalité och hävd.

Beskrivning: Bankaby ligger i de västra delarna av Ödeshögs skogsbygd. Markerna är belägna högt i terrängen med ibland utsikt över Vättern.

Betesmarkerna kring Bankaby är mycket variationsrika. Hagarna är ofta steniga och blockiga med hållar. Här och var i betesmarkerna ligger gamla, smala tegar omgivna av odlingsrösen. Träden i hagarna är till stor del ganska unga. Betesmarkerna har öppnats upp på senare år och betestrycket är numera bra. Här växer björk, ek, ask och enstaka tallar. I markerna växer en betesgynnad flora med till exempel kattfot, slättergubbe, klasefibbla, sommarfibbla, stagg, ormrot och svinrot.

Sydväst om en relativt ny damm, finns en mycket fin, torr enbuskmark. Här är floran påfallande rik, med bland annat mycket darrgräs, jordtistel, sommarfibbla, stagg, knägräs, vanlig nattviol, ormrot och ängsskallra. Det finns tyvärr en hel del skräppor, vägtistel och alsly i denna hage.

Den sydligaste betesmarken utgörs av ett torpområde. Små flikiga tegar med vackert upplagda odlingsrösen avbryts av naturliga grässvålsmarker med en rik flora. Här står också en gammal, hamlad ask (ej hamlad idag).

Siggeryd ligger i en svagt kuperad omgivning norr om Bankabys marker. Kring de båda gårdarna utbreder sig mindre stenröserika åkrar och lövbevuxna betesmarker. I hagarna finns många långsträckta hållar och steniga partier. En del kalk finns förmodligen i den morän som täcker delar av Siggeryd. I anslutning till kulturmarkerna växer yngre löv- och barrskog. Dessa betas också.

De naturliga fodermarkerna vid Siggeryd utgörs av björkhagar och blandlövhagar. De senare domineras av ask, ek, björk och al. I björkhagarna finns flera vackra, ryggformade rundhällar i NO-SV-riktning. I hagarna ingår många små, flikiga, numera gräsbevuxna åkrar. Större och mindre odlingsrösen ligger i anslutning till dessa.

Betesmarkerna vid Siggeryd är omväxlande med många olika växtsamhällen. I fuktiga sänkor i blandlövhagarna växer mycket starr av olika slag. Friska och torra växtsamhällen finns också, till exempel på och kring de tallrika rundhällarna, där hållmarkstorrängen är vanlig.

Björkhagarna hyser, till skillnad från blandlövhagarna en del hedvegetation med till exempel blåbär och lingon. Björkarna är grova och står tämligen tätt i hagarna. Buskar av nypon, hagtorn och en är vanliga i markerna. Fina betesgläntor finns i tätare partier. En del marker har karaktären av skogsbeten numera.

I Siggeryds betesmarker växer en lång rad växter som är knutna till slåtter- och betesmarker, bland annat klasefibbla, solvända, sommarfibbla, stagg, jungfrulin, ormrot, gullviva och svinrot. Markerna vid Siggeryd betas av nötkreatur i väster och hästar i öster. De marker som hävdas är svagt till måttligt hävdade. Igenväxning pågår i många områden.

Hävden i Bankaby är bra. I Siggeryd är hävden mycket svag. Røjningar behöver göras.

Markerna har förutsättningar för bättre klassning.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete är en förutsättning för att landskapets värden ska kunna behållas. Ökat betetryck och ytterligare røjningar bör ske i Siggeryds odlingslandskap.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 148, 150 klass II.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Kattfot, slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), klasefibbla (*Creps praemorsa*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, ormrot, svinrot, knägräs, slankstarr, solvända, rödkämpar, jungfrulin, axveronika, darrgräs, jordtisel (*Cirsium acaule*, NT), vanlig nattviol, och ängsskallra, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

klasefibbla (*Creps praemorsa*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtisel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 059 Bankaby lövlundar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Lövskogsklädda marker är artrika. Här finns vuxen blandskog av al och ask med rik flora, hassellundar, hasseldominerade fuktiga ungskogar och enstaka grova f.d. hamlade askar. Här och var finns en del död ved och små obrukade åkrar. En mindre bäck finns i området. Mindre hackspett syns ofta i området och häckar troligtvis. Områdets variation, storlek och sällsynthet i skogsbygden föranleder den höga klassningen.

Beskrivning: Bankaby ligger sydost om det fina kulturlandskapet i Kushult och Rossholmen, men betydligt högre än dessa gårdar. Hävden i betena är svag men här finns nu andra stora värden i form av lövlundar.

Vid den lilla bäcken som rinner väster om ladugården finns uppströms ett örtrikt näringsrikt lövskogsområde med stort inslag av ask och vid vattnet al. Intill ladugården är det mycket lummigt med många lövträdsarter. Här är markerna bitvis nästan djungelliknande.

Längre nedströms ansluter en bäck från öster i en lövblandsumpskog av hassel, al asp och ask. Floran är rik. Trädskiktet dock helt ungt. Bäckens viker sedan ner i en granplantering men norrut övergår det gamla betet i bitvis fina hassellundar med ibland glest trädskikt av relativt klen ek och ibland grov björk. Områden med yngre asp och ask och områden med bara hassel finns också. I norr är lövskogen mera traditionellt gallrat ca år 2000. Höllar finns i norra delen av området med en torrmarksflora.

I området finns obrukade åkrar och vid en av dessa står en grov dubbelstammig, ihålig f.d. hamlad ask med rik lavflora. Ena stammen är till stora delar täckt av almlav och andra stammen av brunskaftad blekspik. Dessutom finns en liten bål av den akut hotade blekskaftad nållav (*Chaenotheca cinerea*, NT).

Bibehållande av värden: Det är bra att området betas om än mycket svagt. Men hasseln bör gynnas i skötseln. Skapar man mera död ved kan säkert ett försiktigt lövskogsbruk bedrivas. Vissa yngre granar kan med fördel tas bort.

Skydd: Naturvårdsavtal för området är tecknat, på 50 år, år 2000. Hela områdets skötsel är reglerat i ett naturvårdsavtal.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop 9501, Objekt med naturvärden 9504, 9505 samt nya upptäckta områden av bl.a. Peter Fredriksson.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Smånunneört, vätteros, hässleklocka, ormbär, kärrfibbla, nejlikrot, svalört, blåsippa, lundbräsma, tandrot, lungört, bäckveronika, gullpudra, trädsnäcka, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), klotterlav. Svarthätta, grönsångare och mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

blekskaftad nållav (*Chaenotheca cinerea*, NT).

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 060 Rossholmen gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Fuktiga sumpskogar är en stabil miljö där många arter kan överleva. Här finns en näringsrik grandominerad fuktsänka med askinslag. En lokal för strutbräken.

Beskrivning: Sydväst om Rossholmens sydöstligaste åkermarker ligger en fuktig granskog. Här finns ett av kommunens få bestånd av strutbräken.

Bibehållande av värden: Granskogen bör om möjligt inte huggas alls. Eventuellt kan mycket försiktiga huggningar göras men definitivt ingen kalavverkning.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9502.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Strutbräken, gullpudra, fällmossa, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 061 Bankaby alkärr

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Mycket näringsrik bäckdal med gammalt blandbestånd av ask och al, på höga socklar. Dessa skogar har ofta en lång kontinuitet av fuktig miljö och död ved. Här finns bl.a. Strutbräken och almlav. Detta objekt är ett av de finare rikalkärren i kommunen.

Beskrivning: Utefter den mindre bäcken som rinner förbi bl.a. Stavreberg ligger det här alkärret i en svacka. Öster om finns gamla åkermarker som sedan 60-talet är igenplanterade med gran. Vattnet rinner på bred front över örtrika växtmattor. Här finns fin flora, mycket fågel och gott om snäckor. Mossfloran är rik. Här finns gott om stående och liggande död ved. En grov förr hamlad ask hyser almlav, platt fjädermossa och lacksvart trädmyra.

Sen ca 2010 har gammelskogen i väster avverkats och ersatts av en granplantering. Lämnade träd har blåst omkull och bidrar nu med mycket död ved till alkärret. Tyvärr innebär huggningen också till att kärret torkar ut.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas orört utom den hamlade asken som behöver mera ljus.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Området är skyddad som biotopskyddsområde. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9503.

Peter Fredriksson fältbesök -97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: Knappnåls lavar på al och björk, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), näverlav, strutbräken, gullpudra, svart trolldruva, ormbär, kärrfibbla, hässleklocka, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), bäckbräsma, blåsippa, lungört, stinksyska, springkorn. Bärnstenssnäcka, mindre tornsnäcka, blanksvart trämyra, skogssnäppa, gröngöling (*Picus viridis*, NT), gärdsmyg, svartvit flugsnappare, svarthätta, rödstjärt och stjärtmes.

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 062 Näteryds alkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Blöta alkärr är stabila miljöer som inte brunnit. De hyser ofta svårspidda arter beroende av konstant miljö. Här finns ett litet näringsrikt alkärr med höga socklar på träden.

Beskrivning: Sydost om motorvägstunneln i Näteryd, mellan hustomterna och motorvägen ligger ett ca 0,5 ha stort alkärr. Här finns några signalarter representerade, såsom blåmossa, lind och bäckbräsma. Enstaka klubbalar är mycket grova.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Område med naturvärden Nr. 9508.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: blåmossa, lind, majbräken och bäckbräsma.

Rödlistade arter: -

Nr. 063 Hårstorps gamla kulturlandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: De gamla betesmarkerna söder om Hårstorp håller för närvarande på att växa igen. Dock finns i trädsiktet ett stort antal tidigare hamlade träd av främst ask och lind. Dessa träd som är gamla och ihåliga hyser stora värden för den biologiska mångfalden. Antalet hamlade träd är så stort att detta är ett av de värdefullaste objekten i Östergötland där man kan studera hur det gamla odlingslandskapet kan ha sett ut. Närheten till liknande miljöer i Vätterbranterna är också positivt. Vidare finns enstaka grova äldre och ihåliga ekar samt några smååkrar i olika igenväxningsstadier. Trots igenväxning är hagmarksfloran rik. Området betas svagt. Här finns minst tre hotade lavar bl.a. brunskaftad blekspik (VU) och rosa skärelav (NT).

Beskrivning: Mellan Vida Vättern motell, gamla riksettan och nuvarande motorväg söder om gamla gården Hårstorp ligger en stor f.d. betesmark med små gamla åkrar i. Trots kraftig igenväxning finns bitvis en rik flora kvar på den bördiga marken. Mycket stora värden är knutna till det förr hamlade trädsiktet. Även uppe bland gårdsbyggnaderna vid gamla Hållavedsvägen finns gamla förr hamlade träd. Även grova, gamla ekar är mycket värdefulla. Lavfloran är trots närheten till E 4:an mycket rik.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore att markerna betades på nytt, att trädsiktet glesades ur, försiktigt i flera omgångar och att hamling kunde återupptas.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Området är en nyckelbiotop (alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga).

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätternstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987, område 34, Klass 1b (mellanklass).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 156.

Biom natur. Hårstorps ask-lindänge- Inventering av lägre växter på träd. 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), solvända, jungfrulin, gullviva, svinrot, mandelblom, brudbröd, axveronika, färgmåra, grusbräcka, glansnäva, skuggnäva, lundslok, storrams, lundbräsma, lundelm, skogsbingel, desmeknopp

(*Adoxa moschatellina*, NT), nässleklocka, skogsvicker, ormbär, tandrot, lungört, ormbär, storrans, nejlikrot, lundtrav och rävstarr, gröngöling (*Picus viridis*, NT). Guldlocksmissa och fällmossa.

Lavar: Almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), Brunskäftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), Rosa skärelev (*Schismatomma pericleum*, NT), gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU), traslav, vitskivlav, gulpudrad spiklav, rostfläck, dropplav, kopparspik, blodplättlav, porlav, gul porlav.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

brunskäftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

rosa skärelev (*Schismatomma pericleum*, NT)

gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 064 Stavrebergs odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Utefter en mindre bäck ligger i en dalgång ett ädellövskogsområde med mest ek i trädsiktet. Dessa lövmarker betas svagt. Öster om själva Stavrebergs by finns en långsträckt damm i samma dalgång. Kring byn breder ett ålderdomligt kulturlandskap ut sig med små åkrar, betesmarker, hamlade träd och en mindre slätteräng. Mosaiken av olika biotoper föranleder en hög klassning.

Beskrivning: Stavreberg ligger högt i terrängen, i sydvästra delen av kommunen, omgivet av barrskog och lite lövskog. Markerna är kuperade med rundhällar, större flyttblock och steniga partier. Kring åkermarkerna, som ligger centralt i byn, ligger betesmarker i form av träd- och buskbärande hagmarker. Mellan två åkrar nära boningshuset, finns en öppen äng som slagits under lång tid, och som fortfarande hävdas på samma sätt. Slätterängen ligger flackt och är stenig. Vegetationen är frisk med örtrik friskäng och svinrotäng. Vissa mindre delar är fuktiga med högörtäng. Här finns gott om svinrot (mattor fläckvis), smörbollor, prästkragar och sommarfibbla m.m., som visar att marken hävdats genom slätter under lång tid. Träd och buskar saknas på ängen.

I hagmarkerna är de ädla lövträden ask, ek och lind vanliga. Markerna varierar från torra till fuktiga. Här finns till exempel prästkrage, stagg, jungfrulin, brudbröd och solvända. I många av betesmarkerna ligger gamla, numera gräsbevuxna, åkrar omgivna av odlingsrösen. Ett antal tidigare hamlade askar och lindar, med rik lavflora, finns i betesmarkerna. Nyhamling pågår. Betesmarkerna är i stort sett opåverkade av gödsling, en viss igenväxning förekommer här och var. Dessa värdefulla betesmarker utgör goda exempel på betesmarker i ett småbrutet landskap i Holaveden.

Bibehållande av värden: För att värdena ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan tillskott av gödsel. Slätter av ängen med gamla metoder. Nyhamling och återhamling önskvärt.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavinventering på ekar.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 147. Klass III.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Svinrot, smörbollar, prästkragar, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, jungfrulin, brudbröd och solvända.

Lavarter som finns på hamlade träd är: Eklav, vitskivlav, kopparspik, grön spiklav, grå nållav, gryinig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), traslav (*Leptogium licenoides*), gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), allévägglav.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 065 Harsbols odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap i hävd är värdefulla historiska och biologiska områden. Även om de som i Harsbol täcker ganska små ytor, speglar de väl den småskalighet som präglade jordbruket i Holaveden. En tydlig, välformad ås genom området höjer dess värde.

Beskrivning: Harsbol ligger längs vägen mot Tällekullen, i skogsbygden, i södra Ödeshög. Omgivningarna består av betesmarker, åkrar och skogsmarker. Betesmarkerna består av flera områden. De är småkuperade samt här och var, steniga och blockiga. En grusavlagring i form av en välformad rullstensås, på vilken vägen delvis löper, går genom området. På västslutningen av åsen påträffas en rik torrängsflora, med bland annat solvända, ängshavre och rödklint.

En liten, men mycket finbjörkhage, med en rik växtlighet, ligger likt en kil in i skogsmarken i områdets norra del. Här växer bland annat prästkrage, jungfrulin, ängsskallra och sommarfibbla.

Väster om den grävda dammen betas numera även avverkade skogar.

Öster om vägen betas barrskogsmarker.

En blandlövhage, i nordost, består till stor del av gammal åker. Här finns ett intressant och artrikt trädskikt med bland annat ek, lönn, alm och oxel. Här och var i hagen finner man stora odlingsrösen. Hagen restaureringshöggs vintern 98-99. Ytterligare en huggning gjordes ca 10 år senare. Hagen blev större och en damm har grävts i områdets norra del.

Bibehållande av värden: Betesdrift är nödvändig för att bibehålla det varierade landskapet. Önskvärt är att även de anmärkningsvärt små åkrarna hålls i bruk. De flesta grova ekarna i landskapet bör sparas och få en ljus miljö.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Undersökning av torrängsfloran på åsen behövs.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 138, klass III.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Solvända, ängshavre, rödklint, prästkrage, jungfrulin, ängsskallra och sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), alm (*Ulmus glabra*, CR), (tidigare backsippa och låsbräken.).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 066 Harsbols sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I sumpskogarnas stabila miljö lever arter som är hotade. I odikade blöta sumpskogar utvecklas socklar på träden. I dessa lever bl.a. insekter som är beroende av den miljön. Vidare har ofta dessa områden skonats från skogsbränder.

Beskrivning: Sydost om Harsbolsgårdarna i Ödeshögs skogsbygd ligger med några hundra meters avstånd tre sumpskogar som har likartat utseende. De är blöta med starrvegetation. Här växer äldre tall blandat med klenare al och björk. Träden står på socklar och här finns en hel del död ved. I sumpskogarna växer gott om missne. Endast enstaka vindfällda tallar har tagits omhand. Under kriget höggs en del björkved i sumpskogarna. Det största området i söder är blötast och aldominerat.

Bibehållande av värden: Sumpskogarna bör lämnas fria från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9622, 9623, 9624.

Fältbesök av Christer Wiking, våren-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Missne, långfliksmossa, blåmossa, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 067 Klämmestorp/Bodebols odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap av olika slag breder ut sig kring gårdarna vid Klämmestorp och Bodebol. I Klämmestorp finns för bygden stora åkerytor, liksom små betesområden. Hävden är, på de delar som är i hävd, idag bra.

Beskrivning: Klämmestorp och Bodebol ligger omgivna av barrskog i södra Ödeshögs skogsbygder. Längs den västra kanten av Klämmestorp ligger en vidsträckt björkhage. I björkhagen, som delvis ligger i en svag västslutning, växer glest stående grova björkar omväxlande med enstaka ekar och granar. I hagen finns några små, flikiga åkrar. I norr har hävden återupptagits den senaste tioårsperioden. Björkhagen har hävdats under lång tid, vilket bland annat följande växter vittnar om: sommarfibbla, jungfru Marie nycklar, jungfrulin, ormrot, svinrot och stagg. Området betas med får och hästar.

I en blandlövhage söder om vägen står ekar samt björk, al och ask. Hagen är stenig med enstaka mindre hållmarker. Friska växtsamhällen dominerar men torrängspartier finns också.

Artrikedomen är stor, med bland annat slåttergubbe och slåtterfibbla som vittnar om forna tiders markanvändning. Området betas idag med nötboskap.

Den nordligaste gården i Klämmastorp består mest av stora åkrar. Några mindre ganska fina betesmarker finns både väster och öster om bebyggelsen. Skogsbyn och skogen i öster betas också. De nordligaste betesmarkerna är konstgödselpåverkade och har sämre flora men betas av många djur. Där finns fina trädgångar av asp.

Bodebols mellersta hagmark har nyligen öppnats på nytt efter att ha varit igenvuxen.

Hagmarken är frisk och fuktig med flera olika växtsamhällen, till exempel rödvenäng, tuvåtäläng och lågstarräng. Följande slåtter- och betesgynnade växter är exempel på vad som växer i hagen: rödklint, knägräs, solvända, slåtterfibbla, sommarfibbla, stagg, ormrot, ängsskallra och svinrot.

Kring den större gården i söder finns ytterligare betesmarker öster om ladugården som röjts fram på senare tid. Nära huset står en fin hamlad ask och en stor ek. Askar hamlas i trädgården. Betestrycket i sydligaste Bodebol är mycket svagt 2015. Vid den lilla gården i nordost (2:2) finns också ett mycket småskaligt odlingslandskap i god hävd. Hävden är delvis annorlunda och ger ett ålderdomligt intryck. Bitvis finns en mycket fin flora.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete är en förutsättning.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 139 (klass II), 142 (klass IV), 143 (klass III) och 144 (klass III).

Christer Wikings lokalkännedom och fältbesök aug-98 och jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), darrgräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfru Marie nycklar, jungfrulin, ormrot, rödklint, knägräs, solvända, backnejlika, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), ängsskallra och svinrot.

Rödlistade arter:

Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 068 Börstabols sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odikade alkärr med mycket död ved är värdefulla för många hotade arter. Här har arterna levt kvar länge och ofta haft stabil miljö och skonats från bl. a. skogsbränder.

Beskrivning: I Börstabol i Ödeshögs del av Holaveden ligger, öster om Högaberg, norr om vägen, två sumpskogar intill varandra. Den finaste ligger nära vägen. Den är smal och sträcker sig i norr-sydlig riktning. Här är en sumpskog i ett surdråg, mycket blött och stor tillgång till lågor av barr och löv. Gamla träd av såväl gran som lövträd finns. Den andra sumpskogen

ligger i anslutning till den förras norra del i västlig-östlig riktning. Den är en blandsumpskog av björk, klibbal, och gran. Även här finns en del död ved. Överallt och även på fastmarken intill finns väldigt rikt med gammelgranslav. Mycket bra att skogarna intill fortfarande är intakta.

Bibehållande av värden: Dessa skogar bör lämnas utan åtgärd.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9506. Objekt med naturvärden Nr. 9507.

Peter Fredrikssons fältbesök, juli- 97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Missne, bäckbrämma, gullpudra, springkorn, dvärghäxört, kärrviol, frossört, strandklo, rankstarr, skrifflav, blodlav, knappåslavar, bärnstenssnäcka, gammelgranslav och kattforslav. Gransångare (trolig häckning -97).

Rödlistade arter: -

Nr. 069 Stora Krokeks odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Småbrutna och omväxlande odlingslandskap har stora naturvärden. De relativt stora arealerna betesmark och läget i Holaveden motiverar klassningen.

Beskrivning: Stora Krokek ligger i skogsbygden, i mellersta Ödeshög, några kilometer öster om Stava nära Vättern. Byn omges av skogsmarker där barrträden dominerar, men även lövträden är vanliga. Omgivningarna är kuperade med talrika rundhällar och en del steniga partier

Kring Stora Krokek ligger en mosaik av åkermarker och stora betesmarker. Åkrarna är i stora delar numera gräsbevuxna och nyttjas som betesmark.

Björkhagar, blandlövhagar och annan träd- och buskbärande hagmark finns kring byn.

Trädskiktet har glesats ut i de flesta hagmarkerna, dock är florans utarmad på grund av skuggeffekt och fårbeta. Speciellt tät är det bitvis på den nordvästra och sydöstra delen av betesmarkerna. De trädslag som förekommer i hagarna är björk, ek, lind, ask, oxel, lönn, tall och gran m.m. Buskarna är också talrika, till exempel hassel, nypon, en, getapel och hagtorn. I flera av hagmarkerna kan man se spår av forna tiders mödor i form av små, flikiga, stenröjda åkrar omgivna av odlingsrösen. Hagmarkerna är svagt kuperade med rundhällar där det växer hållmarkstorräng. På de friska markerna, som dominerar Stora Krokeks hagar, är rödvenäng och skogsnävaäng vanliga växtsamhällen.

Fuktigare marker med högrötäng finns i sänkorna. Några små partier med al- och björkkärr finns också. Längst i norr finns en kärrmark, som för inte så länge sedan troligen varit ett slåtterkärr. Idag betas kärret till viss del. Olika högvuxna starrar till exempel såsom blåsstarr och hundstarr dominerar.

Många slåtter- och betesgynnade växter, som vittnar om lång hävdtradition, finns i markerna kring Stora Krokek, till exempel: darrgräs, solvända, stagg, vanlig nattviol, grönvit nattviol, smörbollor, ormrot och sommarfibbla. Negativa ingrepp i form av gödsling eller dikning kan ej spåras. Hävden i hagmarkerna varierar från måttlig till svag.

Bibehållande av värden: Betet måste fortsätta. Helst även med andra djur än får.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 145, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking (1998?).

Artlista: Hundstarr, blåsstarr, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), darrgräs, solvända, stagg, vanlig nattviol, även kallad ängsnattviol (*Platanthera bifolia*, NT), grönvit nattviol, smörboll, ormrot och sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT).

Rödlistade arter:

ängsnattviol (*Platanthera bifolia*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 070 Lilla Krokeks odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap i hävd har stora naturvärden. Här finns en fin kulle intill gårdsbebyggelsen med en värdefull flora i en torr och mager miljö. Även andra betesmarker är öppnade på senare år vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Lilla Krokek ligger inte långt från Vätterstranden, i en småkuperad omgivning med betesmarker, åkrar och, i norr, skog.

De naturliga fodermarkerna kring gården består av flera blandlövhagar och en annan träd- och buskbärande hagmark. I alla hagarna finns talrika, välformade rundhällar.

Lilla Krokeks hagmarker är variationsrika med allt från blöta kärrpartier till torra hällmarker. I en av blandlövhagarna ligger ett fuktstråk, där det växer al och björk. Många andra trädslag finns också i markerna. Bland de äldre träden dominerar björk och ek, men här och var växer också alm, ask och lönn.

De naturliga fodermarkerna vid Lilla Krokek har nyttjats till slätter och bete under lång tid.

Om detta vittnar bland annat följande slätter- och betesgynnade växter darrgräs, jordtistel, solvända, sommarfibbla, rödkämpe, jungfrulin, stagg, ormrot och smörboll.

I flera av hagmarkerna ligger gamla, numera gräsbevuxna, åkerytor och odlingsrösen insprängda mellan hällmarkerna.

Negativa ingrepp i form av kvävegödning kan inte spåras i betesmarkerna, mer än på de gamla åkerytorna. Hävden i Lilla Krokeks betesmarker har blivit bättre på senare år. Speciellt gäller det hagmarken i öster som är på väg att bli mycket fin. Här växer en fin gammal björk som förr varit hamlad.

Vid gården mellan åkrar, husbebyggelse och vägen, ligger en markerad högre kulle med hällar. Det växer endast några björkar på den. Betestrycket på kullen är bra.

Bibehållande av värden: För att värdena ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan tillskott av gödning.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 157.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Darrgräs, grönvit nattviol, svinrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), rödkämpe, jungfrulin, stagg, ormrot och smörboll, alm (*Ulmus glabra*, CR), ask (*Fraxinus excelsior*, EN),

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 071 Lilla Krokeks ekjätte

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Grova ekar har stor betydelse för många hotade arter. Här finns en mycket grov ek som redan har men framför allt i framtiden kommer att få stort biologiskt värde. Solitär, lövskog.

Beskrivning: Väster om och nära vägen mot Lilla Krokek drygt hundra meter från motorvägsavfarten står denna pampiga ek. Jätteek som står i skuggan av yngre löv strax söder om E4 avfart Vida Vättern. Grova nedre grenar döda och en har nyligen fläkts och kapats upp.

Bibehållande av värden: Om eken får tillräckligt med ljus i framtiden kommer dess värden att öka. Frihugg från skuggande unglöv.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9511.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Skogsbingel, vitskivlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 072 Munkeryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Munkeryd finns stora omväxlande marker i ett vackert, kuperat kulturlandskap. Åkerområden ligger mestadels centralt och däromkring finns gott om betesmarker. Glädjande nog pågår en restaurering av betesmarkerna här och var. Betesmarkerna är ett gränsfall mot högre klassning.

Beskrivning: Någon kilometer öster om E4:an i Ödeshögs södra del ligger Munkeryd. Här finns ovanligt stora betesmarker (sammanlagt ca 20 ha) runt åkermarken. Det finns gott om hållmarker med friska och fuktigare partier däremellan. Här och var finns gamla små åkrar som ingår i betesmarken. I nordväst, öster och söder är hävden god medan gamla beten i

nordost håller på att växa igen. I nordöstra delen av Munkeryd finns en gammal åker med mycket fin flora. Här finns vildlin, darrgräs, vanlig nattviol, jungfru Marie nycklar och ängsvädd. Tyvärr är den ej längre i hävd.

I betesmarkerna finns en rik hagmarksflora med bland annat sommarfibbla, ormrot, darrgräs, smörbollor, rödklint, vanlig nattviol, hirsstarr, jungfru Marie nycklar, svinrot, kattfot, solvända, slätterfibbla, stagg, ängskallra, slättergubbe och jordtistel.

I kanten mot Stava finns ett lövrikt skogsområde som tidigare varit hävdad mark. Här finns ett ganska stort inslag av senvuxna ekar som börjar bli så pass gamla att de kan hysa krävande lavar och insekter.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om jordbruket med djurhållning fortsätter. Det är viktigt med hårt betetryck. Ekarna i skogen behöver huggas fram.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 160, (klass II), Nr. 161, 162, 163, (klass III). Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, darrgräs, smörbollor, rödklint, vanlig nattviol (*Plantanthera bifolia*, NT), grönvit nattviol, hirsstarr, jungfru Marie nycklar, svinrot, kattfot, solvända, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), stagg, ängskallra, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), gökblomster, brudbröd, jungfrulin, slankstarr, prästkrage och jordtistel (*Cirsium acaule*, NT).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)
vanlig nattviol (*Plantanthera bifolia*, NT)
slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)
slättergubbe (*Arnica montana*, VU)
jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 073 Holkabergs alkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Näringsrika sumpskogar hyser ofta stora naturvärden. Detta objekt är litet men värdefullt.

Beskrivning: Öster om motorvägen på vägen mot Munkeryd söder om vägen i en vänstersväng ligger en fuktsänka, mellan två berg, med al, björk, ek, alm, fågelbär, rönn och gran. Skogen är mycket högvuxen. Här är mycket näringsrikt och en rik flora, t. ex skogsbingel och majbräken.

Bibehållande av värden: Området får ej kalhuggas eller dikas. Möjligtvis kan man hugga en del gran. Gynna tillkomsten av död ved. En del blockhuggning har skett på senare år.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Mossor, lavar, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9512.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Skogsbingel, majbräken och kärrfibbla, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 074 Holkabergs kvarnruin

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Vid en gammal kvarn- eller sågruin med rester av dämmen och vattenhjul finns en lövrik bäckravin. Vegetationen påminner om den vid vätterbranterna men är mer kulturhistoriskt påverkad. Här finns t.ex. gräset lundelm. Läget öster om E 4 och de historiska lämningarna förstärker värdet.

Beskrivning: Strax söder om vägtunneln under motorvägen mellan Holkaberg och Munkeryd rinner en bäck under vägen. Uppströms denna börjar ett lövskogsområde i en liten bäckravin som hyser en rik flora. Markerna har varit betydligt öppnare förut. Gamla åkerytor finns i närheten och området har betats tills nyligen. Här finns gott om död ved, lågor och ett par gamla ihåliga f.d. hamlade lindar. Troligtvis en fin landsnäcklokal. Här växer bl.a. lundelm, kärrfibbla och gott om skogsbingel. På senaste åren har en huggning av mest gran skett. Även de hjulspår som uppkom har lagats på ett mycket bra sätt.

Bibehållande av värden: Inga åtgärder bör vidtagas utom vad som krävs nära de historiska lämningarna. Möjligtvis kan granen huggas bort bland lövträden. Vilket alltså gjorts säsongen 15/16.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9513.

Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätterstranden inom Ödeshögs Kommun.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Område 14 klass 1 b.

Peter Fredrikssons fältarbete.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Skogsbingel, hässleklocka, lundelm, kärrfibbla, lungört, nattviol, majbräken, platt fjädermossa, porellor, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR) och lind.

Gärdsmyg, grönsångare och näktergal.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 075 Holkabergs högstarrkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I en bergrundspricka ligger ett långsträckt högstarrkärr. Kärrret är en gammal kvarndamm. Naturtypen är ovanlig i dessa delar av Ödeshögs kommun.

Beskrivning: I Gyllingesjöns avrinning ligger detta kärr några hundra meter uppströms motorvägen. Kärrret är i stort trädöst med små klarvattenytor. Helt dominerande är vasstarr eller bunkestarr. I kanterna växer bl.a. gråvide. Kärrret är näringsrikt. Kärrret är viktigt tillhåll för groddjur, insekter, fåglar och vilt. I södra kanten av kärrret sjöng mindre flugsnappare häromåret. Kärrret är dominerat av högvuxen starr och fräken. I dess sydspets ligger ett källpåverkat skogbevuxet parti som även det är mycket frodigt och näringsrikt. Här finns gott om kärrfibbla och ett litet bestånd av det rödlistade gräset storgröe.

Väster om kärrret har ett stort hygge tagits upp ca 2014. Om huggning sker på östra sidan bör man vara aktsam med de relativt grova tallar och ekar som redan är stormfasta.

Bibehållande av värden: Kärrret bör lämnas orört och inte dikas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Inventering av bl.a. flora, insekter och groddjur.

Referenser: Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätternstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Nr. 13, klass 1b (mellanklass).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980. Nr.448. Klass 1 (bästa klass).

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 51.

Område av lokalt intresse.

Hagström, Mikael. Medelrikkärr i Östergötland. Fennicus Natur, 2017.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Fältbesök av Mikael Hagström 2017.

Artlista: Vasstarr, bunkestarr, sjöfräken, vattenklöver, topplösa, kråklöver, mindre flugsnappare, gul svärdsilja och gråvide, knaggelstarr, kärrfibbla, storgröe (*Poa remota*, NT), ormbär, sårläka.

Rödlistade arter:

storgröe (*Poa remota*, NT)

Nr. 076 Holkabergs skogskälla

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Källpåverkad öppen liten glänta som hyser det sällsynta gräset storgröe, (*Poa remota*, NT). Klassningen är numer osäker beroende på om gräsloken kvarstår eller har slagits ut p.g.a. huggningarna.

Beskrivning: I Gyllingesjöns utlopp precis norr om rågången till Holkaberg lite väster om själva bäcken finns ett fint område i skogen med översilad, källpåverkad, mullrik mark i en granskog. Här växer det sällsynta gräset storgröe i ett tiotal tuvor. Det stora hygget, från 2014, västerut har dock påverkat lokalen. Det hänsynsområde som undantogs har delvis blåst ned och minst ett 20-tal granar har upparbetats inom hänsynsområdet.

Bibehållande av värden: Platsen måste undantags från storskaligt skogsbruk. Området måste få en lagom beskuggning och absolut inte dikas. Skyddszon behövs.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Följa artens stabilitet genom kontinuerligt floraväkteri. Nu blir det viktigt att följa upp de dramatiska förändringar som skett.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8501.
Wadstein Magnus. Naturvårdsinventering av Vätternstranden inom Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, 1987. Nr. 12 klass 1b (mellanklass).
Fältbesök av Christer Wiking juni-98.
Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.
Artlista: Storgröe (*Poa remota*, NT), kärrfibbla, gullpudra.
Rödlistade arter:
storgröe (*Poa remota*, NT)

Nr. 077 Kopparps hamlade lönn

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Äldre, ädla lövträd är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Hamlade träd hyser ofta stora naturvärden. Även enskilda trädindivider av dessa är viktiga. Här finns en gammal hamlad lönn med rik lavflora bl.a. spiklavar.

Beskrivning: Vid vägen som går norrut från Kopparp står ca 50 m från rågången mot Munkeryd, denna gamla hamlade lönn i en gammal torpmiljö. Betesdriften har upphört och området håller på att växa igen. Trädet står fortfarande ljust i kanten av en gammal öppen åker. Här rinner en liten bäck förbi, en stenmur ligger intill och trädet har hamlats relativt sent och går lätt att hamla om.

Bibehållande av värden: Borttagning av igenväxningsvegetation kring trädet krävs. Återupptagen hamling önskvärt. Möjlighet att hamla almar intill finns.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8502.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Vitskiqlav och blekspikar (*Sclerophora spp.*, NT, VU, EN).

Rödlistade arter:

Släktet blekspikar, *Sclerophora spp.*, där alla arter är rödlistade i kategorierna NT, VU, EN

Nr. 078 Lakarps betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Enskilda betesmarker som har en extra fin flora har stora naturvärden speciellt om de som i detta fall ligger i ett landskap som för övrigt har ett för lågt betestryck.

Beskrivning: I Lakarp i sydvästligaste Ödeshög finns stora arealer öppna betesmarker. De västra är konstgödslade. Här finns också ett synnerligen småbrutet åkerlandskap med flikiga små åkrar. Här finns stora problem för tillfället att hålla markerna öppna. En ek-björk hage är desto finare. Den ligger sydost om boningshusen och består bl.a. av två torra kullar vid ett

vattenhål nära vägen. Här finns en rik flora med många exemplar av orkideér och slåttergubbe och kattfot.

Bibehållande av värden: Hagens värden består om den betas tillräckligt hårt och inte gödslas eller dikas.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Christer Wikings fältbesök juni-98.

Artlista: Vanlig nattviol/ängsnattviol (*Planthera bifolia*, NT), axveronika, jungfrulin, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), bockrot, getväppling, slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), sparvsvicker, stagg, svinrot, kattfot, solvända, ormrot, smörboll, gökblomster, frossört, Jungfru Marie nycklar och skogsnycklar.

Rödlistade arter:

ängsnattviol (*Planthera bifolia*, NT)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 079 Norra Kärr

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: G, Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Alkalina bergarter, till vilka nefelinsyeniten räknas, är mycket sparsamt förekommande i Sverige. Norra Kärr är tillsammans med Särna i Dalarna, Alnön i Medelpad och Almunge i Uppland de enda kända lokalerna. Området är ett geologiskt riksintresse för naturvård.

Beskrivning: På gränsen mellan Östergötlands och Jönköpings län och endast 1,5 km från Vättern ligger ett område som i den geologiska litteraturen kallas Norra Kärr. Området är intressant på grund av förekomsten av nefelinsyenit, vars huvudmineral är fältspat (ortoklas) nefelin och ägirin. Dessutom förekommer de mycket sällsynta mineralerna katapleiid och eudialyt. På grund av sin speciella mineralsammansättning har nefelinsyeniten vid Norra Kärr givits ett eget namn - grennait.

Östgötadeln av området är ca 20 % och består av en skogsklädd bergsrygg. Berggrunden är blottad på ett fåtal ställen. I ett mindre provschakt på västsidan av ryggen kan dock bergarterna studeras.

Bibehållande av värden: Naturvärdena kommer att bestå om delar av området undantags från mineralbrytning.

Skydd: Inget formellt skydd. Området är utpekad som riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983.

SGU. Berggrundskartan Serie Ba Nr. 39 och Af Nr. 134. Sveriges geologiska undersökning. Fältbesök av Peter Fredriksson 6/6-97.

Fasth, Tomas. Norra Kärr, Naturvärdesinventering, Underlag inför ansökan om bearbetningskoncession för jordartsmetaller. Pro Natura, 2011.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Jungfru Marie nycklar, duvnäva, bergmynta. Nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), ängsstarr, laxticka (*Hapalopilus aurantiacus*, VU), tornseglare, duvhök, brun kärrhök, bivråk, fiskgjuse, sångsvan, mindre hackspett, spillkråka, göktyta, trana, hämpling, törnskata,

småfläckig sumphöna, fisktärna, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), större vattensalamander, mindre vattensalamander.

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

laxticka (*Hapalopilus aurantiacus*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 080 Gyllinge tandrotslokal

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Vätterbranten växer här och var tandrot. Här mellan två och tre kilometer från sjön växer ett rikt bestånd av tandrot. Artrik lövskog och lodytor på berg motiverar klassningen. En grov hamlad ask hyser almlav (VU).

Beskrivning: Hundra meter norr om Gyllinge sjön i en söderslutning, inne mellan sommarstugor, finns en lövskog med björk, ek, ask, gran och tall. Här finns hållmarker och block med stora lodytor. I en liten bergsänka i lövskogen finns ett mycket rikt bestånd av tandrot. I västra delen intill en granskog finns i en brant en grov hamlad ask. På den växer gott om almlav. Gran har framför området huggits på ett bra sätt för ca 15 år sen. Sista året har småbjörkar röjts fram och mycket hassel har huggits.

Bibehållande av värden: Värdefullt om skogen ej avverkades totalt utan gallrades så att tandroten gynnas. Lodyterna behöver skugga men den hamlade asken behöver mera ljus.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8506.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tandrot (*Cardamine bulbifera*), almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 081 Staffanstorps och Södra Bråtens odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Staffanstorp finns ett öppet landskap runt gården. Hagmarker och små flikiga åkrar om varandra. Här finns också hamlade träd och vissa betade skogspartier och en fin torr slänt som motiverar klassningen. I Södra Bråten är resterna av det ålderdomliga landskapet med förr hamnade träd, små flikiga åkrar och små betesmarker värda att spara i hävd.

Beskrivning: Staffanstorp ligger i sydligaste Ödeshög öster om Gyllingesjön och gränsande till Småland i söder. För närvarande finns en mjölkbesättning på gården. Väster om gården ligger en hagmark brant sluttande ned mot Gyllingesjön. Røjning pågår i markerna. Den var förr slätteräng och floran finns i viss mån kvar.

Öster och söder om gården finns också stora öppna hagmarker med fläckvis fin flora. De flesta markerna är dock konstgödslade. Ett fint småvatten finns i sydost

Betetrycket i markerna är tyvärr ganska svagt.

Utanför boningshuset finns hamlade relativt unga lönnar och utanför ladugården en mäktig ihålig hamlad ask.

Några hundra meter norr om Staffanstorp öster om vägen slås en gammal liten slåtteryta fortfarande. Det syns på floran att den förr var slätteräng. Nu ligger den under ett älgorn och är troligtvis slagen med röjsnöre.

I Södra Bråten är stora delar av markerna igenplanterade med gran. Den gamla gården omges dock av en del värdefulla förr hamlade askar och små betesmarker med floran intakt. Även om dessa innehåller små granplantor här och var så betas de fortfarande bra.

Bibehållande av värden: Betesdjur måste finnas i markerna. Förhoppningsvis kan röjningar fortsätta och betetrycket öka. De sista betesmarkerna i Södra Bråten borde få fortsätta vara öppna.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 170 (klass IV) och 171 (klass II).

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. (nämnda men tyvärr oinventerade hamlade träd)

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Småborre, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), prästkrage, stor blåklocka, solvända, jungfrulin, getväppling, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), darrgräs, knägräs, ögontröst, stagg, ormrot, ängsskallra, svinrot, smörboll, ormrot och springkorn (i dike).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 082 Staffanstorps gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Här finns en odikad mark med jämn fuktighet och lång kontinuitet. Dess marker skonades ofta från skogsbränder och är viktiga för svårspredda arter. En värdefull sumpskog med rik kryptogamflora.

Beskrivning: Femhundra meter öster om Staffantorps gård i sydligaste Ödeshögs skogsmarker ligger ett långsträckt och smalt sumpskogsområde med rik flora. Här finns bl.a. gott om gammelgranslav och missne. Gran dominerar med inslag av tall, al och björk.

Bibehållande av värden: Önskvärt om området kunde undantas från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 8505.

Artlista: Missne, vågig sidenmossa och gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 083 Gåsabols torpmiljö och hamlade askar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Gamla torpmiljöer kan erbjuda fina oaser i ett monotont barrskogslandskap. Gamla fruktträd, ädla lövträd, hamlade träd betesmarksväxter, trädgårdsrymlingar, rösen och stenmurar, är exempel på detaljer som ökar mångfalden.

Beskrivning: Ca 200 m väster om Gåsabols södra gård ligger en gammal torpruinsmiljö. Här växer mest lövträd som ask, kastanj, körsbär, poppel och lönn. En del var förr hamlade. Många torpväxter växer rikligt här t.ex. Akleja, brandlilja, krollilja. Nära söder om Gåsabols gård växer två stora hamlade askar och ca 200 m ytterligare söderut ytterligare en stor hamlad ask. Dessa är till viss del ihåliga och hyser stora naturvärden.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om torpmiljön kunde hållas ljus och fri från granar. Vidare borde de hamlade träden vid gården omhamlas och ställas ljusare.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8504.

Fältbesök av Christer Wiking, juli, okt-98.

Fältbesökt 2015 Ingrid Bergengren och Tomas Fasth.

Artlista: Slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), nattviol, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), njurlav, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Askarna: brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), klotterlav, vitskivlav, gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), guldockmossa?

Rödlistade arter:

Slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 084 Öjans odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Småskaliga odlingslandskap i bruk har stora naturvärden. Gården ligger i Holaveden och här finns bitvis mycket fin betesflora liksom mycket småflikiga åkrar i bruk.

Beskrivning: I södra delen av Ödeshögs socken någon kilometer norr om Gyllingesjön ligger gården Öjan i korsningen mellan två grusvägar. Runt gården ligger en blandning av smååkrar och betesmarker i ett småkuperat landskap. Markerna betas med nöt och häst. En del ungdjur är tjudrade på gammalt vis. Huggningar är gjorda i markerna där stora lövträd och gran tagits bort. Bitvis finns mycket alkärr i betena liksom vallar på små åkrar. Många småträd finns lämnade efter röjningar. Söder om husen väster om vägen finns en höjd som är mycket fin vad gäller floran.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete med helst högre betestryck.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 166, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Svinrot, prästkrage, jungfrulin, solvända, jungfru Marie nycklar, grönvit nattviol.

Rödlistade arter: -

Nr. 085 Stora Smedstorps strutbräkenlokal

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Strutbräken är en ovanlig ormbunke som signalerar artrika lokaler. Lokalen är mycket liten och det är ett tveksamt objekt.

Beskrivning: I Ödeshögs södra skogsbygd där gårdarna Öjan, Munkeryd och Stora Smedstorp går ihop ligger på den sistnämnda gården, väster om en liten granplanterad gammal åker, ett mycket litet surdrag med rik växtlighet. Här växer strutbräken och gullpudra. Den vuxna skogen intill har gallrats på ett bra sett. Tyvärr har gallring skett även i fuktiga områden och viss körning också.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om området lämnades för fri utveckling.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8503.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Strutbräken, gullpudra.

Rödlistade arter: -

Nr. 086 Glasfalls odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Hävdade småbrutna odlingslandskap har stora naturvärden. Här finns hamlade träd, betesmarker, avlägsna torp som betas samt skogsbeten vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Öster om Vättern 1,5 km sydost om Stavas motorvägsavfart ligger Glasfall med två gårdar. Här är ett småkuperat odlingslandskap som i norr mest är fårbetat och i söder nötbetat. Det norra betet är mycket öppet. Här har de större björkarna avverkats och en del yngre björk lämnats. Betet är invaderat av mycket örnbräken. En del betade gamla vallar ingår.

På den södra gården finns också små flikiga vallar i betet. Mycket hassel och tätt trädsikt finns. I nordost finns ett fint skogsbeta. Nära husen finns någon grov hamlad ask. I sydvästligaste Glasfall betas ett torpområde på ett bra sätt.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete med öppning av betet i söder (kommer att ske snart enl. uppgift).

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Bättre florainventering.

Referenser: Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Ormrot, svinrot, solvända, grönvit nattviol, prästkrage, stagg.

Rödlistade arter: -

Nr. 087 Gåsabolstallen

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Stora gamla träd är en bristvara i dagens skogslandskap. Här finns ett "evighetsträd" i form av ett naturminne från 1956, en gammal tall.

Beskrivning: I Ödeshögs södra skogsmarker på Gåsabols marker finns en stor tall skyddad sedan länge. Den har en omkrets av 302 cm och en höjd av ca 20,5 m. Åldern är ca 215 år. De sista 90 åren har den endast vuxit 18 cm i diameter. Lösröta finns i centrum på trädet.

Bibehållande av värden: Tallen bör frihuggas från en del mindre träd och buskar och tallens närmaste omgivning bör skyddas från slutavverkning.

Skydd: Trädet är naturminne (Nr. 0504070) sedan 1956.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Naturminnen i Östergötlands län, Inventering och uppdatering 1995. Rapport 1995:7.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Område 49.

Fältbesök av Ingrid Bergengren och Tomas Fasth 2015.

Artlista: tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 088 Fogeryds sump- och granskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Holavedens skogsområden finns ett fåtal lokaler med spår av tjäder. Dessa två skogsområden har dessutom bl.a. en rik lavflora vilket motiverar klassningen. Objektet hade förr större arealer (fastmarker) som till stor del är avverkade vilket gjort att helheten förlorat i värde.

Beskrivning: I Ödeshögs södra skogsbygd ligger Tällekullen. Söder därom ligger Gustavslund. Söder om Gustavslund, på Fogeryds marker, ligger väster om vägen två våtmarker.

Det sydligaste området ligger ca 500 m söder om Gustavslunds sydligaste bebyggelse och är en långsträckt mager tallrismosse med glest stående ganska grova gamla tallar, med en bred sumpskogslagg i väster. I laggen växer bl.a. missne. Öster om sumpskogen finns ett litet blockrikt berg med lodytor och fina gamla riktigt grova tallar. Här finns spår av tjäder och korallav.

Det andra området ligger ca 400 m sydväst om samma bebyggelse och är en blandsumpskog med i norr björk och tall. I södra delen blir skogen blötare och smalare och rikare. Här finns gran, björk och al och mycket död ved. Här finns en del riktigt gamla träd. Lavfloran är rik och även knärot växer här. Speciellt det senare området är kraftigt påverkat av nytt hygge precis väster om våtmarken.

Bibehållande av värden: Områdena bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Tjäderinventering och undersökning av eventuell spelplats.

Referenser: Peter Fredrikssons funna nya objekt. Flottbesök mars och juli-97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Missne, korallav, gammelgranslav, flarnlav, kattfotslav, skriftlav, blodlav, knärot (*Goodyera repens*, NT). Orre och tjäder.

Rödlistade arter:

knärot (*Goodyera repens*, NT)

Nr. 089 Tällekullens tallsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odikade, våta sumpskogar med gammalt trädskikt och mycket död ved hyser ofta stora naturvärden och har lång kontinuitet som orörda miljöer. De har ofta skonats från skogsbränder.

Beskrivning: Trehundra meter sydväst om Tällekullens gamla skola ligger en tallsumpskog med mycket död ved såsom lågor, högstubbar och torrträd. Gamla tallar står här ganska tätt varav några är relativt grova. Här är gott om spår efter insekter och hackspettar. Här finns också en rik lavflora. Området är helt opåverkat av modernt skogsbruk.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om området lämnades fritt från skogsbruk

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9633.

Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Större korsnäbb, missne, revlumner, grynig blåslav, gammelgranslav, kattfotslav, skriftlav, blodlav, flarnlav och knappnåls lavar.

Rödlistade arter: -

Nr. 090 Tällekullens odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Omgivet av barrskogar innebär Tällekullens odlingslandskap ett värdefullt inslag i Holavedens marker. Väster om och nära gården ligger en låg åsliknande isälvsavlagring.

Beskrivning: Tällekullen ligger utefter gamla Morlidsvägen i södra Ödeshög. Den närmaste omgivningen består av åkrar och bitvis kuperade betesmarker. Åkrarna består, bland annat, av vidsträckta gamla utdikade mossar.

Betesmarkerna vid Tällekullen består av flera hagar. Stora block och stenar är karakteristiska inslag i alla betesmarkerna. I den öppna hagmarken i nordost finns också många hällar.

Björk är vanlig i hagarna, men här finns också till exempel lönn, asp, rönn och oxel. I björkhagen i sydost finns ett litet hässle, där det också står en, i äldre tider hamlad, lind. I flera av betesmarkerna, framför allt i den öppna hagmarken i nordväst och björkhagen i sydost, står talrika vackra enbuskar i backarna. Det vanligaste växtsamhället i betesmarkerna torde vara rödvenäng, men även rödvenhed och örtrik torräng m.fl. förekommer.

Betesmarkerna har nyttjats för slåtter och bete under lång tid, vilket bland annat indikeras av att följande växter finns: solvända, knägräs, vanlig ögontröst, ängsskallra och jungfrulin.

I flera av betesmarkerna, framför allt i den öppna hagmarken i nordost, finns gamla, numera gräsbevuxna, åkrar. De är små, flikiga och flacka och omges av odlingsrösen.

Hävden i betesmarkerna vid Tällekullen varierar från svag till måttlig, med dominans av det senare. Vissa röjningar i hagmarkerna har skett på senare år.

Bibehållande av värden: Viktigt med tillräckligt med djur i markerna. Ingen omfattande grustäkt bör ske.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 176. (klass III).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Berg och grus i Östergötlands län. Rapport 1996:2. Objekt 2280, klass II, ("Område med så stort värde för naturvärden att särskild uppmärksamhet erfordras vid prövning av ansökningar om täkt.")

Artlista: Solvända, knägräs, vanlig ögontröst, ängsskallra och jungfrulin.

Rödlistade arter: -

Nr. 091 Fogeryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I södra delen av Ödeshögs skogsbygd ligger ett värdefullt odlingslandskap kring Fogeryd. Markerna har en ålderdomlig prägel och betesmarkerna är bitvis mycket fina.

Beskrivning: Fogeryd ligger i en kuperad omgivning. Markerna kring gårdarna är steniga och blockiga. I sänkor ligger öppna kärrmarker och flera mindre alkärr.

Landskapet kring Fogeryd ger ett ålderdomligt intryck med en stor variationsrikedom. Vid den sydvästra gården finns mindre, slagna ytor inne på tomten, vilken omges av trädgårdsgård. Här finns till exempel sommarfibbla, som hör hemma just på slåtterängen. Den lågvuxna kattfoten finns här också.

Här och var i betesmarkerna ligger gamla, numera gräsbevuxna, åkertegar omgivna av odlingsrösen.

I björkhagarna i söder står grova, högvuxna björkar, omväxlande glest och mera tätt, i de kuperade markerna. På några platser bryter ett alkärr och högstarrkärr av de vidsträckta björkhagarna. Förutom björk växer också enstaka lindar, askar, oxlar och rönnar m.m. i hagarna. En- och nyponbuskar är de vanligaste buskarna i Fogeryds hagmarker. Här och var växer också hagtorn och vildapel.

I stora delar av hagmarkerna dominerar det friska växtsamhället rödvenäng. En lång rad växter som visar att markerna under lång tid nyttjats för slåtter och bete finns i hagarna, till exempel darrgräs, harstarr, knägräs, sommarfibbla, svinrot, stagg och ormrot.

Hävden i betesmarkerna kring Fogeryd varierar från välhävdade partier till ohävdade. Den nordöstra gården har till stor del förlorat sin flora i markerna. Medan vissa huggningar skett på de västra gårdarna där nötbetade marker är i mycket fin hävd. Negativ påverkan i form av gödsling kan inte spåras i betesmarkerna kring Fogeryd.

Bibehållande av värden: Fortsatt bra betestryck med nöt är nödvändigt i de fina betena.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering m.m.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 175 (klass II).

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Artlista: Darrgräs, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), harstarr, knägräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, stagg och ormrot.

Rödlistade arter:

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 092 Fogeryds tallmyr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Odikade våtmarker är värdefulla som ostörda miljöer i skogslandskapet.

Beskrivning: Sexhundra meter nordost om Fogeryds östra gård ligger en långsträckt tallmosse. Här finns mycket gott om döda träd och annan död ved. Dessa miljöer är viktiga för många arter. Detta är ett starrdominerat område med lågvuxet trädkikt av gran, tall, björk och al i lika andelar. Ett fint kärr med höga trädåldrar.

Bibehållande av värden: Bör undantas från skogsbruk och vedhuggning.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta borde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9632.

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Större hackspett, skuggstjärnmossa, blåmossa, näverlavar (en art av två arter i *Platismatia* - släktet har en art LC och en annan art VU) och knappnåslavar på tall och gran.

Rödlistade arter:

Platismatia spp, (möjlig VU)

Nr. 093 Bodebols skogsmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög 116

Naturvärdesbedömning: I Holavedens stora skogsmarker är dessa tre skogar olika till sin karaktär men jämfört med andra skogar i bygden är de ovanligt rika biologiskt. Bl.a. finns både mindre flugsnappare och mindre hackspett i dessa skogar. Tyvärr är skogarna nu hårt påverkade av kalhuggningar och annat skogsbruk. Det är tveksamt om området innehåller tillräckliga värden idag.

Beskrivning: Tre kilometer söder om Tranåsvägen i skogsbygden mellan Ödeshögs och Stora Åby socknar ligger gården Bodebol. Den nordligaste mindre gården ligger utsträckt i öster-väster på båda sidor om en bäck som rinner ut i Visjön. Öster om bäcken fanns tre fina skogsområden.

Det första ligger ganska nära bäcken och består av en blandsumpskog med klibbal, gran och björk. Här finns gott om död ved med tickor. Trots triviala trädslag finns en lundartad flora med mycket ormbär. Området är gallrat och delvis kalhugget.

Det andra området låg söder om ovanstående och är en örtrik granskog med lite björk, asp och hassel. I norr är det fuktigare med en del al. Även denna granskog har en lundartad flora. Sannolikt är området slutavverkat.

Det tredje området ligger öster om granskogen och är ett delvis sluttande blockigt parti med ett äldre aspbestånd. Torrakor, högstubbar och lågor finns. Flera av asparna är grova med tickor och bohål. Floran är rik med bl.a. mycket vårärt. Tack vare den döda aspveden och den rika miljön finns här en fin snäckfauna, bl.a. klubbspolnäcka. En del aspar är avverkade, en del granar är omkullblåsta i stormarna och omhändertagna. Området har därför stora luckor och gränisar mot ett hygge i väster.

Bibehållande av värden: Det vore önskvärt med så lite skogsbruk som möjligt.

Skydd: Inget skydd. I sumpskogen gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor borde inventeras.

Referenser: Nya områden funna av Peter Fredriksson.

Peter Fredrikssons fältbesök maj, juni, sept-97.

Fältbesök av Christer Wiking 2015?

Artlista: Område 1: Mindre flugsnappare, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), svarthätta. Ormbär, blåsippa, lungört, kärrviol.

Område 2: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT). Lungört, ormbär, gammelgranslav.

Mångtandad och tätstrimmig spolnäckä.

Område 3: Sparvuggla, gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), mindre korsnäbb, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT). Svart trolldruva, lungört, blåsippa, skogsvicker, vårärt, fällmossa. Allmän konsnäcka, mindre agatsnäcka, slät, - mångtandad och klubbspolnäckä. Klottedubbelfoting, nakensniglar m.m.

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)
nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 094 Bodebols sumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar med mycket död ved är lokaler som är mycket viktiga för speciellt fåglar, smådjur, svampar och kryptogamer. Miljöerna har varit mycket stabila under långa tider.

Beskrivning: Åttahundra meter öster om gården Bodebol 2:2, nära det våtmarksområde som kallas Sibirien och ligger i de obebyggda markerna mellan Halvarby- Ruskilsby och Bodebol-Amundeby, finns en sumpskog som utmärker sig genom de stora mängderna av död ved. Den döda veden är som bekant i högsta grad levande och artrik och vissa arter har haft det besvärligt under årtionden av "städning" i skogen.

Skogen är en blandning av björk, al, gran och tall. Många äldre grova träd finns och mycket gott om tickor. Bitvis är det mycket blött.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas fri från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9625.

Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), stjärtmes (häckning), missne, långfliksmossa, gammelgranslav, kattfotslav.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 095 Sibliens sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar har ofta stora naturvärden. Dessa ligger nära varandra i ett större område med många sumpskogar. Detta höjer klassningen för objekten. I den sydligaste sumpskogen växer strutbräken.

Beskrivning: Inom en dryg kilometer, vid samma bäcksystem, ligger en serie om fyra sumpskogar som har fina kvalitéer var och en för sig men framförallt tillsammans. Inom nästa två kilometer norrut finns ännu fler värdefulla sumpskogar, men de hör till ett annat bäcksystem.

Dessa sumpskogar är näringsrika med inslag av grov al, äldre tall och gran. Vissa områden är skogsmark, andra producerar mindre skog och får betraktas som impediment. En hel del död ved finns.

Bibehållande av värden: Markerna bör undantas från skogsbruk och dikning.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödning får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd, för vissa delar i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9626, 9627, 9628, 9629.

Fältbesök av Peter Fredriksson 9/11-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Missne, strutbräken, bäckbräsma, blåmossa, långfliksmossa, skuggstjärnmossa, gammelgranslav och kattfotslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 096 Holkabergs jätteträd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Riktigt grova gamla träd hyser i varje individ stora naturvärden.

Trots den aktningsvärda åldern på flera hundra år är dessa ”nyupptäckta” 2016.

Beskrivning: Holkaberg ligger nära Vättern några kilometer norr om länsgränsen. Väster om motorvägen är stora delar av markerna reservat. Fastigheten som ligger huvudsakligen öster om motorvägen har också stora naturvärden. Strax öster om det långsträckta starrkärret som ligger där. 100 m öster om utloppet upp i slutningen där finns en grov f.d. hamlad ask och 100 m norr om asken på en berghäll intill stora block finns en grov ek. Asken är ca 120 cm i diameter. Den står i en glänta i den grova granskogen tillsammans med några klenare askar, fågelbär och någon alm. Den grova stammen är ihålig men trädet är friskt. Det har hamlats på 4-5 m höjd för minst 50 år sedan. Idag växer bl.a. almlav och krävande mossor på stammen. Eken är ca 100 cm i diameter och står trots sin grovlek till stor del på en berghäll. Den är också ihålig med mulm. Bålgetingar bor i den och ca 10 oxtungsvampar växer.

Bibehållande av värden: Vid huggningar måste dessa träd lämnas och även lövträd intill. Strax västerut ligger en nyckelbiotop och marken emellan skulle kunna skötas på ett försiktigt sätt.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar och mossor borde inventeras.

Referenser: Fältbesök Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Almlav (*Ulmus glabra*, VU), oxtungsvampar.

Rödlistade arter:

almlav (*Ulmus glabra*, VU)

Nr. 097 Fagerhults alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Näringsrika alsumpskogar är ofta artrika miljöer med lång kontinuitet. Trängda arter har kunnat bli kvar i en stabil miljö. Dessa två sumpskogar ligger sydligast i en fyra kilometer lång serie med sumpskogar relativt nära varandra. Klassningen blir hög tack vare det stora antalet av dessa sumpskogar.

Beskrivning: Circa 300 meter öster respektive väster om Fagerhult ligger två långsträckta och näringsrika alkärr. Alarna är grova och står på höga socklar. I det östra kärret finns en del grova aspar intill. Tyvärr har en del granar plockats centralt i kärret. Det västra är dock finast med al på höga socklar. Här finns också en del ask. Det ligger intill en skogsbäck.

Bibehållande av värden: Önskvärt att dessa miljöer undantas från traditionellt skogsbruk och att all död ved lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9630 och nyckelbiotop Nr. 9631. Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Missne, kärrfibbla, gullpudra, ormbär och gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 098 Gräsberg/Fagerhults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap och stora arealer betesmark har mycket stora naturvärden. En av de värdefullaste gårdarna i Holaveden är Gräsberg. Här växer bl.a. fältgentiana. Förbättrad hävd och mycket rik flora motiverar klassningen.

Beskrivning: Gräsberg ligger i en kuperad och bitvis stenig omgivning, i skogsbygden i södra Ödeshög. Gårdarna omges av barrskog.

De naturliga betesmarkerna kring Gräsberg är vidsträckta och mycket variationsrika. I väster, på ömse sidor om vägen, ligger vackra, öppna hagmarker med enstaka grova björkar.

Norrut finns en vidsträckt, öppen hagmark som sträcker sig likt en kil in i barrskogen. I hagen ligger flera små, gamla åkertegar omgivna av odlingsrösen. Här finns också några lite större åkrar som fortfarande brukas. Här och var i hagmarken står enstaka grova björkar.

I söder ligger en mycket vacker, stenig björkhage med grova högresta björkar. En del gran och tall vandrar in i hagen från sydost. Växtligheten i hagmarkerna är rik och varierad. Kring hållar och stenar växer hållmarkstorräng och rödvenhed. Röddenäng är det vanligaste växtsamhället på de friska markerna, men här finns också partier med örtrik friskäng m.m.

Flera fuktiga partier ligger i hagmarkerna. Intill ladugården i väster finns till exempel en sänka med högstarräng. Den försvann dock till hälften när ny ladugård byggdes.

Det mesta av de numera betade hagmarkerna har tidigare förmodligen varit slättermark.

Följande växter vittnar om en lång odlingshistoria i markerna kring Gräsberg slätterfibbla, fältgentiana, svinrot, jungfrulin, knägräs, sommarfibbla och solvända m.m.

Hävden i markerna varierar från välhävdad till måttligt hävdad. Största delen av arealen är dock väl hävdad. En utvidgning av betesmarken har mycket bra skett i öster intill vägen.

Öppning av betena genom fällning av björk sker också. Framförallt har detta gjorts i sydost.

Norr om Gräsberg ligger Fagerhult, omgivet av skogsmarker, i ett svagt kuperat landskap.

Omgivningarna präglas av relativt stora, rundade hållmarker som sticker upp här och var.

Hela Fagerhult består av en småskalig mosaik där små, flikiga, åkerytor ligger i steniga betesmarker. Åkrarna ingår i dag till stor del i betesmarkerna.

Hagarna är variationsrika med många olika trädslag såsom ask, lönn, björk, oxel och fågelbär. I en del av hagarna, till exempel björkhagen i nordost, är träden övervägande gamla och grova men i andra är inslaget av unga träd stort. I väster finns en sluttning där talrika enbuskar präglar området. Andra vanliga buskar i betesmarkerna vid Fagerhult är nypon, hagtorn, getapel och vildapel.

Fuktigheten i markerna varierar från hållmarkernas torräng till våta partier i sänkor med högstarräng. En salamanderdamm har grävts ca 100 m nordost om husen. Ett vanligt växtsamhälle i hagarna är rödvenäng. Här och var går det också över i örtrik friskäng. Här växer många olika gräs och blommor, som visar att markerna under lång tid brukats av bönder och deras djur. Här finns till exempel följande växter: kattfot, slättermugg, knägräs, sommarfibbla, stagg, ängsskallra, svinrot och smörbollor.

Hävden i betesmarkerna är överlag god.

Rester av en äldre allé finns kvar vid husen i Fagerhult. Några äldre björkar och askar står fortfarande kvar. Enstaka träd är hamlade.

Bibehållande av värden: En förutsättning är att markerna betas relativt hårt med betesdjur. Viss uppmärksamhet bör riktas mot lokalen med fältgentiana. Hävden förbättras alltmer.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Gården Gräsberg är upptagen i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering och floraväkteri för fältgentiana.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 180 (klass I), Nr. 177 (klass III). Fältbesök av Christer Wiking, aug. -98.

Fältbesök av Christer Wiking och Lars Fröhlich juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Slättermugg (*Hypochaeris maculata*, VU), fältgentiana (1 planta funnen 2015) (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), svinrot, jungfrulin, knägräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), solvända, kattfot, slättermugg (*Arnica montana*, VU), stagg, ängsskallra och smörbollor.

Rödlistade arter:

Slättermugg (*Hypochaeris maculata*, VU)

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slättermugg (*Arnica montana*, VU)

Nr. 099 Haddåsens vägslänt

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Varma sandiga slänter utan tätt växttäckning är viktiga för t.ex. vissa insekter. Här är en del av en långsträckt flack ås.

Beskrivning: I vägkorset mellan vägen mot Tällekullen och Havrekullen finns på sydvästra sidan en slänt som tack vare åkern som ligger där, är solbelyst och öppen. Det står några få ungtallar där. En ås som går från Östra Haddåsen och norrut blottas här på en liten yta.

Blomsterprakten med många olika färger är iögonfallande. Torkan, värmen och eventuellt en svag kalkpåverkan gör att det blir en ovanlig miljö.

Bibehållande av värden: Det vore värdefullt om tallarna kunde tas bort eller som nu gallras ur så att sanden eller gruset bitvis får förbli blottat.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Bättre florainventering.

Referenser: Christer Wikings lokalkännedom och fältbesök aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Äkta johannesört, väddklint, harklöver, gråbinka, liten blåklocka, solvända, renfana och prästkrage.

Rödlistade arter: -

Nr. 100 Haddåsagölen

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Små myrgölar som ligger lite avlägset med torvmarker och myrar runt om kan, även om de ofta är artfattiga, ha biologiska värden för t.ex. vissa fågelarter. Här är gölen och dess närhet mera att betrakta som ett rikkärr med ett par udda tidigare rapporterade växtarter.

Beskrivning: I Ödeshögs sockens södöstra del ligger Haddåsagölen, i skärningspunkten mellan gårdarna Östra Haddåsen, Fogeryd och Gräsberg. Diken avvattnar åt norr genom uppodlade marker i närheten. Gölen och myrområdet är ett rikkärr med bladvass. Här finns också det ovanliga halvgräset gotlandsag. Ett hygge har tagits upp öster om gölen ca 2014. Bitvis är kantzonen mot kärret mycket smal (små eller få träd).

Bibehållande av värden: Området bör inte dikesrensas alltför nära. Vidare bör en trädzon lämnas runt myren vid avverkningar. Låt fröträdstallar stå kvar som boträd för fåglar i den avlägsna och lugna miljön.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Ny florainventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980. Nr. 396 klass II.

Hagström, Mikael. Medelrikkärr i Östergötland. Fennicus Natur, 2017.

Fältbesök av Mikael Hagström 2017.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gotlandsag och ängsnycklar. Filtrundmossa, guldspärrmossa, gyllenmossa, stor skedmossa, käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*, NT), späd skorpionmossa, röd skorpionmossa, korvskorpionmossa, kärrensälting, ängsnycklar, sumpstarr, snip, kärrenspira, granbräken, ag, slätterblomma och höstspira.

Rödlistade arter:

käppkrokmossa (*Hamatocaulis vernicosus*, NT)

Nr. 101 Östra Haddåsens odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: G Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Ödeshögs skogsbygd finns här ett bra exempel på en isälvsavlagring med välformade åsar i ett vackert odlingslandskap som tyvärr är under igenväxning.

Beskrivning: Odlingslandskapet kring Östra Haddåsen präglas av de välformade rullstensåsar som sträcker sig genom markerna, kring bebyggelsen.

I sydost ligger ett gammalt torpställe, numera finns inga hus kvar, där de öppna ytorna med gammal slättervall finns. Ett fint område med grov asp finns i kanten. Mellan denna plats och gården betas ett mycket fint skogsbeta som inte längre betas.

Björkhagen ligger på, och utmed, en åsrygg längs vägen. Björkarna står ganska tätt i hagen och här växer också många enbuskar. Ett starrkärr betas i nordväst i hagen. Betesmarken är torr och i öppnare partier finns växtsamhället örtrik torräng med bland annat solvända, rödklint, slätterfibbla och gulmåra. Vid sidan om åsen ligger gamla, flikiga och smala åkertegar omgivna av små odlingsrösen.

I den mångformiga träd- och buskbärande hagmarken öster om gården växer bland annat björk, apel, tall, rönn och al. En fin, mindre backe med ett stort antal enar finns i hagen. I vissa partier av betesmarken är strutformiga hasselbuskar mycket vanliga. Flera mindre rullstensåsar sträcker sig genom hagen och här ligger också, liksom i björkhagen, smala, flikiga och gräsbevuxna åkrar. Odlingsrösen är vanliga.

Betesmarkerna har hävdats under lång tid. Om detta vittnar bland annat följande växter: darrgräs, backnejlika, solvända, sommarfibbla och stagg.

Hävden i Östra Haddåsens betesmarker är till största delen mycket bra. Igenväxning pågår dock i vissa hagar norr om vägen. Även viss granplantering har skett.

Väster om vägen norrut mot Ödeshög ligger i åsens slänt en fin torr betesyta. Den är mycket fin och sträcker sig också en bit in i skogen. Här återfinns bl.a. äkta johannesört, gråfibbla, harmynta, solvända, jungfrulin, darrgräs. I skogen mörknar betet snart av ung gran som finns gott om i betet.

Skogsbeten finns på två håll. Dels, som nämnts ovan, i öster och sydost om själva gårdarna, dels väster om bebyggelsen i västra Haddåsen några hundra meter västerut.

Öster om vägen och söder om bebyggelsen i Östra Haddåsen finns en våtmark i en gammal dödisgrop.

Bibehållande av värden: Om naturvärdet ska bestå krävs röjning och återupptagen beteshävd utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Dock klassad som klass I i berg- och grusinventeringen. ("Område som från naturvårdssynpunkt har särskilt stort värde och ej kan uppåtas för täkt.")

Ytterligare kunskap: Fjärils- och annan insektsinventering i de fina betesmarkerna.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 174 (klass 3).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Berg och grus i Östergötlands län. Rapport 1996:2. Nr.2290 (klass I).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8612, 8613.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Solvända, svinrot, kattfot, stagg, backsippa, jungfrulin, darrgräs, gullviva, bockrot, backnejlika, ängshavre, ängskallra, ögontröst, prästkrage, smörboll, sharlakansröd, rödklint, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), gullpudra och gulmåra.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 102 Vantekullens betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Betesmarker med ursprunglig flora, som betas bra, har stora naturvärden. Dessa är röjda och huggna och ligger i Holaveden vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: I sydligaste Ödeshög någon knapp kilometer från smålandsgränsen ligger Vantekullen. Där har betet kommit i allt bättre hävd de senaste åren. Hästbetet är lagom hårt. Nya områden har öppnats upp och i de ursprungliga hagarna har gran och andra träd huggits.

Bibehållande av värden: Betet måste fortsätta. Även röjningar bör ske fortsättningsvis.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 172, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98

Artlista: Slättergubbe (*Arnica montana*, VU), jungfrulin, stor blålocka, käringtand, solvända, prästkrage, blåsuga.

Rödlistade arter:

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 103 Stora Morlidens al- och askskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I skogsbygden är det ovanligt med näringsrika lövskogar. Här finns en sluttning med rörligt markvatten och ask och al i blandning.

Beskrivning: Vid Stora Morliden (tidigare hette Stora Morlejan), i Stora Åbys sydligaste skogsbygd, finns i en nordostsluttning ett större näringsrikt lövskogsområde med ask, al, björk och gran. Buskar är hassel, sälg och rönn. Den är gallrad sedan tidigare. Skogen är olikåldrig och är nu en udda biotop i trakten och en mycket värdefull biologisk miljö. En del björkar och askar är grova. Skogsmarken är extremt bördig. Askskottsjukan har gått hårt åt askarna. Många har redan dött. En del vindfällor gränar tas omhand. Floran är lundartad.

Bibehållande av värden: Skötseln kan ske som nu, där den enda skötseln är upparbetning av gränar. Lämna all död ved i skogen.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8601.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Grynig blåslav (*Hypogymnia farinacea*), bäckstjärnmossa, praktstjärnmossa, thujamossa, ekbräken, ormbär, kärrfibbla och grönvit nattviol. Klubbspolsnäcka, vanlig agatsnäcka, disksnäcka.

Rödlistade arter:

grynig blåslav (*Hypogymnia farinacea*)

Nr. 104 Stora Morlidens hamlade ask

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora hamlade träd med gammal bark och ruttet innehåll kan ofta hysa en mycket stor biologisk mångfald. Lavar och mossor på barken, insekter i mulmen och fåglar, fladdermöss och bin i det tomma innandömmet är exempel på vad som kan dra nytta av hamlade träd. Här finns mycket gott om almlav (VU).

Beskrivning: Stora Morliden (tidigare hette Stora Morlejan) ligger i sydligaste Stora Åbys skogsbygd. I västra kanten på tomten till huvudgården står detta gamla hamlade träd som har en omkrets på ca 440 cm. Det hyser en mycket värdefull lavflora.

Fältbesökt av Ingrid Bergengren och Tomas Fasth 2015.

Bibehållande av värden: Det borde röjas runt trädet och om möjligt borde det nyhamlas.

Dessutom borde man hamla unga träd i närheten.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8602.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Artlista: grå punktlav, eklav, kopparspik, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*, CR), allévägglav.

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*, CR)

Nr. 105 Stora Morlidens alsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: En källpåverkad alsumpskog är en stabil högfuktsmiljö viktig för många arter.

Beskrivning: Stora Morliden (tidigare hette Stora Morlejan) ligger i Stora Åbys sydligaste skogsmarker. Intill, och öster om, huvudgårdens tomt ligger en blöt alsumpskog med viss källpåverkan. Kärret är fårbetat i allra västligaste delen. Här finns högstammig al och ask med inslag av gran, björk, lönn och tall. I buskskiktet finns hägg och hassel. En del död ved finns i alkärret.

Bibehållande av värden: Kärret bör ej kalhuggas. Lämna all död ved.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8603.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Blåmossa, ekbräken, ormbär, skogssallat.

Rödlistade arter: -

Nr. 106 Morlidssjön

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Stora Åby, Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I sjöfattiga och myrfattiga västra Holaveden i sydligaste Stora Åby socken ligger en sänkt sjö som nu är en öppen myr. Den är dikad och dess största värden är ornitologiska.

Beskrivning: Nära Smålandsgränsen ligger Morlidssjön (tidigare hette Morlejesjön). Den är i dag en öppen, blöt myrta som främst består av starr, fräken, bredkaveldun och bladvass. Ställvis växer också större videbuskage ut i kanterna. Myren omges i söder av en fuktig al- och björkskog, i öster av tall- och björkskog, i norr av gran-, tall- och björkskog samt i väster av en björkskog med lite askinslag åt sydväst.

Tidigare förekom våröversvämningar i sjön. Efter dikning har sjön blivit torrare och alla vattenytor har försvunnit. Detta inverkade mycket negativt på fågellivet i sjön. En ny damm har byggts söder om vägen i tilloppet. Tilloppet österifrån är också starkt dikat. Eventuellt har även diket ut ur ”sjön” förbättrats i olika omgångar.

Bibehållande av värden: Strandskogen bör sparas vid huggningar. Inga nya diken får göras och ingen fördjupning av gamla får ske. Möjligheter att restaurera sjön bör undersökas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Undersökning av fauna och flora bör göras. Dessutom bör man undersöka om våröversvämningarna kan fås tillbaka.

Referenser: Schröder, Jan. Våtmarker i Östergötlands län 1993–1994. Boxholms, Kinda, Linköpings, Mjölby, Söderköpings, Vadstena, Valdemarsviks, Åtvidabergs, Ydre och Ödeshögs kommuner. Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköping, 1994, (klass 3).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980, (skyddsklass 2).

Peter Fredrikssons lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Regelbundet häckande: Gräsand, trana, enkelbeckasin, törnskata, rörsångare, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT), sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU).

Tillfällig, eller tillfälligt häckande: Videsparv (*Emberiza rustica*, VU), dvärgbeckasin, småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU), vattenrall, blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT), brun kärrhök, årta (*Anas querquedula*, VU), kricka, grågås, svarthakedopping.

Gästande ibland: gråhäger, sångsvan, skogssnäppa.

Rödlistade arter:

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU)

videsparv (*Emberiza rustica*, VU)

småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU)

blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT)

årta (*Anas querquedula*, VU)

Nr. 107 Lilla Morlidens gammeltallskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Gamla barrskogar är ovanliga. Därför måste de få rester som finns i södra Sverige sparas för framtiden. Här finns en skyddsvärd tallskog som inte har rensats på död ved.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsbygd ligger Lilla Morliden (tidigare hette Lilla Morlejan). Ca 500 m nordväst om gårdsbebyggelsen ligger en gammal tallskog på torvmark. Skogen innehåller mycket död ved. Den är uppskattningsvis ca 170 år gammal. Tallskogen är förvånansvärt virkesrik (grov och hög) för att stå på torvmark. Blåbär och lingonris dominerar i fältskiktet.

Bibehållande av värden: Helst bör skogen lämnas fri från skogsbruk. Ingen städning av död ved får ske. Den är numera, utom i sydväst, omgiven av hyggen och nyplanterade eller unga granskogar.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8607.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Grynig blåslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 108 Tuna/Gräsbergs bäck- och alsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Översilade alkärr och alsumpskogar med jämn luftfuktighet erbjuder en stabil miljö som ofta skonats från skogsbränder. Därför har många växt och djurarter kunnat dröja sig kvar i denna miljö.

Beskrivning: Ca en kilometer söder om Gräsberg, invid bäcken som avvattnar Morlidssjön (tidigare hette Morlejesjön) och ca åttahundra meter norr om denna sjö ligger ett långsträckt alkärr och en alsumpskog där bäcken översilas på bred front. Här finns träd på socklar och en hel del död ved i form av lågor och torrträd. Kärret är mycket varierande ibland finns även

ask, grov asp, björk, gran och hassel. Söder, sydväst och öster om området finns numera ung granskog.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från skogliga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för alkärret.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8608. Nyckelbiotop Nr. 8609.

Fältbesök av Peter Fredriksson nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015.

Artlista: Missne, bäckbräsma, bäckveronika, blåsippra, kärffibbla, rosmossa, näverlav, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), gammelgranslav, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 109 Tunas odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Gårdens odlingslandskap är under delvis restaurering och blir allt bättre i hävd. Den ursprungliga bebyggelsen, det småbrutna landskapet, hamlade träd, betad skog och den förbättrade hävden motiverar klassningen.

Beskrivning: Tuna ligger ensligt belägen i Stora Åbys sydvästra skogsbygd. Gården omges av svagt kuperade betesmarker och åkrar.

Kulturmarkerna kring Tuna har förändrats på senaste 10-årsperioden. Vissa delar i söder saknar helt hävd och växer igen och saknar stängsel. Öster om gården har en löv- och granskog huggits nyligen och som nu betas hårt av nötdjur. Väster om gården och norr om grusvägen mot Gräsberg, nötbetas åkrar och mindre bitar av betesmark. I hägnet finns björk, tall, rönn, säl, asp, körsbär och grov hassel. Norr om gårdarna betas också öppnade hagmarker men med något sämre flora och vissa problem med mycket hasselbuskar. Vid ladugården står en fin alm som varit hamlad för länge sedan. Omkretsen är 310 cm.

Bibehållande av värden: Bete som nu och eventuellt återupptagen hävd av nedlagda områden.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Florainventeringar m.m.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking juli-98

Fältbesök av Christer Wiking september 2015.

Artlista: Stagg och liten blåklocka, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 110 Tunas tallsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är stabila, fuktiga miljöer med lång kontinuitet. De har ofta skonats från huggningar och skogsbränder. Många arter kan där få en reträttplats. Här växer gott om missne.

Beskrivning: Ca 600 m öster om Tuna i Stora Åbys södra skogsbygd, ligger en smal och långsträckt tallsumpskog med öppna våta ytor. Inslag finns av björk, gran och al. Torrträd finns med tickor. Omgivande skogar är också intakta och många granar har synnerligen mycket gammelgranslav.

Bibehållande av värden: Önskvärt att området lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8610.

Fältbesök av Peter Fredriksson nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Missne, långfliksmossa och gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 111 Lilla Aleryds betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Betesmarker i god hävd har stora naturvärden. Hamlade träd vid bebyggelsen, bra betestryck och läget i Holaveden höjer klassningen.

Beskrivning: Lilla Aleryd ligger omgivet av skogsmark, i Stora Åbys södra skogsbygd. Markerna kring gårdarna är småkuperade och består till stora delar av åkermark. De återstående naturligt gräsbärande markerna ligger nere i en sänka strax norr om den östra gården.

I hagen, som betas nötkreatur och troligtvis också får, finns omväxlande fuktiga och friska partier. I ett av de fuktigare partierna växer vegetationstypen gräs- lågstarräng med bland annat slätterblomma. Flera andra slätter- och betesgynnade växter finns också i hagen till exempel darrgräs, harstarr, solvända, slätterfibbla, sommarfibbla, stagg, svinrot och smörboll. Delar av hagmarken har tidigare varit uppodlad. Här och var ligger odlingsrösen. Vissa delar av andra hagmarker efterbetas efter att vallar slagits.

Hävden i betesmarken vid Lilla Aleryd är överlag god.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om markerna betas som idag.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 187, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Backnejlika, darrgräs, harstarr, solvända, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, svinrot och smörboll.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 112 Lilla Morlidens odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K G

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Välskötta odlingslandskap är rika på biologisk mångfald. Här finns fina vidsträckta betesmarker runt gården. Den fina floran avspeglar sig i en rik fjärilsfauna som undersökts. Här hittades 41 av Östergötlands 86 funna dagfjärilar, bl.a. smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT). Fältgentiana finns i markerna. Den större delen av området ingår i Natura 2000-nätverk.

Beskrivning: Lilla Morliden (tidigare hette Lilla Morlejan) ligger i Stora Åbys skogsbygd, alldeles nära gränsen till Småland. Kring gården, och utefter vägen mot Stora Aleryd i nordost, utbreder sig flera vackra björkhagar och åkermarker omgivna av barrskog. Betesmarkerna är, för trakten, stora och småkuperade med talrika mindre kullar och sänkor. Bitvis är hagarna steniga och blockiga. Några mindre hållmarker sticker också upp här och var.

Björkhagarna kring Lilla Morliden är vidsträckta. Oftast står de grova och högvuxna björkarna glest, men också mindre dungar med träd förekommer. Ek, ask och asp är andra träd som växer sparsamt i hagarna. Strutformade hasselbuskar, en- och nyponbuskar är vanliga i flera av betesmarkerna.

De kuperade hagarna är mycket varierade med en rik växtlighet. På de torrare kullarna växer ofta örtrik torräng och även rödvenäng, med bland annat: darrgräs, ögontröst, solvända och jungfrulin. I sänkorna, där fuktigheten tilltar, förekommer bland annat skogsnävaäng och, fläckvis, högörtäng. Örtrikedomen är stor i hagarna. I öster finns en fin söderslutning med örtrik torräng där det växer talrikt av solvända och jungfrulin. I samma hage växer också slättergubbe. Här och var i betesmarkerna ligger gamla, numera gräsbevuxna åkrar. Betesmarkerna kring Lilla Morliden är i allt bättre hävd. Buskröjningar pågår. Bra är att vissa partier av skogen betas.

Den fina floran ger också en fin fjärilsfauna. Av sex undersökta gårdar i Holaveden var Lilla Morliden en av de artrikaste. Bl.a. fanns fler arter än Skrädeberg, Månsabola och Klämmesmålen.

Bibehållande av värden: Fortsatt hävd och röjning av igenväxning.

Skydd: Huvuddelen av området är utpekad som ett Natura 2000-område.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 183. (klass II).

Gynnemo, Svante. Dagfjärilsinventering i Holavedsbygden. 1996.

Fältbesök av Christer Wiking och Lars Fröhlich juli och augusti-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT), liten/mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT) och bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), allmän ängssmygare/silversmygare (*Hesperia coma*, NT), allmän metallvingesvärmare/ängsmetallvinge (*Adscita statures*, NT), ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT), svävflugelik dagsvärmare (*Hemaris tityus*, NT), stor pärlmorfjäril/ängspärlmorfjäril, aurorafjäril, amiral m.fl.

Slättergubbe (*Arnica montana*, VU), darrgräs, ögontröst, svinrot, kattfot, fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN) solvända och jungfrulin.

Rödlistade arter:

Smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT)
liten/mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT)
allmän ängssmygare/silversmygare (*Hesperia coma*, NT)
allmän metallvingesvärmare/ängsmetallvinge (*Adscita statures*, NT)
ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT)
svävflugelik dagsvärmare (*Hemaris tityus*, NT)
slättergubbe (*Arnica montana*, VU)
fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

Nr. 113 Lilla Morlidens tallsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Våta sumpskogar erbjuder en stabil miljö med lång kontinuitet. Det är omständigheter som gynnar vissa trängda arter i dagens skogar.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsbygder rinner en liten bäck genom Lilla Morlidens (tidigare hette Lilla Morlejans) marker. Väster om bäcken vid smålandsgränsen ligger en höjd och i västra delen av höjden ligger en gammal tallsumpskog med stort björkinslag. Både tallar och vissa björkar är ganska grova och höga. Här finns bitvis gott om död ved. **Bibehållande av värden:** Önskvärt vore om marken kunde undantas från skogsbruk

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8605.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gammelgranslav, flarnlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 114 Lilla Morlidens gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar med mycket död ved erbjuder en stabil miljö som är livsviktig för vissa kryptogamer och ryggradslösa djur, som är hårt trängda i dagens skogsbruk. Detta är den virkesrikaste av många våtmarker i omgivningarna.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsmarker ligger Lilla Morliden (tidigare hette Lilla Morlejan). Ca en kilometer öster om gården, i västkanten på ett gusfält, ligger en gransumpskog med klibbal och inslag av björk och tall. Här finns gott om fuktig, död ved. En körväg går genom östra delen av området och österut ligger ett grustag. Liknande marker finns också på andra sidan bäcken i västra delen. Där växer också knärot.

Bibehållande av värden: Området är en nyckelbiotop. Önskvärt vore om skogen kunde lämnas utan skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8611.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Berg och grus i Östergötlands län. Rapport 1996:2.

Fältbesök av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Repestarr, bäckbrässa, skuggstjärnmossa, skuggtujamossa, långflikmossa och gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 115 Stora Aleryds åsgranskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: G Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Åsgranskogar är en sällsynt företeelse eftersom tallen ofta växer på åsar. Speciellt om det är kalkhaltiga jordar har dessa granlokaler visat sig hysa flera sällsynta arter, mest svampar. Eftersom detta torde vara den enda av oss kända åsgranskogen i kommunen så får den en hög klassning. Den utgör sydligaste delen av ett mindre isolerat grusfält. Eventuellt kan här också finnas små dödisgröpar.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsmarker, på gränsen mellan Stora Aleryd och Lilla Morliden intill smålandsgränsen, ligger en smal ås som till hälften är samfälld mark mellan markägarna i Stora Aleryd. Grusfältet sträcker sig norrut upp mot Björkhagen. Granskogen håller en hel del äldre granar och lite tall och björk. Förr betades dessa marker. Åsen är ca 20 m bred och 5 m hög. I den del som hör till Stora Aleryd finns gamla, nu nedlagda, små husbehovstäckter. Här är skogen bitvis yngre. Det pågår en del täktverksamhet i norra delen av åsen och den blir allt kortare. Den är nu uppskattningsvis 200 m lång. Mindre skjutbaneverksamhet finns i grustäckten. I täkten är materialet moig morän.

Bibehållande av värden: Skogen får inte slutavverkas. Färska tälytor kan vara intressanta för solitära bin.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, svamp, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8604.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Berg och grus i Östergötlands län. Rapport 1996:2. Objekt 2330, (naturvärdesklass III).

Fältbesök av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gammelgranslav, blåsippa. I grustäckernas botten söder och norr om åsen växer slätterblomma, vildlin och spåtistel.

Rödlistade arter: -

Nr. 116 Stora Aleryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Ett stort vidsträckt odlingslandskap med stora arealer betesmark och åker utefter vägarna. Omväxlande odlingslandskap är biologiskt rika. Storleken och landskapet motiverar klassningen. Den ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsbygd ligger Stora Aleryd. De vidsträckta öppna markerna ger en tilltalande landskapsbild. De naturliga betesmarkerna är konstgödslade men en naturlig flora dröjer sig kvar här och var.

En slyröjning pågår. En hel del skogsdungar ingår i betena och trädgrupper i betena har öppnats upp på ett bra sätt. Hävden i markerna förbättras alltmer.

Runt södra gården finns några lönnar som aktivt hamlas. Dessa kommer att bli värdefulla delar av landskapet så småningom. Mellan betesfällorna i söder betas en hel del äldre barrskog med lövinslag som är mycket fint.

Bibehållande av värden: Om möjligt skulle hårdare betestryck behövas. Ingen mer konstgödning i naturliga beten.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 185, 184 (klass IV)

Fältbesök av Christer Wiking aug 98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016?

Artlista: Solvända, jungfrulin, stagg, stor och liten blåklocka.

Rödlistade arter: -

Nr. 117 Stora Aleryds ljunghed

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I Holaveden förekommer inte någon mera välhävdad en-ljung-betesmark såvitt oss känt. Här är magert och ogödslat och välbetat. Ovanligheten motiverar den höga klassningen.

Beskrivning: I Stora Åby skogsbygd ligger, ca 300 m västnordväst om Stora Aleryds gård, en liten betesmark mellan två andra större beteshagar. I den lilla marken växer talrika enbuskar och mellan dem en ljunghed med artrik flora. Marken ligger i en svag, torr sluttning. Här växer blåsuga, gökärt, kattfot, solvända och jungfrulin. Ca 1997 röjdes hagen från buskar, tyvärr något hårt. En del kruståtel har vandrat in vilket tyvärr på sikt kan hota ljungdominansen i marken.

Bibehållande av värden: Betning med bra betestryck.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Uppföljning huruvida kruståtel konkurrerar ut ljungfloran.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 186 (klass II).

Fältbesök Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Stagg, nattviol, darrgräs, knägräs, blåsuga, gökärt, kattfot, solvända och jungfrulin.

Rödlistade arter: -

Nr. 118 Stora Aleryds blandsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Blöta sumpskogar med kraftig sockelbildning tyder ofta på en rik biologisk miljö. Här kan trängda arter få en fristad i en stabil miljö i dagens skogsbruk.

Marken ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Ca 500 meter norr om Stora Aleryd, mellan en betesmark i väster och en liten åker i öster, ligger ett blött kärr där träden står på socklar. Här växer björk, asp, tall, gran och al om vartannat. En del grövre gran har tagits ut men det finns gott om orörda partier. Marken betas vilket är positivt. Våtmarken är relativt stor och nästan helt orörd (förutom vissa stormupparbetningar) vilket gör den ovanlig ett biologiskt positivt sätt.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas fritt från skogsbruk. Fortsätt betet.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 8606.

Christer Wikings fältbesök jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Långflikmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 119 Hagens berg

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Bergsbranter får oftast stå ifred vid skogsbruk. Därför utvecklar de biologiska värden.

Beskrivning: Ca 200 m norr om gården Hagen ligger ett mindre, ca 15 m högt, isolerat berg inne i unggranskogen, öster om ett grävt viltvatten. Den norra branten är blockig med ett litet orört bestånd av gammal, delvis ihålig asp. Åt väster är berget brantast. Nedanföret stupet är ett par större granar lämnade. Åt söder står två grövre ekar och åt öster ansluter på höjden gammal småbruten åker med ek, fågelbär och oxel i kanten. På bergets topp växer äldre kvistig krokig tall.

Bibehållande av värden: Området har undantagits vid avverkningar och planteringar i skogsbruket runtomkring. Så borde också kunna ske framöver.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: asp, gran, ekfågelbär, oxel.

Rödlistade arter: -

Nr. 120 Klöverdalas skogsbäck

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Bäckens och dess närhet är en artrik miljö som skiljer sig från den omgivande skogen. Det råder jämn luftfuktighet i den beskuggade miljön och inslaget av lövträd och död ved är ofta stort. Bäckarna kan betraktas som livsnerver i landskapet och har en betydelsefull ekologisk funktion som spridningskorridorer för vissa arter. P.g.a. områdets försämring har klassningen sänkts.

Beskrivning: Ca 600 m söder om Klöverdalas sydligaste gård ligger vid en skogsbäck, skogar som ibland översvämmas. Uppströms finns en småblockig bäckfåra med alar på socklar. Skogen består av al, björk, gran och grupper av tall. I sydvästra delen översvämmas en del av skogen och här växer en rik flora. I området finns ganska mycket död ved. I söder är alarna högre och står tätt. Skogen, liksom omgivningen, har plockhuggits här och där men i liten omfattning. Däremot har det nya hygget i sydväst en stor negativ påverkan. Det har huggits bitvis 5-10m in i området, och ibland ända in till bäckfåran. Uttorkningseffekten påverkar området negativt.

Bibehållande av värden: En bred zon bredvid bäcken bör lämnas vid huggningar i närheten. En del gran kan med fördel huggas vid bäcken.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8714.

Fältbesök av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av (Länsstyrelsen, limniska nyckelbiotoper) Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Stubbspretmossa, blåmossa, gammelgranslav och knappnåls lavar på tall.

Bäckbräsa, ornbär, stinksyska, svart trolldruva, majbräken, bärnstenssnäcka.

Rödlistade arter: -

Nr. 121 Klöverdalas odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora arealer odlingslandskap är biologiskt rika. Variationen i dessa marker med allt mellan torra till fuktiga marker och skogsbeten och utmarker i hävd motiverar den höga klassningen. Den ligger nära en ännu högre klassning.

Beskrivning: Klöverdala by ligger väl samlad med delar av bebyggelsen i ursprungligt läge. Kring byn utbreder sig ett kuperat och varierat odlingslandskap, med större och mindre hagmarker och åkrar. Omgivningarna är steniga. Härom vittnar också stora odlingsrösen och stengärdesgårdar. Hällmarker finns framför allt i den vidsträckta öppna hagmarken i söder. Betesmarkerna vid Klöverdala, som till stor del ligger öster om byn, utgörs av mer eller mindre öppna hagmarker. Längst i sydost, invid några mossodlingar, ligger dessutom en björkhage som en utmark, kallad Hybblen. Här finns en gammal fägata mellan åkrarna. Det har varit en säker lokal för fältgentiana.

Hagmarkerna är skiftande till karaktären med höglänta, torra partier med ljusälskande växter, som till exempel solvända och fuktiga högörtängar med smörboll och gökblomster. Det vanligaste växtsamhället i hagmarkerna är rödvenäng. Ett stort antal växter som vittnar om lång hävd finns i markerna, bland annat slåttergubbe, darrgräs, slätterfibbla, svinrot och ängsskallra. Flera av beteshägnen omfattar också skogsmark. Den betade skogen består mest av högvuxen ca hundraårig granskog med lite tall. Skogen sköts på ett försiktigt sätt med mycket plockhuggning av enstaka träd eller av mindre grupper. Fodervärdet är ganska litet i Klöverdalas betade skogar. Trots detta vistas djuren gärna i skogarna. Skogsbetena är sevärda och numera mycket ovanliga. T.ex. svampfloran kan mycket väl vara intressant. Hävden i Klöverdalas marker är överlag mycket god.

Bibehållande av värden: Tillräckligt med betesdjur som nu.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 193. Klass III.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), stagg, vanlig nattviol/ängsnattviol (*Platanthera bifolia* subsp. *bifolia*, NT), knägräs, solvända, svinrot, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), kattfot, darrgräs, ängsskallra, fältgentiana och jungfrulin.

Rödlistade arter:

Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

vanlig nattviol/ängsnattviol (*Platanthera bifolia* subsp. *bifolia*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

Nr. 122 Björnseryd-Frätsabolas odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På två gårdar finns ett odlingslandskap med delvis ålderdomlig prägel. Sammanlagt omfattar de naturliga markerna stora arealer men de är fördelade i ofta små områden nära varandra. Betad skog och utmarker förekommer vilket höjer klassningen.

Beskrivning: I Stora Åbys södra skogsbygder ligger dessa gårdar några hundra meter öster om allfarvägen till Duvebo. De små och flikiga åkrarna är likartade och även betena påminner om varandra.

I Björnseryd står i lövhagarna bland annat grova, högresta björkar och aspar. Mycket oxel växer i hagarna, liksom lönn, fågelbär och rönn. Betesmarkerna är svagt kuperade. Bitvis finns en del sten, samt här och var ligger hållmarker.

Hagmarkerna är torra till friska, med flera olika växtsamhällen, till exempel rödvenäng och rödvenhed. Floran är rik, med en rad växter som vittnar om att markerna hävdats genom slåtter och bete under lång tid. Här växer till exempel slåtterfibbla, svinrot, rödklint, solvända, stagg, ängsskallra och darrgräs.

I betesmarkerna finns flera odlingsrösen från äldre tider. Här och var ligger insprängda gamla åkerytor, numera gräsbevuxna. De västra delarna får betas medan de östra nötbetas.

I Frätsabola breder bebyggelsen ut sig i ett småbrutet landskap med små, bitvis stenröserika åkrar och öppna betesmarker. I öster ligger utbredda mossodlingar.

Vid Frätsabola finns öppna hagmarker samt en hagmark, där tall och björk står glest och i dungar. I de öppna hagmarkerna står enstaka, grova björkar. Den öppna hagmarken i nordväst består av smala partier som omger långsträckta åkrar. Betesmarkerna är bitvis steniga och i flera partier finns rundhällar omkring vilka det växer tall. Viss röjning pågår och skogspartier betas.

Fuktigheten i markerna varierar från torrt till fuktigt, med övervikt åt torra och friska växtsamhällen, såsom till exempel rödvenhed och rödvenäng.

En lång rad växter påvisar den långa hävdtraditionen. Här växer till exempel kattfot, rödklint, sommarfibbla, ormröt och stagg. Odlingsrösen och gamla åkrar i markerna vittnar om äldre tidens odlarmödor. Hävden i betesmarkerna vid Frätsabola är överlag god, med ett relativt hårt bete av nötkreatur.

Österut finns en större öppen beteshage fram till mossåkrarna i öster. I en granskogsdunge finns ett fint odikat alkärr med blåmossa. Tillsammans med betesmarker vid Öna utgör den här beteshagen en mycket viktig del av landskapsbilden i bygden.

Runt gårdsbebyggelsen finns hamlade askar som i framtiden kommer att bli värdefulla inslag i den biologiska mångfalden.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå om djurhållning och betet behålls som nu.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 191, 192, (klass III).

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994 Nr. 21.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), kattfot, knägräs, stagg, solvända, jungfrulin, käringtand, svinrot och ängsskallra. På hamlade träd: grå punktlav, eklav, vedspik (*Calicium abietinum*, VU), gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU), allévägglav och fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*, CR).

Rödlistade arter:

Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)
vedspik (*Calicium abietinum*, VU)
gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU)
fjällig vägglav (*Xanthomendoza fallax*, CR)

Nr. 123 Stengårdshults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K G

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På en moränformation av kullar och ryggar ligger ett tilltalande småkuperat odlingslandskap i god hävd. Skogsbeten förekommer. God hävd, skogsbeten, hamlat träd och geologiskt intressanta marker motiverar klassningen.

Beskrivning: I Stora Åbys sydligaste skogsbygd ligger Stengårdshults gårdar utefter vägen till Fotsjö. Gårdarna ligger på en småkuperad moränbildning av kullar och ryggar. I svackorna finns i väster mossjordar medan fastmarken består av små flikiga åkrar och bitvis välhävdade betesmarker. På de torra kullarna finns bitvis en av hästar extremt välbetad grässvål. Hagarna innehåller också betade skogspartier. Floran är i stort typisk för bygden med bl.a. prästkrage, liten blåklocka, solvända, rödklint, stagg, ormrot, jungfrulin, knägräs. I södra betesmarken, på Skräddarps marker, finns en värdefull hamlad lind.

Nordväst om dammarna vid den norra gården finns några mycket fina torrbackar med rik flora såsom solvända, ärenpris, bockrot, jungfrulin, kattfot, ormrot och vanlig nattviol. Både i detta hägn och vid Bjurshemmet i sydväst finns skogsbeten.

Den södra gårdens beten är bitvis påverkade av konstgödning.

I fastigheten Skräddarp 1:2 finns hållav (*Menegazzia terebrata*, VU) på klibbal.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter utan tillskottsgödning.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 194, 195 (klass IV, ingen text).

Christer Wikings lokalkännedom och fältbesök i juli-98.

Artlista: Lind, prästkrage, liten och stor blåklocka, solvända, rödklint, vädtklint, ängsskallra, rödkämpar, stagg, ormrot, jungfrulin, knägräs, solvända, ärenpris, bockrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), darrgräs, svinrot, kattfot, ormrot och vanlig nattviol/ängsnattviol (*Planthera bifolia subsp. bifolia*, NT, hållav (*Menegazzia terebrata*, VU).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)
vanlig nattviol/ängsnattviol (*Planthera bifolia subsp. bifolia*, NT)
hållav (*Menegazzia terebrata*, VU)

Nr. 124 Skräddarps lövsluttning

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Den ovanliga kombinationen av, gammal ek intill liten bäck i bördig, gammal torpmiljö gör lokalen starkt skyddsvärd.

Beskrivning: 300 m nordost om Bragatorpet på Skräddarps marker ligger en brant, bördig, västsluttning. Här rinner en skogsbäck ibland under marken och intill den växer en grov, gammal ek och klibbal nedanför branten. Kring eken ligger gott om nedfallna grenar. Eken är ca 115 cm i diameter, frisk och vital. Märkligt nog är det den enda eken i området. I sluttningen i övrigt växer asp, björk, lönn, klibbal, fågelbär, gran och hassel. Sluttningen är örtrik med en lundartad flora. Det är, åt nordost, en gammal torpmiljö (Sandlyckan) med gott om odlingsrösen.

Sumpskogen nedanför är också örtrik och värdefull.

Bibehållande av värden: Eken behöver frihuggas för att få fortsätta att må bra. I övrigt bör lokalen lämnas utan åtgärd.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 8707.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Kärrfibbla, bäckbräsma, gullpudra, stinksyska, svart trolldruva, backvicker, underviol, ormbär, blåsipppa, grönvit nattviol, smörboll, ekbräken, majbräken, vispstarr, rosossa, palmossa, skuggstjärnmossa, bräkenmossa. Asp, björk, lönn, klibbal, fågelbär, gran och hassel. Mångtandad spolsnäcka och klotgråsugga.

Rödlistade arter: -

Nr. 125 Sänkegölens sumpskogar och myrar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Fuktiga skogs- och myr miljöer är ofta skyddsvärda. De har en stabil fuktig miljö och har ofta skonats från skogsbränder. Här finns en variation av fuktiga miljöer på ett litet område. Vissa innehåller mycket död ved vilket är en orsak till den höga klassningen.

Beskrivning: En knapp kilometer öster om Stengårdshults södra gård ligger Sänkegölen med sina kringliggande våtmarker som här redovisas som 5 områden (det sjätte området – ett kärr – har utgått på grund av en hård huggning ca 1998).

Område 1: En fin tallsumpskog 500 m söder om Sänkegölen. Träden växer ofta på socklar. Här finns senvuxen gran, klibbal och glasbjörk. Gott om döda träd och lågor. Ett riktigt järpekärr. Skogarna intill är också intakta. Området är svagt plockhugget för ca 40 år sen.

Område 2: I övergången mellan fastmark och myr söder om Sänkegölen finns senvuxna barrträd med rik lav- och mossflora. Här fanns en fuktig lite ravinartad sänka med närliggande sluttning som tyvärr nu är avverkad och ersatt med ung granskog och björksly. På i en sluttning sydväst ut finns värdefull gammal barrskog med fin lavflora.

Område 3. En tämligen stor tallmosse väster och sydväst om, intill Sänkegölen. En mosse med göl är ett viktigt komplement till omgivande sumpskogar.

Område 4: 200 till 300 m sydväst Sänkegölen finns en flerskiktad, olikåldrig tall- och gransumpskog med rik förekomst av lavar. Marken har ett skogsdike som borde läggas igen.

Område 5: Ett alkärr ligger 700 m väster om Sänkegölen och 250 m öster om Stengårdshults norra gård. Alen är delvis mycket grov och gammal. Området är tyvärr delvis dikat.

Bibehållande av värden: Sumpskogar bör lämnas för fri utveckling. Dessa marker är så värdefulla att diken bör läggas igen.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Inget skydd för skogsmark. I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. I tur och ordning:

Nyckelbiotop Nr. 8706, nyckelbiotop Nr. 8708, objekt med naturvärden 8709, nyckelbiotop 8710, objekt med naturvärden Nr. 8718.

Samtliga, utom 8718, Peter Fredrikssons fältarbete april och juli-97.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Område 1: Kattfotslav, gammelgranslav, blodlav, skriftlav, långflikmossa, repestarr, missne.

Område 2: Gammelgranslav, kattfotslav, långflikmossa, kornknutmossa (*Odontoschisma denudatum*, NT).

Område 3: Skvattram, odon, hjortron, sångsvan, skogssnäppa och flarnlav.

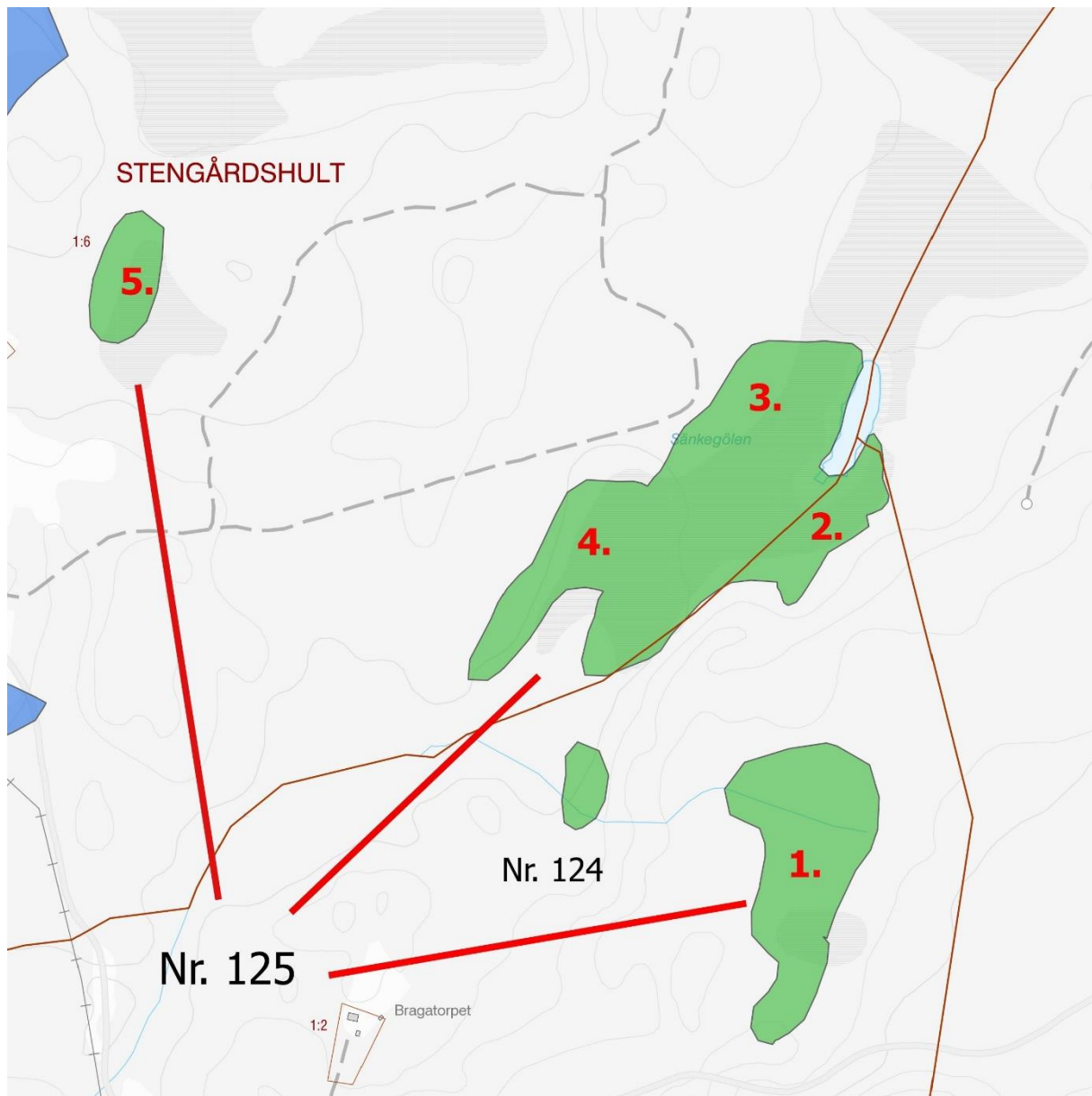
Område 4: Kattfotslav, gammelgranslav, blodlav, grymig blåslav, knappålslav.

Område 5: Grymig blåslav, blåmossa.

Rödlistade arter:

kornknutmossa (*Odontoschisma denudatum*, NT)

Nr. 126 Öna-Blixhult gammelskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Riktigt gamla barrskogar blir en allt ovanligare biotop. Vissa av dessa måste lämnas utan åtgärd för att utvecklas till framtidens urskogslika miljöer.

Beskrivning: Trehundra meter åt nordväst från Vässjön på gränsen mellan Stora Åby och Trehörna socknar ligger ett berg. I bergets söderslutning växer en äldre barrskog med rik lavflora. Det är en tämligen blockrik skog av främst gran med inslag av tall och björk. I sydvästra delen finns ganska gott om död ved, som torrträ, högstubbar och lågor. En del grangrupper har dödats av barkborrar. Bra att dessa lämnats iden här fina skogen.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas för fri utveckling. Underhåll av den fina stigen vore önskvärt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8719.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gammelgranslav (rikligt), kattfotslav, flarnlav, hänglavar, linnéa. Större hackspett, trädkrypare, tofsmes och mindre korsnäbb.

Rödlistade arter: -

Nr. 127 Öna-Blixhults torpmiljöer

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Mycket grova, gamla lövträd är biologiskt värdefulla. I igenväxande torpmiljöer kan dessa få utvecklas fritt.

Beskrivning: Väster om Vässjön i Stora Åbys sydligaste skogsbygder finns två torpmiljöer med grova lövträd.

Område 1: Sjönäs är en torpruinsmiljö vid Vässjöns västra strand. (Stuga finns). Här finns mycket grova sälgar och alar. Det finns ett knappt 10-tal av båda arterna. Ca hälften är döda, eventuellt på grund av hög ålder.

Område 2: Torpet Alkäret ligger sexhundra meter nordväst om Vässjön. Här finns torpet kvar och omges av lövskogar med bl.a. mycket grov asp. Dessutom finns här lönn, ask, björk, gran, tall, sälg, poppel och rönn. Som exempel på gammal torpmiljö finns här stora kulturella värden. Det har öppnats i landskapet runt stugan. Men det tycks som att man har varit mycket försiktig med de grova framför allt ädla lövträden. På vissa ställen finns rikligt med död ved.

Bibehållande av värden: Önskvärt är att de flesta riktigt stora, gamla lövträden får stå kvar både som levande och döda, som sker idag.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8711 respektive 8716.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept.-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Område 2: Fällmossa, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), bräkenmossa. Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT). Slätspolnsnäcka, tätstrimmig spolnsnäcka, allmän konsnäcka, källarglansnäcka m.fl. snäckor, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 128 Öna-Blixhults alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Rika alkärr på höga socklar har ofta skonats bl.a. från skogsbränder. Dessa erbjuder en stabil fuktig miljö som vissa växter och djur behöver.

Beskrivning: I Stora Åbys södra skogsmarker ligger Blixhult. Öster om östra gården (1:6) rinner en bäck norrut under Tranåsvägen. 200 m uppströms bäcken ligger två alkärr på en sträcka av ca 400 meter.

Den södra lokalen är en blöt blandsumpskog med aldominans. En del höga socklar är karakteristiska för lokalen. Vidare finns här björk, gran och tall. Här finns också gott om död ved. Här finns extremt mycket blåmossa. Området är helt opåverkat. Dock ligger en ungskog västerut.

Den norra lokalen är något näringsrikare och helt lövdominerad med främst al och björk. Bäckens försvinner ned i marken i norra delen. Området är dock plockhugget för ca 15 år sen.

Bibehållande av värden: Dessa alsumpskogar bör undantas från skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8713, objekt med naturvärden Nr. 9707.

Fältbesök av Peter Fredriksson okt-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Grynig blåslav, flarnlav, blåmossa, långfliksmossa. Kärrbräken, majbräken, kärrfibbla. Större hackspett, stjärtmes, mindre korsnäbb.

Rödlistade arter: -

Nr. 129 Önas odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Här utbreder sig ett vidsträckt beteslandskap som har stor betydelse för bl.a. landskapsbilden i bygden. Storleken på betesmarkerna, den stora ekstubben, med tre hotklassificerade arter av lavar, samt fin hävd på sydöstra gården motiverar klassningen.

Beskrivning: Öna är en mindre by, strax söder om Tranåsvägen, i Stora Åby skogsbygd.

Kring gårdarna utbreder sig ett öppet, svagt kuperat odlingslandskap med vidsträckta, öppna hagmarker och åkrar. Åkrarna utgörs till stor del av mossodlingar. Här och var står täta trädgångar som avbrott i de öppna markerna.

I de öppna hagmarkerna vid Öna växer enstaka grova björkar. Här finns också lite buskar i form av en, hassel och nypon. Betesmarkerna är bitvis steniga till mycket steniga.

Bakom den sydöstra gården ligger ett mindre starrkärr säkerligen gammal slåttermark, omgivet av två slänter med en rik flora. Rödvenhed med mycket ljung, vanlig ögontröst och vaxskivlingar präglar den ena slänten. Örtrikedomen är stor. I sydligaste betet förekommer också skogsbete i en högvuxen ganska grov tallskog med viss granunderväxt. Fodervärde finns i form av gräs, örter och buskar. Ett värdefullt område som tyvärr har gjorts mindre genom huggningar i östra delen ca 2009.

De andra öppna hagmarkerna ligger på ömse sidor om vägen, norr om byn. Framför allt i de steniga partierna, i nordöstra hörnet, och på mindre översilningsytor i hagarna, växer en rik flora med bland annat klasefibbla, stagg, slåtterblomma, jungfrulin med flera. Det är växter som vittnar om en lång odlingshistoria i byn. Också gamla åkrar och odlingsrösen är tecken

på detta. I betets södra del finns en mycket stor död ekstubbe som på barken har en värdefull lavflora.

Söder om byn sträcker sig en vidsträckt betesmark som tillsammans med åkrar och mötande beten från Frätsabola ger ett mycket vackert och tilltalande landskap i bygden. Sommaren -98 är detta storblockiga, helt öppna bete i god hävd.

Hävden i betesmarkerna i övrigt skiftar från välhävdad till svagt hävdad. Överlag är markerna måttligt hävdade av nötkreatur och får.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om markerna kunde betas hårdare, speciellt det stora betet i norr bör inte betas ihop med stora arealer mossåker. Den döda ekstubben måste få stå kvar. Dessutom måste eken intill lämnas för att ta över den värdefulla lavfloran.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 196. (klass III)

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8720.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking aug.-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Ögontröst, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), darrgräs, kattfot, solvända, stagg, slätterblomma, jungfrulin. På eken: Gulpudrad spiklav (rikligt), sotlav, hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), rödbrun blekspik (*Sclerophoro coniophaea*, NT) och brun nållav. På gamla tallar: Grynig blåslav.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

rödbrun blekspik (*Sclerophoro coniophaea*, NT)

Nr. 130 Blixhults blandsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Gamla fuktiga blandsumpskogar är viktiga stabila miljöer i skogslandskapet. Vissa gamla skogar måste lämnas för fri utveckling till framtidens "urskogar".

Beskrivning: Ca åtta hundra meter nordost om Blixhults östra gård ligger en blandsumpskog som också innehåller några fastare markpartier. Här dominerar riktigt gammal gran och tall tillsammans med mindre mängd al och björk. En mycket rik gammelgranslav-lokal. Här är också mycket underväxt av lägre gran. I den östra och västra kanten på området plockhugger man olyckligtvis ofta enstaka träd.

Bibehållande av värden: Skogen bör få utvecklas fritt utan några skogliga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9701
Fältbesök av Christer Wiking 2016.

Artlista: Gammelgranslav.

Rödlistade arter:

Nr. 131 Krisseby restskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Igenväxningsmarker som inte sköts kan ibland utveckla värdefulla miljöer. Ofta blir t.ex. gamla torpmiljöer som växer igen, rika på gamla lövträd. Här är en sluttning åt sydväst som vuxit igen.

Beskrivning: Ca 200 m nordväst om Karlsbo i Krisseby i Stora Åby södra skogsbygd finns ett område med bl.a. ett värdefullt trädskikt. Det består dels av en sydvästsluttande aspskog med inslag av al, björk, gran och hassel och dels av ett bäckstråk med alsumpskog med björk, gran och asp. En del av asparna är riktigt grova med håligheter. Här finns tämligen gott om död ved. Grova aspar har nyligen fallit in i kärret. Floran är ganska rik. Som kuriosa finns här aspar på socklar (?).

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om man höll igenväxande gran borta från området. Området är 2015 bortsnittslat från skogsbruksåtgärden från två håll.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9708.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Blåsippa, ormbär, ekbräken, revlumner, grönvit nattviol och smörboll. Rosmossa, skuggstjärnmossa. Tätstrimmig spolsnäcka, allmän konsnäcka, disksnäcka. Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT).

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 132 Vässjöns gammeltallskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Riktigt gamla barrskogar börjar bli sällsynta i dagens skogslandskap. Här är en mindre tallskog vars främsta skyddsmotiv är den höga åldern. Så här grova gamla tallar är lämpliga för rovfågelhäckning.

Beskrivning: Vässjön ligger i Stora Åbys sydöstligaste Holavedsmarker. På den norra stranden av sjön, på en grund torvmark ligger en mindre tallskog med imponerande mått. Den är påfallande hög med ca 27 m medelhöjd. Samtliga tallkronor har plattats ut sen länge. Skogen är olikåldrig och ganska grov. En del vuxen gran och björk finns och även underväxt av gran. Den är gallrad/plockhuggen ca 2006. Enstaka riktigt grova tallar finns. En vindfälld

och uppsågad bjässe var ca 350 år. Skogen i övrigt är knappast så gammal men säkert närmare 200 år.

Bibehållande av värden: Skötsel som idag med svag plockhuggning.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 133 Krisseby-Uppsala-Blixhult-Vinninges odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora omväxlande odlingslandskap har stora naturvärden. Här finns på fyra gårdar en mosaik av betesmarker, flikiga små åkrar och skogsdungar. Det är olika hävd och kvalité mellan gårdarna. Klassningen motiveras framför allt av den fina hävden i Krisseby och den stora arealen.

Fältgentiana har funnits i Uppsala och på senare år har stora arealer betesmark restaurerats i Krisseby och Uppsala vilket höjer klassningen. Dagfjärilen smalsprötad bastardsvärmare finns i Blixhult.

Beskrivning: Ca två kilometer sydost om Boet, i Stora Åby skogsbygd, passerar man genom delar av detta odlingslandskap. Här delas det upp i fyra delområden.

Område 1: Krisseby ligger nordost om Tranåsvägen:

Genom byn rinner Disevidån och på ömse sidor om ån ligger några mindre och flacka, fuktiga betesmarker. Markerna kring Krisseby är kuperade. I väster höjer sig flera bergknallar över omgivningen och i öster finns vidsträckta mossodlingar.

Betesmarkerna vid Krisseby utgörs av flera björkhagar, som till stor del ligger väster om byn på de höglänta bergknallarna. Här finns grova, glest stående björkar, enar och strutformiga hasselbuskar. På en plats står också några lindar och ekar. I norr, växer en mycket kraftig och grov enbuske. Björkhagarna är variationsrika med många olika växtsamhällen och en lång rad växter som vittnar om lång odlingshistoria i byn. Här växer till exempel svinrot, darrgräs, smörboll och solvända. Här och var i hagarna ligger odlingsrösen som lagts upp då hagarna förr i tiden nyttjades för slätter.

Sydost om bebyggelsen i Krisseby ligger en vidsträckt mycket fin öppen hagmark som bara avbryts av två större dungar med barrträd. Hagen är bitvis mycket stenig. Här och var står en- och hasselbuskar. Rödvenäng är det vanligaste växtsamhället i betesmarken, men också fuktiga partier med högörtäng m.m. finns främst i anslutning till ån i väster. I betesmarken växer bland annat knägräs, ögontröst, solvända, stagg och tämligen rikligt med vaxskivlingar. Hävden i betesmarkerna vid Krisseby är idag mycket bra. Nötboskap håller ett bra betestryck. Trädskiktet har glesats ut kraftigt de senaste 10 åren. Tyvärr är huggningen gjorts ”uppifrån” alltså mest de gamla träden. De yngre träden står kvar.

Område 2: Uppsala ligger utefter Tranåsvägen.

Hagmarken i norr är vidsträckt. Hagen omfattar flera sänkor och en lång sluttning. Tall- och björkdungar finns i hagen. I nordväst betas igenväxningsmarker mest med yngre björk. Floran är mycket rik med bl.a. med mycket kattfot. De andra hagarna ligger väster om vägen där de avbryts av små, flikiga åkrar. De nordliga hagarna är inte betade de senaste 20 åren. Dock slås fortfarande åkrarna. Björkhagen i söder ligger högt i omgivningen och här återfinns växtsamhället rödvenhed som finns på torra marker. Här är markerna nyrestaurerade. Även

mindre barrdominerade skogspartier betas. Floran är rik i hagarna med bland annat ett antal slätter- och betesgynnade växter som: fältgentiana (tveksamt), darrgräs, knägräs, slättergubbe, stagg, låsbräken, ängsskallra, svinrot, jungfrulin och sommarfibbla.

Hävden i betesmarkerna vid Uppsala är, som sagt, överlag svag. I de västra hagmarkerna saknas hävd i stora delar, med en pågående igenväxning som följd.

Område 3: Blixhult ligger också utmed Tranåsvägen.

Vid gårdarna utbreder sig ett småkuperat landskap, med betesmarker och åkrar omgivna av barrskog. Markerna är steniga, och flera stora odlingsrösen vittnar om forna tiders arbete med att stenröja åkrarna.

Betesmarkerna vid Blixhult består av flera lövhagar där grova björkar och aspar är vanligast. Strutformiga hasselbuskar och högre enar står här och var i markerna. Hagarna ligger på ömse sidor om Tranåsvägen. Den södra hagen är bitvis kraftigt igenvuxen med björksly, men i de öppna partierna, som trots allt dominerar, växer en mycket rik flora. Slättergubben växer talrikt tillsammans med lingon, stagg och mycket annat. I de fuktigare partierna finns gott om klasefibbla, darrgräs, smörboll och ormrot.

Norr om vägen bildar betesmark och åker en mosaik. Enbuskarna är talrika i en del partier här, liksom buskar av rönn. Här finns både fuktiga, friska och torra partier. På de mer välbetade friska och torra ytorna, växer vaxskivlingar tillsammans med jungfrulin och solvända. Bitvis är betet för tätt med framförallt ung björk. Røjning pågår dock. På en långsmal fuktig yta, som nästan går fram till ladugården, växer stora bestånd med brudborste. Hävden i betesmarkerna sköts idag med nötdjur, på ett mycket bra sätt. Igenväxningen är kraftig i vissa partier. Vissa fuktiga skogar i söder betas, vilket är bra. Även andra tätare partier kan påminna om skogsbetesmarker.

Blixhult har på 90-talet undersökts vad beträffar dagfjärilar och visat sig ha en rik fjärilsfauna. 41 av Östergötlands 86 funna arter fanns då här.

Område 4: Vinninge, som ligger mellan Blixhult och Krisseby inne i barrskogen. Kring Vinninge ligger en mosaik av mycket små åkrar och betesmarker som fram till 1950-talet var slätterängar. Markerna är svagt kuperade och bitvis steniga. På 90-talet var skötseln på Vinninge mycket småskalig. Idag är mycket förändrat i Vinninge. Stora delar av skogen västerut är idag avverkad. Även lövskogar österut har huggits. Dessa har dock idag hårt bete med nötdjur. Asp och annat sly är ett problem i alla marker. Även hagarna är huggna och kvar finns glest stående björkar, rönnar, apalar och mycket enar. Dammar har grävts nära husen. I betesmarkerna finns en stor kallkälla som aldrig sinar.

På flera håll kring gården finns stenmurar. Fuktigheten i betesmarkerna varierar från torrt kring stenar och bergknallar till fuktigt i sänkorna. En lång rad växter som vittnar om lång tids odlarmödor växer i hagarna till exempel darrgräs, rödklint, jungfru Marie nycklar, vanlig ögontröst, slätterfibbla, sommarfibbla, ormrot, svinrot och smörboll.

Bibehållande av värden: Gemensamt för alla gårdarna är en fin flora även om hävden är ojämn. Nu finns glädjande nog en stor köttdjursbesättning i Krisseby som har betesdjur på alla dessa gårdar. Delar av Uppsala borde komma i bete på nytt. Dessutom borde trädsiktet glesas ut i framför allt Blixhult.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 106, 107, 197 (klass II) och 105 (klass III).

Gynnemo, Svante. Dagfjärilsinventering i Holavedsbygden. 1996.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Område 1: Vanlig och grönvit nattviol, blåsuga, backnejlika, svinrot, ormrot, darrgräs, kattfot, knägräs, ögontröst, solvända, stagg, vaxskivlingar.

Område 2: Fältgentiana (ej -98) (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), slättergubbe (*Arnica montana*, VU), vanlig och grönvit nattviol, ormrot, kattfot, solvända, darrgräs, knägräs, stagg, ängsskallra, svinrot, jungfrulin och sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT).

Område 3: Knägräs, svinrot, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), stagg, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), darrgräs, smörbollar och ormrot.

Dagfjärilar: Smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT), liten bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT), bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT), makaonfjäril, vinbärsfrukts och allmän metallvingesvärmare (*Adscita statices*, NT).

Område 4: Solvända, darrgräs, rödklint, jungfru Marie nycklar, vanlig ögontröst, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, svinrot och smörboll.

Rödlistade arter:

fältgentiana (ej -98) (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT)

liten bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT)

bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT)

allmän metallvingesvärmare (*Adscita statices*, NT)

Nr. 134 Skogs kärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små odikade kärr i skogsmarken förstärker den biologiska mångfalden då de erbjuder en stabil fuktig miljö som är nödvändig för vissa arter.

Beskrivning: 400 m norr om Skog i Stora Åbys södra skogsbygd finns ett litet blandkärr med stort inslag av vattenytor och död ved i form av lågor. Det domineras av al med inslag av tall, gran och björk. Området är litet och omges numera av enbart planterade granungskogar.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 9602.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Bäckbräsma, blåmossa, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 135 Ruskilsbys hamlade askar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova, gamla, ädla lövträd är livsmiljö för ett stort antal arter av mossor, lavar, svampar och insekter samt några arter fladdermöss. De flesta arter är beroende av döende eller döda träd. Den gamla uppspruckna barken erbjuder många olikartade mikromiljöer. Vissa lavar kan enbart leva i en sådan miljö. Hamlade askar, vårdträd.

Beskrivning: Mitt i Ruskilsby by, i Stora Åbys södra skogsbygd, växer 50 m väster om vägen, i en gammal beteshage, som numera helt är bevuxen med nässlor, två stora förr hamlade askar och dessutom tre grova askar och ett antal något klenare, som troligtvis ej varit hamlade. Det grövsta trädet står närmast trekammarbrunnen och är 443 cm i omkrets. De flesta av träden är mer eller mindre ihåliga med mulm. Vissa grenar har relativt nyligen blåst av. De får numera ligga kvar. De grova askarna står relativt torrt och klarar sig hyfsat från askskottsjukan. De blötare stående klenare askarna är dock helt döda. Längre norrut kommer ett litet berg med lind och grova björkar.

Bibehållande av värden: Røjning runt träden kan delvis göras. Träden är sköra och man ska nog inte öppna upp för mycket, då de kan blåsa sönder. Träden tål ingen nyhamling p.g.a. askskottsjukan. Inga döda stammar får tas bort.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar bör följas upp.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9603.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994, Nr.22.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013, 2014.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Fältbesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: Guldlockmossa, fällmossa, lönnlav (*Bacidia rubella*), blekspik (*Sclerophora nivea/Sclerophora pallida*, VU), allévägglav, vitskivlav, blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU), gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), vitskivlav (*Buellia alboatra*), grynnig filtlav (*Peltigera collina*, NT), stenporella (*Porella cordeana*), fällmossa (*Antitrichia curtispindula*).

Rödlistade arter:

blekspik (*Sclerophora nivea/Sclerophora pallida*, VU)

blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

grynnig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 136 Boets skogsbäck

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Bäckerna och dess närhet är en artrik miljö som skiljer sig från den omgivande skogen. Det råder jämn luftfuktighet i den beskuggade miljön och inslaget av lövträd och död ved är ofta stort. Bäckarna kan betraktas som livsnerv i landskapet och har en betydelsefull ekologisk funktion som spridningskorridorer för vissa arter. Här finns bergvägg intill som också är en skyddsvärd biotop. Bergväggen, källan och att det är två näraliggande områden förstärker klassningen. Mossfloran är extra fin.

Beskrivning: Uppströms bäcken, som rinner under vägen strax söder om Boets skola, ligger två områden med översvämmade alsumpskogar. Det är örtrika miljöer där alarna står på socklar. I båda områdena finns mindre västvända bergväggar. I den östra delen av det norra området finns en källa nedanför en brant. Just vid källan finns flera tämligen grova aspar och hassel, gran, lönn, ask, fågelbär, klippal och alm. En rännil rinner från källan ner till bäcken och där är det mycket örtrikt.

Det södra området är en alsumpskog som översvämmas av bäcken. Även här finns lodtytor i östra delen. Båda områdena men speciellt det södra kärret är rikt på död ved och lågor i vattnet.

Bibehållande av värden: Områdena bör undantas från skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9714, 9715.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Stubbspretmossa, långflikmossa, klippskapania, sylspetsmossa, *porella*. Ormbär, bäckbräsa, gullpudra, springkorn, svart trolldruva, kärrfibbla, bäckveronika, rödgul trumpetsvamp, kärrglanssnäcka, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 137 Ruskilsby-Halvarby odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora vidsträckta odlingslandskap med omväxlande, små flikiga åkrar, betesmarker och skogsdungar är rika levande biologiska miljöer och minnesmärken över vår kulturhistoria. Utefter "stora" vägen mot Duvebo är de viktiga för landskapsbilden.

Beskrivning: Ruskilsby-Halvarby är en del av det mångformiga odlingslandskap som sträcker sig söderut från Boet i Stora Åbys skogsbygd. Omgivningarna är bitvis kuperade och består av åkrar, betesmarker och angränsande barrskog. Området delas upp i olika delområden:

Område 1: Ruskilsby.

Ruskilsbys omgivande marker är svagt kuperade i söder och mer kuperade i norr. I den sydöstra björkhagen står grova, högresta björkar och flera kraftiga tallar, medan den sydvästra björkhagen hyser yngre träd. Igenväxning sker av vissa hagmarker.

Floran i hagarna är variationsrik, med en rad växter som är typiska för ängs- och hagmarker. Bland annat följande växter vittnar om lång hävdtradition i trakten: darrgräs, solvända, slätterfibbla, ormrot, smörbollor, sommarfibbla och jungfrulin.

Vid vägen ligger en vacker mosaik med små, flikiga och smala åkrar samt steniga partier. De små åkrarna brukas fortfarande vissa år. Här och var i betesmarkerna vid Ruskelsby ligger dessutom odlingsrösen och gamla åkerytor. Invid gården finns flera nyligen hamlade askar. Vid Ruskelsby norra finns flera tämligen vidsträckta betesmarker. Betesmarkerna är variationsrika med steniga partier och talrika större och mindre hällmarker. I den östra hagen finns en långsmal hällmark som sträcker sig genom hela betesmarken. Buskar, och då framför allt enbuskar, är vanliga i de torra till friska betesmarkerna. Här och var står strutformade hasselbuskar. Unga björkar och tallar växer glest i hagarna.

Dessa betesmarker har nyttjats av jordbrukare för slätter och bete under lång tid. Om detta vittnar bland annat följande växter i hagarna, slättergubbe, sommarfibbla, knägräs, solvända, stagg, ormrot, jungfrulin och vanlig ögontröst. I den öppna hagmarken som ligger i en sluttning snett bakom ladugården växer också stora bestånd med brudborste.

Även runt tomterna här finns hamlade träd, mest lönn. Vissa av markerna i Ruskilsby har röjts på senare år.

I markerna finns några av kommunens pampigaste hamlade träd, (se egen beskrivning.).

Område 2: Halvarby.

Vid södra Halvarby finns flera mindre betesmarker i varierade lövhagar. Hagarna är steniga och i flera av dem finns långsträckta hällar.

I hagmarkerna växer främst björk och tall, men även gran och sötkörbär finns. Buskar av en, hassel och nypon är vanliga i alla hagarna. En öppen hagmark ligger i en svag sluttning där det är friskt till fuktigt och mycket stenigt. Här och var står mindre enbuskar. Floran är rik med en mångfald växter som vittnar om långtida slätter- och betesbruk. Bland annat växer här darrgräs, rödklint, knägräs, slätterfibbla, sommarfibbla, ormrot och smörbollor.

Också i de andra hagmarkerna finns en rik flora med ett ytterligare stort antal växter, till exempel stagg, svinrot, ängsskallra, jungfrulin och solvända som vittnar om lång hävd. En del åkerholmar väster om gården har slagits in i sen tid. Här kan man på mindre ytor finna det för slätterängar typiska växtsamhället svinrotängen.

I dag hävdas alla hagmarkerna i södra Halvarby genom bete med nötboskap. Hävdens intensitet varierar från svag till välhävdad med övervikt åt det förra. Smärre negativa ingrepp såsom en grävd damm nära gården finns. Kvävegödsling kan ej spåras.

Betesmarkerna vid norra Halvarby är steniga och ide flesta finns hällar.

I en björkhage som ligger i väster, bildar grova högresta björkar en pelarsal av vita stammar. På marken återfinns flera växter som är typiska för betesmarker, till exempel stagg och sommarfibbla.

Intill den björkhagen ligger en öppen hagmark med en del enbuskar och längst bort i hagen står två grova, bredkroniga ekar. Floran i hagen utgörs av en lång rad lågvuxna och ljusälskande växter, som till exempel ögontröst, jungfrulin, ormrot och darrgräs. En långsträckt blandlövhage med såväl torra partier som fuktiga sänkor återfinns också här. Här växer bland annat björk, rönn, oxel och enstaka tallar. Ett mindre hässle med strutformade hasselbuskar finns på en liten kulle i hagen. Den östra delen av hagen sluttar brant ned mot gamla moss-odlingar i en mindre sprickdal.

En mindre, öppen hagmark i form av en bred remsa mellan några åkrar hyser en rik flora med flera växter som vittnar om att marken tidigare slagits t.ex. svinrot, sommarfibbla och slätterfibbla.

Öster om vägen på Prästtorps marker ligger i en sydvästsluttning en betesmark med enbuskar.

I betesmarkerna kring Halvarby ligger flera små åkrar, numera gräsbevuxna, och odlingsrösen som vittnar om forna tiders arbete i markerna. Hävden i betesmarkerna varierar från väl hävdade partier till svagt hävdade. I flera områden växer markerna igen.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan djurhållning och betestryck hållas på minst dagens nivå. Helst bör markerna röjas här och där och betas hårdare.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventering Nr. 190, 108, 109 (klass III) och 110 (klass II). Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9724.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Darrgräs, solvända, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), ormrot, smörboll, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), brudborste, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), knägräs, stagg, jungfrulin, vanlig och grönvit nattviol, kattfot, ögontröst, rödklint, svinrot och ängsskallra.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 138 Amundeby odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: St. Åby, Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Stora arealer odlingslandskap i skogsbygden är mycket värdefulla. Ett vidsträckt och vackert landskap utbreder sig kring Amundeby. Det småbrutna odlingslandskapet har i en undersökning visat sig hysa en värdefull fjärilsfauna. Bl.a. finns (fanns?) det gott om bredbrämad bastardsvärmare.

Beskrivning: I västligaste delen av St. Åby socken ligger Amundeby en bit från de "större" vägarna i ett småkuperat landskap. De öppna kulturmarkerna vid gårdarna omges av barr- och lövskog. De naturliga fodermarkerna är ofta steniga och stora, välformade rundhällar är vanliga. Söder och sydost om gårdarna ligger de finaste betesmarkerna. I samma hägn som en öppen hagmark, ligger några större bergknallar bevuxna med gles tallskog av skogsbeteskaraktär. Variationen i markerna är stor med allt från torra hällmarkspartier till fuktiga sänkor med olika starrarter och tuvtåtel. De vanligaste växtsamhällena är olika typer av friskängar, örtrik friskäng och rödvenäng. Hagarna har säkerligen nyttjats för slätter förr i tiden. Flera växter indikerar detta bland annat: slättergubbe, svinrot, ormrot och sommarfibbla. Här växer också till exempel prästkrage, knägräs, solvända, ängsskallra och mycket stagg.

Betesmarkerna norr om gårdarna är fuktiga till stora delar. Variationsrikedomen är något mindre än i de södra betesmarkerna. Viss påverkan av kvävegödsling kan spåras här. På många platser i betesmarkerna ligger odlingsrösen.

Östra gårdens beten håller på att öppnas på ett positivt sätt. Där är nu glesa skogar som betas med hästar.

Fyra dammar för större vattensalamander har grävts i markerna genom Länsstyrelsens projekt. Dessutom innehåller markerna i övrigt tillsammans med bl.a. Bodebol i söder många värdefulla småvatten.

Bibehållande av värden: Jordbruk med djurhållning är en förutsättning för landskapets bibehållande. Tills nyligen fanns en mjölkdjursbesättning på gården. Nu (2015) har gården, sen något år tillbaka, köttjur. Betestrycket har också därför blivit bättre. Även angränsande gårdar (t.ex. Harsbol och Bultsbol) har betesdjur som kommer härifrån.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 141 (klass II).

Gynnemo, Svante. Dagfjärilsinventering i Holavedsbygden. 1996.

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Artlista: Slättergubbe (*Arnica montana*, VU), svinrot, ormrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), prästkrage, knägräs, solvända, ängsskallra, Jungfru Marie nycklar och stagg. Av i Östergötland funna 86 arter dagfjärilar, hittades (ca 1996) 34 i Amundebys. Endast mera sällsynta arter nämns här. Allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT), bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), liten bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT) och allmän metallvingesvärmare (*Adscita statures*, NT).

Rödlistade arter:

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT)

bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

liten bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT)

allmän metallvingesvärmare (*Adscita statures*, NT)

Nr. 139 Tingstads skogsbete

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Skogsbeten hade förr ofta en fin gräsmarksflora och dessutom en rik svampförekomst. Vissa svampar var specialiserade på just betad barrskog. Skogsbeten förekommer nu endast på ett fåtal platser i Ödeshögs kommun och är en marktyp som nästan helt har försvunnit från dagens jordbruksdrift. I två områden finns stora skogsbeten i Tingstads närhet. Ett område är barrdominerat men typiskt småluckigt, medan det andra är mer lövdominerat och örtrikt.

Beskrivning: På samma fastighet i Tingstad finns två områden med fina skogsmarksbeten. 150 m sydväst om gården betas ett stort barrskogsområde med vissa hållmarker med tall och vissa sankmarker med al. Markerna gränsar till fina hagmarker och är luckiga på ett för skogsbeten typiskt sätt. Det andra området ligger ca 600 m sydost ut från samma gård. I väster är skogsbetet barrdominerat med visst tallinslag. En ca hundraårig pelarsal med väldigt lite

fältvegetation. Här är de få gläntor, mest under kraftledningen, synnerligen välbetade och vackra. I öster är det mera lövdominerat med örtrikare fältskikt. Skogen är här olikåldring och plockhuggen. Ett ålderdomligt sätt att sköta skogen som passar till skogsbeten. Intill detta skogsbete gränsar en mycket ovanlig, fint brukad utmark med åkrar och beten. (Se vidare Tingstads odlingslandskap Nr. 140.)

Bibehållande av värden: Betesdrift måste fortsätta om skogsbetets karaktär ska bestå.

Markerna skulle bara må bra av en gallring, varvid luckigheten gynnas. Enligt kartstudier är det inte säkert att skogsbetena har barrkontinuitet sedan 1800-talet.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor, svampar m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9615, 9619

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Ormbär

Rödlistade arter:

Nr. 140 Tingstads odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Tingstad omfattar ett småbrutet odlingslandskap med vidsträckta betesmarker och småflikiga åkrar. Hävden är skiftande. Den mest välhävdade gården är mycket välskött. Slåtterytor, betesmarker med fin flora, utmarker i bra hävd och skogsbeten gör gården till en av Holavedens finaste. I Tingstads marker växer St. Pers nycklar som inte finns annars i skogsbygden.

Beskrivning: Tingstad ligger ca 8 km söder om Ödeshög, något söder om Tranåsvägen.

Kring gårdarna utbreder sig ett mångformigt odlingslandskap bestående av en mosaik av betesmarker, enstaka små slåtterytor, åkrar och skogsdungar. Omgivningarna är kuperade med talrika rundhällar som går i dagen. Byn omges av barrskog som i sydost hyser en utmark med hagmark i anslutning till några åkrar.

Här finns öppna hagmarker, en ekhage och blandlövhagar. Markerna är mycket skiftande till sin karaktär och inrymmer både torra och fuktiga partier. På många håll förekommer översilning av rörligt markvatten. Träden i hagarna är överlag grova, gamla och glest stående, men på en del håll har igenväxning påbörjats med framför allt björk och al.

Blandlövhagen, som ligger i väster, är en stor och mycket mångformig betesmark, som också inrymmer en liten lieslagen hackslåtteryta i de centrala delarna. I hagen står grova, högvuxna björkar, ekar och aspar glest eller i dungar. Enstaka oxlar finns också. Här och var växer en- och nyponbuskar. Både höjdparter, sluttningar och sänkor ingår i hagmarken och här förekommer bland annat följande växtsamhällen; örtrik friskäng, tuvtätäläng och högstarräng. Marken har under lång tid nyttjats för slåtter och bete - vilket till exempel dessa växters förekomst påvisar: slättergubbe, svinrot, sommarfibbla och ormrot. Sällan skådade mängder av vanlig nattviol finns.

I ekhagen, i nordväst finns en väl bibehållen domarring på höjden. Den, liksom växterna i markerna kring Tingstad, vittnar om den långa odlingshistorien i byn. De grova, högvuxna ekarna växer i ekhagen på höjden och i sluttningen ner mot ett fuktigare område, där buskar av björk breder ut sig. Nära ekarna växer St. Pers nycklar. I väster gränsar hagen till ett

vidsträckt öppet kärrområde som förr i tiden nyttjats för slåtter och även varit uppodlat till viss del.

De öppna hagmarkerna hyser enstaka grova träd och är fuktiga i stora delar. Högörtäng och rödvenäng är vanliga växtsamhällen i betesmarkerna.

I övriga betesmarkerna kring Tingstad förekommer bland annat följande växter, som visar att de nyttjats för slåtter och bete under lång tid: stagg, knägräs, darrgräs, sommarfibbla, jungfrulin, axveronika, svinrot och smörboll.

Den öppna utmarken, som ligger isolerat i skogen sydost om byn, är stenig och tuvig. Hagen är flack med en påfallande artrik slåtter- och betesgynnad flora. Här finns till exempel mycket slåttergubbe och sommarfibbla. Tuvor med stagg och knägräs är utbredda. Här och var växer kattfot.

På många håll i betesmarkerna ligger små, gamla, numera gräsbevuxna, åkrar och odlingsrösen. På några ställen finns stengärdesgårdar.

Hävden i betesmarkerna varierar från välhävdade till svagt hävdade partier, med övervikten åt väl hävdade marker.

Bibehållande av värden: Markerna bör hävdas som nu. Bitvis bör det bli hårdare betestryck. Förhoppningsvis kan lieslätter av den lilla ängen fortsätta. Korna måste fortsätta gå på skogen. Lokalen för St Persnycklar bör röjas och betas hårdare.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering m.m.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 137 (klass II).

Peter Fredrikssons fältbesök.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), svinrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, vanlig nattviol (*Platanthera bifolia subsp. bifolia*, NT), knägräs, solvända, småborre, stagg, knägräs, darrgräs, backnejlika, blåmonke, getrams, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), slätterblomma, duvnäva, jungfru Marie nycklar, jungfrulin, axveronika, smörboll och St. Persnycklar.

Enkelbeckasin, ormvråk, trädlärka, ängsfiplärka (*Anthus pratensis*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), göktyta, törnskata, stenskvätta, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT) m.m.

Rödlistade arter:

Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

vanlig nattviol (*Platanthera bifolia subsp. bifolia*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ängsfiplärka (*Anthus pratensis*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

Nr. 141 Tingstads alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Alkärr som ligger nära varandra och som har vattenförbindelse sig emellan, fungerar som korridorer i landskapet. Här finns också en konstant fuktig miljö som varit stabil i långa tider. Många svårspredda arter är beroende av dessa miljöer.

Beskrivning: Öster om Tingstads gårdar ca fem respektive trehundra meter ligger dessa alsumpskogar utefter en bäck. Bäckens rinner på bred front genom alkogen och träden står på höga socklar. Högvuxen starr dominerar helt idena områden. Mellan de markerade skogarna finns liknande skogar. Det norra området är mycket blött och betas liksom även det södra områdets västra del.

Bibehållande av värden: Det vore värdefullt om alkärren kunde lämnas fria från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9616, 9717 och 9620.

Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Ormvråk, sparvhök, gårdsmyg, bärnstenssnäcka, svalting, topplösa, strandklo, åkermynna, vattenmåra, besksöta, gullpudra, kärriol, skogssallad, storyxne och blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 142 Skälaby södra sumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Här finns en värdefull skogsbäck med omgivande sumpskog. En stabil, fuktig miljö med lång kontinuitet. Vissa partier är mycket örtrika. Slutavverkningar nära intill sänker klassningen.

Beskrivning: Söder om Tranåsvägen i "Skälabykärrens" södra del börjar en örtrik sumpskog med anmärkningsvärt rik flora. Det är en ovanlig sumpskog på grund av denna artrikedom. Objektet sträcker sig ytterligare 150 m uppströms i en blockig bäckfåra, där man finner rester av en gammal kvarn miljö. Tätt intill bäcken avverkades den gamla skogen ca år 2000. Där finns nu planterad granskog. Ett fåtal gamla alar blev dock kvar nära bäcken.

Bibehållande av värden: Inga ytterligare ingrepp får nära bäckfåran göras.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att "Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar". Detta torde då innebära ett visst skydd i praktiken för vissa delar.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9618.

Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2105

Artlista: Dvärghäxört, ornbär, blåsippa, stinksyska, svart trolldruva, lundbräsa, vattenblink, randig skulderbock.

Rödlistade arter: -

Nr. 143 Skälaby lövskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: En aspdominerad blandskog med mycket död ved, lundflora och rik landsnäckfauna. Närheten till rik sumpskog och kärr höjer klassningen.

Beskrivning: Ca 7 km söder om Ödeshög utefter Tranåsvägen passerar man det s.k. Skälabykärret. Omedelbart söder om vägen och väster om kärret finns en skog som föredömligt lämnades vid avverkningar på 90-talet. Sen dess har den blivit ännu finare med stora mängder död ved.

I en svagt östsluttande, aspdominerad, blockig skog finns god tillgång till död ved. Här finns förutom asp, ek, sälg, rönn, al, björk, oxel och gran. Samtliga trädslag har relativt grova, äldre exemplar. Det finns spår av en äldre gallring. Grova lågor, ofta täckta med mossor och filtlav, och högstubbar finns. Närheten till det blöta kärret har varit positivt för den rika snäckfaunan.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas orört.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor borde inventeras.

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Fällmossa, majbräken, springkorn, skogsvicker. Klotgråsugga, klotdubbelfoting. Linsnäcka, disksnäcka, allmän agatsnäcka, allmän konsnäcka, kärrkonsnäcka, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka, grynsnäckor (*Vertigo pusilla* och *Columella edentula*).

Rödlistade arter: -

Nr. 144 Tingstad gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odikade sumpskogar är områden med lång, ostörd kontinuitet. Här har inte skogsbranden dragit fram och ofta inte människan huggit så mycket ved. Skogen här är ett ovanligt bra exempel på biologisk rikedom. Gammelgranslaven är mycket vanlig på gran men även på klibbal. Havstulpanlav förekommer också. Det var en av kommunens finaste gransumpskogar. Nu har det gjorts hyggen i alla vädersträck (utom åt väster). Så gott som all barrskog har dött. Förändringarna sänker värdet.

Beskrivning: Fyrahundra meter söder om Tranåsvägen, på Tingstads marker mellan torpen Skogstorp och Håkantorpe, finns/fanns en av de finaste sumpskogarna i Holaveden.

Artrikedomen är/var stor och mängden av vissa lavar är/var slående. Många förändringar har skett på senare år då omgivningarna har kalavverkats och planterats. Tyvärr höggs grova tallar inne i kärret vid avverkningen.

Skogen är blöt med ett gammalt numera dött trädskikt av främst gran och tall, men nu lever bara lågvuxen björk och klibbal. Mycket död ved finns. I fältskiktet fanns många arter som signalerade stor sannolikhet för ännu mer sällsynta arter, t.ex. gullpudra, dvärghäxört, skärmstarr och missne.

Bibehållande av värden: Området måste undantas från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Nya artinventeringar måste ske för att se hur stora förluster av arter som skett.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9613.

Peter Fredrikssons fältbesök. Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: (ca år 1999): Grå flugsnappare, talltita, tofsmes, gärdsmyg, skärmstarr, missne, björkpyrola, linnéa, dvärghäxört, gullpudra, blåmossa, skuggstjärnmossa, revlumner, gammelgranslav, kattfotslav, skrifflav, havstulpanlav, gryinig blåslav, blodlav, flarnlav, näverlav och knappåslavar.

Rödlistade arter: -

Nr. 145 Skrikakärrens och Storkärrens sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: En sträcka av fyra kilometer med i stort sett kontinuerliga sumpskogar och våtmarker avslutas med dessa fina områden i norr. Sumpskogar med mycket död ved är värdefulla områden med stor artrikedom. Klassningen höjs på grund av sumpskogarnas omfattning, variation och närhet till varandra. Tjäder finns i sumpskogarna. Mindre flugsnappare häckade eventuellt 1997.

Beskrivning: Väster om gårdarna Kalvhult och Halvarby och söder om Tranåsvägen ligger stora långsträckta våtmarker och sumpskogar. Dessa fem är de finaste med det allra värdefullaste nära vägen i norr. De två sydligaste är magrare med tall och björk medan de tre nordligaste är näringsrikare med mycket alinslag. I olika områden finns igenväxande göl, skogsbäckar med fors och dammar med kvarnrester. I område 2 och 3 från norr plockhuggs då och då och speciellt vindfällena. Observera att myrmarkerna som sammanbinder dessa mindre sumpskogar också är viktiga delar i detta våtmarkskomplex.

Bibehållande av värden: Det vore värdefullt om sumpskogarna undantas från skogsbruk, vedhuggning och dikning.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd, för vissa delar i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9604, 9605, 9608, 9609, 9614.

Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tjäder, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), mindre flugsnappare (9614), missne, gullpudra, stinksyska, bäckbräsma, desmeknopp (mellan 9608 och 9614) (*Adoxa moschatellina*, NT), blåmossa, långfliksmossa, gammelgranslav och gryinig blåslav.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

Nr. 146 Bäcks tallskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Tjädern är en mycket hårt trängd hönsfågel i dagens skogslandskap. Den är beroende av stora något så när sammanhängande fullvuxna barrskogar. Allra viktigast är dock att tjädrarnas spelplatser inte avverkas. De är alltid stabila miljöer, såsom små myrmarker, berghällar eller glesa magra tallskogar. Enligt uppgift är denna tallskog en tjäderspelplats. Oberoende av detta så har den gamla tallskogen stora naturvärden. Här finns mycket stora myrstackar.

Beskrivning: Väster om södra gården i Bäck och öster om Skrikakärren finns en liten äldre tallskog med inslag av gran och asp. Många av tallarna är grova. Skogen är en imponerande pelarsal. Vissa höga tallkronor kan tyda på tjäderbete. Den nordvästra delen av området består av sumpskog med al, gran, björk, och tall. Här finns en hel del död ved. Åt norr gränsar ett nytt hygge och i söder en unggranskog ca 10 m hög.

Bibehållande av värden: Det vore värdefullt att ej kalavverka denna tallskog. Ej heller tjädrarnas övernattningstallar vid eventuellt spel får huggas. Däremot kan skogen hållas gles genom svag plockhuggning.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Tjäderförekomsten bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9607.

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tjäder, större hackspett, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), blåmossa, skuggstjärnmossa, palmossa, flarnlav och gammelgranslav. Knärot (*Goodyeara repens*, NT) finns NNO om objektet.

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

knärot (*Goodyeara repens*, NT)

Nr. 147 Äng hagar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde tack vare en ganska stor areal betesmark med inslag av hävdgynnade och gödselskyende växter. Sannolikt finns här också ovanliga svampar och insekter.

Beskrivning: Kring gården Äng finns några fina artrika betesmarker med ett glest trädskikt. Björk dominerar men det finns inslag av enstaka ekar, alar, aspar och aplar och i buskskittet kan man hitta en, hassel och nypon. I hagarna finns en ganska rik hävdgynnad flora med arter som axveronika, backnejlika, blåsuga, bockrot, brudbröd, prästkrage, skogsnäva, ängshavre, gulmåra och liten blåklocka.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs fortsatt hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Muntlig dialog med Christer Wiking.

Artlista: björk, ek, al, asp, apel, en, hassel, nypon, axveronika, backnejlika, blåsuga, bockrot, brudbröd, prästkrage, skogsnäva, ängshavre, gulmåra, liten blåklocka.

Rödlistade arter: -

Nr. 148 Kalvhults sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar, som i det här fallet, är så blöta att de inte producerar något virke att tala om, är lätta att avstå till den biologiska mångfalden. De har en lång kontinuitet och har skonats från skogsbränder. Många arter har kunnat leva kvar här. De tre skogarna är till största delen omgivna av nya planterade hyggen vilket sänker värdet.

Beskrivning: I Kalvhult ligger, ca 300 m åt dels söder och dels sydost, tre sumpskogar med en del al som står på socklar. Björk, tall och gran ingår också. En del al och tall är grov. Här finns i vattnet också en hel del död ved. Det södra området, nu endast ca 20 m brett, är helt omgivet av nya hyggen och sönderblåst. De övriga skogarna åt norr har kontakt med vuxen skog i den norra kanten. Skogarna blir uttorkade och förlorar mycket av sina fuktiga värden.

Bibehållande av värden: Områdena bör undantas från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9611 och 9610.

Fältbesök av Peter Fredriksson

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), mindre korsnäbb, gök. Gammelgranslav, flarnlav, knappnåls lavar och hänglavar.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 149 Kalvhults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap med rik flora är biologiskt rika miljöer. Lieslätter har förekommit relativt sent.

Beskrivning: Kalvhult är en enskilt belägen gård omgiven av skogsmarker strax söder om Tranåsvägen i Stora Åbys mellarsta skogsmarker, knappt två kilometer nordväst om Boet. Kring gården finns ett småkuperat landskap med flikiga åkrar, större holmar med odlingsrösen och variationsrika betesmarker.

Betesmarkerna består av blandlövhagar med många olika trädslag, såsom till exempel oxel, björk, lönn, ek och fågelbär. I några partier står träden i dungar, ofta är de då unga. I andra områden växer bara enstaka grova träd, framför allt björkar.

Buskar finns spridda i hela hagarna. En- och nyponbuskar står här och var. I en mindre sluttning är enbuskarna helt dominerande, flera exemplar är gamla och grova. Hasselbuskar finns spridda i de steniga betesmarkerna. På flera ställen finns små hassel där de strutformiga hasselbuskarna står tätt.

Fuktigheten i betesmarkerna varierar från torra till fuktiga och våta partier. Bakom huset finns till exempel ett helt öppet, mindre högstarrkärr. Här och var växer också tuvtåteläng. Det vanligaste växtsamhället i betesmarkerna är rödvenäng.

Floran i betesmarkerna är rik med en mångfald växter som vittnar om att markerna hävdats under lång tid. Här växer till exempel kattfot, knägräs, solvända, sommarfibbla, jungfrulin, ormröt och ängsskallra. Runt husen har slagits med lie i relativt sen tid. Även på andra ställen utanför betesstängsel finns svinrotsängar som tyder på långvarig slätter. Innan gården på båda sidor vägen finns mossåkrar med fin ogödslad flora.

Hävden i Kalvhults betesmarker är svag. Djurhållningen lär nyligen ha upphört. Eventuellt förekommer inget bete längre trots bra stängsel sommaren -98. Igenväxning förekommer här och var. Någon negativ påverkan i form av gödsling kan inte spåras i betesmarkerna.

Bibehållande av värden: Betena är så värdefulla att djur borde lånas in och betet få fortsätta.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Artinventering i slätterpartierna.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 119, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök (trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Kattfot, ormröt, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), svinröt, vanlig och grönvit nattviol, solvända, rödklint, prästkrage, knägräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfrulin, ängsskallra.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 150 Nisshults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskapet är typiskt för Holavedsbygden. Dock har röjning och öppning av hagmarker skett på senare år vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Nisshult ligger norr om Tranåsvägen strax väster om Boet i mellersta Stora Åbys skogsbygd. Kring gården utbreder sig betesmarker och flikiga åkrar som i sin tur omges av barrskog.

Kulturmarkerna kring Nisshult är svagt kuperade med talrika mindre rundhällar och en hel del sten. Kring åkrarna ligger många odlingsrösen upplagda sedan flera århundraden.

Betesmarkerna kring Nisshult består av öppna hagmarker med enstaka träd och dungar av björk, al, oxel, gran m.m. Buskar av hassel, en och nypon är vanliga.

Nisshults betesmarker är omväxlande med torrängspartier kring hållmarkerna och friska till fuktiga växtsamhällen i lägre partier. Skogsnävaäng och rödvenäng är vanliga samhällen. En mångfald växter, som berättar om en lång odlingshistoria, växer i betesmarkerna, till exempel solvända, sommarfibbla, jungfrulin, ormrot och ängsskallra. Betesmarkerna har blivit bättre hävdade på senare år och en röjning av hagmarkerna pågår.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter, utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 120 (klass III).

Christer Wikings lokalkännedom.

Artlista: Solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfrulin, ormrot och ängsskallra.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 151 Tyrsabola aspbrant

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Östvända branter är mindre utsatta för bränder. De arter som lever i en sådan miljö kräver stabila förhållanden och är svårspredda.

Beskrivning: En kilometer norr om Boets vägkors på västra sidan vägen, 50 m norr om åkerns slut och väster om diket, ligger en liten aspbevuxen, blockig brant. Förutom asp finns inslag av gran och rönn. De stora blockens lodytor är mossrika. Mycket död ved som också är övervuxna med mossor och lavar. Snäckfaunan är rik.

Bibehållande av värden: Det vore värdefullt om det lilla området kunde lämnas fritt från huggningar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9721.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, späd sidenmossa, rosomossa, bandmossa, näverlav, filtlav. Slät-, tätstrimmig-, mångtandad spolsnäcka, linssnäcka. Större hackspett, järnsparv, svarthätta.

Rödlistade arter: -

Nr. 152 Tyrsabolas lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Igenväxningsskogar kan utveckla stora naturvärden om de får stå orörda länge. På grund av sin blockighet har dessa skogar bl.a. fått en fin mossflora.

Beskrivning: I Tyrsabola i Stora Åbys mellersta skogsbygd ligger norr om Boetkorset, två mycket fina blockiga lövskogar i en västbrant nära vägen.

Den första ligger en kilometer norr om korset och har många lövträdsarter och gott om död ved i form av högstubbar och lågor. Många gamla träd finns. Skogen är flerskiktad med underväxt av sly och buskar. Det finns fina lodytor på blocken, rörligt markvatten, mycket ormbunkar och en fin snäckfauna.

Den andra skogen ligger halvannan kilometer norr om vägkorset och är mera dominerad av asp, ofta gammal, grov och ihålig. Vissa granhuggningar har skett i kanterna för att gynna asparna. Här finns också riktigt stora block. I övrigt liknar områdena varandra. I båda finns en värdefull mossflora.

Bibehållande av värden: Här måste skogarna hållas slutna och fuktiga. Enda huggning som kan komma ifråga är att ta bort de enstaka granar som finns.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9719 (söder) respektive nyckelbiotop 9722 (norr).

Peter Fredrikssons fältbesök april, juni, aug-97.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: 9719: Större hackspett, klotgråsugga, linssnäcka, slätspolnsnäcka, tätstrimmig spolnsnäcka, ormbär, strätta, fällmossa, sidenmossa.

9722: Större hackspett, stenknäck, tallita, linssnäcka, slät spolnsnäcka, mångtandad spolnsnäcka, fällmossa, grov fjädermossa, platt fjädermossa, *porella spp*, svart trolldruva, ormbär, kärrbräsma.

Rödlistade arter: -

Nr. 153 Tyrsabolas skogsbete

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Skogsbete är ett numera ovanligt markslag. Finns en luckighet kvar med bra grässvål så är detta artrika miljöer

Beskrivning: 900 m norr om Boets vägkors i Stora Åbys skogsbygd ligger öster om vägen en betesmark där vissa partier har karaktären av skogsbete. Barrträd dominerar i söder och lövträd i den norra delen. Området ligger mellan värdefulla blockiga lövskogar och även området norr om det här beskrivna området har bl. a. ett värdefullt trädsikt. Ca 2010

öppnades, glesades ur, betesmarkerna intill på ett mycket bra sätt. Skogsbetet blev då något mindre och blev till viss del då mera likt betesmark.

Bibehållande av värden: Skogsbetet bör hållas luckigt genom plockhuggning.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9720.

Peter Fredrikssons fältbesök april-97.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Större hackspett, mindre korsnäbb, fällmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 154 Jönsabolas blöta kärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små odikade områden har ofta stora naturvärden på grund av sin stabila fuktiga miljö.

Beskrivning: Knappt två kilometer norr om Boet ligger Jönsabola. Precis nordost om vägkorset mot gården ligger ett litet alkärr med inslag av björk, tall, asp och gran. Det är mycket örtrikt och här finns en liten tjärn. Trädskiktet är inte så gammalt. Området fortsätter åt norr i ett blött, blockrikt al/gran område. I kärret växer bl.a. korallrot.

Bibehållande av värden: Kärret får absolut inte dikas eller huggas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9717.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Vattenblink, kärriol, storyxne, korallrot, strutbräken (?) och blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 155 Tyrsabolas lövblandskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Fuktiga lövskogar med mycket al är värdefulla på grund av sin stabilt fuktiga miljö. Storleken på det östra området och dess orördhet höjer klassningen.

Beskrivning: I Tyrsabola norr om Boet i Stora Åbys skogsbygd ligger, 300 m söder om och tvåhundra meter öster om, två lövsumpskogar med mycket al. Den södra är mindre och blockig och har på senare år huggits hårt och ingår nu i betesmarken. Den östra, som är mera långsträckt och större har en del öppna vattenytor. En del grov asp som är bra för fågellivet finns. Den södra tredjedelen betas.

Bibehållande av värden: Området får inte dikas och värdefullt vore om betet kunde fortsätta.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9716 och 9718. Peter Fredrikssons fältbesök (9716) juni-97.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Brokig svampsvartbagge, jungfru Marie nycklar, kärrviol, grymig blåslav, blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 156 Tyrsabola-Boets odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Hävdade odlingslandskap har stora naturvärden. Här är det öppna landskapet helt avgörande för landskapsbilden vid Boet. Hårt hästbete och utfodring har i detta fall bitvis försämrat värdena på senare år.

Beskrivning: Tyrsabol-Boet ligger i en småkuperad terräng i Stora Åbys skogsbygd. Omgivningarna består av, för trakten påfallande många öppna marker, både naturliga fodermarker och åkrar (Boet) men också av skogsdungar och sammanhängande skogsområden (Tyrsabola). De naturliga fodermarkerna utgörs av öppna hagmarker och blandlövhagar.

I de öppna hagmarkerna växer enstaka enbuskar och träd av björk och rönn. I blandlövhagarna finns trädslag som björk, al, asp, oxel och vildapel. En- och nyponbuskar är vanliga i hagarna. I björkhagen nordväst om Boetkorset har huggningar skett på senare år. Markerna är relativt omväxlande med både fuktiga, friska och torra områden. Rödvenäng och högörtäng är exempel på vanliga växtsamhällen i markerna. Jordbruk har bedrivits under lång tid vid Boet-Tyrsabol. Det indikeras bland annat av ett antal slätter- och betesgynnade växter som finns i hagarna till exempel gökärt, stagg, darrgräs, solvända, revfibbla och svinrot. Vaxskivlingar växer också här.

Kulturhistoriska spår i form av små, numera gräsbevuxna, åkrar omgivna av odlingsrösen finns i de flesta hagarna. I den norra blandlövhagen finns ett terrassliknande åkersystem i en sluttning. Genom hagen går också en gammal väg. Här finns en ovanlig blandning av betad lövskog, fina gläntor, hagmarker och mindre betade vallar. Fina bergsbranter och sumpskogar finns också i betet

Hävden i betesmarkerna växlar mellan måttlig och svag. Igenväxning pågår och är påtaglig i flera områden, bland annat i den norra blandlövhagen. Negativa ingrepp i form av kvävegödsling finns det spår av i flera mindre områden.

Stora, både fastmarksåkrar och mossåkrar, ingår som viktiga delar i landskapsbilden kring Boet. Dessa är dock inte inritade på kartbilden till detta område.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om markerna runt Tyrsabola kunde öppnas upp något. I övrigt sköts markerna bra.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 118 (klass III).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson maj 2013.

Artlista: Gökärt, stagg, darrgräs, gökblomster, ormrot, grusstarr, solvända, revfibbla och svinrot.

Rödlistade arter: -

Nr. 157 Betesmarker kring Backagården

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K 163

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till den ogödslade gräsmarken, med en rik flora av hävdgynnade växter. Här finns bland annat den rödlistade sommarfibblan.

Beskrivning: Kring Backagården ligger några fina betesmarker. Här finns ett glest trädskikt dominerat av björk men med inslag av en rad andra träd och buskar. Floran av hävdgynnade växter är rik med bland annat bockrot, blodrot, gulmåra, gökärt, jungfrulin, knägräs, liten blåklocka, nattviol, ormrot, solvända, stagg, svinrot och ängshavre. Här finns också den rödlistade örten sommarfibbla.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter, utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson maj 2013.

Artlista: bockrot, blodrot, gulmåra, gökärt, jungfrulin, knägräs, liten blåklocka, nattviol, ormrot, solvända, stagg, svinrot och ängshavre, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 158 Fuktig barrskog öster om Kvarnarp

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I området finns inslag av mycket gamla tallar och även gammal gran, björk och klibbal vilket gör att området antas hysa en rik kryptogamflora. Sumpskogen är också i stort sett opåverkad av dikning.

Beskrivning: Strax öster om Kvarnarp ligger en sänka bevuxen med gammal skog. Huvuddelen av området är sumpskog med stort inslag av klibbal och även en del glasbjörk medan mindre delar är dominerade av gran och tall. Framförallt områdets tallar är gamla och här finns flera träd som är över 200 år. Området förefaller oskadat av dikning vilket ger ett varierat vattenstånd under året och träden står som på små öar eller socklar. Området är fattigt på död ved. På gamla granar växer gammelgranslav och på ved förekommer långfliksmossa rikligt och här hittades också sparsamt av den ganska sällsynta terpentimossan.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs att området lämnas utan ingrepp.

Ytterligare kunskap: -

Skydd: Nyckelbiotoper som denna omfattas av samrådsplikt med skogsstyrelsen.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9560 (1994).

Fältbesök av Mikael Hagström 2013?

Artlista: klibbal, glasbjörk, gran, tall, gammelgranslav, långfliksmossa, terpentinnmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 159 Ängs blandsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar erbjuder stabila miljöer med jämn fuktighet. Finns äldre träd och död ved ökar möjligheten för vissa växter och djur att finna ett livsrum där.

Beskrivning: Öster om Boet, ca 800 m, och hundra meter söder om vägen mot Ermundeby ligger en blandsumpskog med inslag av gammal tall. Marken ingick förr i ett skogsbete.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan området lämnas utan skogliga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9712.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Grynig blåslav, blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 160 Storeryds gammelskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: St. Åby

Naturvärdesbedömning: Naturvärden i skogen måste planeras på mycket lång sikt. En riktig gammal barrskog, några trädgrupper och ett 30-tal evighetstallar står kvar tack vare ett naturvårdssamarbete mellan Ödeshögs naturskyddsförening och kyrkan, som markägare, ca 1990.

Beskrivning: På initiativ av Linköpingsbiskopen Martin Lönnebo startades ca 1988 en del lokala miljöprojekt i länet. Ödeshögs naturskyddsförening föreslog ett samarbete med lokala företrädare för kyrkan i bygden om ett projekt om bättre naturvårdshänsyn i skogsbruket. Ett samarbetsprojekt rörde en slutavverkning på en fastighet öster om Renemokärret. I detta område fanns redan tidigare stora naturvärden. Bl.a. fanns en stark stam av tjäder i området. Ca 500 m sydost om Storeryds bebyggelse skulle en ca 150 årig barrskog avverkas. Efter ett flertal möten planerades avverkningen tillsammans. Mellan en grusväg och myrområden behölls skogen helt orörd. I övriga området lämnades någon ytterligare trädgrupp och ett 30-tal evighetstallar. Kring våtmarker i centrala delen togs extra hänsyn. Även granar och aspar lämnades men blåste ner ganska snart eller i stormarna som följde ca 15 år senare.

2015 är den unga granskogen etablerad och röjd. Inom fem år kommer den att gallras.

Terrängen är mycket blockig och bitvis finns en något torrare myr med en fastmarksö i mitten och väster om den finns en vattenfylld sänka som är mycket fin.

Den gamla skogen, som står kvar, närmar sig en totalålder på 200 år. Den är storblockig, grandominerad och en hel del fina gammeltallar finns. Inslag av björk och fuktigare områden med al finns. Kanten mot myren är tall- och björkdominerad. Vidare är den som alla gamla skogar olikåldrig och flerskiktad.

Väster och sydväst om området har huggits på senare år. Där har man lämnat mycket asp och ek på ett bra sätt.

Bibehållande av värden: Att spara det som lämnats i huggningen 1990 är nödvändigt. Egentligen är hänsynen inget uppseendeväckande idag. Men för 25 år sen var det tuffa förhandlingar om i princip varje träd.

Tyvärr plockas i området, i stort sett varje år, vindfällda träd nära vägen till timmer eller ved.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking sept. 2015 och många gånger genom åren.

Artlista: Tjäder, gammelgranslav, knärot och blåmossa, tall, gran, björk, al, asp, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 161 Kälkebos ekar och lindar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova lövträd har stora naturvärden. Även träd som inte har uppnått de största kvalitéerna vad beträffar biologisk mångfald måste ibland sparas som "framtidsobjekt".

Beskrivning: I Stora Åbys skogsbygd ligger öster om Ermundeby men inne på Kälkebos mark två små gamla åkrar. Vid den västra växer en bukett med lindar och vid den östra växer två grova sparbanksekar.

Bibehållande av värden: Dessa lövträd bör ges utrymme och ljus i framtidens omgivande granskog.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9710, 9711

Artlista: Lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 162 Ermundeby's odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora odlingslandskap är biologiskt rika miljöer. På gården finns en fin variation mellan åker, betesmark och skogsområden. Området ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Nordost om Boet i Stora Åbys skogsbygd ligger ett tilltalande odlingslandskap. Tillsammans med Krisseby och gårdarna söder därom bildar det en stor och viktig del av

dessa värdefulla marker i Holaveden. Samme djurhållare håller alla markerna i ett fint skick med köttjur.

Gårdarna Hemmingsby, Toretorp och Riset som förr ingick i beskrivningen är helt igenvuxna och obrukade sedan åtminstone år 2000 (sånar som att vissa vallar fortfarande slås) och tas härmed bort från objektet.

Ermundeby, ligger en kilometer öster om Boet. Omgivningarna är kuperade med tämligen mycket öppna marker i form av betesmarker och åkrar. Skog och skogsdungar finns också. Betesmarkerna vid Ermundeby är varierande och innehåller flera olika trädslag bland annat ek, ask, björk, asp, oxel, tall och gran. De gamla hagmarksträden står oftast glest i markerna men i norr finns även yngre lövträd och även en hel del småbjörk. Eventuellt pågår en långsam öppning av markerna till betesmark. Buskar är vanliga i betesmarkerna bland annat en, nypon, hassel och rönn.

Hagarna vid Ermundeby är variationsrika med såväl torra som fuktiga partier. De finaste betena ligger i väster på båda sidorna av grusvägen. I nordväst betas även en del granskogar. Växter som påvisar slåtter- och beteshävd är darrgräs, knägräs, stagg, solvända, ormrot, ängsskallra, svinrot och smörboll med flera.

Kulturhistoriska spår i form av gamla åkrar omgivna av odlingsrösen ligger i hagarna. Gårdsmiljön är genuin vid den nordligaste gården, dock saknas ladugård. Vid de senare husen finns också hamlade lönnar. Vid mellangården finns askar som förr hamlades. Hävden i betesmarkerna är idag riktigt bra. Bete sker med nötkreatur.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan markerna öppnas ytterligare i norr. Annars sköts betena bra.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 114, 115, 116, (klass III).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Darrgräs, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), knägräs, kattfot, stagg, solvända, ormrot, ängsskallra, smörboll, darrgräs, grönvit nattviol, Jungfru Marie nycklar, ängsvädd, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfrulin, vårbrodd, gökärt, vanlig ögontröst och svinrot.

Rödlistade arter:

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 163 Hemmingsbys sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är miljöer med lång kontinuitet och stabil fuktig miljö. Här kan många krävande arter få en reträttplats i dagens skogsbruk.

Beskrivning: I Stora Åbys mellersta skogsbygd ligger, inom en kilometer, vid Hemmingsby och angränsande gårdar, fyra små sumpskogar som redovisas som olika delobjekt.

Objekt 1: 200 m väster om Kälkebo by finns ett småblockigt alkärr med träd på höga socklar. Här finns gott om död ved, mycket tickor och sannolikt en mycket värdefull kryptogamflora och lägre fauna. Här finns synnerligen mycket blåmossa.

Objekt 2: 400 m väster om Bökö by ligger ett alkärr med gran- och björkinslag.

Objekt 3: 200 m ostnordost om Hemmingsby ligger en liten al- och björksumpskog med en del gran och tall. Här finns gott om ormbunkar och värdefulla mossor. I söder är markerna nu kalavverkade och vindarna torkar ur kärret.

Objekt 4: 200 m nordväst om Hemmingsby finns en blöt blandsumpskog med träden på socklar. Här finns mycket död ved. Området är omgivet av granungskogar på tre håll.

Bibehållande av värden: Skogarna bör lämnas till fri utveckling. Ingen dikning får ske.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. I tur och ordning: Nyckelbiotop Nr. 9703, objekt med naturvärde Nr. 9704, nyckelbiotop Nr. 9705 och objekt med naturvärden Nr. 9706.

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Blåmossa, stubbspretmossa, långflikmossa. Nötväcka, tofsmes.

Rödlistade arter: -

Nr. 164 Bökö hamlade askar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Gamla ädla lövträd är värdefulla för det biologiska livet. Hamling kan förlänga trädets ålder med flera hundra år. Här finns aktivt hamlade askar som blir mycket värdefulla i framtiden.

Beskrivning: På gårdsplanen vid Bökö, ett par kilometer nordost om Boet, står en drygt metergrov ask som hamlades ca 1990. Trädet har angripits av parasitsvampar. Intill trädgården utefter vägen finns dessutom ca sex hamlade, men klenare askar i en allé.

Lavfloran är ej så imponerande ännu men på sikt kan de få fina värden. Mellan husen har 3 rel. grova askar fällts sommaren 2015. De ligger nu upplagda i stora flishögar.

Askskottsjukan har angripit några askar utefter vägen. De stora är dock friska.

Bibehållande av värden: Viktigt är att träden får stå kvar i ljus miljö.

Skydd: Alléer omfattas av biotopskydd

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994, Nr. 30.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: *Bacidia rubella* (lönnlav), allévägglav, kyrkogårdslav, trädporella och strumpticka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 165 Jönsabola-eken

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora ekar hyser mycket stora naturvärden. Dessutom måste stora ekar sparas för framtiden, trots att de ännu ej uppnått största biologiska värde.

Beskrivning: 600 m nordost om Jönsabola står en stor ek i en unggranskog förtjänstfullt lämnad vid slutavverkningen 1995. Eken är helt frisk och (2015) 310 cm i omkrets.

Bibehållande av värden: Låt eken stå ljust och låt den inte skuggas av yngre skog. Nu behöver man frihugga kronan från granar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9723

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 166 Jönsabola betesmark

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I en buskrik hagmark fann man 1997 ett bestånd av den starkt minskande fältgentianan, vilken ensam motiverar klassningen. Hagen är en av Holavedens finaste betade torrbackar.

Beskrivning: I Stora Åby mellersta skogsbygd ligger Jönsabola. Öster om gårdens relativt stora åkrar finns en bra betad mark med torrängsartade miljöer. Den är mycket fin och artrik, se nedan. Månårsbräken och kattfot förekommer förutom gentianan. Buskar är numera röjda och betestrycket är lagom sommaren 2015. En djupt skuren bäck rinner genom betet. Vissa mindre biologiskt intressanta åkrar ingår i hägnet.

Dessutom finns hamlade träd runt gårdarna.

Bibehållande av värden: Här måste den sällsynta blomman fältgentiana gynnas genom ett bra betestryck. För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter, utan tillskottsgödsling. Avverka ej de gårdsnära hamlade träden.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Fortsatt floraväkteri och uppmärksamhet på fältgentianans utveckling.

Referenser: Dahlström, Peter. Fältgentiana i Östergötland 1994. Stencil med senare komplettering. Länsstyrelsen, 1994.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 117 Klass IV. Fältbesök av Christer Wiking och Lars Fröhlich juli, aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), månårsbräken (*Botrychium lunaria*, NT), kattfot, ängsskallra, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), prästkrage,

vanlig och grönvit nattviol, ängsvädd, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, ormröt, darrgräs, knägräs, solvända, jungfrulin, Jungfru Marie nycklar, vaxskivlingar.

Rödlistade arter:

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

månblåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT)

Nr. 167 Lyckan-Sonaby odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K 170

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Vidsträckta, småbrutna odlingslandskap har stora biologiska värden genom sin variation. Detta landskap är en viktig del i de stora öppna marker som ligger mitt i Stora Åby socken.

Beskrivning: Lyckan-Sonaby är gårdar i de mellersta delarna av kommunens skogsbygd. Kring gårdarna ligger svagt kuperade, i flera fall låglänta, marker i form av åkrar och betesmarker. Omgivningen består av skogsmark där barrträd är vanligast.

De naturliga fodermarkerna vid Lyckan utgörs av öppen hagmark och träd- och buskbärande hagmark.

Den öppna hagmarken ligger i öster och innehåller flera olika områden. Hagen är flack och till stor del fuktig, även om torrare partier också finns. På några platser växer ek och i hela hagen finns relativt gott om enbuskar. En röjning pågår. Floran i hagen är rik med en rad slätter- och betesindikatorer till exempel darrgräs, knägräs, sommarfibbla, ormröt och smörboll. Växtsamhället stagghed är vanligt i hagen. Detta växtsamhälle är ovanligt i trakten. Den träd- och buskbärande hagmarken är mera småkuperad. Här växer björk, asp, al och tall, bitvis ganska tätt. Buskröjning av en har gjorts. Hagen är stenig och frisk till fuktig. Vanligaste växtsamhällena är rödvenäng, tuvtåteläng och högörtäng. Artrikedomen är mindre än i den öppna hagmarken, men här finns en del slätter- och betesindikatorer, till exempel jungfrulin, ängsskallra och svinrot.

Kulturhistoriska spår, i form av äldre åkrar och odlingsrösen, finns i den träd- och buskbärande hagmarken. Hagarna hävdas genom bete av nötkreatur. Hävden är överlag ganska svag i hagarna. Norr om vägen nära Solhem har nya områden röjts fram.

I en hagmark i närheten av den norra gården i Lyckan står en ensam grov ek med rik lavflora. De naturliga betesmarkerna vid Sonaby består av flera björkhagar, öppna hagmarker och en träd- och buskbärande hagmark.

Björkhagarna ligger i de norra delarna och är lite skiftande till sin karaktär. Här finns ganska stora, helt öppna områden. Största delarna av hagarna liknar dock pelarsalar, där de 30–40-åriga björkarna står ganska tätt. I de öppna partierna återfinns en rik slätter- och betesgynnad växtlighet på marken, till exempel stagg, svinrot, ängsvädd och smörbollar. I de skuggigare områdena har floran bitvis utarmats. Längst i öster finns ett stort, helt öppet område med fuktängsvegetation där bland annat smörbollar är vanliga och nattviol förekommer här och var.

Den öppna hagmarken i söder är delvis påverkad av gödsling, något som ej kan spåras i de andra hagarna. Den träd- och buskbärande hagmarken i öster håller på att restaureras till fint bete. Vägen genom betet har lagts om.

Kulturhistoriska lämningar i form av odlingsrösen och gamla åkrar finns här och var i hagarna. Hävden är bitvis något för svag. En flack damm har grävts i södra betet. Den tillför en fin miljö.

Bibehållande av värden: Värdena består om det finns tillräckligt av betesdjur i markerna. Björkhagarna i Sonaby bör glesas ut.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 122 och 125, klass 2 resp. klass 3.

Christer Wikings fältbesök aug-98.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015

Artlista: Vanlig och grönvit nattviol, kattfot, solvända, prästkrage, smörboll, backnejlika, darrgräs, knägräs, jungfru Marie nycklar, stagg, ängsvädd, blåsuga, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfrulin, ängsskallra, ormrot och svinrot.

På eken: Brun nållav, hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), sotlav och ljuskantad sköldlav.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

hjämbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 168 Bunkabola-ekarna

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova ekar som uppnått de riktigt stora måtten har som varje enskild individ stora värden. Ännu större värde finns om det är gott om liknande grov ek. Den största ekjätten tillsammans med kringstående yngre ek är viktiga som spridningsbrygga. Hagmark, lövskog.

Beskrivning: På tomten till ett mycket gammalt hus i Bunkabola i Stora Åbys skogsbygd finns en jätteek som den lokala vägen rundar. Den är 450 cm i omkrets. Huset är mycket lite utnyttjat som sommarbostad men det är inte i direkt förfall. Tomten har fått växa igen under många år. Även resten av träden på och i närheten av tomten har visst naturvårdsvärde. Det finns en del död ved och en del grov lind.

Åt sydväst på andra sidan grusvägen har en del grov ek lämnats i en gallring, nu extensivt bete. Den döda eken där och några ytterligare ekar borde kunna lämnas.

Hagmark som har några grova ekar varav en nyligen död. Utanför hagen står en jätteek med spärrgrenig krona i vägkanten. På den växer brun nållav. Svavelticka skapar håligheter genom brunröta.

Bibehållande av värden: Eken borde kringhuggas för att få mera ljus. Frihugg grövsta eken vid behov.

Skydd: Inget skydd. Trädgårdsek brukar inte tas emot av virkesköparna vilket skulle kunna innebära ett visst "skydd". Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0711.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: Brun nållav, blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT), svavelticka.

Rödlistade arter:

blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT)

Nr. 169 Jonshults och Ershults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap är rika biologiska miljöer. Här finns två mindre gårdar som gränsar till varandra. Båda är typiska för gårdarna i Ödeshögs skogsbygd. Markernas fina hävd och förekomst av före detta slätteräng och hamlade träd gör att markerna ligger nära en ännu bättre klassning.

Beskrivning: Några kilometer sydost om Visjön ligger dessa båda gårdar. Runt husen utbreder sig ett odlingslandskap med flikiga åkrar och en hel del betesmarker i god hävd. I betesmarkerna ingår också en del gamla åkermarker som i vissa fall är extremt flikiga. Betesmarkerna har haft en långvarig hävd med typisk flora, t.ex. stagg, knägräs, jungfrulin, ormrot, slätterfibbla, ängsskallra, sommarfibbla och slättergubbe.

Jonshult är en ensamliggande gård. Omgivningarna är småkuperade med löv- och barrskog. Kring gården utbreder sig ett omväxlande odlingslandskap med naturliga fodermarker, åkrar och lövskogsdungar.

De naturliga betesmarkerna består av en blandlövhage, en öppen hagmark och en träd- och buskbärande hagmark. I anslutning till en av åkrarna ligger också en förr slagen mindre slätteräng där en matta av svinrot breder ut sig bitvis. I slätterängen, som är helt öppen med undantag av en björk och en ek, växer också andra typiska slätterväxter som ormrot, slätterfibbla, ängsskallra och sommarfibbla. Ängen höstbetas numera.

Blandlövhagen, som ligger norr om vägen, är till stora delar öppen, men, framför allt i öst och väst, växer grova björkar och en del ek. Buskar av hassel, nypon och en finns också i hagen. Hagen är variationsrik med framför allt friska och fuktiga växtsamhällen. En lång rad slätter- och betesgynnade växter finns. I väster, bland ekarna, finns det talrikt med slättergubbe. Det kan vara kommunens ståtligaste slättergubbe-bestånd.

Slätterfibbla, gullviva och smörbollor växer också i betesmarken. Ett parti i hagen är mindre intressant då det togs upp som betesmark så sent som på 1940-talet - ett så kallat kulturbete. Området ligger i väster, norr om ett brett dike. Den öppna hagmarken söder om vägen är långsträckt och bitvis stenig.

Flera gamla åkrar ingår i hagen. Buskar av nypon och en är vanliga, bland annat finns två stycken mycket gamla och grova enar. Det vanligaste växtsamhället i hagen är rödvenäng, men här finns också mindre områden med svinrotäng m.m. Stagg, jungfrulin, ormrot och svinrot är vanliga i hagen.

I den tredje hagmarken växer en rad olika trädslag till exempel ek, lönn, oxel, al och gran. Hagen är ändå öppen med steniga partier och lite hållmarker. Slätter- och betesgynnade växter är vanliga.

Kulturhistoriska spår i form av odlingsrösen och gamla åkerytor, numera betesmark, finns i hagarna.

Hävden i hagarna är överlag god, och huggningar och röjningar pågår.

Ershult är också en ensamliggande gård. Kring gården utbreder sig kulturmarker i form av naturliga betesmarker och små, ofta flikiga, åkrar. Kulturmarkerna omges av barrskog och

delvis, i sen tid, planterade fodermarker. De naturliga betesmarkerna vid Ershult utgörs av två öppna hagmarker, en träd- och buskbärande hagmark och en björkhage.

De öppna hagmarkerna ligger nordväst och söder om gårdsbebyggelsen. Hagarna liknar varandra. Den södra är dock mer kuperad än den nordvästra. I båda hagarna, som består av flera hägar, är det vanligt med långsträckta, tämligen stora hållmarker. Hagarna är steniga och till övervägande del torra och friska. Små fuktsänkor finns också. Enstaka löv- och barrträd samt en-, nypon- och hasselbuskar växer i hagarna. Små, ofta flikiga, åkerlappar ligger insprängda mellan hållar och naturliga fodermarker. Floran är tämligen rik i hagarna och påminner om forna tiders slit i markerna. Här växer till exempel stagg, knägräs, jungfrulin och gökärt.

Den träd- och buskbärande hagmarken liknar de öppna hagmarkerna men är mer träd- och buskbevuxen. Tall och björk dominerar. Flera olika buskar bland annat slån finns där. Partiet är torrt till största delen. Hållmarkstorräng är en vanlig vegetationstyp. Björkhagen ligger utmed infartsvägen till Ershult. Hagen är mycket stenig och blockig. Träden står tätt och floran på marken är i viss mån utarmad.

På gården Ershult växer en liten allé med hamlade lindar. Dessutom finns hamlade lönnar på gårdsplanen.

På gården Basliden betas också ett gammaldags torpodlingslandskap med en mosaik av flikiga åkrar och naturbetesmarker. I västra gränsen finns en stor ek med 300 cm omkrets.

Bibehållande av värden: En förutsättning är att markerna hålls i hävd med tillräckligt många betesdjur.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 128, 129 och 121.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Artlista: Stagg, svinrot, solvända, vanlig och grönvit nattviol, rödklint, gökärt, knägräs, jungfrulin, ormrot, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), ängsskallra, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och slättergubbe (*Arnica montana*, VU).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 170 Jonshult gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby och Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Vid ett mindre utflöde mot Visjö finns en örtrik gransumpskog med äldre al på en källpåverkad mark. Dessa miljöer kan ha varit skonade från skogsbränder och här kan arter ha överlevt tack vare den långa ostördheten. Här hittades bl.a. skärmstarr och dvärghäxört.

Beskrivning: Några hundra meter söder om Visjöns sydöstligaste spets ligger den här sumpskogen på gränsen mellan tre gårdar och två socknar. En blöt, källpåverkad gran-al-

sumpskog med synnerligen mycket död ved visade sig hysa fina arter. Här finns gamla alar, gamla tallar, gamla granar, gott om bohål, rikligt med ormbunkar och en hög och jämn luftfuktighet. Allt detta ger en stor biologisk mångfald och en verkligt fin lokal.

I väster har ca 2012 ett stort hygge tagits upp. Därmed torkar vinden ut en del av kärrets miljö. Om 25 år är det problemet borta på nytt när ny skog har kommit upp.

Bibehållande av värden: Området måste undantas från skogliga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0601, område med naturvärden Nr. 0602.

Peter Fredrikssons fältbesök -97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: Skärmstarr, missne, gullpudra, bäckbräsma, revlumner, linnéa, dvärghäxört, gryinig blåslav och gammelgranslav. Tofsmes och skogssnäppa.

Rödlistade arter: -

Nr. 171 Topp hullts betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små betesmarker av fin kvalitet inne i skogen har stora naturvärden. De gamla husen, små åkrar, betet och betad skog intill bildar en fin enhet.

Beskrivning: Topp hullt är ett torp som ligger längs vägen mot Boet, i Ödeshögs skogsbygd.

Omgivningarna består av barrskog till stor del. Kring gården ligger några små åkermarker, men till största delen omges husen av en förhållandevis stor björkhage. I hagen finns både grova, gamla björkar och yngre björkar. Vidare finns några ekar och i de torrare

hällmarkspartierna står flera tallar. Strutformade hasselbuskar och enar finns också. Närmast vägen är hagen ganska låglänt och här finns ett fuktigt område.

Längs den lilla vägen som går upp till gården är det dock lite torrare. På flera håll i hagen finns växtsamhället svinrotäng som påvisar att området slagits in i relativt sen tid. I de högre

partierna av hagen är det bitvis mycket stenigt och här finns flera hällmarker. En lång rad växter som vittnar om att marken slagits och betats under lång tid växer här, till exempel kattfot, sommarfibbla, tvåblad, stagg, jungfrulin, ängsskallra, smörboll och ängsviol.

Betesmarken vid Topp hullt är i dag svagt hävdad till stora delar. Inga spår av negativ påverkan av gödsling finns. Tyvärr har mångårigt fårbete försämrat florans. Skogen i väster betas mycket svagt. 2015 går 4 små kalvar i betet.

Bebyggelsen vid Topp hullt består av en enkelstuga, flera timrade uthus en timrad ladugård.

Alla byggnader är ganska välhållna.

Bibehållande av värden: Hårdare betetryck med nötdjur vore önskvärt.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 126, klass 2.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Kattfot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), tvåblad, stagg, jungfrulin, ängsskallra, solvända, smörboll och ängsviol.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 172 Stenkilsbys små skogsområden

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På samma gård finns fem olika mindre skogsområden av olika karaktär. Ett litet bestånd av bok finns och detta får anses ha mera "kuriosakaraktär". De övriga bestånden är fina miljöer med stora biologiska värden. Någon ek hyser rödlistade lavar.

Beskrivning: Stenkilsby ligger i mellersta St Åby socken någon kilometer sydväst om Bonderydssjön. I sydöstra hörnet av gården ligger i en mycket bördig granskog ett litet bokbestånd och inte långt (ca 200 m) norr därom en lindkulle.

Strax öster om gårdsbebyggelsen mellan två åkrar finns ytterligare en del lind i ett blockigt lövskogsdominerat skogsbete som har öppnats fint på senare år.

Väster om huset Sand finns ett aspbestånd med mycket vedsvamp och bohål. Tyvärr har asparna gallrats och området är idag mycket glest.

I söder till sist och även inne på gården Sonaby ligger en blockrik bergbrant med ädellövskog. Inslag finns av lind och gammal senvuxen ek. En död ek är obegripligt grov på sin karga växtmiljö på berget och innehåller mulm. Den har fungerat som en liten "lekstuga" Eken och lindarna har en fin lavflora.

Bibehållande av värden: Samtliga områden är sådana som kan huggas försiktigt så att det gynnar de naturvärden som finns, alternativt lämnas helt. Gran bör tas bort. Dessa små områden bör kunna samverka med ett modernt skogsbruk med biologiskt hänsynstagande.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Mossor, lavar, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. I nämnd ordning: Objekt med naturvärden Nr. 0717, 0718, 0713, 0709 och nyckelbiotop Nr. 0712.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Lind, ormbär, kärrfibbla, svart trolldruva, porellor (*Porella spp.*) och fällmossa. På ek: Gulpudrad spiklav, sotlav, brun nållav. På lind: grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), bårdlav och skriftlav. På lodytor: Platt fjädermossa och guldlocksmissa.

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 173 Stenkilsbys hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova hamlade ihåliga träd är värdefulla för många arter. De små miljöerna i träden och den gamla barken ger möjligheter för bl.a. mossor, lavar, insekter, fåglar och fladdermöss att överleva.

Beskrivning: Vid Stenkilsbys sydvästra gårdar finns, delvis i trädgården, ett tiotal askar nästan en meter grova. De är delvis ihåliga och riskerar hela tiden att brytas sönder. De står i en gammal allé i kanten på trädgården. De har en rik lavflora. Det är värdefullt att en del yngre ask har hamlats nära de södra husen. Här finns 2015 nästan ingen askskottsjuka.

Bibehållande av värden: Markägaren och husägaren gör en mycket fin naturvårdsinsats om dessa träd vårdas och får stå kvar in i det längsta. Helst även som döda.

Skydd: Allér omfattas av biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 29.

Christer Wikings fältbesök jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: grå punktlav, lönnlav, traslav, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU) och allévägglav.

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

Nr. 174 Ersbola odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora betesarealer i småbrutna odlingslandskap är mycket biologiskt värdefulla. Här betas markerna med nötdjur och hagarna hålls i en strålande hävd. Markerna ligger mycket nära en ännu bättre klassning.

Beskrivning: Ersbola består av en större och en mindre gård, som ligger i skogsbygden i de mellersta delarna av Stora Åby socken. Efter att ha åkt några kilometer på en smal grusväg kommer man fram till den första gården. Kring gårdsbebyggelsen breder öppna marker, med framför allt naturliga betesmarker ut sig. Här och var ligger också, numera, gräsbevuxna åkrar, både i och utanför betesmarkerna. Omgivningarna är småkuperade och barrskogen, till stor del ganska unga granplanteringar, tar vid där inägomarken upphör.

Vid Ersbola finns, bland annat, en vidsträckt blandlövhage, två björkhagar och en öppen hagmark. Blandlövhagen, som ligger längst i öster, är variationsrik och blockig, med en hel del grova ekar och björkar. Vidare finns asp, tall och apel. Strutformade hasselbuskar är vanliga inom vissa delar av hagen. I ett långsträckt, fuktigare område längs ena kanten växer mycket vide. Som kontrast till fuktstråket finns det relativt stora hållmarker som ligger högre i terrängen i hagen. Floran i hagen, som förr i tiden varit slätteräng, är rik. Dels finns här många olika växtsamhällen, till exempel hållmarkstorräng, örtrik friskäng och fuktäng med stagg, jungfru Marie nycklar m.m. och dels finns en lång rad slätter- och betesgynnade växter i hagmarken. Exempel på växter som finns är följande: kattfot, darrgräs, solvända, sommarfibbla, ormrot, ängsvädd och smörboll.

I en av björkhagarna, den som ligger i sydost, står grova björkar glest i en ganska flack och bitvis fuktig mark. I vissa delar av hagen breder svinroten ut sig som en matta på marken (svinrotäng). Stagg, ormrot och ängsskallra är också vanliga. Här och var står enbuskar. Den öppna hagmarken ligger bitvis i och omkring en mosaik av gamla flikiga åkrar. Enstaka träd av björk, ek, oxel och rönn står här och var i den tuviga och steniga hagen. Bland växterna finner man till exempel solvända, stagg, nattviol, jungfrulin och ängsskallra. Söder om husen finns en viss kalkpåverkan i betet.

Den andra björkhagen ligger längst i väster. Här finns grova björkar. Floran i hagen är i viss mån utarmad på grund av ohävd sedan ganska lång tid. Nu har den åter tagits i hävd. Men solvända, jungfrulin, svinrot med flera finns fortfarande kvar. Kulturhistoriska spår i form av odlingsrösen och små gamla åkrar finns i flera av hagarna.

Hävden i de betade hagmarkerna är överlag mycket god. Markerna betas av nötkreatur och tills nyligen också med hästar. Hagarna norr om grusvägen saknar hävd (förutom åkrarna). Det enda negativa i Ersbolas odlingslandskap är att trädsiktet bitvis är onödigt tätt och ungt. Det finns dock även grova träd, naturvärdesträd, och död ved. Även buskröjningen är väl utförd.

Bibehållande av värden: Värdena består om markerna sköts som idag.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering m.m.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 124, klass 2.

Christer Wikings fältbesök aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Stagg, jungfru Marie nycklar, nattviol, jungfrulin, ängsskallra, rödklint, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), knägräs, backnejlika, kattfot, darrgräs, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, ängsvädd (även vitblommig) och smörboll.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 175 Fiskefällans gamla hagmark och jätteasp

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Igenväxande hagmarker är oftast av ondo biologiskt sett. Får de växa igen orörda tillräckligt länge kan det hamna i ett annat läge. Här finns en mark som är aspdominerad och hyser så stora mängder död ved att den har fått stora biologiska värden.

Beskrivning: Väster om Översjön, som ligger söder om Bonderydssjön, ligger den lilla gården Fiskefällan. Här finns flera lövskogspartier som innehåller mycket död ved och som är intressant för bl.a. hackspettar. I västra delen och söder om husen växer främst asp och björk, men även gran, ek, rönn, klibbal, tall och sälg. Gamla stenrösen och sumpigare partier finns i skogen.

Öster om husen finns en fuktig sänka med asp, ek, rönn, björk sälg och gran som sedan övergår i en asp Slutning med mycket död ved i form av lågor m.m. Rikt fågelliv och lägre fauna. Inget skogsbruk har bedrivits på fastigheten på mycket lång tid. Möjligen har vindfällan tagits till ved.

Ett par hundra meter österut fanns troligtvis den största aspen i kommunen. Den är sönderblåst idag och kvar finns en 2 m hög stubbe och många grova grenar på marken. Trädet var ihåligt och hade ca 1 meters diameter. Idag står den i en hyggeskant.

Bibehållande av värden: Området bör få fortsätta att växa igen. Det är bra om gran gallras bort. Den döda veden måste lämnas.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0716 och 0715.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-98

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Järpe, fällmossa, rosmossa, palmmossa, ormbär, svart trolldruva, svinrot, kärrfibbla. Större hackspett, mindre flugsnappare, gransångare, stenkäck, slät spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, disksnäcka och rödhalsad vedsvampbagge (*Mycetophagus fulvicollis*, NT) och flugbaggen (*Lygistopherus sanguineus*).

Rödlistade arter:

rödhalsad vedsvampbagge (*Mycetophagus fulvicollis*, NT)

flugbaggen (*Lygistopherus sanguineus*)

Nr. 176 Djupvadets odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Småskaliga odlingslandskap har stora naturvärden. Den goda hävden och det ensliga läget motiverar klassningen.

Beskrivning: Djupvadet är en enskilt belägen gård i de mellersta delarna av skogsbygden i Stora Åby socken. Den gränsar till Trehörna socken i öster och ligger strax söder om Översjön. Odlingslandskapet består av, bland annat, stora mossodlingar som betas, och en blandlövhage som utbreder sig i nord-sydlig riktning. Kring odlingsmarkerna växer mestadels barrskog.

Blandlövhagen vid Djupvadet är lite mer höglänt än de omgivande mossodlingarna. Hagen är torr till frisk och bitvis är det stenigt. På några platser har man förr i tiden röjt bort sten och odlat små tegar i hagen. Den omgivande hagmarken var då med största sannolikhet slätteräng. I hagen växer ek, björk och al. Buskar av apel, en, nypon och vide är vanliga. En viss buskröjning och trädfällning har skett på senare år. Norr om hagmarken betas partier av kalhuggen tallskog och även ren tallskog.

Rödvenäng är det vanligaste växtsamhället i hagmarken. Följande slätter- och betesgynnade växter är några exempel på vad som växer i hagen: kattfot, solvända, sommarfibbla och jungfrulin. Hävden i blandlövhagen vid Djupvadet är ovanligt hård. Hagen betas mycket hårt av nötkreatur.

Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras.

Blandlövhagen vid Djupvadet, med en tämligen rik flora och kulturhistoriska spår, har ett högt värde. Hagen har hävdats under lång tid och utgör en för trakten typisk hage.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slätter, utan tillskottsgödsling. Söder om grusvägen och kring grävda dammar behövs dock ett högre betestryck.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 123, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), kattfot, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och jungfrulin. (På grusvägen öster om vägen växer gott om rödtoppa.)

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 177 Noteskullen i Ersbola - en bergsbrant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby.

Naturvärdesbedömning: Nedanför bergsbranterna är markerna näringsrika. Dessa områden kallades förr ofta för "trollkäringarnas trädgård". Där växte de ofta giftiga örterna som kloka gummor använde som läkeväxter. Det hörs på växternas namn: Svart trolldruva, ormbär, stinksyska, dvärghäxört och underviol. Här var en av kommunens finaste trolldruve-lokal. Området är idag ganska hårt påverkat av skogsbruket. Nordvända branter kan också vara brandrefugier.

Beskrivning: Söder om Översjön mellan vattnet och Noteskullen ligger denna rika växtlokal för bl.a. trolldruva. Den är en bra s.k. signalart som berättar att det kan finnas ännu mer sällsynta arter i en sådan här miljö. Skogen består av asp, lind, rönn, ek och gran. En stor, hålig säl, en gammal grov döende och en grov frisk ek, grov asp och lind är fina inslag i miljön. Den döda veden, en mycket rik lundartad flora och en därmed rik snäckfauna motiverar att området borde ha sparats. Tyvärr kalhöggs skogen intill, ca år 2000, och även det mellersta området av branten. Där finns nu enstaka aspar och manshöga granplantor och sly. Den södra och norra delen finns till stora delar kvar. Om huruvida floran på marken är intakt är osäkert.

Bibehållande av värden: Området borde fortsättningsvis kunna lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0714.

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: (1998) Svart trolldruva, ormbär, stinksyska, skogsvicker, blåsippa, olvon och lind. Större hackspett, gärdsmyg, blåoxe, kloddubbelfoting, allmän konsnäcka, disksnäcka, klubb-, mångtandad-, och tät spolsnäcka.

Rödlistade arter: -

Nr. 178 Stenkilsbys odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskapet runt Stenkilsby är mycket varierande och typiskt för bygden. Storleken av och den fina floran i betena, skogsbeten samt de hamlade träden ger den höga klassningen.

Beskrivning: Stenkilsby ligger i de mellersta delarna av Stora Åbys skogsbygd. Byn omfattar två gårdar som ligger en bit ifrån varandra i en småkuperad och omväxlande omgivning. Kring gårdarna finns ett varierat odlingslandskap med åkrar, naturliga betesmarker samt löv- och barrskogsdungar. Till stor del omges odlingslandskapet av barrskog, med undantag i norr där Bonderyds ägor gränsar.

Vid Stenkilsby finns flera öppna hagmarker. Bitvis är hagarna steniga och ofta tuviga. På många håll finns mer eller mindre långsträckta berghällar. Det vanligaste trädslaget i hagarna är björk varav flera är gamla och döende.

Den mest vidsträckta, öppna hagmarken ligger norr om den norra gården. Här står enstaka träd av björk och ek. Hagen är ganska flack och låglänt i de bortre delarna medan partierna närmare gården består av höjdområden med hållmarker och sluttningar. Denna variation innebär att fuktighetsförhållandena i hagen också växlar. Här finns allt från fuktiga, tuviga partier, där växtsamhället högörtäng växer, till torra områden med hållmarkstorräng. På den friskare marken förekommer örtrik friskäng och skogsnävaäng. En lång rad slätter- och betesindikatorer växer i hagmarken, till exempel darrgräs, klasefibbla, solvända, stagg, nattviol, ormrot, svinrot och smörboll.

Söder om denna hage finns ytterligare en av de öppna hagmarkerna. Här är det torra till friska växtsamhällen som dominerar och här finns till exempel kattfot, jungfrulin och ängsskallra som vittnar om hävd under lång tid. Lövskogar har mellan dessa båda marker öppnats upp på ett fint sätt och dessa marker betas också numera, liksom en tallskog i norr nära ”Gubbakärret”

Ytterligare en av betesmarkerna ligger omgiven av skogsmark intill en mindre, gammal mossodling. Floran är rik med bland annat darrgräs, stagg och ängsvädd. En bit av ett högstarrkärr ingår också i denna hagmark.

I Stenkilsby finns också sten- och trögärdesgårdar, odlingsrösen och flera vid bebyggelsen stora lövträd av främst ask. Vissa träd är grova och en del är i dålig kondition. De har stora biologiska värden som alla gamla träd har (se objekt Nr. 173).

Tyvärr är betetrycket i Stenkilsby 2015 för svagt. Vissa östliga områden betas inte längre. Andra områden är röjda men mycket hasselbuskar och småbjörk växer i betena.

Bibehållande av värden: Tillräckligt med betesdjur i betena krävs.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: T.ex. fjärilsinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 70. Klass II.

Artlista: Darrgräs, Jungfru Marie nycklar, ängsvädd, jungfrulin, grönvit nattviol, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), solvända, stagg, nattviol, ormrot, svinrot, smörboll, kattfot och ängsskallra.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 179 Skramlans odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små odlingslandskap i god hävd har stora naturvärden. En å rinner genom markerna och de fuktiga markerna runt den höjer värdet.

Beskrivning: Skramlan är en mindre gård som ligger längs Stora Åby-Boet-vägen i de norra delarna av skogsbygden. Omgivningarna kring gården är småkuperade. Kring odlingslandskapet där åkrar, betesmarker och skogsdungar breder ut sig växer barrskog.

En fuktig sänka sträcker sig i väst-östlig riktning genom gårdens marker. Här ligger forna slåttermader som i början av 1930-talet odlades upp till åker.

De naturliga fodermarkerna vid Skramlan består av en björkhage, en öppen hagmark samt en träd- och buskbärande hagmark. Mossåkrarna hyser bitvis en intressant flora.

Björkhagen som ligger på en grusavlagring i norr är ganska liten. Här växer björk och rönn samt buskar av en, ek och sälg. Hagen är torr och här växer bland annat följande slätter- och betesgynnade växter darrgräs, solvända, prästkrage, sommarfibbla och jungfrulin. Smärre grävarbeten har utförts i hagen. Bitvis står träden och buskarna ganska tätt i betesmarken.

Den öppna hagmarken ligger i en sluttning ned mot mossodlingarna bakom ladugården.

Enstaka björkar, buskar av vide, en och nypon står här och var i hagen. Sluttningen är torr - frisk med växtsamhället rödvenäng allmänt spritt. Här och var finns torrare tuvor med rödvenhed.

Slätter- och betesgynnade växter som påträffas är darrgräs, harstarr, prästkrage, stagg och nattviol. Den öppna hagmarken övergår nere i sänkan till äldre åker - mossodlingar - som odlades upp i början av 1930-talet. Bitar av mossåkrarna har bara varit upplöjda en enda gång (1932). Här återfinns en tämligen intressant flora med en blandning av växtsamhällena lågstarräng och högstarräng. På "åkern" finns öppna diken med jämna mellanrum.

Betesmarkerna vid Skramlan visar inga spår av gödsling däremot har det hårda fårbetet delvis gått illa åt floran och flera växter har sannolikt trängts tillbaka.

Hävden i hagarna sköts med hästar (2015) och är ganska svag. Skogspartier öster om gården betas också.

Bibehållande av värden: Skötsel som nu. Nötbete vore att föredra, speciellt om man kunde beta våtmarkerna.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 68, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Darrgräs, harstarr, prästkrage, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) jungfrulin, stagg och nattviol.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 180 Renemos betesmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Betesmarker som har god hävd hyser stora naturvärden. De grova ekarna i betet och lönnarna vid gården motiverar klassningen.

Beskrivning: Renemo ligger i skogsbygden mellan Visjön och Renemokärret. Byn brukas endast mycket marginellt med betesdjur. Vallarna hålls dock öppna. Vid den södra gården

finns ett bete söder om ladugården som till viss del består av småflikiga betade vallar, men mellan dessa finns en naturlig fin betesflora. Markerna hästbetas. Ett område har försumpats p.g.a. en nygrävd damm. I betet finns tre relativt grova ekar. Intill gårdsbebyggelsen finns också en handfull fina lönnar som är biologiskt värdefulla.

I norra Renemo by är betesmarkerna ohävdade sedan länge. Där skulle dock vissa marker kunna bli fina igen vid återupptagen betesdrift.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter, utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 65, klass 4.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking 2016.

Artlista: Sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), prästkrage, åkervädd, solvända, ormrot, svinrot, och jordtistel (*Cirsium acaule*, NT).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 181 Lilla Renemos hållmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby och Ödeshög

Naturvärdesbedömning: På Lilla Renemo gård finns två mindre skogsområden som är bergbundna. Det ena ligger i en sluttning och innehåller en hel del lind. Det andra är magrare och hyser klen, långsamvuxen ek. Båda är värdefulla biologiska miljöer.

Beskrivning: En kilometer nordost om Visjön ligger gården Lilla Renemo. I nordväst mot gränsen till Granliden ligger i en nord/väst sluttning ett område med lind en del är gamla och ihåliga. Yngre lind, senvuxen ek och asp finns också. Trolldruva växer också här.

I sydväst vid gränsen till Sjögetorp finns ett mindre bergsparti med senvuxen ek. Det har gallrats tall och gran och enstaka ek på lokalen. Det kan tyckas vara en fin naturvårdshuggning. Tyvärr har det planterats granplantor under ekarna.

Bibehållande av värden: Värdefullt vore om dessa områden kunde hållas fria från gran.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Område med naturvärde Nr. 0604 och 0606.

Peter Fredriksson fältbesök.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Lind, trolldruva, lungört, blåsippan, flenört, storyxne, asp, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 182 Storeryds grova ekar och ekskogar

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: De grova gamla träden är viktiga i landskapet och har högt bevarandevärde. Kring Storeryd finns ett antal ekar som är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Tillsammans med ekområden vid E4:an, söder om Stora Åby kyrka, vid Renemokärrets stränder och Prästabola är ekarna i Storeryd omistliga i framtiden. En av ekarna har fem hotklassade lavar på sig! Bl.a. gammelekslav (VU). Även omgivande skog bl.a. ekskogarna öster om Renemokärret har biologiska värden och innefattas av denna beskrivning.

Beskrivning: Nära vägen vid Renemokärrets dämme står både västerut och österut ett antal mycket imponerande ekar. Speciellt den eken som står i hagen mellan ullspinneriet och lilla stugan vid ån, har mycket stora naturvärden som märks speciellt genom lavfloran på barken. Eken är gammal och slitna men kämpar på och har fortfarande några gröna grenar i toppen. Norr om Storeryd, öster om vägen finns ytterligare några bjässar. Väster om den större vägen, norr om infarten mot Pelarebo, ytterligare en. I söder och inne i skogen mellan tilloppet till Renemokärret och själva kärret ytterligare några stora ekar. Den grövsta eken är 438 cm i omkrets och behöver frihuggas. På speciellt sista lokalen finns andra värden i ekområdena, bl.a. grova aspar. Ytterligare en liten ekkulle ligger i en granplantering utefter den lilla vägen som går åt sydöst från dämnet, ca 200 m sydöst om Knäpperyds gamla tomt. Gemensamt för dessa stora ekar är att de behöver ljus och utrymme för att inte förlora i biologiskt värde och vitalitet.

I nordost finns en sekundär lövnaturskog med inslag av de flesta lövträd, men mest ek. Lavfloran på ekarna är artrik och värdefull. Här finns bergväggar, block och död ved, gamla senvuxna ekar, grova aspar, gamla lindar m.m. Området har höga ornitologiska värden, en lundartad flora, mycket mossor och lavar. En urskogsartad karaktär har utvecklats bitvis. Dock är dessa ekar inte av samma grovlek som de tidigare nämnda. De blir dock en viktig del i den framtida ekmiljön runt Renemokärret. På senare år har ekarna här frihuggits på ett bra sett.

De nu nämnda ekarna står på stiftets mark och här har just stiftet ett mycket stort ansvar emedan den markägaren tidigare huggit väldigt mycket värdefull ek i Stora Åby socken.

Bibehållande av värden: De grova ekarna kring Storeryd som inte frihuggets ännu bör få detta gjort snarast. Ekområdena öster om Renemokärrets norra del måste skötas, som nu sker, på lång sikt för att få fram nya jätteekar.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0703. Objekt med naturvärde Nr. 0702, 0704, 0707, 0732.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Peter Fredrikssons fältbesök 3/4, 26/6 och 10/7-97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Lind, svart trolldruva, vårärt, vippärt, stinksyska, ormbär, lungört, getrams, vätteros, hässlebrodd, stenbräken, ormbär, svinrot, kärrfibbla, storyxne, blåsippa, fällmossa, platt fjädermossa, svavelticka.

Kattuggla, svarthätta, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), skogsduva, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT) m.m. Slät spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, mångtandad spolsnäcka, klubbspolsnäcka, grynsnäcka/slät skruvsnäcka.

Violettbrun skivlav (*Buellia violaceofusca*, NT)), grå skärelav, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), lönnlav, gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), gammelgranslav, kattfotslav, traslav, flarnlav, klotterlav, guldpuddrad spiklav, brun nållav, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), rostfläck.

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)
nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)
violettbrun skivlav (*Buellia violaceofusca*, NT)
hjalmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)
gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)
grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

Nr. 183 Renemokärret med omgivande skogsmark

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Renemokärret är en del av Disevidån i Stora Åbys skogsbygder.

Det har förr bl.a. använts till starrslätter. På 1970-talets mitt gjordes en dämmning i utloppet i norr för att förbättra andjakten. Då blev kärret rikt på öppna vattenytor och en del strandskog dog. Dammen rivdes 2014.

Utter har setts tidigare och bäver nyligen och tretåig hackspett finns i området. Dammrivning missgynnar bäver och utter.

Kring utloppet i norr finns värdefulla starmader, bergsbranter med gammal skog och grov ek. I öster finns ekskogar och grova andra lövträd. Även i barrskogarna i omgivningen finns grova ekar som minner om en öppnare hagmarksepok. Det är storleken, strandskogarnas kvalité och variationen i området som ger den höga klassningen.

Trots att området består av olika naturtyper har undantagsvis området betraktats som en helhet. Närheten till delvis liknande marker västerut i Visjön är mycket värdefullt.

Beskrivning: Objektsbeskrivning anser naturvärden 1998. Fyra kilometer söder om Stora Åby kyrka, uppströms Disevidån, ligger Renemokärret, ca tre kilometer långt och hundra meter brett. Kärret som ligger i riktning norr-söder har en utlöpare västerut mot Renemo by och en utlöpare österut till tillflödet där. Till kärret medräknas ytorna norr om dämnet och i denna beskrivning även intilliggande skogsmarker utom ekområden som redovisas för sig. (se Nr. 182).

Kärret karakteriseras av öppna vattenytor i norr och vassområden och högstarrområden vid stränderna och i söder. Utefter stränderna står en hel del döda sälgar och alar. Vass, vass-starr, sjöfräken, kärrsilja, kråklöver och sjöranunkel är de vanligaste växterna. I kärribotten finns torv.

Nära tillflödet i öster finns en grov strandskog mellan kärret och de gamla igenplanterade åkermarkerna vid Alboryds gamla tomt. Här växer många lövträdslag men mest grov asp. Här häckade mindre hackspett nyligen.

Fyrahundra meter uppströms detta tillflöde finns ett berg med äldre tallar och ekar samt en ganska brant västsluttning med asp och hassel och en del död ved. Bäckfåran är omgiven av en fin alskog och vegetationen är lundartad. Strömstare uppehåller sig i bäcken ibland på vintrarna. Även om berget ligger en bit från Renemokärret kan det sägas komplettera den fina helheten med ytterligare en biotop.

Norr om vägen som korsar kärret finns ett rikt starrområde där ån flyter fram på femtio meters bredd. Öster om ån finns först en beteshage med den värdefullaste eken och längre norrut på den östra sidan finns en brant med gammal grov barrskog. Denna skog är bra lämnad efter huggningar vintern 2015/16. Även väster om kärrets norra del finns fin gammal barrskog.

I sydvästra delen av kärret finns en liten otillgänglig fastmarksholme med rester av ängsmark som omges av en lövbård. Där ligger en gammal lada som minner om en slätterepok. I denna del av kärret har ett par tretåig hackspett setts sommaren -97. Spår efter dessa hackspettar har setts under slutet av åttiotalet och nittioalet. Norr om slätterholmen finns i skogskanten norr om kärret en grupp grova äldre aspar. Här finns gott om död ved och dessa träd är mycket viktiga för fåglarna i området. Numera omges dessa aspar nästan helt av hyggen.

Bibehållande av värden: I den storartade biologiska helhet som Renemokärret utgör vore önskvärt om de flesta av de ovannämnda markerna kunde lämnas för fri utveckling. Dock måste stor, grov, ek få en ljusröjning och en viss huggning av granskog och yngre lövträd vore önskvärt här och var. Huggning av vissa grankanter som vill krypa in i lövskogen vore också värdefullt.

Objektet har sådana kvalitéer att det borde utarbetas en egen skötselplan.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0708. Område ned naturvärden Nr. 0705, 0706, 0710.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Peter Fredrikssons fältbesök 24/3, 3/4, 22/4, 20/5, 26/6, 10/7 -97, maj-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större hackspett, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), tretåig hackspett (*Picooides tridactylus*, NT), stenknäck, skogsduva, kattuggla, tjäder, stenknäck, grönsångare, gransångare, trädgårdssångare, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), grå flugsnappare, svartvit flugsnappare, ormvråk, bivråk (*Pernis apivorus*, NT), duvhök (*Accipiter gentilis*, NT).

Häckande våtmarksfåglar: Sångsvan, knölsvan, gräsand, knipa, kricka, brun kärrhök, trana, vattenrall, canadagås, tofsvipa?, enkelbeckasin, grönbena, skogssnäppa, rörsångare, skägges? (*Panurus biarmicus*, NT), sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU).

Gästande våtmarksfåglar: Skäggdopping, gråhäger, bläsand, årta (*Anas querquedula*, VU), blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT), lärkfalk, fiskgjuse, småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU), gluttsnäppa, fisktärna, rördrom (*Botaurus stellaris*, NT), trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*, NT), blåhake m.m.

Aspfjäril, sorgmantel.

Slät-, klubb-, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka, allmän konsnäcka.

Svart trolldruva, vårärt, vippärt, stinksyska, ormbär, lungört, getrams, vätteros, hässlebrodd, stenbräken, ormbär, svinrot, kärrfibbla, storyxne, blåsippan, fällmossa, platt fjädermossa, svavelticka.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)
spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)
mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)
tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*, NT)
nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)
bivråk (*Pernis apivorus*, NT)
duvhök (*Accipiter gentilis*, NT)
skäggmes (*Panurus biarmicus*, NT)
sävspurv (*Emberiza schoenicus*, VU)
årta (*Anas querquedula*, VU)
blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT)
småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU)
rördrom (*Botaurus stellaris*, NT)
trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*, NT)

Nr. 184 Krokseyds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap i god hävd har stora naturvärden. Här har hävden förbättrats på senare år.

Beskrivning: Krokseyd ligger i norra delen av skogsbygden i Ödeshög. Omgivningarna är småkuperade och består till stor del av skogsmark, mestadels barrskog men också lövskogspartier finns.

Vid Krokseyd finns flera naturliga fodermarker i form av blandlövhagar och björkhagar. En del skogsmark (eg. igenvuxen hagmark) betas också.

Blandlövhagen norr om gårdsbebyggelsen hyser dungar med ek, oxel, björk, al och enstaka granar. Hassel, nypon- och enbuskar är spridda i hagen som är ganska flack och till stor del frisk och fuktig. En grävd damm finns här. Slätter- och betesgynnade växter som växer i hagen är till exempel jordtistel, stagg, ängsvädd och smörboll. Hagmarken har fått en allt bättre hävd på senare år.

Den andra blandlövhagen ligger vid infarten till Krokseyd från Stora Åby-vägen. Här växer ek och björk, en- och nyponbuskar samt enstaka apalar. Hagen är bitvis stenig och blockig. Både torra, friska och fuktiga partier finns. Det vanligaste växtsamhället är rödvenäng men här finns också bland annat en lågstarräng där blåtåtel, darrgräs, stagg, sommarfibbla, ormrot och ängsvädd är några av de slätter- och betesgynnade växter som förekommer.

En liten bit söderut intill Stora Åby-vägen ligger en björkhage. Björkarna växer mestadels i hagens södra del som för övrigt är öppen. Hagen sluttar svagt åt väster och i de övre delarna finns några berghällar. Bitvis är hagen stenig. Björkhagen är torr till frisk med växtsamhällena rödvenhed och rödvenäng. Av slätter- och betesgynnade växter finns bland annat darrgräs, stagg, rödkämpar och jungfrulin.

Även betesmarkerna väster om Stora Åby-vägen norr om Sågarestugan har fått en upprustning bl. a. med fina nya trägardesgårdar.

Betesmarkerna vid Krokseyd visar inga spår av kvävegödsling. En del av markerna har miljöstödd.

Bibehållande av värden: För att bibehålla området naturvärden krävs hävd genom bete eller slätter, utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 67, klass 3.

Artlista: Blåtåtel, darrgräs, stagg, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, ängsvädd, rödkämpar, jungfrulin, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT) och smörboll.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 185 Månsabola/Hällemons kärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Alkärren och andra våtmarker är stabila fuktiga miljöer där svårspidda arter fått en reträttplats. Dessa marker har inte utsatts för störning i samma omfattning som annan skogsmark då de oftast skonades från skogsbränder.

Beskrivning: I mellersta Stora Åby skogsmark ligger Månsabola ca två kilometer öster om Renemokärret. Månsabola är mest bekant för sitt fina odlingslandskap. I västra delen av markerna, norr om vägen, och ca 550 m västsydväst om husen genomströmmas ett alkärr av en mindre bäck. Kärrret är blött och alarna står på kraftiga socklar. Här finns gott om död ved. Västerut fortsätter samma våtmark in på Västra Tollstadsböndernas allmänning Hällemon. Även denna del av våtmarken är lika skyddsvärd men mer talldominerad.

Bibehållande av värden: Kärrret bör lämnas orört.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0723.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Blåmossa, tjäder?

Rödlistade arter: -

Nr. 186 Prästabolas ekar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova ekar är mycket viktiga för många djur- och växtarter. Från mellanbygden vid Stora Åby kyrka finns en del ek söderut via Storeröd och via skogarna mot Månsabola och till Prästabola. De riktigt gamla och ihåliga ekarna har tagit flera hundra år på sig att uppnå ansevärd storlek. För dessa bjässar gäller att varje enskild individ är mycket värdefull. Dessutom måste det finnas ek i landskapet som tillåts växa in och också bli "evighetsträd". Prästabolas ekar är några av de finaste i kommunen. Dessutom står dessa relativt ljust fortfarande. Brun nållav finns.

Beskrivning: I Stora Åbys skogsbygd ligger Prästabola några kilometer nordväst om Bonderydssjön. Runt gårdshuset ligger bredvid åkrarna i gamla betesmarker ett antal mycket värdefulla ekar. Några av dem är mycket ruttna och ihåliga, speciellt nära norr om husen. Dessutom finns, i nordost, vid gränsen till Pelarbo två mycket stora ekar. Den norra är 368 cm i omkrets och den södra är 336 cm i omkrets och båda är något ruttna ini.

Bibehållande av värden: Ekarna bör få stå ljust och öppet. Bra röjning har skett runt de flesta ekarna på senare år.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavininventering av ekarna i nordost (nr 1712).

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1712 och objekt med naturvärden Nr. 1711 och 0724.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gulpudrad spiklav, vitskivlav, sotlav, brun nållav, blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT) lind, fällmossa och ormbär.

Rödlistade arter:

blekticka (*Haploporus tuberculosus*, NT)

Nr. 187 Månsabola odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap i mycket bra hävd är ovanliga idag. Landskap där bondens och djurens månghundraåriga gärning kan avläsas är mycket värdefulla. Marker där alla de biologiska värdena finns kvar och hålls intakta är unika. Allt detta finns i Månsabola. Här finns betesmarker, slätterängar, skogsbeten och ett trädsikt med både grov ek och hamlade träd. Dessutom finns en lagom stor djurbesättning. Gården är ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Månsabola ligger i de norra delarna av Stora Åbys skogsbygd. Omgivningarna är småkuperade och mestadels barrskogsklädda. I öster finns dock ett odlingslandskap som tyvärr är under igenväxning. Kring gården utbreder sig ett mosaikartat, mycket variationsrikt och öppet kulturlandskap som är välhävdad.

De lieslagna öppna ängarna ligger strax norr om gårdsbebyggelsen på flack, frisk mark mellan åkern och skogen. Artrikedomen är stor med många typiska hävdindikatorer, såsom: darrgräs, rödklint, jungfru Marie nycklar, solvända, vildlin, grönvit nattviol, ormröt och ängsskära. Det vanligaste växtsamhället är örtrik friskäng men också svinrotäng finns. Vidare slås vägrenar, åkerrenar och utefter diken. En åker i skogen slås som slätteräng med sen maskinslätter. Även den åkern har en lika fin slättergynnad flora.

Den största öppna hagmarken ligger utmed den östra kanten av odlingslandskapet. Hagen är svagt kuperad med några hållmarker som går i dagen och en del steniga partier. I några områden både norr och söder om vägen, som skär genom hagen, växer tämligen kraftiga ekar. Mitt i den södra hagen står också några ståtliga gamla lindar som tidigare hamlat. De andra hamlade träden växer gårdsnära (ask och lönn) och ute i betena (lind).

Hagmarken är mycket variationsrik med allt från torra partier till fuktsänkor. En rad olika växtsamhällen förekommer i hagen, till exempel blåbär-lingon-rished på tuvor och dylikt, rödvenäng som är det vanligaste växtsamhället, örtrik friskäng i små partier och högörtäng i

några fuktsänkor. En lång rad slätter- och betesgynnade växter finns, bland annat slättergubbe, kattfot, stagg, jungfru Marie nycklar, jungfrulin, svinrot och ängsvädd. Utmed den västra kanten, i den södra hagen, finns en mycket fin slätterren mellan åkern och trädgårdsgården, som här omger den öppna hagmarken. På den smala slätterren breder svinroten ut sig likt en matta, vilket är typiskt för arten vid slätter.

En annan betesmark ligger rakt söder om gården. Här växer framför allt björk och ek samt en del en- och nyponbuskar. Floran är rik och bland annat har den numera sällsynta fältgentianan hittats här.

Ytterligare en öppen artrik beteshage ligger norr om vägen väster om gården.

Kring torpmiljöer med små åkrar som ligger en bit in i skogen betas också, likaså betas flera hektar skogsmark. I sydväst finns betade skogar som är typiska gammaldags skogsbeten och som huggs för att behålla skogsbeteskaraktären.

Vid Månsabola finns flera fornlämningar och kulturhistoriska lämningar både inom och i närheten av Natura 2000-området.

Odlingslandskapet kring Månsabola har hävdats under mycket lång tid, redan på en karta från år 1707 framgår att det fanns ängsmark i flera av ytorna som nu ingår i Naturaområdet.

Om man undantar ladugårdsnära ytor så är de naturliga fodermarkerna opåverkade av konstgödsel.

Inventeringar i markerna i Månsabola har gjorts vad avser lavar på hamlade träd och dagfjärilar.

Gården är visningsgård för studiet av biologisk mångfald.

Bibehållande av värden: För att betesmarkernas naturvärden ska bevaras behöver de vara väl avbetade årligen. Igenväxning behöver hållas efter kontinuerligt genom röjning. Buskar av olika slag får dock gärna sparas, så länge som de inte täcker stora ytor.

Skydd: Gården upptagen på nationell bevarandeplan för odlingslandskapet och utpekad som ett Natura 2000-område.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 75 klass 1.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 8.

Gynnemo, Svante. Dagfjärilsinventering i Holavedsbygden. 1996.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan Natura 2000-området SE0230200 Månsabola. 2015.

Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Darrgräs, rödklint, jungfru Marie nycklar, solvända, vildlin, grönvit nattviol, ormrot, svinrot, fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), slättergubbe (*Arnica montana*, VU), kattfot, stagg, jungfrulin, svinrot, låsbräken och ängsvädd.

Lav på träd: eklav, blanksvart spiklav (*Calicium denigratum*, NT), svart spiklav, kopparspik, grön spiklav och fjällig filtlav.

Fjärilar: 32 arter bl.a. allmän metallvingesvärmare (*Adscita stictica*, NT), bredbrämad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT)), hagtornsfjäril, slättergräsfjäril, pärlgräsfjäril, brunfläckig pärlemorfjäril, silverstreckad pärlemorfjäril, stor pärlemorfjäril, skogsgräsfjäril, eksnabbvinge och större snabelsvärmare.

Rödlistade arter:

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

blanksvart spiklav (*Calicium denigratum*, NT)

allmän metallvingesvärmare (*Adscita statices*, NT)

bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT)

Nr. 188 Bonderyd-Bro odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I Bro och Bonderyd finns ett stort sammanhängande varierande odlingslandskap med fin flora. De stora arealerna och förekomsten av bl.a. en björkallé föranleder den höga klassningen. Bonderyd är ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Bonderyd och Bro ligger nära Bonderydssjöns västra strand i Stora Åbys skogsbygd. Här utbreder sig ett småkuperat och omväxlande odlingslandskap med åkrar, betesmarker och skogsdungar. I söder fortsätter det mångformiga kulturlandskapet in på Stenkilsbys ägor. Vid Bonderyd finns flera naturliga fodermarker i form av flera öppna hagmarker och björkhagar. I de öppna hagmarkerna står på flera håll relativt kraftiga, bredkroniga ekar. Slätter- och betesgynnade växter som finns i hagarna är till exempel darrgräs, solvända, stagg, ormrot, ängsskallra, sommarfibbla, svinrot och ängsvädd. Söder om gården mellan en åker och en väg sköttes ett område länge som slätteräng. Detta parti är extra artrikt och värdefullt. Här finns svinrotäng och också darrgräs, harstarr, stagg, ängsvädd och smörboll. Vidare finns på gården en av Ödeshögs få björkalléer.

Kring bebyggelsen i Bro, som består av flera åtskilda gårdar, utbreder sig också ett mångformigt och vidsträckt odlingslandskap. Markerna är småkuperade och avbryts här och var av trädjungar och skogspartier. Åkermarken ligger till stor del nära gårdarna, medan betesmarkerna ligger längre bort mot kanterna av ägor. Ofta ligger betesmarkerna omgivna av skogsmark.

De naturliga fodermarkerna är vidsträckta vid Bro och utgörs mestadels av öppna hagmarker. De mest värdefulla fodermarkerna ligger i de norra delarna av objektet (norr om vägen mot Sjögård). De ligger nära Månsabolas marker. Längst i norr ligger en stor, öppen hagmark.

Flera hållmarker som sträcker sig i nord-sydlig riktning finns i hagen. Betesmarken sluttar svagt. I de övre partierna är det ganska torrt med dominans av växtsamhället rödvenhed. Längre ned växer rödvenäng och skogsnävaäng. Kattfot, slättergubbe, jungfru Marie nycklar, stagg, ormrot, ängsvädd är några exempel på slätter- och betesgynnade växter i den artrika hagmarken. Här finns på ett berg en värdefull grupp med gamla men ej så grova ekar. I flera av markerna pågår en röjning, ringbarkning av asp och förbättrad hävd.

På ett par platser ligger gamla mossodlingar som inte varit upplöjda på lång tid. Dels norr om den västra gården och dels sydväst om densamma. Här växer bland annat mycket gökblomster, ängsfryle, nejlikrot, gåsört, harstarr, näbbstarr, hundstarr, blåsstarr m fl. Troligen har man tagit hö med sen slätter på dessa mossodlingar relativt nyligen. Önskvärt vore om det bruket kunde återupptas. Både löv- och barrskogsområden betas på flera ställen i Bonderyd och Bro.

Torpet Berget inne på Sjögårds mark betas inte längre men slås 2015 och är en liten fin trädmiljö.

Bibehållande av värden: För att betesmarkernas naturvärden ska bevaras behöver de vara väl hävdade årligen så att ingen skadlig förnaansamling bildas. Igenväxning behöver hållas efter kontinuerligt genom röjning.

Skydd: Odlingslandskapet i Bonderyd ingår i Natura 2000-nätverk. Markerna har ett visst skydd mot skadlig markanvändning genom lagstiftning. Delvis är markerna i Bro med i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: T.ex. fjärilsinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 69 (klass II), 71 (klass II) och 74 (klass I).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0722.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Bonderyd Natura 2000-område. 2006.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Göksblomster, ängsfryle, nejlikrot, gåsört, knagglestarr, slankstarr, harstarr, näbbstarr, hundstarr, blåsstarr, kattfot, slättegubbe (*Arnica montana*, VU), jungfru Marie nycklar, stagg, ormrot, vanlig och grönvit nattviol, ängsvädd, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, ängsskallra, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot och fällmossa.

Rödlistade arter:

slättegubbe (*Arnica montana*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 189 Bonderydssjön

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Trehörna

Naturvärdesbedömning: Relativt grunda och näringsrika sjöar är viktiga för många fågelarter. Variationen av marker kring sjön och fenomenet flytöar förstärker klassningen.

Beskrivning: Bonderydssjön (inklusive norra delen kallad Dalasjön) ligger i skogsbygden mellan Stora Åby och Trehörna socknar. Det är en av de större sjöarna i skogsbygden i kommunen och bitvis är den relativt grund. I väster och söder finns ett odlingslandskap medan resten av sjön omges av skogsmarker. Sjön lär ha sänkts hela 1.60 m på 1500-talet. En dämning är gjord 1990 då sjön höjdes knappt en meter. Dämnet ligger i utloppet vid Sjögård. Sjön har höga kvävehalter under sommartid men har, delvis på grund av vattenhöjningen, inte så stora vassområden vid stränderna. Vissa lite udda fågelarter förekommer såsom storlom, sångsvan och bläsand. Sjön är en viktig rastlokal vår och höst.

Under varma somrar med höga vattentemperaturer uppkommer ibland fenomenet med uppflytande öar. Av sumpgaser lyfts hela bottenytan upp till ytan. Öarna sitter ihop med rotsystem från gamla skogar. Detta sker i den sydöstra delen av sjön.

Vintern -98/99 sågs bäverspår vid sjön.

Bibehållande av värden: Man bör arbeta på att få ner kvävehalterna från intilliggande marker.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Inventering av vattenmiljöernas fauna och flora bör ske.

Referenser: Gezelius, Lars. Vattenkvalitet i sjöar och vattendrag i Ödeshögs Kommun. 1993. Samtal med ornitologer och markägare.

Artlista: Bäver, Lom, bläsand, sångsvan, fiskgjuse, Salskrak (rastande vår och höst), Gädda, abborre, sutare, lake (*Lota lota*, NT), mört, sarv och siklöja (höstlekande, kallad stenlöja).

Rödlistade arter:

lake (*Lota lota*, NT)

Nr. 190 Rambergstorps udde

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På en udde ut i Bonderydssjön finns en del grova gamla tallar. För att få lämpliga botallar till rovfågel bör några sådana lämnas här.

Beskrivning: Mittemot Sjögård på den ödsligare sidan av Bonderydssjön finns möjligheterna att lämna grov sjönära tall för rovfåglarnas framtida häckningsbehov. 2015 är skogen tydligt tvåskiktad med dels det grövre skiktet med gamla tallar och dels ett yngre självföryngrat skikt av yngre tall gran och björk (ca 7 m högt).

Bibehållande av värden: Ett skonsamt skogsbruk kan bedrivas. Man bör lämna ett stort antal "evighetstallar"

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, kärlväxter, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Skydd: Inget skydd.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0728.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall, gran, björk, fiskgjuse.

Rödlistade arter: -

Nr. 191 Sjögårds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På Sjögård har hävden förbättrats de senare åren. Det omväxlande odlingslandskapet har öppnats upp. De största värdena finns i de grova gamla hamlade lindarna planterade 1657. Betade insjöstränder utanför Tåkern är i kommunen sällsynta. Här betas en strandsträcka på några hundra meter. Hasselsnok finns.

Beskrivning: Sjögård ligger i nordvästra delen av Bonderydssjön vid sjöns utlopp. Till basbehovet till humleodlingen planterades för snart 350 år sedan minst 7 lindar i kanten på berghällar. Gården var officersboställe och hade skyldighet att leverera humle till staten. Lindarna har sedan blivit kvar och hamlats i flera hundra år. Dock ej i sen tid. De mäktiga

träden är nu ruttna och ihåliga och riskerar att brytas sönder så småningom. Träden hyser en värdefull lavflora och en stor biologisk vikt i övrigt. Nyhamling av unga lindar och askar har påbörjats i ganska stor skala.

Enbart dessa träd motiverar den höga klassningen, men dessutom har en slätteräng nyligen upptagits av nuvarande markägare. Sannolikt är ytan slagen som slätteräng tidigare men med ett uppehåll som bete. Floran i de övriga betesmarkerna blir långsamt finare allteftersom betet öppnas upp. Här finns också en värdefull ek- och lindhage som alltså betas ända till sjöstranden.

Nära en gammal fuktig före detta slätteräng vid sjön finns gott om slätterblomma.

På senare år har flera hasselsnokar iakttagits bl.a. med ungar.

Bibehållande av värden: Viktigt är att betet får fortsätta i hagarna som bör öppnas alltmer i långsam takt. Hamlingen av s.k. påläggskalvar som skett är mycket viktig. Om de stora hamlade träden börjar "tyna bort" bör de återhamlas, vilket brukar gå bra på lind samtidigt som det medför en vitalisering och en förlängning av trädets liv.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter. Dock påverkas inte jord och skogsbruket.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Fjärils- och annan insektsinventering.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0719, 0720, 0721.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 73.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 9.

Christer Wikings fältbesök juli-98

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Fällmossa, guldlocks-mossa, grå vårtlav, eklav, kopparspik, grön spiklav, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), fjällig filtlav, allévägglav.

På ängen: Ängsskallra, liten och stor blåklocka, axveronika, gulmåra, femfingerört, vitmåra, röllika, rödklöver, skogsklöver, brudbröd, tjärblomster, jungfrulin, fyrkantig johannesört, gråfibbla, ärenpris, ängskovall, solvända, sparvvicker, smällglim, backnejlika, prästkrage, backsippa, åkervädd, gulvial, brunört och häckvicker.

Rödlistade arter:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 192 Rambergstorps bergsbrant

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Bergsbranter är ofta orörda av skogsbruk på grund av sin otillgänglighet. Den här sydvästvända branten har ett varmt klimat. Här är storblockigt, gott om död ved och det finns en fin mossflora.

Beskrivning: Vid Bonderydssjöns norra spets ligger Rambergstorp. Söder om husen nära vattnet ligger en bergsbrant ca 1 hektar stor. I branten växer en lövskog som inte rörts på länge. Grova höga aspar dominerar men det finns också en mycket stor ek. Skogen innehåller mycket död ved. Bävern har på senare år också fällt en del grov asp. Ovanför branten ligger en fin hållmarkstallskog med gamla träd. Trots att den är en annorlunda biotop får den ingå i detta objekt.

På andra sidan husen norr om åkern ganska grova biologiskt värdefulla gamla aspar ekar och lind. Även här har bävern tillfört död aspved.

Bibehållande av värden: Branten och hållmarkstallskogen måste undantas från skogsbruk.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0726, objekt med naturvärden Nr. 0727, 0725.

Peter Fredrikssons fältbesök 3/6-97

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Lind, ormbär, svart trolldruva, underviol, svinrot, vintergröna, svartbräken, guldlockmossa, fällmossa, och platt fjädermossa. Större korsnäbb, grönsångare, stjärtmes (häckning). Bäver.

Rödlistade arter: -

Nr. 193 Håletorps lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi 194

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Berg och lodytor är ofta otillgängliga miljöer. Här finns de delvis gårdsnära och vissa träd bär spår av hamling. Dessa marker är näringsrika och bevuxna med ädla lövträd och asp. Här finns gott om död ved.

Beskrivning: Vid huset Håletorp, en kilometer norr om Bonderydssjöns norra spets, finns dels öster om ladugården och dels öster om alldeles intill huset, två berg med ädla lövträd. Här finns mest ask, varav några förr hamlades, alm och lind. Den döda veden har fått ligga kvar och nu är området trots sin litenhet mycket värdefullt. Här finns både syd, öst och nordvända lodytor.

Fyrahundra meter västsydväst ligger ytterligare en fin bergsrygg som är finast åt norr och väster, med mycket hålträd av asp. Tyvärr har den västra delen gallrats och nedanför nydikats. Sydväst om denna lokal finns ytterligare en bergsrygg med senvuxen ek och tall. Höjden är intakt men runtom har det gallrats även här.

Gemensamt för dessa områden är den lundartade, rika floran och den rika snäckfaunan. Det finns också en hel del död ved.

Gården är numera obrukad sånär som på vallar som slås.

Bibehållande av värden: Bergen och branterna bör undantas från andra åtgärder än att hugga bort gran. Betet av markerna är positivt.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0731 och objekt med naturvärden Nr. 0730. Ett nytt område sydväst om 0730.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Lind, fällmossa, gaffelbräken, kärrfibbla, svart trolldruva, blåsippa, större hackspett, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), göktyta, disksnäcka, linssnäcka, klubb-, mångtandad-, tätstrimmig- och slät spolsnäcka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 194 Rambergstorps lövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Inne i barrskogarna ligger här en gammal torpmiljö som en lövskogssoas. Här bör den gamla kulturhistorien och en rikare lövskogsmiljö få styra framtidens skogsbruk.

Beskrivning: Mellan Bonderydssjön och Gransjön ca fem hundra meter nordväst om den sistnämnda ligger denna lövskogsmiljö runt det gamla torpet Drabo. En del ädla lövträd finns också. Speciellt senvuxna lönnar i den norra delen är intressanta. Runt hela miljön är nu skogen huggen men objektet är lämnat på ett bra sätt. Ask, grov asp, lönn, björk, ek och oxel bildar trädskikt och hassel är vanligt buskskikt. Rester från torpet och stenmurar och torpväxter minner om en kort historisk epok.

Söder om området har grov asp också sparats liksom en liten blöt sumpskog söder om vägen.

Bibehållande av värden: Gynna lövskogen på barrträdens bekostnad. Här har man tagit hänsyn till lövskogen på ett utmärkt sätt vid avverkningen. Smågranar växer in i lövskogen och borde huggas bort manuellt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0819.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Ormbär, fällmossa, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT).

Rödlistade arter:

gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 195 Dalens odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap i allt bättre hävd har stora naturvärden.

Beskrivning: Dalen ligger i Stora Åby nordöstra skogsbygd där de flesta smågårdarna har lagts ned de senaste trettio åren. Markerna kring Dalen har dock restaurerats och haft betesdjur de senaste åren. Ett antal hagmarker runt bebyggelsen blandas med relativt små

åkrar. I sydvästra hagen betas även skogspartier. Bra att den fällda eken där lämnats i hagen. Hagarna är typiska för bygden men viss konstgödselpåverkan finns på några ställen. Den finaste floran finns i den norra hagen.

Bibehållande av värden: Något ökat betetryck. Fortsatta slyröjningar.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 77, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 196 Höghults jättegryta

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: G

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Kommunens enda kända jättegryta som därför är viktig att bevara.

Beskrivning: På en berghäll ca 300 m väster om Höghults gård finns en mindre jättegryta som inlandsisens vattenrörelser svarvat ut. Den är 35 cm djup och ca 30 cm i diameter.

Bibehållande av värden: Området får inte växa igen, bebyggas eller sprängas.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 21 klass III. SGU. Berggrundskartan Serie Ba Nr. 39 och Af Nr. 134. Sveriges geologiska undersökning.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 197 Rävskinnshults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: De sista resterna av beteslandskapet i norra St. Åbys socken är viktiga biologiska miljöer.

Beskrivning: Tre kilometer söder om övergångsbygden ligger Rävskinnshult. Här betas några små ytor med rik flora fortfarande med nötdjur. Här finns också fina stenmurar och yngre hamlade träd.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om bete fortsätter. Hästar finns i närheten och borde användas i betesmark i stället för på svarttrampade åkrar.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 78, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98

Artlista: Ormrot, jungfrulin, prästkrage, stor blåklocka, stagg, kattfot, solvända, brudbröd och backnejlika.

Rödlistade arter: -

Nr. 198 Laxhemmets ekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Gamla ekar har stora naturvärden. Här växer på ett berg en grov och flera klenare ekar.

Beskrivning: hemmet ligger i Stora Åbys skogsbygd ca tre kilometer söder om övergångsbygden. Alldeles norr om Laxhemmets bebyggelse finns ett berg med ekar. Skötseln är idag perfekt. De ser friska ut. De är biologiskt rika idag och kommer med tiden att bli ännu mera värdefulla.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att ekarna får stå ljust och öppet.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1723

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 199 Järnstads sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Utefter två tillflöden till Disevidån ligger ett tiotal likartade våtmarker, kärr och små skogsmarker intill. De innehåller mest al men även äldre tall, gran, björk och i något av fallen ädla lövträd. Dessa marker är biologiskt viktiga som bl.a. spridningskorridorer i marker präglade av hårt drivet skogsbruk. Värdefulla områden för tjäder. Klassningen är mycket tveksam efter stora försämringar i kärren ca 2005. Några områden är dock helt intakta.

Beskrivning: Utefter två våtmarksstråk från dels Järperyd och dels Prästabola ligger, på Järnstads mark, en hel serie våta områden med höga naturvärden. Här finns kärr med äldre gran, mosse med äldre tall, lövsumpskogar, blandsumpskogar, kalkkällor och alkärr. De ligger spridda utefter ett område av ca fyra kilometers längd i Järnstads vidsträckt skogsmark. Tyvärr har vissa kärr avverkats och andra gallrats eller plockhuggits. Hyggen runt kärren torkar också ut och försämrar de biologiska värdena.

Bibehållande av värden: De kvarvarande områdena bör lämnas för fri utveckling.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1709, 1710, 1713, 1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1721 och 1726.

Peter Fredrikssons fältbesök 15/4-97.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: (från 90-talet) Tjäder, större hackspett. Tibast, ormbär, kärrfibbla, missne, svart trolldruva, stubbspretmossa, fällmossa, blåmossa, långflikmossa, grynig blåslav, gammelgranslav och rödgul trumpetsvamp.

Rödlistade arter: -

Nr. 200 Skräddaretorpet

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I ett vidsträckt barrskogslandskap är de gamla torpmiljöerna ofta små oaser med äldre och grövre lövskog som är biologiskt rik. Området har huvudsakligen kulturhistoriska värden.

Beskrivning: Drygt 1,5 km söder om Järnstad ligger resterna efter Skräddaretorpet. Det var i bruk till 1920-talet men erbjuder fortfarande en fin glänta i skogen. Nu har en ny skogsbilväg dragits fram från sydväst. Här syns tydligt husgrunder, syrénberså, åkerytor, odlingsrösen, vidkroniga granar och grövre lövträd. Det är framför allt gamla björkar, aspar och askar. Allt är välhängt med långa skägglavar. Området har förblivit förvånansvärt öppet det är endast en del nu medelålders barrträd som vuxit in. Ett stort hygge med planterad gran har skapats söder om området.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan torpmiljön hållas öppen genom att inträngande barrträd avverkas. Gynna förekomsten av död ved.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Per-Arne Lundgrens lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, gran, björk, asp, ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 201 Hällemons barrnaturskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Små områden, jämt utspridda, med äldre barrskog som är relativt orörda, är en förutsättning för att man i framtiden ska kunna upprätthålla biologisk mångfald i skogslandskapet. Detta lilla område är rikt på död ved vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Inne i Stora Åbys sockens marker finns dels en skogsallmänning som ägs av Hedabönderna och dels en skogsallmänning som ägs av Västra Tollstadsbönderna. Dessa områden kallas för Hällemön. De har hittills skötts med ett försiktigt skogsbruk och här har varit en utpost för bl.a. tjäder, som är beroende av vuxna barrskogar blandat med fuktigare sumpskogar och myrar. I ett litet område i nordväst på gränsen till grannfastigheten Åby, ca 600 m ostnordost om husen i Krockeryd finns mycket rikligt av lavar på de gamla träden. Detta signalerar att det kan finnas stora naturvärden idag och att de blir ännu större i framtiden om området lämnas i fred.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1737.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gammelgranslav, knärot.

Rödlistade arter: -

Nr. 202 "Gluffera" blockskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: "Gluffera" är en några hundra kvadratmeter stor samling med stora block. Området har varit avvikande, omtalat och orört. Grottgångar finns och gott om korallav.

Beskrivning: Ca 300 m öster om Krockeryds norra betesmarker ligger, nu nästan omgärdat av hyggen, en blocksamling som inlandsisen lämnat efter sig. Ibland blocken växer gamla träd som fått stå ifred länge. Här finns en värdefull lavflora.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om större kantzon kunde lämnas vid huggningar nära "Gluffera". Blockområdet lämnas för fri utveckling.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1707

Artlista: Grynig blåslav, korallav.

Rödlistade arter: -

Nr. 203 Åbys lövsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Bördiga sumpskogar med mycket död ved är viktiga miljöer för svårspidda arter. Objektet är starkt dikat vilket sänker värdet. Dock verkar värdena bestå ganska bra ändå de senaste åren.

Beskrivning: På Åbys marker ca 600 m norr om Krockeryd finns en lövsumpskog med högvuxen al, björk, tall och gran. Träden står på tydliga socklar. Här finns rikligt med död ved

i form av lågor och högstubbar. På dessa växer gott om tickor. Skogen växer på torvmark täkt av gräs och hallon. Underväxt av bl.a. hassel, ek, lönn och ask.

Omgivande skog är avverkad och mycket stora diken är upptagna på hygget och runt sumpskogen utom i väster.

Bibehållande av värden: För att rädda nyckelbiotopen måste nyupptagna diken läggas igen.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: - artinventering behövs, speciellt vedsvampar.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1701

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Grynig blåslav, blåmossa och långfliksmossa, al, björk, tall, gran.

Rödlistade arter: -

Nr. 204 Åby storekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora Åby förlorade det mesta av sin grova, värdefulla ek när Linköpings stift högg bort stora volymer på 1970-talets början. Några grova ekar, om än långt ifrån varandra, finns kvar och dessa måste räddas för framtiden. Varje enskild individ av grova, gamla ekar har på grund av sin artrikedom stort bevarandevärde. Brun nållav, gul dropplav och andra hotade lavar finns på ekarna.

Beskrivning: Dels söder om Jutegårdskvarn utefter västra sidan av Disevidån och dels tre hundra meter öster om Sandstugan finns, i mer eller mindre igenvuxna marker, flera stycken jätteeakar. Här har man förtjänstfullt gallrat bort tallar. I norra delen står ekarna nu i en granplantering. Vid Jutegårdskvarn står den fina eken i en liten hästhage tillsammans med klenare individer vid berghällar. Platserna ligger inom de närmaste två kilometerna sydväst och söder om Stora Åby kyrka. Väster om Disevidån står ekarna i en granplantering och den sydligaste av dessa ekar är döende. De flesta av dessa ekar är mer än en meter i diameter och har förlorat sitt virkesvärde. Som trädindivider, med stora biologiska värden, har de kvar många hundra år av liv om de får tillräckligt med ljus och utrymme. Träden utgör en värdefull spridningsbrygga mellan ekarna söder om E4:an och ekarna i Storeryd.

Bibehållande av värden: Dessa ekar måste få ljus. Det måste röjas runt ekarna.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1706 (omkrets 390 cm-98 och 412 cm år 2016), objekt med naturvärden Nr. 1703. (två ekar, den västra 410 cm och den östra 460 cm omkrets).

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Christer Wikings fältbesök jan-99.

Väster om Disevidån fältbesökt 2015 av Ingrid Bergengren.

Fältbesök i södra och norra området av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Brun nållav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT), violettbrun skivlav (*Buellia violaceofusca*, NT), hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), grå vårtlav, snöbollslav, lönnlav och fällmossa, ek.

Norra delen (2015): svinrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ängsvädd, smörboll.

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT)
violettbrun skivlav (*Buellia violaceofusca*, NT)
hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)
sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 205 Nykvarns bäckfåra

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Nedströms en kvarn och nedanför ett mindre berg finns en rik, bördig och fuktig miljö. Här finns mycket gott om t.ex. tibast.

Beskrivning: Vid Disevidån ligger Nykvarn mellan Krokseryd och Karlslund. Nedanför dammen och husen är växtligheten frodig. Här finns en lövskog med mycket örter.

Trädskiktet består av grov al, asp, alm, gran, ek, lönn och hägg.

Bibehållande av värden: Området från kvarnen och hundra meter nedströms bör lämnas utan skogsbruk.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras. Eventuell bottenfauna undersökning.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1702.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tibast, olvon, hampflockel, svart trolldruva, fällmossa, al, asp, alm (*Ulmus glabra*, CR), gran, ek, lönn och hägg.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 206 Karlslunds betesmark

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: En betesmark med en del ek och björk delas här dels av Disevidån och dels av vägen mellan Stora Åby kyrka och Boet. Hagen är stor, åns lopp är bitvis strömmande, floran är rik och de grova ekarna är värdefulla.

Beskrivning: Två kilometer söder om Stora Åby kyrka ligger en betesmark på båda sidor om vägen. Övergångsbygden breddar sig i en kil söderut i ett odlingslandskap med åkrar, beten och ekmarker. Hävden i betet är idag bitvis svag med igenväxning som följd. Här finns dock typiska betesgynnade växter såsom kattfot, slättegube, darrgräs, knägräs, stagg, svinrot och ängsvädd. Intill ån och i andra fuktigare partier växer t.ex. blåsstarr, lundstarr, ängsull och smörbollar. Ån har här en större bredd och snabbare ström över sandbotten genom hagen. På båda sidorna finns värdefullt trädsikt av ek.

Den västra blandlövhagen väster om ån har öppnats och röjts kraftigt de senaste åren. Tyvärr har ett stort aspslyproblem uppkommit. Områdena väster om ån är obetade men har finast flora. De består av enbuskmarker med slättegubbe, solvända, kattfot och brudbröd.

Bibehållande av värden: För att bibehålla värdena behöver markerna betas hårdare än vad som sker idag. Här finns två markägare som kanske kan samarbeta för att hålla markerna öppna. Även en bro över ån för djuren kanske vore en lösning. Vidare bör inga dikningar i betet göras och några av de grövsta ekarna bör lämnas som "evighetsträd".

Skydd: Inget skydd. Samrådsplikt med SVS gäller vid avverkning av ek i objekt med naturvärde.

Ytterligare kunskap: Området är en fin sträcka av Disevidån där en bottenfaunaundersökning kunde vara på sin plats.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 66 (klass III).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 1704, 1705.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Ingrid Bergengren fältbesök 2015.

Artlista: Kattfot, slättegubbe (*Arnica montana*, VU), darrgräs, brudborste, tvåblad, knägräs, stagg, svinrot, ängsvädd, ängskallra, jungfrulin, blåsstarr, lundstarr, slankstarr, ängsull, smörbollor, rödklint och jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT).

Rödlistade arter:

slättegubbe (*Arnica montana*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 207 Åbys berg

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små grunda avvikande marker i produktionsskogen bör kunna undantas från skogsbruk. Här är ett antal små berg som hyser gamla träd som bör lämnas för att få än större värde framöver.

Beskrivning: Ca 400 m öster om Åbygatan ligger nordost om en våtmark några små berg där det växer gamla tallar, ekar och ett fåtal aspar och björkar. Riktigt gamla träd är en bristvara i dagens skogsmark, därför bör dessa träd kunna få bli kvar. Runtom växer medelålders planterad gran.

Bibehållande av värden: Den lilla bergsmiljön bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: Inget skydd

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1708. Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, asp, tall, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 208 Åbys betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora betesmarker innehåller stora biologiska värden. I Ödeshögs övergångsbygd har dessa marker stor betydelse för bl.a. landskapsbilden.

Beskrivning: En dryg kilometer norr och en halv kilometer sydost om Stora Åby kyrka ligger två relativt stora betesmarker. Den södra som är finast har kapats i norra delen av det nya motorvägsbygget.

Den norra hagmarken utgörs av en ekhage där träden står här och var i mindre dungar eller ensamma. En del ekar är grova och har viss intressant lavflora. Relativt stora delar av hagmarken är helt öppen. Buskar av nypon, hagtorn, apel och brakved växer spridda i nästan hela hagen. Hagmarken är variationsrik med alltifrån torra till fuktiga partier. Mest utbredd torde friskängsvegetationen vara. Skogsnävaäng och en genom gödsling trivialiserad friskäng dominerar dessa marker. Örtrik torräng och högörtäng är andra växtsamhällen som förekommer i hagen. I den västra delen av den hävdade hagmarken ligger flera låga hållmarker. Det är också i denna kant de flesta tämligen kraftiga ekarna står. Ekhagen har hävdats under lång tid om detta vittnar bland annat följande slåtter- och betesgynnade växter: darrgräs, rödklint, jordtistel, backnejlika, rödkämpe och smörboll.

De mellersta delarna av hagen har tidigare varit uppodlade. Cirka hälften av hagmarken är påverkad av kvävegödsling med artutarmning som följd.

Att markerna ligger i en gammal historisk bygd visas av flera fornlämningar i denna hagen.

Den södra hagmarken utgörs av en vidsträckt blandlövhage där ek och björk dominerar.

Hagen är tämligen tät och i buskskiktet finner man hassel-, en- och nyponbuskar. Vissa partier håller på att växa igen med asp- och björksly samt nyponbuskar. På många håll i hagen finns det stora mjukt skulpterade hållmarker vilket är typiskt för övergångsbygden. Delar av hagen är stenig.

I fråga om fuktighet är hagen variationsrik med allt från de torra hållmarkerna till fuktiga sänkor här och var.

Flera olika växtsamhällen finns till exempel rödvenäng, fårsvingelvarianten av rödvenhed och högörtäng. Hagmarken har nyttjats under lång tid vilket bland annat följande slåtter- och betesgynnade växter vittnar om: slåttergubbe, darrgräs, solvända, revfibbla, stagg, svinrot och ängsvädd. Den rikaste floran växer i de öppnare gläntorna som finns här och var i hagmarken. Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras i betesmarken.

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter med tillräckligt betestryck.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 40 och 43, klass 3 resp. 2.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998 (besök endast i norr).

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: nypon, hagtorn, apel och brakved, ek, asp, björk, slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), darrgräs, solvända, revfibbla, stagg, svinrot, ängsvädd, rödklint, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), backnejlika, rödkämpe, gökblomster, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), jungfrulin, stagg, ängsskallra, smörboll, stor och liten blåklocka. På ekar: sotlav, kyrkogårdslav, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), thelomma och fällmossa.

Rödlistade arter:

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)
hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 209 Disevidån

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G K

Socken: Stora Åby, Ödeshög, Heda, Svanshals

Naturvärdesbedömning: Vattendrag är med sina trädbevuxna stränder och strömmande vatten ett viktigt biologiskt inslag i ett relativt monotont slättlandskap.

Beskrivning: Disevidån är ett av kommunens största rinnande vatten. Ån avvattnar skogsbygden i många kilometer via bl.a. Bonderydssjön och Renemokärret. Från Åby västergård rinner ån genom ett slättlandskap ut i Tåkern. Fram till Gottorp rinner den i ett naturligt lopp och därefter i grävda diken (alt. kanaler) ned till sjön. Ån har bitvis en naturligt bred skyddszon med trädridåer dominerade av klibbal. Andra trädslag är gråal, knäckepil, asp, lönn och ask. Vid Häggestad och Karlsfors rinner ån genom en isälvsavlagring med västerut relativt branta stränder (se beskrivning Nr. 210). Gamla kvarnmiljöer ger strömmande vatten som håller sig vinteröppna och i övrigt rinner ån i ett meandrande lopp. Ett fåtal betesmarker är i bruk utefter ån och enstaka större våtmarker omger ån (se beskrivning Nr. 422).

Disevidån är ett av kommunens mest näringsrika vattendrag med höga fosfor och kvävehalter vid mynningen vid Tåkern.

Bibehållande av värden: Åns slingrande lopp måste bibehållas. Vidare är det viktigt att strandskogen huggs mycket försiktigt och att de höga halterna av närsalter kan minskas.

Skydd: Inget skydd. Objektet innehåller många nyckelbiotoper (mer information på Skogsstyrelsens webbplats)

Ytterligare kunskap: Inventeringar både i vattenmiljön och på stränderna bör göras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Inventering av bäckar i jordbrukslandskapet. Rapport 1995:12, klass 1.

Gezelius, Lars. Vattenkvalitet i sjöar och vattendrag i Ödeshögs Kommun. 1993.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977, klass 3.

Fältbesök av (Länsstyrelsen, limniska nyckelbiotoper) Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: klibbal, gråal, knäckepil, asp, lönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 210 Disevidåns strandområden

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Ödeshög, Heda.

Naturvärdesbedömning: Genom övergångsbygden rinner Disevidån med ett naturligt lopp. Där åkermarkerna inte når ända fram till ån finns några skyddade fuktiga och värdefulla miljöer. Här finns alskog, förnygringsmarker med värdefulla överståndare och skogsbeten nära ån. Ovanligt med gråal i våra trakter höjer värdet.

Beskrivning: Vid Disevidån väster om Karlsfors finns en liten skog med äldre al. Norr om den finns i en igenvuxen sluttning med grövre värdefulla äldre lövträd. Här finns också äldre hassel, rönn, gråal, ek, lönn, alm, fågelbär, björk, oxel, asp, och gran. Några av de grövsta träden har frihuggits. Bitvis finns en rik lundflora.

Längst i norr ligger ett skogsbete intill ån. Det är bitvis fuktigt och lövskogsbevuxet med gråal, klibbal, björk, rönn, ek och asp. Betet har inte haft djur på senaste år, men är värdefullt på grund av sin ovanlighet.

Det finns gott om död ved i de olika markerna. Svampfloran på den döda veden ser intressant ut.

Bibehållande av värden: Skogsbetet bör åter få betesdjur med i övrigt kan gärna markerna lämnas för fri utveckling.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Eventuell bottenfaunaundersökning.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1730, 1731, 1732.

Peter Fredrikssons fältbesök 23/4, 13/8 -97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: hassel, rönn, gråal, ek, björk, oxel, asp, och gran, storräms, svart trolldruva, stinksyska, ormbär, skogssallat, strätta, kärrfibbla, besksöta, strandklo.

Törnskata, näktergal. Fläcklundsnäcka.

Rödlistade arter: -

Nr. 211 Karlsgårdens betesmark

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Betade marker i övergångsbygden med kalkpåverkan är ytterst värdefulla bl.a. på grund av sin rika flora.

Beskrivning: Järnstad ligger i övergångsbygden. I de flacka omgivningarna breder vidsträckt åkrar ut sig men här finns också en del skogsområden, bland annat norr om den aktuella betesmarken.

I Järnstads nordvästra del, nordväst om Karlsgården, finns en naturlig fodermark i form av en öppen hagmark. Utanför eller i hagen växer några ekar och björkar i övrigt saknas träd. Halva ursprungliga hagen hålls i hävd med hästar medan resten, utanför nuvarande stängsel, har vuxit igen med ung björk och ung gran. Det mest kalkpåverkade partiet med bl.a. kärrknipprot ligger strax utanför nuvarande stängsel.

Hagmarken är omväxlande frisk till fuktig med långsträckt fuktstråk. De mycket artrika växtsamhällena örtrik friskäng, svinrotäng och gräs- lågstarräng dominerar i hagen. Dessa växtsamhällena vittnar bland annat om att man förr i tiden haft slåtter här. En lång rad slåtter- och betesgynnade växter finns dessutom i hagen, till exempel darrgräs, sommarfibbla, tvåblad, ormrot, gullviva, ängsskallra och smörboll.

I östra kanten av fodermarken avgränsar en stengärdesgård hagen från åkern. Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras i hagmarken. Dock har nya djupa diken grävts i västra delen och gränsande till hagen.

Betesmarken har hävdats under lång tid genom slåtter och bete och utgör en god representant för sin naturtyp i en trakt som till stor del är helt uppodlad.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå om betet fortsätter och inga nya dikningar sker. Betet borde utökas och ett minimikrav är att kalkområdet tas med i hägnet.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: - Årlig uppföljning av floraförändringarna i kalkområdet bör ske.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr.39, klass I.

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking juni-98.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Darrgräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), tvåblad, ormrot, gullviva, ängsskallra, brudbröd, kummin, prästkrage, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), rödklint, lundstarr, ängsvädd, Jungfru Marie nycklar, vanlig nattviol, ormrot, slankstarr, blåtåtel, ryltåg, kärrfibbla, kärrknipprot, solvända, vänderot, backskafting, skogsnycklar, rödkämpar och smörboll.

På ekar nära hagen: Brun nållav och hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 212 Järnstads ekområde

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Områden innehållande grova ekar har stora naturvärden.

Beskrivning: I västra Järnstad intill E:4:an finns en lövskog med många berghällar. En ca 30-årig lövskog har vuxit upp med många trädslag (2016). Bl.a. gråål, ask, ek, björk, fågelbär och asp. Här finns också många grova ekar och även en del grov björk som härrör från en period då marken var betesmark. Några ekar har börjat tappa delar av barken och läcker sav. Dessa ekar får ett rikare insektsliv. Som ett komplement till övriga ekområden i övergångsbygden är detta ett viktigt område i framtiden. Just det stora antalet av grova ekar och möjligheterna att i bergsbranter spara ett antal grova träd utan större virkesvärde, gör området intressant. En del av ekarna är ca 1m grova och har frihuggets.

Bibehållande av värden: Naturvärdena består om grova, gärna dåliga ekar som inte har så stort virkesvärde kan lämnas kvar i framtiden. De bör få chansen att stå i ljus miljö.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1725.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, brun nållav, mjölig klotterlav och fällmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 213 Järnstads odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi L K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden finns många värdefulla odlingslandskap. Här finns ett antal betesmarker men även hamlade träd och alléträd.

Beskrivning: Runt Järnstads-gårdarna finns i alla riktningar betesmarker som är värdefulla för landskapsbilden i Stora Åbys övergångsbygd. Betesmarkerna har ett relativt svagt betestryck och arealen bete har minskat delvis på grund av motorvägsbygget. Trädskiktets täthet varierar och består av asp, al, ek, ask, björk och rönn. Det finns konstgödselfåverkan i markerna men här och var finns en ursprunglig flora kvar. Dessutom pågår nyhamling av träd och slyröjning. Här finns gråal i betena vilket är ett problem. Flera småvatten och fuktiga partier, samt gamla träd i form av alléer ökar värdet. Bygden är en gammal kulturbygd vilket många fornlämningar vittnar om.

Bibehållande av värden: Fortsatt betesdrift är viktig. Önskvärt vore om rishögarna kunde brännas i stället för att lägga på hög, samt att tippning upphör i ett av betena.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 38 klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Stor och liten blåklocka, axveronika, rödklint, brudbröd, bockrot, darrgräs, rödkämpar, stagg, svinrot, jungfrulin, backnejlika och gråal.

Rödlistade arter: -

Nr. 214 Syllerstorps grova ekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Grova ekar i landskapet är mycket viktiga för många arter. Denna grupp av medelgrova ekar har framtiden för sig och hyser redan nu lavarten brun nållav.

Beskrivning: På Syllerstorps västligaste marker på gränsen till Munketorp finns en grupp med ett tiotal medelgrova ekar. De står i en igenväxande betesmark. Underväxt av mycket hassel finns idag. Enstaka unggranar växer upp i vissa kronor. Träden utgör en viktig del av ett framtida system av grova ekar i övergångsbygden. Den grövsta med kraftig stamspricka mäter 394 cm i omkrets 2016.

Bibehållande av värden: Värdet kommer att bestå om ekarna hålls fria från uppväxande gran och större träd. De måste få stå ljust.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1727.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, brun nållav.

Rödlistade arter: -

Nr. 215 Krokseryds barrskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: De små rester av gamla barrskogar som finns kvar i dagens skogslandskap har stora naturvärden. Här finns ett mindre område med högvuxen barrskog. Den ligger nära sockenallmanningen Hällemon där det också finns en del äldre skog, vilket höjer värdet.

Beskrivning: I Stora Åbys socken och Holavedens norra delar ligger Krokseryd intill Disevidån. Ca 400 m sydost om den östra gården ligger en ca 150 år gammal barrskog dominerad av tall och med graninslag. Skogen är ca ett halvt hektar stor och väl över 30 m hög och det finns enstaka ännu äldre tallar. Ett bergområde västerut mot åkrarna har också en gammal fin skog.

Bibehållande av värden: Värdena består om skogen får stå kvar. Eventuellt kan en del gran tas bort.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Christer Wikings lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gammelgranslav, tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 216 Syllerstorps ek-hassellund

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Hassellundar med ek är rika biologiska miljöer. En rik markflora visar på stora värden.

Beskrivning: I norra Syllerstorp har en gammal betesmark vuxit igen. Bitvis har man också planterat gran. Men här finns både grov och klenare ek och grov asp. Buskskiktet domineras helt av hassel. Hela miljön är en ovanligt rik lundmiljö med tydliga spår av tidigare markanvändning. Fornlämningar finns i kanterna på området. Den norra delen av området som hyste de grövsta ekarna har restaurerats till en relativt fin betesmark med grova ekar. Den redovisas nu i område 424.

Bibehållande av värden: Igenväxningen har gått så långt att marken med fördel kan förbli som den är. Bra om man kan lämna död ved som uppkommer. Dock bör de grövsta ekarna i söder ljushuggas. Partierna med yngre gran kan gallras som i normalt skogsbruk.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 2701.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, asp, hassel, blåsippa, ormbär, lungört och kärrfibbla.

Rödlistade arter: -

Nr. 217 Svenstorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden är även de småbrutna och småskaliga odlingslandskapen viktiga miljöer för växter och djur. Den allt bättre hävden i dessa marker höjer värdet.

Beskrivning: Svenstorp ligger i övergångsbygden men nära den öppna slätten.

Omgivningarna är svagt kuperade med stora åkermarker, lövdungar och mindre betesmarker. Här och var går berget i dagen i form av hållmarker.

Vid Svenstorp ligger en lummig blandlövhage söder om gårdsbebyggelsen. Relativt grova ekar och björkar växer i hagen omväxlande med några oxlar och rönnar. Längs vägen i norra kanten av hagen står en allé med ett tjugotal lindar. Hagmarken är flack med tydliga spår av äldre odling i form av rösen och gamla åkerytor. Fornlämningar finns också i hagen.

Norr om vägen ligger en igenvuxen hagmark där endast mindre partier är öppna. De öppna delarna består mest av hållmarker. I hagen växer ek, ask, björk och asp. Här finns några fornlämningar bland annat stensträngar. Markerna fårbetas och öppnas och röjs alltmer på ett bra sätt.

Växtligheten i hagmarken i söder är rik och kalkpåverkad. Örtrik torräng är ett vanligt förekommande växtsamhälle. Kring de torra hållarna växer talrikt med axveronika och brudbröd, båda slätter- och betesgynnade växter. Andra växter som vittnar om lång odlingshistoria vid Svenstorp är rödklint, darrgräs, stagg, backsmultron, solvända och vaxskivlingar.

I vissa partier där träden står tätt har floran på marken utarmats. Så är även fallet där nypon- och enbuskar brett ut sig. Negativa ingrepp i form av kvävegödsling eller dylikt verkar inte ha förekommit att döma av växtligheten. Däremot har de ursprungliga stenrösen byggts på med nybruten sten från omgivande åkrar.

Fyrahundra meter ostsydost på Stubbens mark, betas en träd- och buskbärande hagmark av samma fårbesättning. Här är också öppnat på ett förtjänstfullt sätt. I den södra delen av hagen finns flera stora hållmarker med en karakteristisk torrängsflora. Växtligheten för övrigt utgörs till stor del av skogsnävaäng, men också lite högörtäng förekommer. Floran är lite utarmad på grund av tidigare beskuggning. Darrgräs, brudbröd, knägräs och jungfrulin är exempel på slätter- och betesindikatorer i hagen.

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter och markerna öppnas ännu mer.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 34, 33, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking, juli- 98

Artlista: ek, björk, oxel, rönn, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), asp, darrgräs, brudbröd, knägräs, jungfrulin, ängsvädd, rödklint, axveronika, stagg, backsmultron, solvända och vaxskivlingar (flera arter i släktet rödlistade).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Möjligen olika arter av vaxskivlingar

Nr. 218 Ryket/Frösängs odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Vidsträckta betesmarker omväxlande med skog och hållmarker är typiska karaktärer i övergångsbygden mellan slätt och skog. Lövträdsinslaget är ofta stort och med påfallande mycket ek. Dessa marker är biologiskt mycket rika. Ett typiskt område av detta slag är markerna kring Ryket och Frösäng. Variationen, ekarna, röjningar och bättre betestryck motiverar den höga klassningen.

Beskrivning: Ryket ligger utmed gamla E4-an i den omväxlande övergångsbygden i Ödeshög. Kring gården finns ganska stora öppna marker i form av åkrar och naturliga fodermarker. En stor del av Rykets naturliga fodermarker är påverkade av kvävegödsling med florausarmning som följd, eller är störda på annat sätt. En del opåverkade fodermarker finns dock kring gården. Det rör sig om en ekhage utmed gamla E4-an i norr och en blandlövhage på andra sidan vägen nära ekhagen. Intill infarten till gården finns också en öppen hagmark som är opåverkad på ungefär halva ytan. Dock är markerna på 90-talet i en allt bättre hävd. Ekhagen i norr öster om gamla E4-an är fint restaurerad. Hagen är frisk till fuktig. De vanligaste växtsamhällena är skogsnävaäng och högörtäng. Följande slätter- och betesindikatorer finns i hagen; darrgräs, jordtistel, jungfrulin, ormrot, svinrot och smörboll. Hagen är bra hävdad genom bete av nöt-boskap. Speciellt de nordöstra delarna av hagen återfår ny en allt finare flora.

Hagen utmed gamla E4-an i norr, väster om vägen finns en till restaurerad mark. Blandlövhagen på andra sidan vägen är tämligen tät med ek, björk, asp och ask. En-, nyponbuskar och apel är vanliga. Igenväxning pågår. Flera stora hållmarker finns i hagen. Torra och friska växtsamhällena dominerar. Några slätter- och betesindikatorer som förekommer är darrgräs, brudbröd, stagg, gullviva och svinrot. Blandlövhagen är måttligt hävdad.

En liten bit söder om blandlövhagen ligger en utvidgad kraftstation. Alldeles bakom (väster) om denna finns ett litet parti med fin flora. Rödvenäng dominerar där och flera slätter- och betesväxter finns. Övriga delar av den hagen är gödslade. Skogspartier betas också väster om stationen. Och även hyggen i hägnets sydvästra del. På andra sidan dessa hyggen vid gården Stubben betas en ekhage, med mycket hassel, som ligger nordost om bostadshuset. En bra, försiktig röjning pågår och hagen hyser en rik flora med klasefibbla, jordtistel, rödklint, brudbröd, lungört och axveronika.

Den öppna hagmarken nära gården hyser ett fuktigt parti i norra delen som inte är påverkat av kvävegödsling. Dock är fuktpartiet utgrävt och dikat -98. Växtsamhället lågstarräng dominerar. Också kring hållmarkerna i södra delen av hagen finns lite opåverkad flora. Rödklint, jordtistel, sommarfibbla, ängsvädd och axveronika är exempel på slätter- och betesindikatorer som finns i hagen. Den öppna hagmarken är välhävdad. Några odlingsrösen finns i hagmarken.

Dikesveronika är upphittad sydöst om bostadshuset i Ryket.

Betesmarkerna vid Frösäng består av en ekhage och en blandlövhage där ädellövträden ek, alm och ask dominerar.

I ekhagen som delvis ligger utmed vägen växer relativt kraftiga ekar glest. Här finns också lite ask och lönn. Nypon- och enbuskar finns spridda i hagen och stora hållmarker sticker upp här och var. Hagen är till övervägande del torr med bland annat växtsamhällena hållmarkstorräng och rödvenhed. I de friskare partierna som växlar med de torra finns skogsnävaäng. Följande exempel på slätter- och betesindikatorer som växer i hagen visar att området hävdats under lång tid: darrgräs, jordtistel, solvända, stagg och smörboll.

Blandlövshagen ligger alldeles intill gården på och omkring en liten bergsklack. Den är huggen hårt på senare år som har gett stora aspslyproblem. Här växer ek, alm, ask och lite björk samt asp. En av ekarna är mycket grov (drygt 2 m i diameter). Även en mycket grov rönn (1,98 m i omkrets). De botaniskt rikaste partierna i hagen ligger på den västra sidan av bergsklacken. Hagen är torr till frisk med växtsamhällena hållmarkstorräng och rödvenäng. I några partier finns också skogsnävaäng. Slätter- och betesindikatorer som vittnar om lång kontinuerlig hävd är till exempel darrgräs, knägräs, brudbröd, stagg, gullviva och svinrot. Strax sydväst om gården ligger åkrar och åkerholmar som betas idag. På dessa åkerholmar finns bitvis en värdefull slätter- och betesflora.

Negativ påverkan av kvävegödsling och skuggrivialisering är vanligt i betesmarkerna vid Frösäng.

Hagarna är måttligt hävdade genom bete av köttdjur. Svag igenväxning pågår av eksly.

Bibehållande av värden: Värdena kvarstår om bete sker med hårt betestryck, röjningar fortsätter och inga fler diken grävs.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 30,31,33, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: ek, björk, asp och ask (*Fraxinus excelsior*, EN), nypon, apel, hassel, alm (*Ulmus glabra*, CR), darrgräs, jordtisel (*Cirsium acaule*, NT), jungfrulin, ormrot, svinrot, smörboll, brudbröd, ängsvädd, stagg, gullviva, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), rödklint, lungört, axveronika, dikesveronika (Ryket), slankstarr, knägräs, gökblomster, rödkämpar, backnejlika, ängsskallra, kattfot och solvända.

Rödlistade arter:

jordtisel (*Cirsium acaule*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 219 Karlsbergs betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby, Rök

Naturvärdesbedömning: De fina betesmarkerna i övergångsbygden har stora naturvärden. I detta hägn har huggningar gjorts på ett förtjänstfullt sätt.

Beskrivning: Karlsberg ligger i den mångformiga övergångsbygden i Ödeshög i höjd med Färgestad men öster om gamla E4:an. Omgivningarna består av en mosaik av åkrar, betesmarker, löv- och barrskogspartier.

Den naturliga fodermarken vid Karlsberg är dels en öppen hagmark dels en ek-björkhage med ungt trädskikt. I den öppna hagen finns talrika mycket skulpterade rundhällar vilket är karakteristiskt för övergångsbygden. En av hällarna i öster har en imponerande storlek. I samma hägn som den öppna hagmarken ligger i väster relativt stora numera gräsbevuxna åkrar som betas. Skogsmark som betas ingår också i hägnet i öster. Enstaka yngre träd av ask, ek och björk växer i hagen liksom buskar av apel, nypon och en. Hagmarken är tämligen flack

och torr till frisk. Kring hållmarkerna finns växtsamhället hållmarkstorräng med bland annat talrikt av axveronika. På de friskare markerna växer rödvenäng. Däremellan finns också enstaka partier med örtrik torräng. På åkerholmarna i den västra delen av hagmarken finns en del intressant flora men de finaste partierna ligger i sydost. Följande slätter- och betesindikatorer vittnar om lång kontinuerlig hävd i hagmarken; darrgräs, knägräs, backnejlika, stagg, jungfrulin och axveronika.

Mot nordost har huggningar gjorts för att öppna upp betet. Ek-björkhagen ligger längst i nordost och är mycket fint öppnad. All gran och tall är borthuggen och yngre lövträd finns kvar. Floran är här också mycket rik.

Bibehållande av värden: Hårdare betestryck är nödvändigt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 14 och 15, klass 3 resp. 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: ek, björk, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), apel, nypon, en, grönvit nattviol, backnejlika, kattfot, bockrot, axveronika, jungfrulin, stagg, darrgräs, knägräs, rödklint, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ängsvädd, solvända, gullviva, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), svinrot och brudbröd.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 220 Backatorps betesmark och skogsbete

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda, Rök, Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden skogsområden finns en del smågårdar. Här finns både skogsbeten, välrestaurerade små betesmarker och en hotad växt, fältgentiana, vilket motiverar den höga klassningen.

Beskrivning: Backatorp ligger på en utmark från Heda och Rök socknar i övergångsbygden. I norr finns ett skogsbete med bra huggningar för att bevara den gammaldags biotopen. Skogen är en barrskog med inslag av al och ek. Söder om gården mot gränsen till Sotäng betas också skogsmarker.

Kring gården finns några synnerligen fint restaurerade betesmarker med rik flora. 1998 hittades fältgentiana i betet. Även väster om gården, kring Trollberget ligger en hage md rik hävdgynnad flora.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slätter, utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Uppföljning hur fältgentiana utvecklar sig.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde 2703.

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking augusti-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: I skogen: al, ek, tallört, kärrfibbla, nattviol, tvåblad. I betet: Fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), darrgräs, bockrot, rödkämpar, knägräs, kattfot, stagg, svinrot, ängsskallra, ängshavre, gullviva, solvända, axveronika, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), väddklint, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT) och ängsvädd.

Rödlistade arter:

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 221 Sotängs betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap i övergångsbygden har stora naturvärden. Här finns några små betesmarker som i de flesta fall har dålig hävd men som ändå har rik flora.

Beskrivning: Sotäng ligger i den omväxlande övergångsbygden i St. Åby socken.

Omgivningarna är svagt kuperade med en mosaik av uppodlade åkrar, naturliga fodermarker samt barr- och lövskogspartier. De naturliga fodermarkerna vid Sotäng består av träd- och buskbärande hagmarker, en ekhage, en blandlövhage och en öppen äng.

De träd- och buskbärande hagmarkerna ligger i väster och har störst utbredning. Gran och björk och någon enstaka ek finns i hagarna. Här och var står strutformade hasselbuskar. En- och nyponbuskar finns också. Markerna är tämligen flacka och friska till fuktiga. Den rikaste floran finns i den norra hagmarken där både rödvenäng, skogsnävaäng och örtrik friskäng är vanliga växtsamhällen. Slätter- och betesgynnade växter som finns i hagarna är till exempel; darrgräs, jordtistel, jungfrulin, ormrot och ängsskallra. Den norra hagen har öppnats upp på ett bra sätt. Dock är den skadad av grävningar (husbehovstäkter) och vägar. Barrskogar väster om den norra hagen betas också.

Strax öster om de ovan beskrivna hagmarkerna ligger en öppen äng som tidigare hävdats genom slätter men som numera är ohävdad. Ängen bär dock fortfarande en prägel av slätterhävden. Ängen är flack och till stor del öppen men här och var står några strutformade hasselbuskar. Hasselbuskarna tätar mot kanterna och i anslutning till ängen finns en hassellund. Växtligheten på ängen är mycket rik. Både torra och friska växtsamhällen finns här. Skogsnävaäng dominerar men både svinrotäng och örtrik torräng är vanliga. Slätter- och betesgynnade växter som finns är till exempel brudborste, prästkrage, ängsskära och svinrot. Ekhagen och blandlövhagen ligger intill den östra gården vid Sotäng. Ekhagen är tämligen tät med ett buskskikt av hassel och nypon. Floran är rik med bland annat jordtistel, klasefibbla, brudbröd, prästkrage och jungfrulin.

Blandlövhagen är ganska tät i den norra delen men öppnar sig alltmer söderut. Här växer björk, asp och körsbär. Enstaka granar och tallar förekommer också. Hagen är stenig. Här finns både torra och friska partier samt ett tätt område intill en mindre vattensamling i norr. Slätter- och betesgynnade växter som finns i hagen är till exempel darrgräs, brudbröd, prästkrage och gullviva.

Vissa av hagarna saknar betesdjur sommaren-98. Området skulle inte tagits med om inte den fina f.d. slåtterängen funnits.

Negativ påverkan av kvävegödning finns i några av hagarna vid Sotäng.

Bibehållande av värden: Fler betesdjur behövs i markerna. Den gamla slåtterängen är så fin att slåttern borde återupptas.

Skydd: gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Florainventering av den nedlagda slåtterängen.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 28, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: gran, ek, hassel, en, nypon, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), jungfrulin, ormrot, spenört, ängsskallra, brudborste, prästkrage, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), svinrot, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), brudbröd, jungfrulin, ormrot, slankstarr, axveronika, smörboll, ullört och gullviva.

Ny hage: rödklint, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr: 222 Tjurtorps gammeltallskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Gamla tallskogar på mager mark erbjuder livsutrymme för bl.a. tjäder och nattskärna. Här är träden draperade av hänglavar.

Beskrivning: Vid Lorasjöns norra spets ligger en biotopskyddad skog. Hundra meter väster om den på en höjdrygg med en del hällar och block har den glesa gammelskogen fått bli kvar. Inte så hög men gammal tallskog dominerar. En del gran med synnerligen mycket hänglav finns också.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas fri från skogsbruk eller huggas mycket försiktigt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 1812.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: tall, gran, hänglav.

Rödlistade arter: -

Nr. 223 Syllerstorps betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Vålhävdade betesmarker har stora naturvärden. Dessa genomgår dessutom en restaurering som ökar värdet.

Beskrivning: I Ödeshögs övergångsbygd ligger Syllerstorp. De naturliga fodermarkerna här består av några blandlövhagar och en öppen hagmark. Den östra blandlövhagen är den mest vidsträckt. I hagen växer ek, björk, al och asp. Några större helt öppna områden finns i hagen, trädskiktet har kraftigt glesats ut. I den östra kanten är ek det vanligaste trädslaget. Flera tämligen grova träd finns. Strutformiga hasselbuskar växer bland ekarna. Omfattande ringbarkning av asp pågår. Hagen är frisk till fuktig med flera olika växtsamhällen. Slätter- och betesgynnade växter som förekommer är till exempel darrgräs, jordtistel, brudbröd, ormrot, gullviva och svinrot.

Den öppna hagmarken ligger strax väster om föregående hagmark. I den svagt kuperade hagen växer några bredkroniga ekar och en och annan björk, men största delen av hagen är öppen. Marken är frisk till fuktig med bland annat växtsamhällena rödvenäng och högörtäng. I den senare dominerar älggräs. Darrgräs, brudbröd, jungfrulin och ängsskallra är exempel på slätter- och betesindikatorer som växer i hagen. Den norra blandlövhagen ligger i anslutning till gården. Här växer ask, ek, björk och al, några är hamlade. Också denna hage är frisk till fuktig med en relativt rik flora i vissa delar.

På andra sidan vägen finns ytterligare en helt öppen mark som till för några år sedan hade bitvis tätt trädskikt. Gamla diken finns och även vissa alslyproblem. Även här finns en rik flora på vissa ställen.

Kulturhistoriska spår i form av flera olika fornlämningar finns i hagmarkerna.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå och bli högre om markerna sköts som nu.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Kalkpåverkan i betet bör undersökas.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 27 (klass 3).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: ek, björk, al, asp, ask (*Fraxinus excelsior*, NT), jungfrulin, ängsskallra, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, ormrot, gullviva, stor och liten blåklocka, stagg, solvända, kärnkavle, prästkrage, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), dvärgigelknopp, svinrot, slankstarr, knaggelstarr och hundstarr.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, NT)

Nr. 224 Järnstad-Syllerstorp skogsområden

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: På gränsen mellan skogen och övergångsbygden ligger två skogsområden intill varandra och ett tredje litet område en bit ifrån. Det är dels en ek- och

aspskog och dels, öster därom, en barrskog med hållmarksinslag och en bördig lövskog. Variationen, storleken (ca 5 ha), och närheten till odlingslandskapet höjer värdet.

Beskrivning: Mellan gårdarna Järnstad och Syllerstorp öster om Brickegården ligger intill åkermarkerna en ek- och aspskog som är blockig. Här finns också andra trädslag såsom rönn, lönn, hägg, oxel, sälg, björk, klibbal, hassel, gran och tall. En del grov ek, grov hassel och oxel finns liksom en hel del död ved. Mycket tickor och rikt fågelliv karakteriserar skogen. En del ekar har frihuggits.

Barrskogen som ligger öster därom innehåller lite hållmarker med anmärkningsvärt grova, gamla tallar. Vissa tallar verkar varit utsatta för skogsbrand. Två gallringar har gjorts på senaste 15 årsperioden. Den senaste för ett år sen. De grövsta träden av tall och gran och merparten av asp har huggits. Mindre områden är ogallrade. I sydväst och sydost finns fuktigare partier med klibbal, ask, hassel gran och björk. En del lågor finns också här. Det tredje området ca 400 m sydväst om de andra skogarna. Här finns en bördig dikad fastmark med högvuxen al och björk. Nässlor, älgört och ormbunkar täcker marken. I nordväst är två större ekar frihuggna.

Bibehållande av värden: Eventuellt skogsbruk bör bedrivas med stor försiktighet och med gynnade av grov ek, asp och gamla barrträd. Eventuellt sköts barrskogen med hyggesfria metoder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavfloran på grov ek m.m. skulle kunna inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1719 och 1720.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, asp, rönn, lönn, hägg, oxel, sälg, björk, klibbal, hassel, gran, tall, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ormvråk, gröngöling (*Picus viridis*, NT), gärdsmyg, klubbspolnsnäcka, tätstrimmig spolnsnäcka, grönvit nattviol, svinrot, sötvedel, underviol, skogsvicker, ormbär, kärrfibbla, skuggstjärnmossa, fällmossa, gryng blåslav.

Blåsippa och dvärghäxört (i sydost nära Abelsro).

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 225 Boeryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Små varierade odlingslandskap hyser stora biologiska värden. I St. Åby norra skogsbygd har nedläggningen av gårdar och marker kanske varit störst i hela kommunen. Här är en av de sista betesmarkerna som är i hävd. En del åkerytor ingår i betena men röjningar har gjorts och även skogspartier betas vilket höjer värdet.

Beskrivning: Strax söder om övergångsbygden börjar de stora skogarna i Holaveden. I norra delen av St Åbys del ligger Boeryd i två grupper av bebyggelse. En del marker växer igen men ett fårbeta sträcker sig mellan den östra och västra delen. I väster betas småbrutna flikiga åkrar med skogsdungar av björk, ek, asp och tall. I öster ligger en liten naturlig betesmark med fin flora. Vid fältbesök 2015 hittades en liten slätteräng som ligger runt dammen. Även betet med den långa smala åkern och den upprädda skogen är en fin miljö.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om tillräckligt hårt bete fortsätter.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 80. Klass 4

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: björk, ek, asp och tall, solvända, stagg, svinrot, ormrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), nattviol, jungfrulin, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), stor och liten blåklocka.

Slätterängen: svinrot, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), ängsvädd, grönvit nattviol, ängsskallra, Jungfru Marie nycklar.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

Nr. 226 Boeryds blockbrant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Skogarna i branter har ofta förblivit relativt orörda och har därför stor artrikedom. Här är branten blockig och vänd mot väster. Här finns grov asp med mycket död ved. Huggningar försämrar klassningen.

Beskrivning: Boeryd ligger tre kilometer väster om spetsen på Lorasjön i skogsbygden. Sydost om bebyggelsen hundra meter in i skogen ligger denna blockiga, brant med aspskog med inslag av rönn, säl, ek, gran, och tall. Många bohål och mycket död ved visar på fina marker för bl.a. fåglar och insekter. I och ovan branten finns stora mossrika block med lodytor, skrevor och skrymslen. Nedanför branten ligger ett blötare kärr. Väster om södra delen har man lämnat en smal trädråd. Öster om har ett stort nytt hygge tagits upp och där har man plockat gamla tallar uppifrån. Den norra delen av området är intakt.

Bibehållande av värden: Skogen i branten bör lämnas orörd. Möjligtvis kan gran tas bort. Även kärret nedanför borde skötas försiktigt.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1722.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: rönn, säl, ek, gran, och tall, asp, ormbär, kärrfibbla, skogssallad, glansnäva, fällmossa, platt fjädermossa, bräkenmossa, allmän konsnäcka, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka.

Rödlistade arter: -

Nr. 227 Järperys sumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Odikade våtmarker har stora naturvärden. Har de dessutom fått stå orörda och utveckla en naturskogskaraktär är de mycket värdefulla.

Beskrivning: Järperyd ligger i Stora Åbys nordöstligaste skogsbygd. Trehundra meter sydost om bebyggelsen ligger ett långsträckt smalt kärr. Här finns många olika trädslag i många olika skikt. Mycket död ved finns i objektet, speciellt har mycket gran dött. Maskinkörningar tvärs över kärret har gjorts i samband med gallringar av den fina gammelskogen österut.

Bibehållande av värden: Sumpskogen bör undantas från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1728.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Blåmossa, långfliksmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 228 Stenseryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: I Stora Åbys nordöstra skogsbygd har småjordbruken vuxit igen i en större omfattning än i övriga kommunen. Stenseryd har fram till nyligen haft ganska bra hävd i de mycket artrika markerna.

Beskrivning: Stenseryd är en ensamliggande gård i Stora Åbys norra skogsbygd, drygt två kilometer väster om Lorasjön. Kring gården utbreder sig ett kuperat odlingslandskap med naturliga fodermarker i söder och mossodlingar som sträcker sig mot norr. De naturliga fodermarkerna består av öppna hagmarker.

Den öppna hagmarken öster om vägen ligger ganska högt och omfattar flera områden med hållmarker. Enstaka ekar och alar växer i hagen, liksom buskar av en, hassel och apel. Hagen är torr till frisk med många slåtter- och betesgynnade växter, till exempel jordtistel, knägräs, revfibbla, sommarfibbla, stagg och jungfrulin. Alldeles intill hagens södra kant finns en vägslänt med en mycket rik flora: ängsskära, getvåppling, rödklint, smällglim, slankstarr, svinrot, darrgräs och jungfrulin m.m. Slänten är tyvärr ohävdad. Om möjligt borde den slås. Söder om hagen finns ett värdefullt skogsparti med mycket ek varav en del ganska grova. Detta område var fint gallrat i november-98.

Väster om vägen ligger den andra öppna hagmarken på ömse sidor om ett fuktstråk. Ett mindre skogsparti ingår i hägnet. I hagen växer också enstaka träd av björk, ek, al och tall. I de högre belägna partierna av hagen ligger några hållmarker. Friskängs- och fuktängsväxtlighet är vanligast i hagen. Slåtter- och betesgynnade växter som förekommer är till exempel kattfot, darrgräs, knägräs, jordtistel, grönvit nattviol och jungfrulin. I ett litet område nära skogen i väster växer mycket jungfru Marie nycklar. I detta bete har vissa stängsel tagits bort och alla marker ligger obetade sommaren -98.

Bibehållande av värden: Landskapet förutsätter ett aktivt brukande med tillräckligt med betesdjur. Förhoppningsvis kan betesdriften återupptas. Gynna grova ekar i och nära hagmarkerna.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 81. Klass II.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1724.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Artlista: ek, al, en, hassel, apel, björk, tall, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), getväppling, rödklint, svinrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), revfibbla, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, darrgräs, jungfru Marie nycklar, kattfot, brudbröd, ängsvädd, solvända, knägräs, grönvit nattviol och jungfrulin.

På ekarna: Rostfläck.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 229 Bränneryds våtmarker och sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: St. Åby, Rök

Naturvärdesbedömning: I de vidsträckta och hårt brukade skogsmarkerna söder om övergångsbygden finns några våta marker där miljön har varit stabil. Dessa områden är viktiga att lämna i dagens skogsbruk då de kan verka som gömställen för svårspredda arter.

Beskrivning: Inom två kilometer väster om norra delen av Lorasjön finns fem olika mindre områden som beskrivs tillsammans.

1. 300 m nordost om Böneryds bebyggelse finns en skvattramosse med många gamla tallar. I västra delen är området bördigare med mera al, gran och högvuxen starr på marken.

2. mellan 300 och 600 m sydväst om Bränneryd finns en långsträckt, våt, smal, blandsumpskog med mycket varierande utseende med bl.a. gammal tall och al. Huggningar har i olika omgångar gjorts väster och söder om våtmarken. Tyvärr hugger man på vissa ställen de grövsta gamla träden även i våtmarken och planterar också granplantor på dessa ställen. Eftersom området är bara ca 15 m brett känns detta helt fel i ett modernt skogsbruk med rimliga naturhänsyn.

3. 350 m ostsydost om Bränneryd men inne på Tjurtorps mark finns en rund blandsumpskog med en rund fastmarksholme i mitten med gamla tallar. Här finns mycket blåmossa.

4. 450 m sydost om Bränneryd finns en sumpskog med gamla tallar och granar. Tjäder lyfte härifrån.

5. 700 m nordväst från Lorshagen, tvärsöver sjön och inne på Tjurtorps marker finns ytterligare en våt blandsumpskog med synnerligen mycket död ved.

Bibehållande av värden: Samtliga områden bör undantas från skogsbruk och dikningar.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för vissa mindre arealer av objekten.

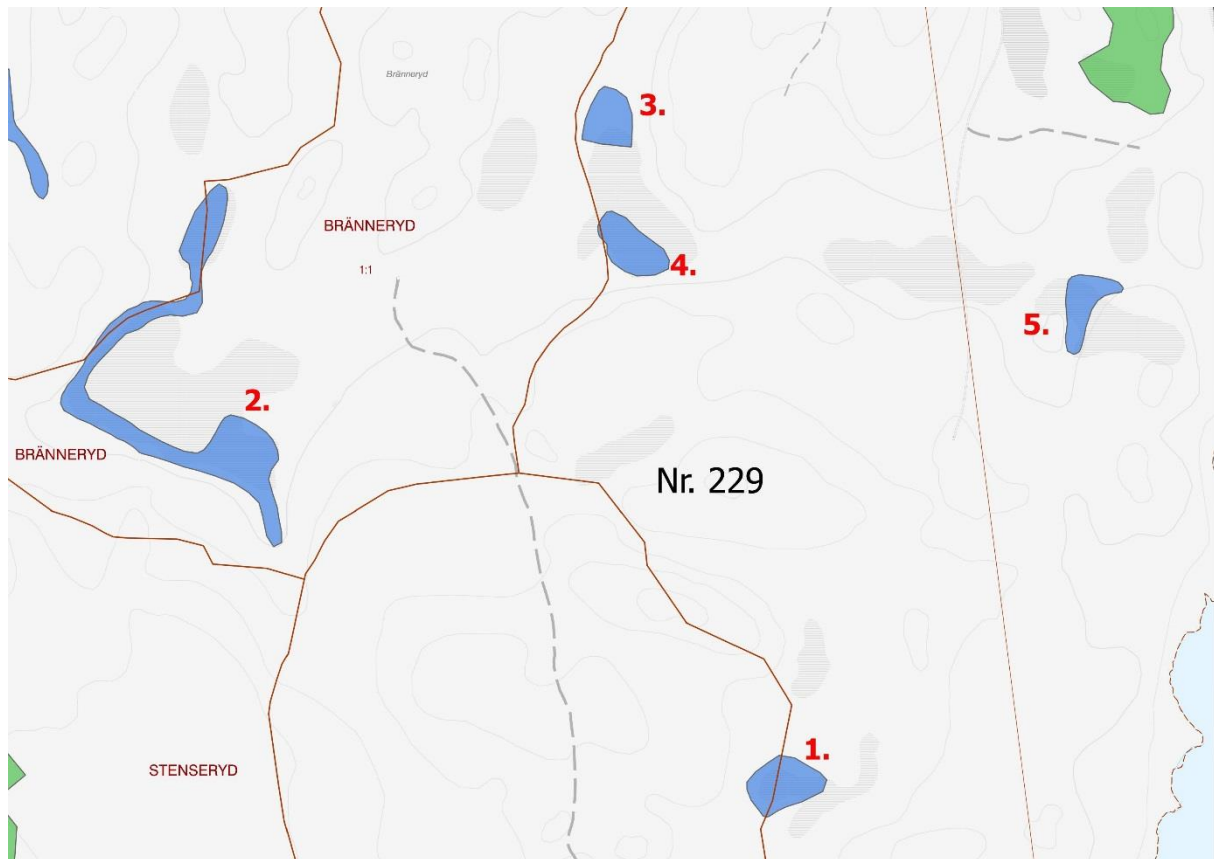
Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1805, 1807, 1808, 1809 respektive 1810. Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tjäder, missne, blåmossa, långfliksmossa, grymig blåslav, kattfotslav, liten spiklav, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 230 Göleryds betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Skogsbete och naturbetesmarker hyser stora naturvärden. Detta är några av de sista hävdade små betesmarkerna i bygden vilket höjer värdet

Beskrivning: Göleryd är en ensamliggande obebodd gård i nordöstra delen av Stora Åby skogsbygd. Kring gården utbreder sig ett odlingslandskap med åkrar och betesmarker. Omgivningarna är barrskog. Bygden är den mest drabbade av gårdsnedläggningar i kommunen. Fortfarande betar några ungdjur vissa av vallarna och betesmarkerna medan andra är igenplanterade. Vid huset finns två hamlade almar vid grinden till trädgården. Endast två betesmarker och den fint betade skogen däremellan tas upp här.

En björkhage ligger strax söder om gården hyser tämligen grova björkar och några ekar. Hagen är torr till fuktig med bland annat följande växter som indikerar hävd under lång tid: slätterfibbla, prästkrage, svinrot och ängsskallra.

Den öppna hagmarken en bit bort från gården har tidigare tillhört ett torp som låg där men som nu är rivet. En mosaik av äldre åkrar och naturliga fodermarker finns här. Buskar av hagtorn, en, apel och nypon växer i hagen. En viss igenbuskning pågår. Floran är tämligen rik med bland annat jungfru Marie nycklar, slätterfibbla och ormrot m.m. Längs vägen från gården Göleryd till den ovan beskrivna öppna hagmarken betas också skogsmark.

Hävden i Göleryds betesmarker är måttlig till svag med viss igenväxning som följd.

Bibehållande av värden: Betet måste fortsätta med högre betetryck och buskröjningar.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 83, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, ek, hagtorn, en, apel, nypon, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), prästkrage, svinrot, ängsskallra, jungfru Marie nycklar, ängsvädd, solvända, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), smörboll, stagg, stor och liten blåklocka och ormrot.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 231 Böneryds jätteekar

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Stora grova ihåliga ekar är något av det artrikaste vi har i landskapet. Främst insekter, fladdermöss, fåglar, lavar, mossor och svampar är i vissa fall helt beroende av dessa ekars bark och ruttna inre. Varje ek-individ är skyddsvärd om de uppnått dimensioner som i Böneryd, d.v.s. ca 2 m. diameter. Att ekarna står i skogsbygden, där ekar av denna storlek är ovanliga, höjer klassningen ytterligare. Bland andra hotarter finns, mycket anmärkningsvärt, här gammelekslav och ekspik (båda VU).

Beskrivning: Väster om Lorasjön ligger Böneryds by. Inget jordbruk bedrivs här numera. Väster om boningshuset står den största eken (599 cm i omkrets) och nordost om huset ytterligare två varav den ena också mycket stor (568 cm i omkrets) (2016). Ännu står ekarna fritt och ljust men den västra är omgiven av en tallplantering som om några år kommer att skugga för mycket. Träden är till stor del ihåliga och alla ekar har god vitalitet. I trädgården finns två ca 30 cm grova hamlade askar med bl.a. lönnlav. Här finns också ca tvåhundra meter sydost om husen ytterligare en ek som måste lämnas som ”arvtagare” av värdefull lavflora i framtiden. Även norr om gården utefter körvägen bör några ekar få bli gamla och grova.

Bibehållande av värden: Den västra eken måste röjas fria från beskuggning om några år. Naturligtvis måste de eventuella döda träden lämnas kvar och oskuggade. Yngre ekar finns i omgivningen och måste lämnas som framtidsträd för framtida kontinuitet.

Skydd: Inget skydd. I praktiken finns inget virkesvärde kvar i träden mer än att de skulle kunna huggas upp till ved i oförstånd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotopen Nr. 1806 och 1804. Objekt med naturvärden Nr. 1803.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998. Klass 1, högsta klass.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, tall, gulpudrad spiklav, citronlav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), ekspik (*Calicium quercinum*, VU) och allévägglav.

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)
gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)
ekspik (*Calicium quercinum*, VU)

Nr. 232 Böneryds alkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Alkärr är artrika miljöer till följd av god tillgång på näring och många skiftande småmiljöer. Alkärr har ofta skonats från skogsbrand vilket gynnat svårspridda arter som kunnat bli kvar i en fuktig miljö.

Beskrivning: Böneryd ligger i St Åbys sydöstligaste del väster om Lorasjön. Västerifrån över Böneryds nedlagda åkrar till Lorasjön rinner en bäck som torkar ut de flesta somrar. På en sträcka av 500 m innan utloppet finns en fin rik miljö med en del ek och mera al. Här finns en del låga bergsbranter med ek och al som närmre sjön blir ett alrikkärr. Alkärr är 2016 nästan helt uppbökat av vildsvin. I västra delen nära vägen står en grövre ek. Denna och ytterligare några ekar är mycket viktigt att de får stå kvar med tanke på den fina lavfloran på ekarna vid Böneryds gård.

Bibehållande av värden: Detta alkärr har varit utsatt för huggningar men har stora värden ändå och bör hädanefter lämnas för fri utveckling. I kanterna måste man gynna lövträd och i första hand på några hundra års sikt få fram grov gammal ek.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1802

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: ek, al, ek, fällmossa, porellor (*Porella spp.*), lackticka (1998), gullpudra och blåsippor.

Rödlistade arter: -

Nr. 233 Böneryds skogsbäck

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Trehörna

Naturvärdesbedömning: Alkärr vid bäckar är artrika miljöer till följd av god tillgång på näring och många skiftande småmiljöer. Alkärr har ofta skonats från skogsbrand vilket gynnat svårspridda arter som kunnat bli kvar i en fuktig miljö.

Beskrivning: Utefter en bäck som rinner till Lorasjöns sydvästligaste hörn, finns ett alkärr på socklar. Här finns inslag med gran. Söder om kärret finns en blockrik sluttning med gamla rönnar och granar. Här finns gott om död ved liksom i södra delen av själva alkärr. Sydväst och uppströms objektet finns en fint fallande fors.

Bibehållande av värden: Både alkärret och sluttningen bör lämnas utan skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1801. Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: al, gran, rönn, missne, revlumner. Mångtandad och slät spolsnäcka, linssnäcka, allmän konsnäcka.

Rödlistade arter: -

Nr. 234 Gevikens barrnaturskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök och Trehörna

Naturvärdesbedömning: De små rester av riktigt gammal skog som finns kvar i södra Sverige är helt omistliga för den biologiska mångfalden. Här finns ett område på ca 4 ha som är dubbelt så gammalt som normal slutavverkningsskog. Den har icke varit orörd, det har tyvärr plockats vindfällda träd, då och då, men med tanke på hur många hundra år det skulle ta att återvinna denna skogs ålder och mäktighet så är det helt nödvändigt att den räddas. Här har en allmän ägare som häradsallmanningen ett extra stort ansvar.

Beskrivning: I Lorasjöns sydöstra del finns ett mäktigt barrskogsområde. Dels ett mindre område på privat mark präglad av grova, gamla tallar på berghällar i en sluttning mot sjön. Dels omedelbart söder om gränsen till häradsallmanningen ca 4 ha av grövre och högre barrskog i kuperad och blockrik terräng. Trädåldrar över 300 år förekommer. Flera av tallarna har brandspår. Gran som blev omhändertagen häromåret var 220 år i stubben. På häradsallmanningens mark ligger skogen på båda sidor om vägen. Väster om vägen växer skogen i en ravinliknande sänka med en bäck. Här finns en del lövinslag framför allt al. En gammal källa är belägen nära bäcken. Öster om vägen finns bergområden med tämligen branta sluttningar. Här finns en hel del grov och hög gammal tall.

Skogen vid Geviken är en av de mest imponerande i kommunen och är fin reklampelare för häradsallmanningens naturvårdsarbete. Gränsande till privatmarken i nordost finns ytterligare fina barrskogar med bl.a. mycket hänglavar.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas orört och allt omhändertagande av vindfällena måste upphöra (vägen undantagen). Dessutom bör man i en så gammal skog skapa ny död ved.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop 1825 och 1836.

Peter Fredriksson fältbesök 4/4, 23/5 -97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson april 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall, gran, al, tallticka (*Phellinus pini*, NT), knärot (*Goodyeara repens*, NT), gammelgranslav, kattfotslav, knappnåls lavar. Fiskgjuse, tofsmes, pärluggla (troligen häckande).

Rödlistade arter:

tallticka (*Phellinus pini*, NT)

knärot (*Goodyeara repens*, NT)
möjligen flera icke-artbestämda knappnåslavar

Nr. 235 Svinmossen

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lövsumpskogar är stabila miljöer där svårspredda arter kan få en hemvist. Trots huggningar runtom har den känsliga hållaven kunnat bli kvar här.

Beskrivning: I östligaste Stora Åby socken ligger den lilla gården Gransjömaden norr om Gransjön. Ca 750 m nordost om gården börjar den långsträckta Svinmossen som är knappt hundra meter bred och knappt sexhundra meter lång. Den ligger i syd-nordlig riktning. Den är en lövsumpskog som domineras av klibbal och glasbjörk med inslag av tall och gran. Höga naturvärden visas genom tydlig sockelbildning på lövträden, inslaget av senvuxna granar samt en relativt god tillgång på död ved. Trots att kärret har ungskog på ömse sidor, visar förekomsten av sällsynta lavar att området lyckats behålla ett stabilt och fuktigt lokalklimat.

Bibehållande av värden: Sumpskogen måste lämnas orörd.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0828.

Fältbesök av Christer Wiking aug.2015.

Artlista: klibbal, glasbjörk, tall, gran, skriftlav, hållav (*Menegazzia terebrata*, VU).

Rödlistade arter:

hållav (*Menegazzia terebrata*, VU)

Nr. 236 Videkärrets gamla granskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Storblockiga marker med grov granskog och stabilt fuktigt klimat är bl. a. viktiga lokaler för mossor och lavar. Västlig hakmossa finns i skogen. Skogen känns mycket orörd. Därav den höga klassningen.

Beskrivning: Vid gränsen mellan Röks och Trehörna socken ligger Gissletorp i Ödeshögs kommuns mellersta skogsbygd. Nio hundra meter sydväst om Gissletorps gård, ligger i en stark östslutning, en ovanlig granskog i mycket blockig terräng. Blocken är ställvis mycket stora och ger upphov till grottlänkande skrymslen. Nedanför slänten ligger ett kärr. Skogen är luckig och flerskiktad. Här finns grov hänglavsrik gran samt inslag av någon enstaka gammeltall. I nordost på området finns en blockig bäck där det växer björk och al. På blocken är ett ymnigt mosstäck. Även en mycket död ved finns i form av lågor av gran och lövträd samt rotvältor och torrträd.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas för fri utveckling.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering på sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0826

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: gran, björk, al, tall, gammelgranslav, korallav och västlig hakmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 237 Videkärrets blocksänkor

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en sällsynt geologisk förekomst som förekommer i stort antal just i Holavedabygden. De mest kända blocksänkorna ligger vid Sjöbo på Häradsallmanningen. Några av de andra områdena redovisas också här.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta. De bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att blocksänkor skall kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och klimatologiska förhållanden. Blocksänkor är ofta täckta av mossor och lavar och endast sparsam träd och buskvegetation. De erbjuder märkliga klimatbetingelser med t.ex. mycket heta och torra sommarförhållanden.

Drygt en kilometer ostnordost om gården Gransjömarken ligger ett antal blocksänkor i skogen. Den sydligaste klyvs av vägen.

Bibehållande av värden: Blocksänkorna får inte överköras vid avverkningar. Ej heller ska träden i dessa avverkas och ej heller bör ris fällas in mot dessa.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Blocksänkornas växt- och djurliv borde undersökas närmare. Obs! Blocksänkorna ej besökta.

Referenser: Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 238 Abborramossarna

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Tallrismossar håller riktigt höga naturvärden först när träden uppnår riktigt höga åldrar och mängden död ved blir stor. Dock höjs klassningen här av storleken och de geologiska värdena. Dessa mossor är obetydligt påverkade och är en mångformig miljö med värdefull fågelfauna.

Beskrivning: Abborramossarna ligger ca två kilometer norr om Hallångsjön i Trehörna socken. Den västra delen av mossen är en tallrismosse med grov tall. I västkanten ligger en mindre göl med omgivande breda vitmossemattor. Gamla igenvuxna diken syns österut från gölen. Det finns inslag av fastmarksholmar. Ute på mossen finns två parallella blockiga moränryggar, utsträckta i sydväst-nordostlig riktning. Laggarna är smala med björk utom i öster där en bred öppen lagg finns.

Myrens östra del är mycket mångformig med stor andel fattigkärr med olika besöksgrad. I vikarna påträffas små tallrismossor. Mot öster finns ett långsmalt lövkärr och en tallmosse med stort inslag av björk.

Bibehållande av värden: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från dikning, täkt, avverkning, gödsling och avverkning av fastmarksholmar. Skogsbrynen mot mossen bör ej avverkas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980, Nr. 94 klass I.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983, Ödeshög N25 klass III.

Schröder, Jan. Våtmarker i Östergötlands län 1993–1994. Boxholms, Kinda, Linköpings, Mjölby, Söderköpings, Vadstena, Valdemarsviks, Åtvidabergs, Ydre och Ödeshögs kommuner. Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköping, 1994. Nr. 08E 0I 02 klass 1.

Artlista: Tjäder, orre, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), korallrot m.m.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 239 Skrålebokärrets gammeltallar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Riktigt gamla och grova träd är en bristvara i skogsmarken. Här finns många gamla solbelysta tallar som lämnade fröträd i en ungskog. Vissa insekter är beroende av att de stora gamla tallarna finns kvar.

Beskrivning: Sexhundra meter norr om Abborrhögölen intill vägen finns ett 40-tal gamla och grova tallar spridda i en 40-årig skog. Tallarna kan vara upp emot 300 år. En del har bohål. Dessa stora träd blir mera värdefulla i framtiden och kan stå kvar genom skogsgenerationerna.

Bibehållande av värden: Värdena kvarstår om tallarna lämnas i framtidens skogsbruk som evighetstallar. Lämna även de som blåser omkull.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0827.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 240 Hålets skogs- och kärrmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Runt ett litet kärr finns en barrskog på fastmark. Båda naturtyperna är orörda. Trots sin ringa storlek är varje orört område i Sydsveriges barrskogslandskap värdefullt.

Beskrivning: Nordost om Gransjön ca 400 m ligger den lilla fastigheten Hålet. Dess storlek är knappt 1 ha. Marken har dock länge lämnats orörd och har utvecklat vissa naturskogsvärden. Den består av en liten öppen myr och norr därom en blocksänka. Runt dessa marker finns en krans av mager, gammal tall- och granskog med vissa björkinslag. Ålder borde ligga på ca 200 år. Skogen var 2015 ”stämplad”. Vilket torde innebära att den ska säljas som rotpost eller skyddas som något naturskyddat område.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas orört och ej t.ex. dikas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0817.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall, gran, björk, gammelgranslav, långfliksmossa, knärot (*Goodyeara repens*, NT).

Rödlistade arter:

knärot (*Goodyeara repens*, NT)

Nr. 241 Gransjöns blocksänkor

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en sällsynt geologisk förekomst som förekommer i stort antal just i Holavedabygden. De mest kända blocksänkorna ligger vid Sjöbo på Häradsallmanningen. Några av de andra områdena redovisas också här.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta. De bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att blocksänkor skall kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och klimatologiska förhållanden. Blocksänkor är ofta täckta av mossor och lavar och endast sparsam träd och buskvegetation. De erbjuder märkliga klimatbetingelser med t.ex. mycket heta och torra sommarförhållanden.

Ca 300 respektive 600 m sydost om Östgötaledens vindskydd vid Gransjön ligger fyra respektive två blocksänkor.

Bibehållande av värden: Blocksänkorna får inte överköras vid avverkningar. Ej heller ska träden i dessa avverkas och ej heller bör ris fällas in mot dessa.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Blocksänkornas växt- och djurliv borde undersökas närmare. Obs!

Blocksänkorna ej besökta.

Referenser: SGU: Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 242 Rambergstorp en barrskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Denna skog avsattes som naturminne 1935. Syftet är "att söka bevara ett mycket virkesrikt bestånd av urskogskaraktär som ej på länge varit föremål för avverkning".

Urskogsliknande områden är idag så sällsynta så att varje område får en hög klassning. Tyvärr har omgivande marker huggits hårt.

Beskrivning: På Lysings häradsallmanning mellan sjöarna Hallångsjön och Gransjön ligger ett 0,4 ha stort skogsområde. Området är en moränås i nord-sydlig sträckning med en blockig sluttning mot NV. Nedanför sluttningen finns ett lövkärr med klenare gran, björk och rönn. Här finns gammal skog ca 80 % tall och 20 % gran med åldrar upp mot 200 år. Träden har en medelhöjd av ca 35 meter och totalantalet är kring 200 träd. Stor del av volymen finns i den döda veden i vindfällan och torra träd. Tallarna har små kronor. På grund av att ett hygge togs upp, på 70-talet, på grannfastigheten i väster, har lokalklimatet för urskogsarter, försämrats i området. Den mittersta delen av objektet har bäst urskogskaraktär med tjocka mosstäcken. I fält- och bottenskikt finns vanliga skogsmarksarter. På lågorna hittades vedtrappmossa och på granarna gammelgranslav.

Bibehållande av värden. Området skall lämnas till fri utveckling. Omgivande skogsbruk bör bedrivas med stor försiktighet. En bård av orörd skog bör lämnas runt det lilla skogsområdet för att på sikt förbättra dess kvalitéer.

Skydd. Naturminne Nr. 05 04 022.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Naturminnen i Östergötlands län, Inventering och uppdatering 1995. Rapport 1995:7.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson april 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015

Artlista: gran, björk, rönn, vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT), gammelgranslav.

Rödlistade arter:

vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)

Nr. 243 Bonderydssjöns myrkomplex med barnnurskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Orörda marker av olika slag är biologiskt värdefulla. Sumpskogarna är stabila miljöer viktiga för vissa svårspridda arter. Här är området mosaikartat och relativt stort, ca 10 ha. Inne i detta område finns en fastmarksö med en barnnurskog med mycket gammal tall. Variationen och storleken motiverar klassningen.

Beskrivning: Ca 200 m öster om Bonderydssjöns sydöstligaste vik ligger, i sydost-nordvästlig riktning, ett stort och mosaikartat myrområde med tallmossar omväxlande med lövkärr. Här är gott om gammeltallar.

Mitt i detta område ligger en fastmarksö med barnnurskog. Den domineras av grov, gammal tall med graninslag. På de gamla tallarna finns delvis övervallade brandljud. Även granarna är grova. I den norra delen av området står en mycket grov, död tall med flera bohål.

Bibehållande av värden: Områdena måste lämnas orörda och odikade.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering sommardag.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0734 respektive nyckelbiotop Nr. 0733.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015

Artlista: fiskgjuse, tall, gran.

Rödlistade arter: -

Nr. 244 Söråskärrets lövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Här finns en storblockig lövdominerad mark med stor mängd död ved, hålträd och med en rik markflora. Det sjönära läget är intressant för bl.a. fågellivet.

Beskrivning: Mellan sjöarna Bonderydssjön och Översjön ligger gården Söråskärret. Här finns ett område, intill ett utflöde till Bonderydssjön, på drygt ett hektar med en biologiskt rik lövskog. Här växer asp, lönn, klibbal, fågelbär, björk, rönn, lärk och gran. Bävern har påbörjat ett dammbygge som dock övergivits.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas fri från skogsbruk.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0701.

Fältbesök av Peter Fredriksson

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: asp, lönn, klibbal, björk, rönn, lärk, gran, blåsippa, ormbär, lungört, skogssallad, ängsruta, linssnäcka, slät spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, klotdubbelfoting, lövträdlöpare, svarthätta och gök. Bäver.

Rödlistade arter: -

Nr. 245 Översjöns blocksänkor

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en sällsynt geologisk förekomst som förekommer i stort antal just i Holavedabygden. De mest kända blocksänkorna ligger vid Sjöbo på Häradsallmanningen. Några av de andra områdena redovisas också här.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta. De bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att blocksänkor skall kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och klimatologiska förhållanden. Blocksänkor är ofta täckta av mossor

och lavar och endast sparsam träd och buskvegetation. De erbjuder märkliga klimatbetingelser med t.ex. mycket heta och torra sommarförhållanden.

Översjön ligger söder om Bonderydssjön och delas mellan Stora Åby och Trehörna socknar. Mellan sjöns östra del och vägen som går öster om sjön ligger fyra blocksänkor på ett pärlband med ca 150 m avstånd mellan varandra. De ligger från sydväst mot nordost och den sydligaste ligger ca 40 m från sjöstranden.

Bibehållande av värden: Blocksänkorna får inte överköras vid avverkningar. Ej heller ska träden i dessa avverkas och ej heller bör ris fällas in mot dessa.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Blocksänkornas växt- och djurliv borde undersökas närmare. Obs! Blocksänkorna ej besökta.

Referenser: SGU: Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 246 Hallångens lövskogsområden och betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Strandnära vid Hallångsjön ligger två lövområden av något olika karaktär. Det första är ett gammalt torplandskap som vuxit igen. Det andra är en gammal f.d. igenvuxen hagmark runt ödegården, som har restaurerats på ett mycket bra sätt ca 2000. Mellan markerna finns våtmarker. Betets storlek och läge intill sjön med bl.a. betade myrar, ger en klassning som gränsar till en ännu högre.

Beskrivning: I Hallångsjöns sydöstra del ligger Hallångens gård. Där finns ingen fast boende längre. Däremot finns numera betesdjur.

Väster om sjöns tillflöde ligger en torpmiljö, Lindön, nu bevuxen med ett mycket värdefullt gammalt trädskikt av ädla lövträd. Här finns både lind, ask, ek och gott om gamla äppelträd. En del grova träd är redan döda och det finns gott om död ved både stående och liggande. Det växer en värdefull lundflora på marken. Ung barrskog omger nu lövskogen. Och i väster har området naggats i kanten. Bl.a. har en del lind fällts. Nu finns där en gles tallfröställning. Den östra delen har kvar sina lövvärden och har glesats ur ca 2005 på ett biologiskt riktigt sätt. Det andra lövområdet är en f.d. igenvuxen betesmark, som ligger runt själva gården, men som nu har restaurerats på ett mycket fint sätt. Hela arealen, inklusive åkerytor och våtmarker (myrar) västerut betas nu med nötdjur i ett mycket tilltalande landskap. Vissa täta hassellundar är lämnade i betet. Här finns av trädskiktet kvar en del grov asp, yngre lind och andra ädla lövträd, samt även någon mycket grov sälg. En sandig skärning och ett småvatten gör betesmarken än finare. Fågellivet är här fortfarande rikt. Den östligaste vallen, som nu ingår i betet, strax söder om Sandkullagölen är en mossmark som inte slagits-98. Den hade ett par udda arter blommor i stor mängd nämligen slätterblomma och högvuxen höstskallra.

Bibehållande av värden: Torpruinsmiljön har gynnas av att vissa barrträd höggs bort och att man gynnade de grova äldre lövträden.

Den restaurerade hagmarken kan försiktigt glesas ut fortsättningsvis då och då.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0812, objekt med naturvärden Nr. 0815.

Peter Fredrikssons fältbesök april-97.

Fältbesök av Christer Wiking augusti-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ek, hassel, sälg, svart trolldruva, tandrot, vårärt, buskstjärnblomma, underviol, tibast, vippärt, sibirisk björnlöka, fällmossa, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), fjällig filtlav, sotlav. Gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett och i sjön lom.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 247 Hallångens hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Nära gården finns två mäktiga förr hamlade träd. Gamla ruttna träd har stora biologiska värden. En lind och en mycket stor gammal alm. I almen finns gott om insektshål och vedsvamp. Även om detta träd har allvarliga skador är det nödvändigt att det får stå kvar. Laven blek kraterlav (VU) och brunskaftad blekspik (VU) funnen på almen.

Beskrivning: Vid gården Hallången finns vid gårdsinfarten en jättealm, som nu är döende. Endast ganska grova ”stubbskott” från en halv meters höjd från marken lever. Själva huvudstammen är dock död, kraftigt sönderbruten men alstrar fortfarande värdefull nedbrytningsved. 200 m sydväst från den finns också en stor lind. Båda hamlades förr till lövtäckt. Runt almen är delvist öppnat och betat medan linden håller båda på att gömmas av granplantering. Almen var Ödeshögs kommuns näst grövsta hamlade träd. Det finns fler grova ädla lövträd söder om almen. Tyvärr är almarna i närlandskapet drabbade av almsjukan. De flesta almarna kommer troligtvis att dö.

Bibehållande av värden: Linden borde röjas fram ordentligt och om möjligt hamlas på nytt.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0814, objekt med naturvärden Nr. 0813.

Peter Fredrikssons fältbesök april-97.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på

Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr.36.

Fältbesök av Hagström och Henriksson april 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: lind, alm (*Ulmus glabra*, CR): (1994) blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU) eller mörk kraterlav (*Gyalecta truncigena*, VU), brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), lavar (*Chaenotheca*): vednål, ärgnål, grå nållav.

Rödlistade arter:

blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)

mörk kraterlav (*Gyalecta truncigena*, VU)

brunskaftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 248 Hallångens våtmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Vid utloppet i Hallångsjön finns tre våtmarker. En alltidå invid bäcken, ett alkärr längre uppströms och en tallmyr med skvattram och al. Dessa våtmarker och dessutom där omkringliggande myrmarker är mycket viktiga för t.ex. fåglar och groddjur. Våtmarkerna ligger nära en ännu högre klassning.

Beskrivning: Vid Hallångsjöns sydöstra hörn finns flera olika fina biotoper. Här finns bl.a. lövområden och våtmarker, medan den unga barrskogen är mera traditionellt skött. Det finns stora arealer våtmarker runt sjön förutom de som nämns här. De våta stråken närmast gården Hallången betas också med nötdjur på ett mycket bra sätt. Närmast sjön finns en myrmark där bäcken rinner fram i ett meandrande lopp. Bredvid bäcken växer en tät ridå av al. Ca fyrahundra meter längre uppströms ligger en äldre alsumpskog. Tvåhundra meter västerut, på andra sidan en fastmark, finns en ca 6 ha stor skvatramosse med tall och lite al. Här finns mycket död ved och lågor.

Samtliga våtmarker sitter samman till ett större komplex.

En väg är byggd från gården och tvärsöver ovannämnda bäck.

Bibehållande av värden: Områdena bör undantas från skogsbruk och ej heller dikas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Den västliga skvatramossen är biotopskyddad.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0816, objekt med naturvärden Nr. 0810, 0811.

Peter Fredriksson fältbesök (0816) april-97.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: al, tall, gärdsmyg, skogssnäppa, sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU) och grodor.

Rödlistade arter:

sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU)

Nr. 249 Sägarestugans aspskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Norr om Trehörna ligger flera lövskogsrika miljöer på grönstensberggrund. Lundmiljöer och odlingsmarker ger bra förutsättningar för ett rikt växt och djurliv. Här finns ett område med äldre asp som har stor betydelse i en sådan mosaik, bl. a. som häckningslokal för fåglar.

Beskrivning: Nordost om kvarndammen i Slangeryd ligger Sägarestugan. Mellan husen och vägen till Hallången finns en ca 1 ha stor äldre aspskog. Här finns gott om bohål till allehanda

fågelarter. Området har gallrats på ett bra sett ca 2005. De flesta biologiska värdena finns kvar.

Bibehållande av värden: Viktigt är att flera grova aspar lämnas vid eventuellt skogsbruk. Dessutom bör man ej städa bort död ved.

Skydd: Inget skydd.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 0809.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: asp, fjällig filtlav, (humle).

Rödlistade arter: -

Nr. 250 Hässlesunds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap har stora naturvärden genom sin variation av biotoper. Läget vid insjöstrand, det isolerade läget och blocksänkor i betesmarken motiverar klassningen. En allt bättre hävd höjer klassningen.

Beskrivning: Knappt fyra kilometer nordväst om Trehörna ligger Hallångsjön. I sjöns sydvästra strand finns ett litet levande odlingslandskap vid Hässlesund. Där omges gårdsbebyggelsen av en lövhagmark med stenig, bitvis blockig, terräng. Betesmarken är flack och innehåller flera gamla åkrar. Vegetationen är av torr-fuktig typ med ett trädskikt som domineras av björk. Inslag av ask och lönn finns också. Hävden i betesmarken har de senare åren blivit allt bättre.

I hagmarken finns blocksänkor ganska nära sjön. De torra magra betesytorna vid dessa blockiga områden är de finaste. Mycket äldre åkermark och förr konstgödslade ytor ingår i södra delen av hagen. Här finns också påfallande grov och gammal björk på små kullar och även lite betad barrskog i väster.

Intill sjön finns en lövdunge med ask och asp som är biologiskt värdefull. (Område 251)

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter som idag med högt betetryck.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 90, klass 3.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Prästkrage, blålocka, jungfrulin, svinrot, darrgräs, kattfot, bockrot, rödklint, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och vaxskivlingar.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

möjligen arter av vaxskivlingar

Nr. 251 Hässlesunds lövlundar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Inom barrskogsdominerade områden är lövlundar viktiga oaser för den biologiska mångfalden. Här finns två små områden med delvis ädla lövträd som bör skötas för att bibehålla denna lövdominans.

Beskrivning: Vid Hallångsjöns sydvästra vik finns ett odlingslandskap, Hässlesund, med lövskogsinslag som gränsar till betesmarkerna.

För det första finns söder om bäcken (diket?) som avvattnar Ösjön till Hallångsjön, på båda sidor vägen, ett lövlundsområde som domineras av löv och gran, där lövet utgörs av björk, asp, ek och lite ask, lönn och sälg. Även någon enstaka gammal, grov tall förekommer. I underskiktet finns ett stort inslag av grov hassel. Här finns gott bohål i aspar och död lövved i form av torrträd, lågor och döda hasselgrenar. Området har glesats ur med en naturvårdsgallring ca 2005.

För det andra finns i betet mellan huset och sjön en grupp med relativt grova lövträd. De allra flesta är askar men även asp och al finns. De står i ett småblockigt område som fortfarande betas. Inga träd visar tecken på hamling. 2015 är askarna ovanligt friska från askskottsjukan. Några aspar innehåller bohål.

Bibehållande av värden: Områdena kan med fördel skötas som nu.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Artinventering sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0824 respektive 0825. Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: gran, björk, asp, ek, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, sälg, krusulota, trolldruva och fällmossa.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 252 Blocksänkorna i Sjöbo

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en mycket ovanlig förekomst i Sydsverige. Blocksänkeområdet och då främst de två stora och mycket väl utbildade sänkorna längst i söder, har få om ens någon motsvarighet i södra Sverige. Området är utpekade som riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta i botten. Blocksänkorna bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att dessa ska kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och speciella klimatologiska förhållanden.

Sydväst om Hallångssjön återfinns inom ett begränsat område en anmärkningsvärd koncentration av dessa blocksänkor. Den största ligger längst i söder och är väl synlig från vägen.

Blocksänkeområdet uppvisar en svagt kuperad topografi med uppstickande granithällar och sänkor fyllda av blocksamlingar eller torv. En sandig - moig morän med en blockhalt i ytan som varierar mellan normal och rikblockig täcker de övriga delarna av området.

Skogen bildas av klena glest växande tallar och granar med en markflora av torr ristyp eller kruståteltyp. I blocksänkorna växer ingen högre vegetation utan endast lavar och mossor.

Blocken är klädda med lavar bland annat grön och grå kartlav, grå och vit renlav.

Bibehållande av värden: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t.ex. bebyggelse och omfattande avverkning.

Skydd: Inget formellt skydd. Området är utpekade som riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: Undersökning av blocksänkornas flora och fauna borde ske.

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Länsstyrelsens registerblad. Riksintressant naturmiljö NE, Nr. 4.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983. Ödeshögs kommun Nr. N 23. Naturvärdesklass I.

SGU. Berggrundskartan Serie Ba Nr. 39 och Af Nr. 134. Sveriges geologiska undersökning. Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: tall, gran, grön- och grå kartlav, grå- och vit renlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 253 Fagerhults ryl-lokal

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna.

Naturvärdesbedömning: Ryl (*Chimaphila umbellata*, EN) är ett flerårigt vintergrönt ris som växer i halvöppna barrskogar på genomsläppliga jordarter. Den gynnas troligtvis av äldre tiders skogsbyte och skogsbränder. Den är svårspriid och minskande. Den räknas som hänsynskrävande. Enda kända lokalen i Ödeshögs kommun. Finns på ett tjugotal platser i länet.

Beskrivning: I en gles fröträdsställning efter en tallskog, som avverkades i början på 90-talet, växer fortfarande några plantor av ryl. Mitt emot torpet Svenstorp och nära Fagerhulta tall. På grund av hyggesfasen är gräsväxten nu ett hot mot rylens växtplats. Ca 50 plantor står i gränsen mot något äldre barrskog alldeles intill Östgötaleden (2015).

Bibehållande av värden: Lokalen är starkt påverkad av avverkningen. Bredbladiga gräs breder ut sig. De plantor som finns kvar behöver den skugga som fröträden och uppväxande skog kan ge. Fröträden får inte avverkas nära ryl-lokalen.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: - Årligt floraväckeri för att se hur rylen klarar hyggesfasen.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med vissa naturvärden Nr. 0818. Växten är noga kontrollerad av Lars Frölich genom åren.

Fältbesök av Lars Frölich och Christer Wiking 18 aug. 2015.

Artlista: Ryl (*Chimaphila umbellata*, EN).

Rödlistade arter:

Ryl (*Chimaphila umbellata*, EN)

Nr. 254 Fagerhulta tall

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi F K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova gamla träd har höga naturvärden. Den berömda tallen är sannolikt ett av kommunens äldsta träd. Den är en s.k. värktall och en turistisk sevärdhet. Den är biologiskt viktig bl.a. för insekter.

Beskrivning: Intill vägen vid Fagerhults väggkors, ca 3 km sydväst om Hallångsjön står en sägenomspunnen gammal tall. Den lär bota värk om man kan överföra den från kroppen till trädet på lämpligt sätt. Den är grov men kort vilket sannolikt räddat den från att blåsa omkull när den ställts ganska ensam när man huggit runtomkring. Sedan ca 2005 är den död och har idag tydliga spår av insektsangrepp.

Bibehållande av värden: Värdena består om tallen får stå kvar. Helst ljust men med något fler träd runt för vindskyddets skull. Avverka således inte skogen nära söder om vägen.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Turistbroschyrer och lokalkännedom.

Christer Wikings fältbesök aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall

Rödlistade arter: -

Nr. 255 Mormorsmossens moränbacklandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Moränbacklandskap med blocksträngar är i Östergötland endast känt från detta område. En mycket värdefull och skyddsvärd geologisk miljö.

Beskrivning: Ca två kilometer väster om Trehörnasjön ligger ett geologiskt intressant område i den glesa tallskogen.

Den blockrika moränen bildar kullar och oregelbundet uppbyggda ryggar till ett småkuperat landskap. Detta är ett s.k. moränbacklandskap.

Söder om vägen är dessa bildningar särskilt väl utvecklade. Här finns i sänkorna mellan moränhöjderna ansamlingar av block i s.k. blocksträngar. Strängarna som är ca två meter breda omsluter höjderna och i mötespunkterna bildas mindre blocktytor.

Tallskogen är en mager ristyp med blåbär, lingon och ljung. Tjäder förekommer i området.

De centrala delarna i området består av ca 20 år gammal tallskog med enstaka tallöverståndare. Den sydligaste delen är en gles barrskog som nyligen gallrats.

I de sydvästligaste delarna möter en värdefull tallmosse med gammalt trädskikt (se Nr. 256)

Bibehållande av värden: Området får ej utsättas för täckt, bebyggelse, schaktning eller andra markskador. Skogen bör ej kalavverkas utan bör skötas med gallringar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 29 Geologi, Klass II Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983, Nr. N21, klass II (mycket högt naturvärde). Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking sept-98. Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.
Artlista: tall, blåbär, lingon, ljung, tjäder.
Rödlistade arter: -

Nr. 256 Mormorsmossens sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är viktiga stabila miljöer som ger livsrum för vissa svårspridda arter.

Beskrivning: Fyra hundra meter söder om Mormorsmossen, ligger den här relativt stora sumpskogen söder om grusvägen.

Här finns en tallmosse av skvattramtyp som genomskärs av ett nord-sydligt lövkärr.

Vitmossor och blåbär är dominerande. Tallarna på mossen är gamla och senvuxna och vissa har brandljud. Det blöta lövkärret domineras av björk och al med inslag av tall och gran.

Kärret har höga naturvärden bl.a. genom sockelbildning och förekomst av senvuxna granar.

Här finns även en god tillgång på död ved. Förekomst av kattfotslav indikerar trädkontinuitet samt ett stabilt, fuktigt lokalklimat under lång tid.

I nordost, områdena är delvis överlappande varandra, möter ett geologiskt viktigt område i Mormorsmossens moränbacklandskap (se Nr. 255)

Bibehållande av värden: Området bör lämnas för fri utveckling

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering under sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9850.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall, vitmossa, blåbär, björk, al, gran, gammelgranslav och kattfotslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 257 Bökö bäckdal

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby, Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar utefter en bäck har en stabil fuktig miljö med lång kontinuitet. Ofta har dessa områden skonats från skogsbränder och är därför ännu mer artrika.

Beskrivning: På gränsen mellan Stora Åby och Trehörna socknar, 1,5 km öster om Bökö by, ligger en stor bäckdal med bl.a. alsumpskog. Det finns delvis grov, gammal al och mycket

fuktiga lågor och annan död ved. Bäckan är Disevidån och från söder i detta områdets södra del kommer en annan liten bäck och ansluter i en ravin. Denna ravin är också mycket värdefull och bör inräknas i objektet. Ravinen är småblockig i söder och storblockig i norr. Det har huggits nära objektet så bitvis finns ungskogen av gran och björk nära intill bäcken. I den sydligaste delen av huvudobjektet finns kvarnrester (efter Kälkebo kvarn) och en del lind. Ännu längre söderut låg en damm vid vars utlopp en rak djup fåra sprängts (?) i terrängen. På fårans vallar står blandskogen orörd sedan länge. Om än inte så gammal skog ännu, så är den på lång sikt också en intressant miljö.

Bibehållande av värden: Bäckan med omgivande skogar bör undantas från skogliga ingrepp.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9702.

Peter Fredrikssons fältarbete.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: al, gran, björk, lind, järpe, gärdsmyg, stjärtmes, padda, vanlig groda, gullpudra, Trolldruva, strätta, bäckbräsma, blåsippan, rosmossa, näverlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 258 Lysings Urskogs naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi F

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lysings urskogsreservat är naturreservat sedan 1972. Syftet med reservatet är att skydda de naturvärden som finns i skogen genom att låta den urskogliknande skogstypen bestå utan några ingrepp. Urskogliknande skogar är väldigt sällsynta i de södra delarna av Sverige.

Beskrivning: Naturreservatet är beläget 4 km VSV Trehörna samhälle och 2,5 km norr om Vagnsjön. Området är ca 21 ha stort och utgörs till större delen av gammal grandominerad barrblandskog. I den östra delen av utvidgning dominerar dock medelålders tall med inslag av stora gamla tallar. Där stigen från parkeringen kommer in i reservatet finns ett litet område med lövskogsinslag och hassel och rik markflora. Det finns också små svackor med alkärr. Mycket stora aspar förekommer också.

Området består av grovblockig och stenig morän. Inget berg i dagen finns, men gott om mindre kullar. De centrala och nordvästra delarna utgörs av en fuktigare sänka som sluttar långsamt mot nordväst. Här växer en sumpskog med främst gran och klibbal. En stor mängd grova lågor finns här, många från stormarna ca 1969 och något senare. Fastmarkerna runt sänkan täcks av barrblandskog där såväl gran som tall når imponerande ålder, dimension och höjd. Åldrar upp mot 250 år och höjder upp mot 40 m torde förekomma. Mycket stående död ved och liggande lågor förekommer. Lövträdsinslag finns av framför allt asp men även lönn, rönn och sälg. Äldre asp finns framför allt i söder och mera tall finns i nordost. En del hasselbuskar finns också.

Hydrologiskt är sänkan av stor betydelse. Inga bäckar förekommer utan vattnet rör sig långsamt på bred front mellan träsocklar och lågor.

Området ligger på utmark långt från bebyggelse. Också blockigheten gör att det knappast har förekommit någon betesdrift av betydelse. Kärnan av reservatet har enligt skötselplanen aldrig

utsatts för mänskliga ingrepp. I de yttre delarna av reservatet har fallna träd tagits omhand till ca 1965 och i skyddszonen bedrevs ett försiktigt skogsbruk till 80-talet.

Skogsbränder har dragit fram i området åtminstone 1735 och 1830. Många av tallarna bär spår av bränderna. Möjligtvis har den fuktiga sänkan i mitten på reservatet klarat sig bättre vid bränderna.

Undervegetationen är rik med en del lundväxter. Förutom den vanliga barrskogsfloran kan följande fältskiktsarter nämnas: skogssvingel, storgröe, skärmstarr, dvärghäxört, gullpudra, blåsippa, myskmadra, tandrot, ormbär, stinksyska, trolldruva och vätteros. Förväntade arter som linnea, tallört, knärot och grönpyrola finns också.

Noggrannare undersökningar av moss-, lav- och svampfloran har utförts i början på 90-talet. Ca 95 arter av mossor och ca 125 lavar har hittats. Vedkryptolav påträffades här för första gången i Östergötland. I Lysings urskog växer den påfallande rikligt på asp- och björk-lågor. Den är endast funnen på 5 lokaler i Sverige (1998).

Av svamparna hittades 146 olika arter på en enda dag. 5 av dessa, samtliga vedväxande: gränsticka (*Phellinus nigrolimitatus*, NT), ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT), veckticka, (*Antrodia pulvinascens*, NT), kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT) och gräddporing (*Skeletocutis lenis*, VU). 1992 finns en uppgift om att gransotdyna (*Camarops tubulina*, NT) är funnen här. Arten är sällsyn och den enda andra kända lokalen i kommunen är skogen vid Sjögetorp (funnen 2016).

En lättgången vandringsled i form av en enklare körväg utgår från parkeringsplatsen till informationsplatsen. Därifrån utgår en enklare stig (inte helt lättgången) i en slinga genom den äldre delen av reservatet.

Bibehållande av värden. Skogen skall lämnas för fri utveckling.

Skydd. Hela området är ett naturreservat sedan 1972 och sedan 1995 även utpekad som ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet. Vid revision av Natura 2000-nätverk borde området samtidigt utses som SPA-område eftersom en rad fågelarter som förekommer här ingår i fågeldirektivets bilaga 1. Dessa arter är järpe, pärluggla, sparvuggla, spillkråka och tjäder.

Ytterligare kunskap: Tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Lysings urskog, Inventering av mossor och lavar. 1993.

Olofsson, Dan. Länsstyrelsen i Östergötlands län. Svampar i 13 naturreservat och 116 andra värdefulla hagmarker och lövskogar i Östergötlands län. Länsstyrelsen, Rapport 1995:9 Skogsvårdsstyrelsen i Linköping. Naturreservatet Lysings urskog, skötselplan upprättad 1995. Länsstyrelsen Östergötland. Skötselplan för naturreservatet Lysings urskog. 2007.

Fältbesök av Peter Fredriksson 29/6-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: 146 svamparter, ca 95 mossor, ca 125 lavar, se ovanstående rapporter. I övrigt bl.a. pärluggla, bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU), mångtandad spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka och slätspolsnäcka, allmän konsnäcka, disksnäcka, linssnäcka. Skogssvingel (*Drymochloa sylvatica*, VU), storgröe (*Poa remota*, NT), skärmstarr, grön sköldmossa, dvärghäxört, gullpudra, blåsippa, myskmadra, tandrot, ormbär, stinksyska, trolldruva, vätteros, linnea, tallört, knärot (*Goodyeara repens*, NT) och grönpyrola.

Svampar:

Mossar: vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT), grön sköldmossa, vedsäckmossa (*Calypogeia suecica*, VU) och stubbtråds-mossa (*Cephalozia catenulate*, NT).

Lavar: glänsande rostfläck (glansfläck), vedkryptolav och jaguarfläck.

Rödlistade arter: Många. Se rapporter som hänvisas till i text ovan för rödlistade svampar, mossor och lavar.

gränsticka (*Phellinus nigrolimitatus*, NT)

ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT)
veckticka, (*Antrodia pulvinascens*, NT)
kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT)
gräddporing (*Skeletocutis lenis*, VU)
gransotdyna (*Camarops tubulina*, NT)
skogssvingel (*Drymochloa sylvatica*, VU)
storgröe (*Poa remota*, NT)
knärot (*Goodyera repens*, NT)
vedsäckmossa (*Calypogeia suecica*, VU)
vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)
stubbträdmossa (*Cephalozia catenulate*, NT)
bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU)

Nr. 259 Flugebokorsets barrnaturskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: De små rester av riktigt gammal skog som finns kvar i södra Sverige är helt omistliga för den biologiska mångfalden. Här finns ett område på ca 4 ha som är dubbelt så gammalt som normal slutavverkningsskog. Den har icke varit orörd, det har tyvärr plockats vindfällda träd ända till relativt nyligen, men med tanke på hur många hundra år det skulle ta att återvinna denna skogs ålder och mäktighet så är det helt nödvändigt att den räddas. Här har en allmän ägare som häradsallmänningen ett extra stort ansvar.

Beskrivning: I korsningen mellan Tranåsvägen och vägen till Flugebo, i skogsbygden mellan Boet och Trehörna, ligger en riktigt gammal tallskog med graninslag. Marken är småblockig och mossig. I olika lägre skikt ingår mest gran och rönn men även ek, björk, körsbär, lönn och sälg. De stora träden är ca 35 m höga och vissa träd torde vara upp mot 300 år gamla. På tallarna syns brandlyror från en eller flera bränder. De viktigaste naturvärdena finns alltså knutna till dessa gamla tallar. Tyvärr finns ingen som helst tallföryngring i beståndet.

Bibehållande av värden: En del av de uppväxande granarna i undre skikt skulle kunna fällas som högstubbar och lämnas för att skapa död ved.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Bättre artinventering.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8723.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: gran, rönn, ek, björk, körsbär, lönn, sälg, tall, gammelgranslav, tallticka (*Phellinus pini*, NT) och knärot (*Goodyera repens*, NT).

Rödlistade arter:

tallticka (*Phellinus pini*, NT)

knärot (*Goodyera repens*, NT)

Nr. 260 Naturminnet - en tall på häradsallmanningen

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Död ved är en bristvara i dagens skogsmark. Den döda veden är synnerligen rik på liv och här finns ett rikt insektsliv, många andra nedbrytande organismer, svampar, mossor och lavar. Ett naturminne i form av en ensam stor låga av tall kan bidra till hotade arters överlevnad. Här finns vissa spridningsmöjligheter, dels till en anmärkningsvärd hög och grov tallskog strax norr om naturminnet och dels vidare till Lysings urskog som ligger endast tre kilometer bort.

Beskrivning: Ett naturminne finns ca 200 m söder om vägkorset mellan Tranåsvägen och Flugebovägen. 50 m väster om vägen ligger en kullblåst stor tall. Tallen blåste omkull ca 1985 och har nu börjat multna kraftigt. 1978 var, enligt uppgift, tallen 32 m hög, frisk och i gott skick. Omkretsen i brösthöjd var 1995 ca 245 cm. Nu ligger tallen i en gallrad barrskog. Längden på lågan uppmättes 1998 till ca 36 m. Lågan är idag kraftigt förmultnad och sönderfallen. Den är välbesökt av hackspettar. Den är inte skadad av skogsmaskiner.

Bibehållande av värden: Troligtvis gynnas det biologiska livet i lågan av värme. Därför vore det bra om gallringarna intill kunde gynna lövträd och lite ljusinsläpp till tallstammen. Nu ligger den mycket skuggigt under granar i en liten "hänsynsyta".

Skydd: Naturminne Nr. 0504023. Beslutsdatum 1935-07-06.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Naturminnen i Östergötlands län, Inventering och uppdatering 1995. Rapport 1995:7.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977, område 44.

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 261 Vässjöns gransumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är fuktiga stabila miljöer som är viktiga för vissa arter. Området ligger nära en högre klassning. Det blir en viktig del av en hög klassning av områdena söderut (vid Äspebergens närhet).

Beskrivning: 400 m öster om Vässjön i Trehörna sockens sydvästligaste del, ligger på östra sidan av berget, en sumpskog som domineras av gran. Tall finns och bitvis lite löv. Kärret är mycket blött och innehåller rikligt med senvuxna träd. Här finns mycket gott om både gammelgranslav och kattfotslav, som visar på stabil miljö under lång tid. Däremot finns inte så mycket död ved.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas orörd.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering under sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8724
Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: gran, tall, kattfotslav och gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 262 Vässjöns västbrant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Branter har ofta fått stå orörda och alltför svårtillgängliga för människans skogsbruk. Västvända branter har ett varmt och torrt klimat som kan gynna vissa arter.

Beskrivning: På östra sidan om Vässjön, som ligger mellan Stora Åby och Trehörna socknar, finns en smal västvänd brant. Branten är till viss brant och med hällar. Huvudsakligen nedanför branten, vid stranden finns en stor andel gamla och senvuxna tallar som blivit kvar vid huggningar på berget österut. Solbelysta gamla tallar höjer naturvärdet i en skog. På krönet och österut finns nu ung tallskog.

Bibehållande av värden: Skogen ska lämnas orörd.

Skydd: Inget skydd. I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Artinventering under sommartid

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8725.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: tall

Rödlistade arter: -

Nr. 263 Äspebergens naturvärden

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Inledning: I skogsområdena kring Äspebergen, som ligger mellan sjöarna Vässjön och Bäsjön i västra Trehörna socken i södra delen av Lysings Häradsallmänning, har man på senaste 15 årsperioden upptäckt stora naturvärden i olika naturmiljöer. Det finns i området en helhet med mycket vuxen barrskog även utanför redovisade områden. Det finns också välskötta gallringsskogar i 40-års ålder på vissa arealer.

Miljöerna är av skiftande karaktär. Här finns mycket gamla barnnatureskogar, sumpskogar, rasbranter, aspmiljöer, bäckmiljöer och även en lövängsrest.

Områdena redovisas av tekniska skäl som underområden a, b, c osv. av nummer 263. Det ursprungliga området 263 blir 263 a, medan övriga är helt nya områden i redovisningen. Beskrivningarna blir också något mera kortfattade än normalt. Helheten får en mycket hög klassning även om något enskilt objekt kanske inte individuellt skulle få samma höga klassning. Något oegentligt används namnet Äspebergen på områden som eventuellt kan ha andra lokala namn.

Nr. 263 a: Äspebergens barrnaturskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: De små rester av riktigt gammal skog som finns kvar i södra Sverige är helt omistliga för den biologiska mångfalden. Här finns ett område på ca 12 ha som är dubbelt så gammalt som normal slutavverkningsskog. Den har icke varit orörd, men med tanke på hur många hundra år det skulle ta att återvinna denna skogs ålder och mäktighet så är det helt nödvändigt att den räddas. Här har en allmän ägare som häradsallmanningen ett extra stort ansvar.

Beskrivning: Med start 300 m sydost Vässjön i sydöstligaste Stora Åby socken, och med en fortsatt utsträckning sexhundra meter i samma riktning, finns en gammelskog av mest tall och med inslag av gran. Här finns gott om grova, spärrgreniga tallar med pansarbark. En del har tickor och bohål. Flera av tallarna är ca 300 år eller äldre. De har brandlyror sedan minst hundra år tillbaka. Här är blockig mark särskilt nedanför själva berget. Talticka visar på gammal skog med höga naturvärden och västlig hakmossa visar på stabilt och fuktigt klimat.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas orörd.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Ytterligare artinventering under sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8722. (N 10688-1998)

SGU: Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Gammelgranslav, talticka (*Phellinus pini*, NT), västlig hakmossa.

Rödlistade arter: talticka (*Phellinus pini*, NT)

Nr. 263 b och c: Äspebergens sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är stabila fuktiga miljöer som är viktiga för vissa arter. Skogen får bli gammal och senvuxen och har ofta inga större skosbruksvärden. Dessa måste lämnas opåverkade både för arternas och vattnets skull.

Beskrivning: Här finns två mycket värdefulla sumpskogar som tillsammans med område 261 norrut är några av kommunens finaste i Holavedens barrskogslandskap.

263 b: Den första ligger ca 200 m sydväst om Äspebergens högsta punkt, väster om grusvägen. Den är en knappt 4 ha stor blandsumpskog. Här finns i söder mest al och björk. Ute på sumpskogen finns mera gammal tall och gran och björk med enstaka klenare alar. Här finns mycket död ved i olika former med rik levermossflora. Sphagnum och starr dominerar i botten och fältskikt. Här finns öppna vattenytor. Det finns körvägar i området men troligtvis gjorda på tjärad mark. Det finns inga skador i övrigt.

263 c: Det andra området ligger 200 m rakt norrut från Äspebergens högsta punkt, norr om grusvägen. Den är en drygt 1 ha stor blandsumpskog. Området har en jämn fördelning av tall, gran och björk. Gamla klubbalar med höga socklar finns. Området har mycket blåbärsris.

Bibehållande av värden: Sumpskogarna måste lämnas orörda.

Skydd: Inget skydd. Dagens skogsbruk brukar klara dessa områden opåverkade.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: **263 b:** Nyckelbiotop 1044. **263 c:** Nyckelbiotop 1079.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista:

263 b: Knärot, skriftlav, vedtrappmossa, vedsäckmossa (*Calypogeia suecica*, VU), långflikmossa, kornknutmossa, gammelgranslav, hållav och havstulpanlav.

263 c: Missne, knärot (*Goodyera repens*, NT), kattfotslav, gammelgranslav, Grynig blåslav, hållav (*Menegazzia terebrata*, VU), stubbspretmossa och havstulpanlav.

Rödlistade arter: hållav (*Menegazzia terebrata*, VU)
vedsäckmossa (*Calypogeia suecica*, VU)

Nr. 263 d och e: Äspebergens bergsbranter.

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I branter finns orörda miljöer viktiga för den biologiska mångfalden. Markerna är ofta så otillgängliga så att de i praktiken är omöjliga att bedriva skogsbruk i. (Tekniska impediment). I Holavedens kuperade skogslandskap finns naturligtvis många branter. Några är dramatiskt branta och har ofta lodytor och klapperstensfält av stora block i och nedanför sluttningarna. Tillsammans med de, ofta gamla, träd som växer i en sådan miljö, erbjuder dessa dramatiska områden en storslagen natur med stora biologiska värden.

Beskrivning: Här finns två bergbranter.

263 d: Den första ligger i Äspebergens nordöstra delar. Här finns en ca 1 ha stor rasbrant med stor blocksamling nedanför en bergvägg som ej rörts vid tidigare avverkningar. Här finns många gamla tallar, björkar och aspar. Även en del död ved.

263 e: Den andra ligger öster om den bäckdal som ger Bäsjön vatten. Norrut i branterna nära Tranåsvägen ca 500 m nordost om Äspebergens topp. Den nordligaste delen är en ung granplantering. Ca 1 ha av området är brant och blockrikt. Här finns ofta grov och gammal tall, gran, björk och hålasp.

Bibehållande av värden: Branterna måste lämnas orörda.

Skydd: Inget skydd. Dagens skogsbruk brukar klara dessa områden opåverkade. I praktiken är det ofta omöjligt att bruka dem.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: **263 d:** Nyckelbiotop 1080.

263 e: Nyckelbiotop 1049.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: **263 d:** Myskbock, tjäder, grynig blåslav, sotlav och korallav.

263 e: Gammelgranslav, korallav.

Rödlistade arter: -

Nr. 263 f och g: Äspebergens äldre barrskogar.

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I Äspebergens storartade barrskogsmiljöer finns dessa små värdekärnor av gammal skog som har extra biologiska värden. Mellan dessa områden finns avverkningsmogen barrskog som sannolikt snart kommer att huggas. Dessa områden var för sig skulle dock inte ha denna höga klassning.

Beskrivning: 263 f: Öster om Äspebergen i riktning mot Bäsjöns norra spets, där branterna blir lite flackare finns ett 0,2 ha litet område med gammal granskog. Här är berget uppsprucket till en liten grotta och här finns mycket västlig hakmossa på blocken.

263 g: Ca 100 m nordost om Äspebergens högsta punkt, mellan områdena 263 d och 263 h ligger en långsträckt liten rygg, på ca 1 ha, med tunt jordtäckte och extra gammal tallskog. Än så länge är de flesta värdena knutna till den döda veden. Värdefullt att den i stort sett gränsar till asp-nyckelbiotopen österut (363h).

Bibehållande av värden: Dessa äldre små områden måste lämnas orörda.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: **263 f:** Objekt med naturvärde 1045. **263 g:** Objekt med naturvärde 1380.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: 263 f: Västlig hakmossa, naftalinskinn. **263 g:** Gammalgranslav, sotlav och korallav.

Rödlistade arter: -

Nr. 263 h: Äspebergens aspskog.

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grov gammal asp och andra lövträd i barrskogslandskapet skapar variation. Här finns både grövre träd med bohål, högstubbar och lågor.

Beskrivning: I västra kanten på den björkskog som omger bäcken som är tillflöde till Bäsjön, ligger en smal remsa med värdefull lövblandskog med mycket gammal asp. Det finns en stor inblandning av björk, tall och gran. Ett viktigt område för hålhäckande fåglar. Värdefullt att området i stort sätt gränsar i väster mot gammal tallskog (263 g)

Bibehållande av värden: Dessa äldre små områden måste lämnas orörda.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: Nyckelbiotop 1050.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Tibast, gammelgranslav, grönpyrola, vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT), långflikmossa.

Rödlistade arter:

vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)

Nr. 263 i: Äspebergens bäckdal

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: En bäck, som rinner till Bäsjön, rinner fram med ganska bra fall genom en ovanligt bördigt och virkesrikt område. En ganska ovanlig och opåverkad biotop som motiverar klassningen.

Beskrivning: Norr om vägen mot Flugebo, där bäcken till sjöarna rinner under vägen, finns ett område på drygt en hektar med grova granar och alar. Här finns påfallande mycket lågor och död ved och området har lämnats ifred under lång tid.

Bibehållande av värden: Bäckmiljöer mår bäst av skugga. Förhoppningsvis kan den lämnas ifred vid huggningar i omgivningarna. Den våta miljön är extremt stormkänslig med tanke på granarnas storlek.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: Objekt med naturvärde 1381.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Lind, skärmstarr, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 263 j: Vässjötorp lövängsrest

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Hamlingsträd är ofta artrika miljöer med historiska och kulturella värden. Här finns ett knappt tiotal gamla askar som bär spår av hamling för länge sen. Dessutom finns grov asp och mycket hassel i lövlunden.

Beskrivning: Den mest udda miljön kring Äspebergen är Vässjötorp som ligger söder om sjön Vässjön. Här finns torpbebyggelsen kvar, omgiven av en rik lövmiljö. Torparens smååkrar (alt. slätterängar) runt husen syns fortfarande tydligt och dessa är omgivna av hamlingsträd i ask som inte hamlats på mycket länge. En hel del är ihåliga med mulm. Barkfloran är artrik. Fältfloran är lundartad men inte exklusiv. Det finns också icke hamlade askar, aspar, fågelbär, lönn m.m. Det finns också områden med mycket hassel.

Bibehållande av värden: Askskottsjukan finns bland träden. Därför bör man inte hamla om de gamla träden. En försiktig huggning av mindre värdefulla träd intill kunde vara på sin plats.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Linköping: Nyckelbiotop 1051.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

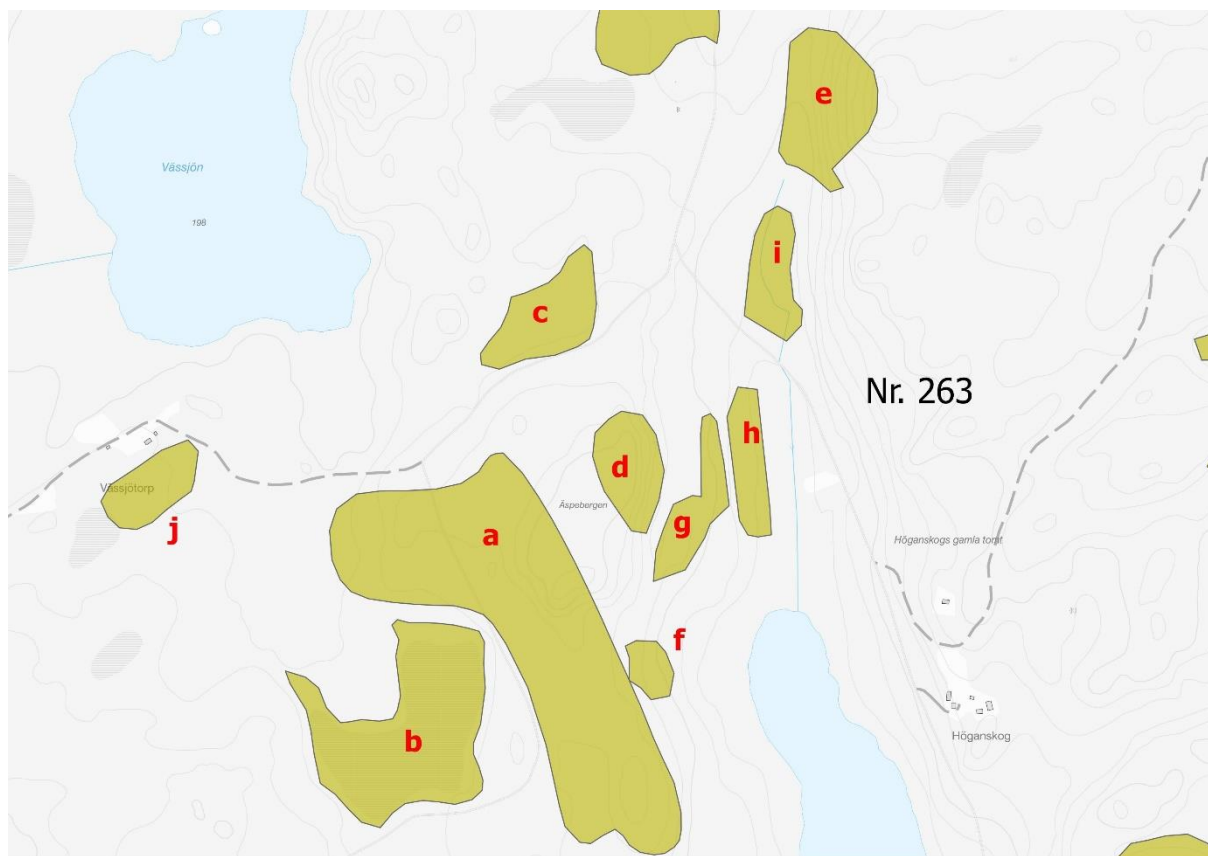
Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), blåsippa, ormbär, guldlockmossa, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), bårdlav, blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU), lönnlav och grå vårtlav.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 264 Lorsändens östbrant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Branter har varit svårtillgängliga och därför ofta lämnats ifred av människans huggningar. Östvända branter var också fuktiga vilket gjorde att de inte brann så ofta. Vissa arter är beroende av dessa stabila miljöer. Området är nära en högre klassning.

Beskrivning: 600 m norr om sjön Lorens norra spets, ligger en bergsbrant med bitvis lodräta bergväggar, som är dominerad av barrträd. Här finns rikligt med senvuxna och hänglavsrika träd av tall, och gran, men också med klenare inslag av rönn, björk, oxel och ek. Dessutom förekommer i branten död ved i form av torrträd, torrakor och lågor. I norra delen är bördigare med större ekar och aspar. Skogen nedanför den södra delen av branten är avverkad. Även på krönet är huggningshänsyn taget, när man lämnat en del äldre, biologiskt värdefull barrskog.

Bibehållande av värden: Branten bör lämnas helt orörd.

Skydd: Inget skydd. I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödning får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd för delar av objektet i praktiken. Skogsbruk är nästintill omöjligt i den här terrängen.

Ytterligare kunskap: Bättre artkunskap.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8721.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Gammelgranslav, tibast.

Rödlistade arter:

Nr. 265 Lorsändes bäckdråg

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Intill en rinnande bäck finns en stabil fuktig miljö som är viktig för vissa svårspridda arter.

Beskrivning: Mellan sjöarna Flugebsjön, Bäsjön och Loren i Trehörna sockens sydvästra hörn, ligger i bäcken som avvattnar Loren ett bäckdråg med lövskog på socklar. Mest finns här al med inslag av björk, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), asp, ek, tall, gran, lind, rönn och lönn. I norr av området planar marken ut och blir blötare. Området är gallrat men här finns ändå mycket död ved. Floran och snäckfaunan är mycket rik.

Bibehållande av värden: Området bör helst lämnas för fri utveckling alternativt försiktiga gallringar gärna av gran och där vissa stora träd och all död ved lämnas och beskuggningen behålls.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8712.

Fältbesök av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Lärkfalk. Lind, olvon, tibast, stinksyska, blåsippa, lungört, bäckbräsma, kärrfibbla, lundelm, skogssäv, stjärnstarr, knagglestarr, palmossa, skuggstjärnmossa. Slät spolsnäcka, mångtandad spolsnäcka, grynsnäcka, allmän konsnäcka, bärnstensnäcka.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 266 Flugebo hasselstutning

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: En rik lövlundsmiljö med stort hasselinslag är en rik biologisk miljö. Närheten till liknande rika områden österut och västerut ökar värdet.

Beskrivning: Ca 500 m väster om husen i Flugebo norr om vägen till Lorsände ligger i en väststutning ett rikt lövområde. Det domineras av lönn och björk med inslag av ek, klibbal, rönn, asp och gran. En del björkar är mycket grova. Här finns mycket gott om hasselbuketter och tibast. Här är gott om död ved med tickor. Vissa delar av marken har rörligt markvatten och floran är lundartad. Någon grövre ask (*Fraxinus excelsior*, EN) bär spår av äldre hamling. Snäckfaunan är rik. Vissa delar av skogen är gallrad och en kraftledning delar området i två delar. Sikthuggningar är också gjorda för jaktorn.

Bibehållande av värden: Området borde helst få utvecklas fritt eller med endast svaga gallringar. Granen kan dock tas bort men grövre lövträd och död ved måste lämnas.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Nytt område hittat av Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Tibast, stinksyska, blåsippa, lungört, ormbär. Slät-, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 267 Flugebos ädellövlund

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi KG

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: En f.d. hagmark med till stor del ädelt löv har vid stranden intill Flugebosjön utvecklat en mycket rik biologisk miljö som knappast har sin motsvarighet inom kommunen.

Beskrivning: I sprickdalslandskapet kring Bäsjön, Flugebosjön och Vagnsjön finns utefter de branta stränderna mest barrskog. Några lövområden finns dock, bl.a. i nordostsluttningen mellan Flugebo by och sjön. En gammal igenvuxen hagmark eller slättermark har utvecklats till en sekundär ädellöv-naturskog eller lövlund. Här finns många nyckelelement som visar på stor biologisk rikedom: Gott om döda träd, lågor och högstubbar, gamla almar (*Ulmus glabra*, CR), askar (*Fraxinus excelsior*, EN) och ekar, gammal hassel, gott om vedsvampar och tickor, rörligt markvatten, lundflora, fin snäckfauna och övrig lägre fauna och gott om fåglar.

Bibehållande av värden: En viss frihuggning av de äldre träden samt viss luckhuggning av ej ädelt löv. I övrigt inga åtgärder. All död ved måste lämnas.

Skydd: Områdets ädellövskog är skyddade mot åtgärder som leder till att hagarna upphör att vara ädellövskog. Ett nytt naturvårdsavtal är tecknat för området 2014.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras ännu mer.

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8702, objekt med naturvärden 8703.

Peter Fredrikssons fältbesök maj och sept-97.

Fältbesök av Christer Wiking bl.a. dec. 2013

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större hackspett, lom (i sjön intill) slätspolnsnäcka, mångtandad spolnsnäcka, tätstrimmig spolnsnäcka, linssnäcka, mindre agatsnäcka, klotdubbelfoting/klotfoting, klotgråsugga. Lind, tibast, vätteros, stinksyska, hässleklocka, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), lungört, ormbär, rödblåra, svart trolldruva, kärrfibbla, fällmossa, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT) och knappnålslavar, kattfot på hållar.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 268 Kerkens gamla hagmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Intill sprickdalssjöarna Bäsjön, Flugebosjön och Vagnsjön finns mest omgivande barrskog. Vid stranden av de båda förstnämnda sjöarna har en f.d. hagmark vuxit igen och tack vare många olika trädslag och mycket död ved är här nu en rik biologisk miljö. Det strandnära läget förstärker klassningen.

Beskrivning: I Trehörnas sydvästra skogsbygd ligger detta lövområde på en udde som har strand både i Bäsjön och Flugebosjön. Här finns en hagmarksrest med mycket örter. Lövskogen består mest av björk och ek med inslag av al, lönn, rönn, fågelbär, hassel, asp, alm (*Ulmus glabra*, CR), sälg och lind. Det är ovanligt mycket odlingsrösen i markerna.

Åt nordväst utefter sjön har gallrats ganska hårt senaste vinter. (delvis för utsikten mot sjön). Nu är området al-dominerat, men även många andra trädslag finns kvar.

Bibehållande av värden: Skogen kan försiktigt skötas som lövskog. Några grova ekar skulle kunna frihuggas och den döda veden och lågorna måste lämnas.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 8701.

Peter Fredrikssons fältbesök maj-87.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Lind, tibast, blåsippa, smörboll. I Bäsjön och Flugebosjön finns lom.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 269 Höganskogs lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Örtrika lövskogar i ett i övrigt barrskogsdominerat landskap har ofta stora biologiska värden.

Beskrivning: Norr och söder om gården Höganskog i Trehörna sockens sydvästligaste del, finns dels en lövskog med rik flora i sydvästläge intill sjön, dels en blockig liten aspskog mellan vägarna och till sist en lövskogsbevuxen hagmarksrest nordost om husen. Här finns värdefulla döda lövträd. Vid husen står också en grov hamlad lönn, som bitvis är ihålig och död, med rik påväxt av vitskivlav. Flera klena tidigare hamlade lönnar finns också. Några klena lönnar är nyhamlade 2014.

Bibehållande av värden: Områdena kan skötas med försiktig lövskogsskötsel om man lämnar de större ihåliga träden och all död ved. I nordost bör inga huggningar ske. Önskvärt vore om man kunde nyhamla lönnen.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8704, Peter Fredrikssons nya objekt och objekt med naturvärde Nr. 8705.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Området vid sjön: Tibast, svart trolldruva och underviol.

Mellan vägarna: Linssnäcka, svart trolldruva, blåsippa, källstjärnmossa och flarnlav.

Området nordost om gården: Tibast och trolldruva.

På hamlad lönn: Vitskivlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 270 Flugebosjön-Bäsjön-Vagnsjön

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi F G L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Vid två sprickdalar och deras mötesplats ligger tre näringsfattiga sjöar med god vattenkvalité. De har stora naturvärden i sig men även på flera lokaler vid stränderna.

Beskrivning: I sydvästligaste Trehörna socken ligger nära smålandsgränsen, i en bitvis dramatisk natur med branter och vidsträckta skogar, de tre sjöarna Bäsjön, Flugebosjön och Vagnsjön. De ligger intill varandra men mellan de två sistnämnda rinner en liten bäck, som är 400 m lång, genom ett myrområde med torv och sand. De ligger i två sprickdalar och Flugebosjön ligger i dalarnas mötesplats. Sjöarna är alla näringsfattiga men de är inte känsliga mot försurning. Vid stränderna har alla tre sjöarna värdefulla naturområden. Vagnsjön är reservvattentäkt för Ödeshögs kommun och där är fritidsfisket viktigt. Vid Vagnsjöns stränder finns ett flertal riktigt gamla tallar som är viktiga att skona vid skogsbruket. Vidare är ön mitt i sjön klädd med gamla tallar som dock ej är så grova då de står mycket tätt.

Sjöarna avvattnas till Lillån och vidare till Svartån och Roxen.

Bibehållande av värden: Området måste undantas från föroreningsutsläpp, nya närbelägna dikningar, strandnära skogsavverkningar och bebyggelse.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: T.ex. vattenfaunaundersökningar och fågelinventering.

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Gezelius, Lars. Vattenkvalitet i sjöar och vattendrag i Ödeshögs Kommun. 1993.

Artlista: Storlom, gädda, abborre, sutare, löja, mört, signalkräfta.

Rödlistade arter: -

Nr. 271 Vagnsjöns branter

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Två sprickdalar möts och ett system av tre sjöar har uppstått. Den nordligaste av sjöarna har delvis branta stränder med stigningar på 50 meter. I dessa branter finns orörda miljöer viktiga för den biologiska mångfalden. Dels en östvärd brant, dels ett berg med branter åt olika håll och hållmarkstallskog på toppen och dessutom ytterligare branter med gammal barrskog längre söderut.

Beskrivning: Kring Vagnsjön i Trehörnas sydvästra del finns branta stränder.

För det första finns den västra stranden som är en östbrant med stora blockiga områden framförallt nedanför branten. Vissa delar är rasbranter och mellersta delen är en lodbrant delvis med överhäng. Området domineras av tall och asp med inslag av gran och björk.

Tallarna uppe på branten är senvuxna och krokiga medan de i branten är mycket grova. En del har spår av gamla bränder. Grov asp med bohål finns också. Här är gott om död ved i form av

torrakor, torrträd, högstubbar och lågor. Fällmossa och spolsnäckor signalerar stabilt klimat. Området uppe på berget, som har hög instrålning är värdefullt för vissa värmekrävande insekter.

För det andra finns i sjöns norra spets ett berg som domineras av gamla senvuxna tallar. Även dessa tallar visar spår efter äldre skogsbränder. Här finns också död ved, bl. a. i form av soligt liggande tallågor på berget. Nedanför berget är det blockigt speciellt nedanför den lodräta branten på östra sidan. Nedanför branterna dominerar i det glesa trädsiktet gran och tall med små inslag av björk, asp och någon enstaka ek, lönn och sälg.

I sydväst har nyligen ett hygge tagits upp. Här har bergsbranten dock förtjänstfullt lämnats ifred med god marginal. Även åt nordost utanför området finns branter som i praktiken knappast går att bedriva skogsbruk i.

För det tredje finns lite längre söder ut, strax norr om gården Kerken, ett berg med ganska branta sluttningar där skogen inte är fullt så gammal men ändå mellan 130 och 150 år. Gran dominerar stora delar med bara små volymer av tall, björk, enstaka ekar och här är mycket gott om död ved av gran. Här är också granarna insvepta i skägglavar och förekomsten här är ovanligt stor. Här finns också den ovanliga laven spretig skägglav. Den döda veden hyser bland annat de rödlistade arterna ullticka, vedtrappmossa och vedflikmossa och på marken förekommer den lilla orkidén knärot rikligt.

Bibehållande av värden: Branterna och bergstopparna måste lämnas orörda.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Insektsinventering, fladdermusinventering, m.m.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop 8853 respektive 8852.

Ny nyckelbiotop: Skogsvårdsstyrelsen, Östergötlands distrikt. Nyckelbiotop N 1378-2000.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98 (östbranten).

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Östbranten: Tjäder, större hackspett, större korsnäbb, tofsmes. Allmän konsnäcka, slät-, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka, linssnäcka, klotgråsugga, klotdubbelfoting. Blodlav, koralllav, knappnåslavar (på gran), gammelgranslav, flarnlav, späd sidenmossa, fällmossa och svartbräken.

Södra skogen: Gammelgranslav, spretig skägglav, ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT), vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT), vedflikmossa (*Lophozia longiflora*, NT), knärot (*Goodyera repens*, NT).

Rödlistade arter:

ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT)

vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)

vedflikmossa (*Lophozia longiflora*, NT)

knärot (*Goodyera repens*, NT)

Nr. 272 Klintens sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är stabila miljöer som ger livsrum för vissa svårspridda arter.

Beskrivning: Från Vagnsjöns badplats ligger åt nordnordost på ett avstånd av respektive 600 respektive 900 m, två mindre sumpskogar. De återfinns på flacka partier i östsluttningen väster om Rottnåsavägen.

Den södra är en lövsumpskog dominerad av al och björk med lite gran. Träden står på socklar och här finns mycket död ved. Här återfinns ett kalhygge i öster.

Den norra är en blandsumpskog med mest tall och gran och inslag av björk och al. Många träd är senvuxna och här finns mycket död ved. I söder ligger en blockrik brant och i norr ett hygge. Åt nordost finns ett litet, bördigare område med ren klibbal.

Mellan dessa områden finns fortfarande 2015 imponerande stora arealer av gammal barrskog i mycket storblockig terräng.

Bibehållande av värden: Sumpskogarna bör lämnas orörda. Men även en kantzon runt bör lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Artinventering sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8854 respektive 8855.

Artlista: Gammelgranslav och skrifflav.

Rödlistade arter: -

Nr. 273 Klintens bäckravín

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lövskogsdominerade bäckraviner kan hysa stora naturvärden genom sin stabilt fuktiga miljö.

Beskrivning: I sydvästra Trehörna socken ligger vid Vagnsjöns utlopp en gammal kvarnmiljö med dammar. Här finns en hel del död ved i olika nedbrytningsstadier och mycket tickor. Dominerande trädslag är al, sälk, björk, asp och rönn. Området gallrades vintern 95/96 vilket försämrade objektets naturvärden något. Därefter har det huggits ytterligare gånger och bäcken rinner nu fram på ett mycket öppet område. Sannolikt har man tänkt sig att synliggöra kulturlämningarna, men man har förstört mycket biologiska värden som i fuktiga miljöer behöver beskuggning. Österut finns vissa trädvärden kvar. Vattnet och dammarna har naturligtvis i sig bra naturvärden.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas i stort sett fritt från skogsbruk. Nu får man släppa upp en lövvegetation som skuggar vattenmiljön i möjligaste mån. Död ved måste lämnas och eventuellt tillföras.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8829.

Fältbesök av Peter Fredriksson juni-97 och maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Tibast, kärrfibbla, blåsippan, källstjärnmossa. Slät och mångtandad spolsnäcka. Större hackspett.

Rödlistade arter: -

Nr. 274 Hults (Klintabackarnas) sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar på näringsrik mark med stort graninslag och riktigt höga naturvärden är en naturtyp vi har speciellt stort ansvar för i södra Sverige. Innehåller de mycket död ved och är i stort sett orörda så måste de bästa objekten räddas. Här är tre mindre områden, som ligger nära varandra, och som kanske är de finaste sumpskogarna i Hålaveden. Storgröe och dunmossa finns här.

Beskrivning: I Trehörnas sydvästra del ligger, i backarna från Vagnsjön och upp mot Hult, tre av traktens finaste sumpskogar inom 300 m från varandra. Terrängen är starkt kuperad och områdena ligger i svackor eller dalar. Vägen till Tranås går genom området. De tre områdena beskrivs var för sig nedan:

Det första området ligger högst upp i backarna och utgår från en el-tranformatorstolpe norr om vägen och går på andra sidan vägen 200 m söderut med en bredd av ca 80 m. Det är ett alkärr och ett kärrdrag med mycket stora och gamla socklar. Asp, björk, en del grov gran och någon enstaka gammal ask (*Fraxinus excelsior*, EN) finns också. Här är gott om död ved och några små öppna vattenytor. Bitvis dominerar hassel. Området går upp mot höjden till en betesmark där. Betet är inte i hävd men påverkar inte det fina lövområdet. I sumpskogen finns gott om t.ex. svart trolldruva och myskmadra.

Det andra området ligger norr om vägen i en kraftig svacka vid ett flackt vägparti mellan backarna, ca 200 m väster om första området. Här finns mest al och gran. En källa ligger i området och området påverkas starkt av rörligt markvatten. Mycket rik flora med sällsynta arter.

Det tredje området ligger rakt söder om vägen mittemot det andra. Även detta område är källpåverkat men domineras av gammal senvuxen gran. Mycket stora mängder av gammelgranslav och kattfotslav.

Bibehållande av värden: Dessa sumpskogar måste lämnas helt ifred. Detta gäller även vid eventuell förbättring av Tranåsvägen.

Skydd: Biotopskydd är tecknat med markägare för område två och tre.

I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotoper Nr. 8828, 8830 respektive 8831.

Peter Fredrikssons och Christer Wikings fältbesök.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Första området = 8828: Svart trolldruva, stinksyska, lundstjärnblomma, bäckbräsma, gullpudra, skogsvicker, myskmadra, skärmstarr, olvon, lungört, fällmossa, stubbspretmossa och gammelgranslav.

Andra området = 8830: Lind, repestarr, skärmstarr, myskmadra, storgröe (*Poa remota*, NT), gullpudra, kärrfibbla, dvärghäxört, bäckbräsma, svart trolldruva, dunmossa, västlig hakmossa, havstulpansav, gammelgranslav och kattfotslav.

Tredje området = 8831: Kärrfibbla, skärmstarr, dunmossa, blodlav, gammelgranslav och kattfotslav.

Rödlistade arter:

storgröe (*Poa remota*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 275 Lönnstugans betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Betesmarker har stora naturvärden. Floravärdena kan dröja kvar några år efter uppbörd hävd som i detta fall. Tack vare den extremt fina floran är området värt att tas med i naturvårdsprogrammet. Om området fortsättningsvis inte hävdas kan klassningen av området sänkas vid nästa inventering på grund av igenväxning.

Beskrivning: Öster om Vagnsjön, en knapp kilometer, ligger uppe på höjderna Lönnstugan. Kring husen utbreder sig några små åkrar och utanför dessa åt norr och väster en betesmark som inte längre har några betesdjur. Stängslena är tyvärr också borttagna. Hagen är kuperad och på grund av röjningar och huggningar i trädsiktet de sista åren finns mycket aspsly här och där. Det har tagits bort en hel del av hagmarksbjörkarna och alla stora granar. En del smågranar invaderar också markerna. Betesfloran är fortfarande dock mycket fin och slyproblemen torde gå att bemästra om man kunde få tillbaka betesdjur på nytt.

Bibehållande av värden: Bete och en del röjningar måste återupptas om naturvärdena ska kunna bestå.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Utförligare artinventering

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 200, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli -98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Knägräs, stagg, liten blåklocka, kattfot, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT) jungfrulin, svinrot och gullviva.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

Nr. 276 Pukeryd/Hults lövträd

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I stora barrskogsområden är till och med mycket små lövområden med äldre träd, viktiga för den biologiska mångfalden. Det är tveksamt om området ska behållas i naturvårdsprogrammet.

Beskrivning: Öster om Vagnsjön i Trehörna socken ligger Lönnstugan. Ca 100 m. nordost om husen ligger ett litet lövområde med fin markflora. Det har huggits i området och idag finns en grov, död, stam av fågelbär och klenare lönnar och levande fågelbär samt någon större björk. Ca 500 m. nordost om husen ligger i en granplantering ett antal grova gamla lindar. Av fem återstår två stående och de övriga har blåst omkull. De lever dock och linden utökar sitt område på detta sett och även med många små individer som utnyttjar det gamla rotsystemet.

Bibehållande av värden: I dessa små lövmiljöer bör granen tas bort.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8851 respektive 8827. Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Svart trolldruva, stinksyska, myskmadra och lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 277 Lönnstugans blocksänkor

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en sällsynt geologisk förekomst som förekommer i stort antal just i Holavedabygden. De mest kända blocksänkorna ligger vid Sjöbo på Häradsallmanningen. Några av de andra områdena redovisas också här.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta. De bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att blocksänkor skall kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och klimatologiska förhållanden. Blocksänkor är ofta täckta av mossor och lavar och endast sparsam träd- och buskvegetation. De erbjuder märkliga klimatbetingelser med t.ex. mycket heta och torra sommarförhållanden.

Öster om Vagnsjön i västra delen av Trehörna socken, ligger gården Lönnstugan. Vid infartsvägen från öster ligger blocksänkor endast ett par hundra meter före åkrarna, på både norra och södra sidan vägen. Den södra blocksänkan är ofta vattenfylld och gränsar i söder mot en myrmark. Den norra blocksänkan är helt övervuxen med mossor. Båda är bevuxna med ett fåtal små magra träd.

Bibehållande av värden: Blocksänkorna får inte överköras vid avverkningar. Ej heller ska träden i dessa avverkas och ej heller bör ris fällas in mot dessa.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Blocksänkornas växt- och djurliv borde undersökas närmare.

Referenser: SGU: Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 40, klass 3.

Christer Wikings fältbesök jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 278 Pukeryds tallsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar bidrar till variationen i skogslandskapet då de erbjuder en stabil fuktig miljö som är viktig för många arter.

Beskrivning: I Trehörna sockens sydvästra del öster om Vagnsjön ligger Pukeryd. 300 m nordväst om Pukastugan ligger en långsmal tallsumpskog med al, gran och björk. Det finns ovanligt mycket revlumner och pors i området. Här finns också en del död ved. Starrmaden sydvästut till den lilla gölen är också sevärd.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från skogliga åtgärder. Inget har gjorts i området på senare tid.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8848.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Långfliksmossa, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 279 Pukeryds barrnatskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Äldre gamla grova barrskogar är en stor bristvara i dagens skogslandskap. Även om många av dessa inte kan kallas för urskogar så har de så stora kvalitéer att de måste sparas för att utvecklas till natskog och så småningom till urskogar. Skogen ligger i en västvänd sluttning intill en sjö och detta höjer objektets klassning då grova solexponerade gamla tallar, torrakor och tallågor har sällsynta vedsvampar och insekter. Närheten till Lysings urskogsreservat och ytterligare några mindre gammelskogsmiljöer på Häradsallmanningen höjer värdet ytterligare.

Beskrivning: I Trehörna sockens sydvästligaste del ligger Vagnsjön. I sjöns sydöstligaste hörn ligger en västvänd kraftig sluttning med gammal grov blandskog av gran och tall. Blötare partier med al ger ytterligare en värdefull miljö. En viss tillgång på död ved finns. Bitvis är här storblockigt.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas för fri utveckling då dessa gammelskogar idag är mycket sällsynta.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8849 och objekt med naturvärden Nr. 8850.

Fältbesök av Christer Wiking aug.-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Fältbesök av Hagström och Henriksson april 2013.

Artlista: Svart trolldruva, dvärghäxört, blåmossa, västlig hakmossa, krusig ulota, granticka (*Phellinus chrysoloma*, NT), gammelgranslav och kattfotslav.

Rödlistade arter:

granticka (*Phellinus chrysoloma*, NT)

Nr. 280 Pukeryds stora ekar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova och gamla ekar med spärrgreniga kronor är rester från ett öppnare landskap. Vid riktigt grova dimensioner kan de hysa många hotade arter av framförallt lavar och insekter. Tillsammans är de en av Ödeshögs kommuns viktigaste eklokaler och nära en högre klassning.

Beskrivning: Söder om Hultagölen 5 km söder om Trehörna samhälle, ligger öster om vägen mot Småland, ett drygt tiotal ekar nära varandra. De står ensamma eller oftast i grupper. Den största gruppen finns i det norra området. Några är riktigt grova t.ex. 475 cm i omkrets, (grövsta 2015 är 492 cm runt) medan andra står vid berghällar och är långsamvuxna och klenare. De hyser en värdefull lavflora redan nu och kommer att få sina största biologiska värden i framtiden. Virkesvärdet är lyckligtvis inte särskilt stort. De har få ihålligheten i stammen. Stamsprickor och barkskador är vanligare. I norr, där de flesta ekarna finns, har hyggen gjorts väster om vägen. De ekvärden som fanns där har lämnats på ett bra sätt. Nämnas kan att också vid Pukastugan finns en jätteek och en stor lönn.

Bibehållande av värden: Dessa ekar får inte avverkas. Så gott som alla måste kringröjas för att få ljus. Både unggranskogar och vuxna barr och löv-träd måste bort kring de allra flesta av individerna. Minst till fem meter utanför ekkronans yttre gräns.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotoper Nr. 8844, 8845, 8846, 8847.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: 8844: Gulpudrad spiklav, 8845 och 8846: Vitskivlav (*Buellia alboatra*), 8847: rostfläck.

Ospecificerat vilka träd: Grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), parasitsotlav (*Cyphelium sessile*, VU), grå punktlav, fällmossa.

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

parasitsotlav (*Cyphelium sessile*, VU)

Nr. 281 Fliseryds gamla grova lövträd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova, gamla lövträd hyser stora naturvärden. Här är de flesta dessutom ädla lövträd vilket höjer klassningen.

Beskrivning: I Trehörna sockens sydligaste delar ligger på Fliseryds mark två mindre områden med grova lövträd. Det första ligger 100 m nordväst om bebyggelsen i Drottningtorp. Det är en gallrad lövskog av i huvudsak yngre ask (*Fraxinus excelsior*, EN), men här finns också en gammal grov ask och en grov lind som bär spår av hamling. Under träden finns nedfallna grenar som är bra för bl.a. snäckor. Den grova asken är sprucken och ihålig med mycket mulm. Linden har många bohål och dess grövsta grenar är delvis avbrutna och hänger mot marken. Lokalen är näringsrik och delvis fuktig.

Den andra lokalen ligger 100 m söder om huset Stubben och är en västvänd liten brant och domineras av grov asp med bohål. Här finns även hassel, lind, alm (*Ulmus glabra*, CR), lönn, ek och fågelbär. En vattenkälla ligger nedanför branten.

Mellan dessa områden finns ett långsträckt alsumpstråk med bl.a. kärrfibbla och tätstrimmig spolsnäcka.

Bibehållande av värden: Bägge områdena bör hållas fria från gran och de mest värdefulla träden kan frihuggas något.

Skydd: Områdets ädellövsskog är skyddade mot åtgärder som leder till att skogarna upphör att vara ädellövskog. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8843 respektive objekt med naturvärde Nr. 8825.

Fältbesök av Peter Fredriksson (8843) aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: 8843: Guldlockmossa, blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU), almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), klotterlav, blekspikar (*alla arter i släktet finns på rödlistan*). Linssnäcka, hjärtgrynsnäcka, slät och tätstrimmig spolsnäcka.

8825: Lind och fällmossa.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

blekspikar (*alla arter i släktet finns på rödlistan*)

Nr. 282 Drottningtorps hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla hamlade träd hyser ofta en exklusiv lavflora. Dessutom finns insekter, fåglar, fladdermöss m.m. i dessa ofta ihåliga och ruttna träd. Den riktigt gamla barken erbjuder ett ovanligt växtsubstrat för lavarna. Närheten till hamlade träd i Skruvhult motiverar klassningen.

Beskrivning: Nordväst om Skruvhults by i södra Trehörna finns några hamlade träd vid Drottningtorp. En fin lönn vid grinden i trädgården var avverkad ca 2012. Vid vägkorset finns en lönn kvar liksom två askar (*Fraxinus excelsior*, EN) inne på infarten västerut. Intill lönnen står en gammal oxel och en gammal al med andra naturvärden. Det är länge sedan dessa träd hamlades senast. Någon ask står i en gammal allé där träden innehåller döda partier. Dock är ett antal träd nyligen avverkade på grund av vägförbättringar och virkesavlägg.

Bibehållande av värden: De hamlade träden kan hållas vid liv länge trots att de är gamla. De är friska och bör nog inte nyhamlas. Observera att de största biologiska värdena finns på de grova hamlade träden i Skruvhults odlingslandskap.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärn på Länsstyrelsen. Utförd 1994, Nr. 17.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: grå punktlav, eklav.

Rödlistade arter:

Ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 283 Fliseryds lövkärr

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blöta kärr med hög konstant luftfuktighet skonades oftast från skogsbränder. Den stabila miljön är viktig för vissa arter.

Beskrivning: På Fliseryds mark i Trehörna sockens sydligaste marker, ligger drygt 200 m väster om Drottningtorp ett litet al- och björkkärr. Här växer även ask (*Fraxinus excelsior*, EN), tall, gran och ek. I buskskiktet finns ask, hassel och fågelbär. Träden står på socklar och här finns öppna vattenytor en stor del av året. Det finns mycket död ved.

Bibehållande av värden: Bäst vore om den lilla ytan kunde lämnas fri från skogsbruk. Annars kan kärret gallras mycket försiktigt men all död ved och de grövsta träden måste lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8826.

Peter Fredrikssons fältbesök nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: ask.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 284 Rödbergets sydvästbrant

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: G Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Dramatiska bergsbranter ofta med tall har fått stå orörda och hyser därför solbelysta riktigt gamla tallar. Död ved och lövinslag förstärker naturvärdena.

Beskrivning: I Trehörna sockens sydvästra del ligger Rödberget öster om Flugebosjön. I sydväst finns 30-50 m höga lodytor under en sträcka av trehundra meter. Här växer uppe på berget i den södra delen relativt unga tallar. mera i norr på de högsta partierna finns riktigt gamla tallar, och visst lövinslag finns i branterna och vid bergets fot. De lövträd som finns är ek, asp, björk, sälg och rönn. Längst ner vid foten bland nedfallna block, utvecklas ofta en frodigare vegetation man bör vara rädd om.

Hela Rödberget står nu sedan vintern 2013/14 som en ö på ett mycket stort hygge både väster, öster och söder därom. Bergets branter ger ett än mer dramatiskt intryck nu när gammelskogen väster om är borta.

Bibehållande av värden: Önskvärt är att spara en skyddszon vid bergets fot. Detta har väl också gjorts men en hel del träd har redan blåst omkull.

Skydd: I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att "Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar". Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för detta bergimpediment. Det är dessutom fysiskt omöjligt att hugga i själva branten.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8824. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Blåmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 285 Fliseryds våtmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I stort sett odikade våtmarksområden med förhållandevis rik flora i talldominerade miljöer har stora naturvärden. Variationen på de våta markerna och arealen gammal barrskog motiverar klassningen.

Beskrivning: I Trehörna sockens sydligaste del ligger Fliseryd. 400 m nord nordost om gården ligger en våtmark på torv som domineras av tall, men med stora inslag av gran. Den består av tre mindre delar. I nordväst finns en ganska öppen starrmyr. I ett mellanområde finns en skvattram-hjortronmosse och i sydost finns en tallsumpskog med inslag av björk, gran och klibbal runt en igenväxande göl. De största arealerna ca 4-5 ha är dock gammal orörd barrskog. Här finns mycket död ved och lågor. Öster om tallsumpskogen finns branter och ett dike finns i sydväst

Bibehållande av värden: Våtmarkerna bör undantas från skogsbruk. Möjligtvis kan mycket svag plockhuggning förekomma om man inte rör den döda veden. Nyckelbiotopen är en fin framtida lokal för skydd av äldre barrskog.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för de mindre delar som inte är skogsmark.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, orkidéer, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8822.

Peter Fredrikssons fältbesök nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Jungfru Marie nycklar och långflikmossa.

Rödlistade arter:

Nr. 286 Fliseryds skvattrammosse

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: En odikad skvattrammosse med död ved kan hysa fina naturvärden. Närheten till gölen motiverar klassningen.

Beskrivning: Intill Krigsgölen i Trehörnas sydligaste marker, ligger vid länsgränsen en skvattrammosse med gott om död ved. Tall dominerar men här finns ett litet inslag av björk,

gran och al. Det finns en riktigt gammal generation tallar, krokiga och ganska klena. I liknande miljöer kan t.ex. tjäder finna en fristad och gölar som Krigsgölen kan vara lämpliga för smålom.

Bibehållande av värden: Värdefullt om området undantas från skogsbruk. Eventuellt kan försiktig plockhuggning ske. Lämna dock all död ved och de riktigt gamla träden, som får bli evighetsträd.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8823.

Peter Fredrikssons fältbesök nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Långflikmossa, grynig blåslav, flarnlav, knappåslavar, gammelgranslav. Större hackspett och större korsnäbb.

Rödlistade arter:

Kan finnas rödlistade arter bland knappåslavarna

Nr. 287 Skruvhults södra alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Blöta alsumpskogar erbjuder en stabil och fuktig miljö som är viktig för många svårspredda arter.

Beskrivning: Skruvhult ligger i Trehörnas sydligaste del, gränsande till Småland. Sydväst om byn, 300 m söder om Stenbron intill länsgränsen ligger ett bäckdrag med alskog i 70-årsåldern. En del är grova och står på socklar. Dessutom finns här björk, asp, gran, rönn, sälg och lönn. Viss huggning har skett men död ved har lämnats. Gallringar görs nära österut. Ett näringsrikt område med bl.a. ask (*Fraxinus excelsior*, EN), hägg olvon och hassel i buskskiktet. Här finns mycket gott om ormbunkar bl.a. ett stort område med strutbräken. En annan liknande lokal ligger sydost om byn, cirka 500 m sydost om Sörgården. Här är ett översilningsområde runt bäcken med ett flertal vattenspeglar. Blandsumpskogen består av främst klibbal men även gran, björk och tall. Även här finns grövre al på socklar. Här finns mycket död ved i form av lågor och högstubbar. Här växer också rikligt med majbräken och missne. En del gran har tagits tillvara i området och skogsmaskiner har kört genom våtmarken på ett olyckligt sett. Dessa områden är viktiga för t.ex. järpe, groddjur och snäckor.

Bibehållande av värden: Områdena bör lämnas fria från skogsbruk. Ingen dikning eller plockning av död ved får förekomma.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Område med naturvärde Nr. 8821 respektive 8812.

Peter Fredrikssons fältbesök nov-98.

Christer Wikings fältbesök aug-98.

Christer Wikings fältbesök maj 2015.

Artlista: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större hackspett, olvon, majbräken, strutbräken, kärrbräken, bäckbräsma, vänderot, blåsippa, kärrfibbla, slokstarr, missne, palmossa, näverlav, flarnlav och knappåslavar.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)
möjligen finns rödlistade arter bland knappnåslavarna

Nr. 288 Skruvhults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Där en hel by präglas av ett småbrutet varierat odlingslandskap finns stora naturvärden. Hamlade träd, god hävd, stora arealer naturbetesmark, skogsbeten, och sammanlagt stora arealer motiverar klassningen. Gårdarna är dessutom utpekade som ett Natura 2000-område (en del) och som riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Skruvhults by ligger i Trehörnas södra skogsbygd, på gränsen till Jönköpings län. Byn är belägen i en brant sydsluttning, från vars övre delar utsikten söderut är vidsträckt. Den omges av barrskog och skogbevuxna äldre fodermarker.

Kulturmarkerna i Skruvhult är mycket variationsrika med omfattande, välhävdade betesmarker och åkrar. Dessa ligger mellan och utanför gårdarna som ligger spridda i byn. Betesmarkerna består av öppna ängar, ek- och björkhagar. I hagarna växer också mycket ask (*Fraxinus excelsior*, EN), sötkörbär, hassel och en. Floran i betesmarkerna är mycket rik, med en mångfald växtsamhällen som trivs på torra och friska marker.

Förr i tiden hävdades stora delar av ängs- och hagmarkerna vid Skruvhult genom slåtter. Flera värdefulla växter som är bundna till slåttermark finns fortfarande kvar: slåtterblomma, ängsskallra, slåtterfibbla, sommarfibbla och svinrot. En annan art som växer, i relativt stor mängd, i några av betesmarkerna är slåttergubbe. Numera hävdas ängs- och hagmarkerna genom bete av nötkreatur, häst och får.

De gamla träden som hamlades förr i tiden sätter bitvis sin prägel på Skruvhult. Ett antal träd har omhamlats ca 1995. Nordväst om Skruvhult finns ytterligare hamlade träd av ask och lönn vid Drottningstorp.

Kulturmarkerna vid Skruvhult ger ett ålderdomligt intryck med sten- och trögärdesgårdar, kring vissa av hagarna, och talrika, stora odlingsrösen. Äldre åkrar, numera gräsbevuxna, och en gammal fägata är andra inslag i det äldre odlingslandskapet.

Vid besöket i augusti-98 noterades att Skruvhults biologiska kvalitéer hålls vid liv. Av de tolv betesmarker som noterades i Ängs- och hagmarksinventeringen var elva i gott skick. Flera beten hade röjts och öppnats upp, ytterligare, tidigare ej noterad betesmark, var i gott skick och skogar betades. Ett exempel på fina kvalitéer är den torra slänten i sydvästra Skruvhult där det växer i stort sätt enbart kattfot, stagg och lingon. Ett annat är de grova hamlade träden i sydost med värdefull lavflora. Flera av träden är mer än 1 meter i diameter. Fler hamlade träd finns lite här och där i landskapet. Ytterligare exempel är mängden slåttergubbe i vissa beten. Vidare finns fina hassellundar som betas på den nordvästra gården, där den ålderdomliga prägel är starkast. Här finns bl.a. mycket trögärdesgårdar.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom bete eller slåtter utan tillskottsgödning. Gamla lövträd bevaras. Byn är en av Östergötlands finaste. De höga kvalitéerna lär fortsätta på granngården Brickarp i Småland. Bevarandet av odlingslandskapet blir en angelägenhet för två län.

Skydd: Området är med i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Dessutom är en del av området utpekad som ett Natura 2000-område och som ett riksintresse för naturvård.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärils- och annan insektsinventering, fladdermusinventering m.m.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 201 (klass I)

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983, klass 3, N13 Ödeshögs kommun.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013, 2014.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), slätterblomma, stagg, solvända, ängsskallra, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), knägräs, kattfot, ängsskallara, ormrot, jungfrulin, darrgräs, slankstarr, svinrot och slättergubbe (*Arnica montana*, VU).

Lavar på hamlade träd: grå punktlav, eklav, kopparspik, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), skinnlav, bårdlav, brunskافتad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU), gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), allévägglav.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

brunskافتad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

Nr. 289 Skruvhults nordöstra alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Alsumpskogar är stabila fuktiga miljöer som ofta skonats från skogsbränder. Därför har svårspridda arter utvecklats i en sådan miljö. En stor del av de finaste sumpskogarna måste därför sparas.

Beskrivning: Skruvhult ligger i Trehörnas sydligaste delar. På fastigheten Skruvhult 1:6 finns en liten skogssjö. 700 m nordost från den, på gränsen till Ödebjörnarp, ligger en alsumpskog och 300 m rakt norr om sjön ligger en annan. Den första skogen har grova alstammar på socklar. Här finns partier med öppet vatten och däri liggande död ved. Här är mycket ormbunkar och värdefull miljö för bl. a. snäckor. En slutavverkning år14/15 öster om skogen har gjorts onödigt nära och i liten mån har träd från avverkningen fällts in i sumpskogen. I övrigt är området intakt.

Den andra alskogen är ogallrad och ca 80 år. Den översilas av en skogsbäck. Det är en mycket fin sumpskog som är präglad av total orördhet med bra omgivning med vuxen skog. Inslag finns av björk, gran och tall. Här finns också en hel del död ved.

Bibehållande av värden: Områdena bör undantas från skogsbruk. Möjligtvis kan en del av granen huggas bort.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8807 resp. objekt med naturvärde Nr. 8811.

Fältbesök (8811) av Peter Fredriksson maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Missne, gullpudra, bäckbräsma, gammelgranslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 290 Skruvhults betade lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lövskogar med rik flora som har betas och innehåller grova träd har höga biologiska värden. En del barrskog ingår. Betet har tyvärr upphört sen länge och markerna präglas av igenväxning av främst yngre gran, men de stora arealerna med denna typ av varierad, medelålders till äldre blandskog motiverar trots allt klassningen.

Beskrivning: I Trehörnas sydligaste del ligger Skruvhult. Nordost om Norrgården ligger två betade lövskogar på 400 m respektive 700 m avstånd. Den första, som är liten, ligger i en svacka med omgivande åker och är en askskog med inslag av ek, al och fågelbär. En ek är stor. Floran är mycket rik med bl.a. ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och hassel i buskskiktet och mycket underviol i fältskiktet. Detta område har högst biologiska värden. Den andra är betydligt större och är en blandskog med en del öppnare ytor med mycket hassel och smågran. Även här är markens tydligt kulturpåverkade av gammalt bete. Stora delar av skogen är glest trädbevuxet med björk, asp och tall. Även inslag av många andra trädslag finns.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan skogarna skötas med viss luckhugning och friställande av de grova träden. Återupptagen betesdrift vore värdefullt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, svampar m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8810 resp. 8809.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson maj-97 och maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Ormbär, lungört, kärrfibbla, blåsippa, underviol. gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, slät-, mångtandad- och tätstrimmig spolsnäcka, droppbagge.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 291 Haddemålens alkärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lundartade alkärr utefter en bäck med inslag av flera ädla lövträd är inte vanliga. De erbjuder en stabil fuktig miljö som är värdefull för många arter.

Beskrivning: Knappt tvåhundra meter väster om husen i Haddemålen, i Trehörna sockens södra delar, ligger ett ovanligt rikt alkärr öster om en kraftledning. En liten bäck avvattnar åt söder. Här finns grov al men också asp, alm (*Ulmus glabra*, CR), lind, rönn och några grova askar (*Fraxinus excelsior*, EN). Floran är lundartad och snäckfaunan rik.

Tyvärr är askskottsjukan kraftig på askarna.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan området lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8820.

Peter Fredrikssons fältbesök maj och juni-97.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: al, asp, alm (*Ulmus glabra*, CR), lind, rönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN) Mindre tornsnäcka, linssnäcka, tätstrimmig, mångtandad och slät spolsnäcka, lind, blåsippa, ormbär, lungört, svart trolldruva, hässleklocka och desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT).

Rödlistade arter:

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 292 Haddemålens ädla löv träd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Hamlade träd blir ofta mycket gamla. Gammal bark och ihålig och ruttan ved ger vissa växter och djur möjlighet att leva vidare. Här finns på en hamlad ask bl.a. knappnålslaven liten blekspik.

Beskrivning: I Trehörna sockens södra del ligger Haddemålen. Nära gårdsbebyggelsen, norr om åkern norr om ladugården, står i en vacker miljö i ett stenröse en grov, helt ihålig hamlad ask. Den är hamlad ca 1995.

Nära intill finns ytterligare en stor ask och söderut närmre gården två stora almar och gamla ihåliga stora fågelbär, samt en stor lönn nära norr om gården.

Bibehållande av värden: Den gamla sken bör röjas fritt från sly. I övrigt bör alla stora träd nära gården sparas.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärn på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 16.

Christer Wiking fältbesök nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: grå punktlav, gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 293 Haddemålens skogskälla

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Skogskällor tillhör de marker som klarade sig från skogsbrand. De hyser ofta därför känsliga arter som är svårspredda.

Källor är sällsynta i kommunen vilket höjer klassningen. Bl.a. skogsbräsma växer här.

Beskrivning: Ca 250 m nordost om gården Haddemålen i Trehörna sockens södra delar finns en källa en bit upp i en söderslutning. Närmast källan är det tämligen öppet med inslag av hassel, rönn och gran. I övrigt består omgivningen av granskog och en bit bort igenväxande hagmark. Det har, för ca 10 år sen, huggits några alar och granar i källans utflöde som gjort den onödigt solbelyst.

Bibehållande av värden: Avverkning i källans omedelbara närhet bör ej ske. En av kommunens 2 à 3 lokaler med skogsbräsma avverkades 97/98 öster om Hålegölen nordost om denna lokal. Det gör denna lilla källa ännu värdefullare. Skogsbräsman ej återfunnen 2015. Kanske p.g.a. huggningen.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor m.m. bör inventeras.

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök juni, juli- 97

Artlista: Skogsbräsma, källarv, majveronika, grönvit nattviol, skogssallad, trädsnäcka och större hackspett.

Rödlistade arter: -

Nr. 294 Hålans gamla torpmiljöer

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla torp kan ha gamla värdefulla trädskikt och intressant flora, som kraftigt avviker från omgivande skogsmarker.

Beskrivning: I södra Trehörna socken ligger på Hålans sydliga marker två torp med värdefulla träd och fin flora.

1. Vrån. Här finns stengärdesgårdar med värdefull moss- och lavflora och intressant flora finns också på de ädla lövträden. Området håller bitvis många fullvuxna granar idag.

2. Perstorp. Området sköts för att i viss mån synliggöra torpmiljön. Det höggs i markerna på 90-talet. Idag finns relativt grova lönnar, björkar, fågelbär, aspar och sälgar.

Bibehållande av värden: Torpen bör renhuggas från gran, vilket redan skett i Perstorp. Det viktigaste är att man är rädd om de gamla lövträden.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. 1. Nyckelbiotop Nr. 8817. 2. Objekt med naturvärden Nr. 8814.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Peter Fredriksson-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: 1. Lind, tibast, vätteros, lungört, hässleklocka, stinksyska, svart trolldruva, porellor, liten baronmossa, fällmossa och grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT). Linssnäcka, disksnäcka, slät och mångtandad spolsnäcka, klotgråsugga.

2. Ormbär, svart trolldruva, lungört, blåsippa.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 295 Hålan och Haddemålens branter

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Östvända branter brann mycket sällan p.g.a. sitt fuktiga klimat. Branter var ju ofta otillgängliga så skogen och den döda veden lämnades ofta ifred. Arter som är beroende av stabila miljöer är svårspredda. I de östbranter som ligger mellan nordöstra Skruvhult och Hålan finns en hel serie av värdefulla marker som är mestadels lövskogsdominerade. Dessa branter har ingen motsvarighet inom kommunens skogsbygd.

Beskrivning: Från Trehörna samhälle och söderut till Smålandsgränsen sträcker sig en långsträckt östvänd brant. Ödeshögs kommuns skogsbygds högsta delar finns mellan Skruvhult och Trehörnasjön. Höjderna minskar mot norr och österut finner man ovannämnda branter. Åtta lokaler tas med här men även mellanliggande branter bör om möjligt behandlas med största försiktighet i skogsbruket för att de ska kunna fungera som spridningskorridorer i framtiden. Lunglav förekommer. Lokalerna beskrivs från söder mot norr.

1. I Skruvhults nordöstra del mellan högsta berget och Mosseboåkern ligger en näringsrik aspskog under en bergsbrant. Här finns anmärkningsvärt mycket död ved och hålträd, trots relativt sen gallring. Aspen dominerar men här finns inslag av fågelbär, gran, sälg, ek, klibbal och hassel. Här är blockrikt med fin lundflora och snäckfauna.
2. Trehundra meter västnordväst om Haddemålens bebyggelse ligger ett mycket värdefullt område på berg och i bergbrant. Det ligger både på Haddemålen och Hålans marker. Här finns ädelt löv med rik flora. Gamla almar och lönnar, lågor av ädla lövträd, asp och gran. En synnerligen rik moss- och lavflora och lägre fauna finns. En av de finaste branterna i kommunen.
3. Liten bergbunden östsluttning och liten brant, 100 m väster om torpruinen Vråen, och nära norr om ovanstående område 2. Här finns senvuxna lönnar, ekar, askar och lindar. Det är mycket gran planterad nedanför branten. Innan granarna sattes på 70-talet höggs de största ekarna i det fina området. En bäck rinner nedanför.
4. Rävabergets östbrant ligger ca 300 m väster om Hålegölen. En smal blockrik brant med lind, lönn, asp, hassel, björk, gran. Mindre rönnar och oxel finns också. I norr finns mera gran och klenare lövträd, i söder finns grövre lövträd och mera tall. En fin mossflora finns här. Biotopskydd gäller hela objektet.
5. Vid Tranåsvägen ca 200 m. sydväst om Solbacka finns en nordöstvänd brant med en intilliggande bäckravin. Här växer ädellövskog i storblockig terräng. Skogen är gammal och börjar likna en naturskog. En i det närmaste unik miljö för kommunen med mycket rik ört-, moss- och lavflora. Rik fågel- och snäcklokal.
6. Norr om Tranåsvägen ca 400 m. väster om Solbacka finns en brant som vätter mer åt söder. En annorlunda miljö finns i varma sydvända branter men eftersom lövträdsiktet är omväxlande och rikt så passar lokalen bland de andra. Här finns vuxen björk, ek, tall, gran, lönn, asp, oxel och al. Mycket stor mängd hasselbuketter finns också. Vidare finns ganska stora mängder död ved i olika nedbrytningsstadier.
7. Ca 300 m. nordväst om Solbacka börjar en 300 m lång smal östvänd flack bergssluttning med mycket lönn. Här finns även mycket asp och gran. Området gallrades ca 1993 men en viss ytterligare borttagning av gran vore värdefullt för naturvärdenas skull. Lunglav förekommer nämligen på en del lönnar. I övrigt finns en rik moss- och lavflora. De stormfällda granarna från 2005 och 2007, ligger kvar som död ved.
8. Ca 200 m. nordväst om Västergården i Hult ligger ytterligare en liten markant bergsbrant med ask, asp, tall och lönn. På hållarna växer även rönn. Eftersom avståndet till

lunglavsbarande lönnar är kort, så vore det värdefullt om området fick utvecklas till lövskog. Området är omgivet helt av ca 15-årig granplantering.

Bibehållande av värden: Alla områdena kan skötas med viss plockhuggning av gran medan lövträd och död ved bör lämnas ifred.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga. I delområdet nr. 4 gäller biotopskydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby.

1. Nyckelbiotop Nr. 8808. Peter Fredrikssons fältbesök maj- 98. Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.
2. Nyckelbiotop Nr. 8819. Peter Fredrikssons fältbesök maj, juni-97, maj-98. Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.
3. Objekt med naturvärden Nr. 8818. P. Fredrikssons fältbesök maj-97, maj-98. Fältbesök av Christer Wiking 2015.
4. Nyckelbiotop Nr. 8815. P. Fredrikssons fältbesök, juni-97. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.
5. Nyckelbiotop Nr. 8816. P. Fredrikssons fältbesök ofta-97. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.
6. Objekt med naturvärden 8834. P. Fredrikssons fältbesök juni, juli-97. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.
7. Nyckelbiotop Nr. 8833. P. Fredrikssons fältbesök juni-97. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.
8. Objekt med naturvärden Nr. 8835. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015. Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista:

1. Svart trolldruva, underviol, svartbräken och fällmossa. Större hackspett, slät och tätstrimmig spolsnäcka, linssnäcka, allmän konsnäcka, disksnäcka, strimmig grynsnäcka, också en grynsnäcka och klottedubbfoting.
2. Slät spolsnäcka, mångtandad spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, linssnäcka, klottedubbfoting, klotgråsugga. Lind, tibast, vätteros, lungört, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), hässleklocka, nässelklocka, stinksyska, ormbär, tandrot, svart trolldruva, vårärt, storrams, myskmadra, grov baronmossa, bräkenmossa, fällmossa, guldlockmossa, lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT) och gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), alm (*Ulmus glabra*, CR).
3. Lind, tibast, gullpudra, lungört, blåsippa, fällmossa. Tjäder, stenknäck. Slät-, mångtandad, tätstrimmig och klubbspolsnäcka, linssnäcka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).
4. Nyckelbiotop Nr. 8815. Duvhök (*Accipiter gentilis*, NT), linssnäcka, lind, svart trolldruva, blåsippa, krusig ullota, fällmossa, guldlockmossa och gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT).
5. Stenknäck, mindre tornsnäcka, mångtandad spolsnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, slät spolsnäcka, linssnäcka, skäggsnäcka, rödsköldad asbagge, svart trolldruva, myskmadra, vätteros, storgröe (*Poa remota*, NT), underviol, gullpudra, desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT), smånunneört, rödblåra, ormbär, blåsippa, fällmossa, stubbspretmossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa, krushättemossa, grå vårtlav, traslav, lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT), bårdlav, luddlav, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), och blekspikar (alla arter i släktet är rödlistade).
6. Vätteros, ormbär, storyxne, stinksyska, smörboll, och blåsippa.
7. Orre, blåsippa, ormbär, underviol, stubbspretmossa, fällmossa, gelélavar (flera arter inom släktet är rödlistade), bårdlav och lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT).

8. Svart trolldruva, underviol och gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)
lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)
gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
duvhök (*Accipter gentilis*, NT)
gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
storgröe (*Poa remota*, NT)
desmeknopp (*Adoxa moschatellina*, NT)
lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)
gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
blekspikar (*alla arter i släktet är rödlistade*)
gelélavar (*flera arter inom släktet är rödlistade*)
lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)
gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)
alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 296 Hålans odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Öppna odlingslandskap är värdefulla för den biologiska mångfalden. Här varierar landskapets hävd. Storleken och bebyggelsestrukturen motiverar klassningen.

Beskrivning: Hålan ligger till stor del omgivet av skogsmark, i Trehörna sockens södra del. Här finns påfallande rika lövmarker speciellt i västra delarna om gårdarna.

De öppna markerna breder till stor del ut sig öster och söder om gårdsbebyggelsen. Det mesta av de öppna ytorna består av åkermark, men här finns också några naturliga fodermarker. En beteshage ligger åt nordost. Den har vuxet igen sedan 90-talet men är återigen upphuggen senaste vinter. Det finns viss röjgödslingseffekt men fortfarande ganska finflora med bl.a. svinrot och nattviol.

Den finaste hagmarken ligger söder om Ödeshögs-vägen, i en sluttning. Hagen domineras av enbuskar. Även här dominerar torra till friska vegetationstyper. Kattfot och sommarfibbla är slätter- och betesindikatorer som finns i hagen. I östra kanten finns områden med skogsbete som går ända upp till Tranåsvägen. På en mycket fin enebacke finns i söder och fuktiga marker betas mellan åkrarna och vägen. Den här hagen betas med nötdjur och åkrarna och hagarna i norr betas med hästar.

Trädvärden i form av grova askar finns i hästbeten vid Norrgården och i form av grova askar, lönnar och almar norr om Västergården.

Bibehållande av värden: Viktigt att markerna fortsättningsvis betas.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer. Sydvästra delen är ett biotopskyddsområde.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 202, klass II.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 8839, 8813.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Kattfot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, ängsskallra, svinrot, vanlig nattviol (*Platanthera bifolia subsp. bifolia*, NT), liten blåklocka, småborre. Backvial växer i vägsälanten vid Trehörnavägen nära den nordöstra hagen. Ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

vanlig nattviol (*Platanthera bifolia subsp. bifolia*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 297 Lillefalls gran- och aspskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Mycket grov, ihålig asp och mycket död aspved är värdefullt för fåglar och insekter.

Beskrivning: I Trehörna sockens södra del ligger Hålegölen. 300 m söder om gölen ligger i en västsluttning, en gran/asp-skog med stora mängder grova aspar. Några är särdeles grova, mellan ca 60-90 cm diameter. Här finns också björk, fågelbär, ask, rönn och lönn. Buskskiktet domineras av hägg och hassel. Mycket död ved finns också och gott om tickor och bohål. Granarna avverkadades ca år 2005. En mycket värdefull snäck-, insekts-, och hackspettslokal. Området är starkt förändrat och är nu ett bördigt, långsmalt hygge med ca 1 m höga granplantor där man tagit bra naturvårdshänsyn då nästan alla grova aspar lämnats kvar, öster och väster om granplantorna. Några aspar med naturvärden gjordes dock till högstubbar för att gynna granplanteringen. Asparna är uppvuxna i gigantiska odlingsrösen som soldaterna i torpet Bäck plockat ur sina åkrar. Även torpmiljön 100 m österut hyser vissa trädvärden, bl.a. en stor lönn.

Bibehållande av värden: Granen kan gallras men asparna och död ved bör lämnas kvar.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8803.

Peter Fredrikssons fältbesök aug-97.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Tätstrimmig och slät spolsnäcka, tibast, blåsippa, ormbär, svinrot och nattviol.

Rödlistade arter: -

Nr. 298 Lillefalls sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Odikade sumpskogar är viktiga i dagens skogslandskap då de erbjuder en stabil och fuktig miljö som är viktig för många arter.

Beskrivning: I Trehörna sockens södra del ligger Lillefall. Väst och nordväst om gården ligger tre små sumpskogar nära varandra. Den första är näringsfattig medan de övriga två är mycket mera näringsrika.

Den första ligger 600 m väster om gården, söder om vägen och väster om kraftledningen. Den är en mager skogsmark som är talldominerad med inslag av björk och gran. En del träd är äldre. En hel del död ved finns. Vindfällerna har tagits om hand. Nya hyggen i öster har gjorts på senare år.

Den andra ligger 300 m nordväst om gården, söder om kraftledningen, och är ett blött alkärr med rik flora. Inslag av björk, gran, asp och sälg. Buskskiktet domineras starkt av hägg.

Mycket gullpudra i fältskiktet

Den tredje ligger 400 m nordväst om gården, norr om kraftledningen. Det är också en rik alsumpskog nedanför ett berg. Här finns också gran, björk, rönn, hassel och hägg. Olvon i buskskiktet. Alskogen är bitvis grov med socklar. Området har huggits på gran. En kallkälla finns vid bergsfoten.

Bibehållande av värden: Ingen dikning får ske. Helst bör markerna lämnas helt utan huggningar.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

För de områden som är impediment gäller i nya skogsvårdslagens § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödning får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Respektive objekt med naturvärden Nr. 8802, 8804, 8806.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: 8802: Missne, gammelgranslav, flarnlav. 8804: missne, gullpudra. 8806: sotlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 299 Kullens odlingslandskap och slätterängar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Små välhävda odlingslandskap med gammaldags prägel är ytterst ovanliga. Dessa gårdar håller inte bara äldre odlartraditioner vid liv utan också marker med stora biologiska värden. Slätterängarna är ytterst värdefulla, därav klassningen. Omfattande hässjning förekommer årligen.

Beskrivning: Kullen ligger ca en kilometer öster om Hålegölen i Trehörnas sockens södra del, på båda sidor om Tranåsvägen. Gården består än idag till stora delar av välhävda slätteräng (mest på åker) och lövhagmark som ligger i anslutning till åker och skog. Omgivningarna är småbrutna och ofta steniga.

Floran är rik med flera vegetationstyper. Slätter- och betesgynnade växter i markerna är till exempel slättergubbe, ängsskallra och svinrot.

I trädsiktet, som är glest, dominerar björk. Terrängen vid Kullen är svagt kuperad moränmark med en hel del stenar i ytan.

De hävdade fodermarkerna vid Kullen är utomordentligt värdefulla. Den välhävdade slåtterängen är nu för tiden en sällsynthet, med en karaktäristisk, och av gödsling opåverkad, flora. Markerna har hävdats under lång tid samt är variationsrika och vackra. Hela gården är välhävdad och stora ytor lieslåttras. Betesmarkerna röjs från buskar årligen.

100 m sydost om gården, på Lillefalls marker, finns en gammal igenvuxen betesmark som utvecklat helt andra biologiska värden. Här finns mest lövskog och grova hasselbuketter. Även grova aspar med bohål. Under och i kanten på kraftledningen betas markerna fint och vidare genom granplanteringar ner mot Lillefall.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slåtter, utan tillskottsgödsling. Det östra betet bör betas hårdare. I skogsområdet kan man plocka bort granen.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: en noggrannare florainventering vore på sin plats.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr.204 (klass I).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8805.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013, 2014.

Artlista: Slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), ängsskallra, åkermynta, backskärvfrö, ormrot, liten blåklocka, stagg, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), brudborste, hirsstarr, kattfot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), rödklint, jungfrulin, grönvit nattviol, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), darrgräs, solvända och svinrot. I skogen: Fällmossa.

Rödlistade arter:

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 300 Lillefalls blandnaturskog och bergsbranter

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Skogar som får stå orörda tillräckligt länge utvecklar stora naturvärden även om de bär spår av mänsklig påverkan. Den mycket varierade biotopen och storleken höjer klassningen.

Beskrivning: Vid huset Björkbacka ca en kilometer väster om Rödjesjön i Trehörnas sockens södra del, finns en blandskog på ett berg med mycket död ved, och fina branter runtom. Många trädslag förekommer och gamla och ibland grova träd finns främst asp och tall. Dessutom finns mycket död ved i form av lågor och högstubbar. På en del lodytor finns rikligt med lavar. Ett rikt fågelliv, fin landsnäckfauna och rik moss- och lavflora finns. Området är intakt 2015 och mycket värdefullt. En gallring gjord 2014/15 ansluter nära i väster.

Bibehållande av värden: Önskvärt att skogen ska få utvecklas fritt.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8801.

Peter Fredrikssons fältbesök aug-97.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större hackspett, större korsnäbb, klotgråsugga, linssnäcka, tätstrimmig spolsnäcka, slät spolsnäcka, hästmyra. Kärrfibbla, brudborste, gaffelbräken, fällmossa och korallav.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 301 Ödebjörnarp odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Områdets välskötta fodermarker har ett mycket högt naturvärde knutet ogödslade gräsmarker med en rik hävdgynnad flora. Røjningar och huggningar pågår kontinuerligt och har gjort markerna finare de senaste åren.

Beskrivning: Ödebjörnarp ligger i den södra delen av Trehörna socken, på gränsen till Småland. Omgivningarna består till stor del av skog. De öppna markerna kring Ödebjörnarp utgörs av en mosaik av åker, betesmarker och skogsdungar. Markerna är småkuperade och mångformiga.

De naturliga fodermarkerna vid Ödebjörnarp består av en björkhage, två lövhagmarker samt en träd- och buskbärande hagmark. Hagarna är långsträckta, från norr till söder. Flera olika trädslag förekommer i hagarna, bland annat björk, fågelbär, al, tall, gran och rönn. En- och nyponbuskar är vanliga i hagarna men röjs bra med jämna mellanrum.

Floran är variationsrik med torra till fuktiga vegetationstyper. Bland slätter- och betesgynnade växter kan nämnas svinrot, slättergubbe, ormrot och slätterfibbla. Markerna visar inga spår av kvävegödsling och är överlag välhävdade. Nya arealer betesmark har tillkommit på norrgården och barrskogar och fuktigare lövmarker betas där i nordväst. I någon hage centralt på gården ingår också betade barrskogspartier. I öster har på senare tid gran huggits bort och lövskog som blir aspdominerad ingår också i betesfällan.

Gården har en ganska stor besättning med nötdjur. Vissa delar betas ibland i norr med häst. Även vissa betesmarker i norr nära Tranåsvägen från den lilla gården Bygget sköts på ett mycket fint sätt.

På Sörgården finns en tendens till något sämre flora och skötsel. Mindre områden betas med får.

I Ödebjörnarp västligaste delar väster om den lilla gården Skogäng finns en annorlunda betesmark som 2015 betas av ett 15-tal får med lamm. Den består av ett småbackigt landskap med betesmarker blandat med åkerytor. Markerna är torra och består av ganska grov morän. Synnerligen många odlingsrösen och en grävd damm förstärker naturvärdena.

Bibehållande av värden: För att bibehålla områdets naturvärden krävs hävd genom bete eller slätter, utan tillskottsgödsling. Gamla lövträd bevaras.

Ytterligare kunskap: -

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 207 (klass II).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 8911 (del av).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Stagg, svinrot, slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), ormrot och slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU). Spåtistel vid Skogäng.

Rödlistade arter:

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

Nr. 302 Byggets odlingslandskap och slåtterängar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Aktivt brukade slåtterängar är idag ytterst sällsynta. Slåtterängarna var i bondelandskapet förr en vanlig naturtyp som upptog stora arealer. Fodertäckten till djuren var livsavgörande för befolkningen. Dessutom är de synnerligen artrika miljöer vad beträffar framför allt blommor, insekter och svampar. Gården, som är liten, brukas på ålderdomligt sätt med fina artrika betesmarker, betade skogar, vallar med öppna diken. Omfattande hässjning förekommer årligen.

Beskrivning: I Trehörna sockens södra delar i korset mellan vägen mot Ödebjörnarp och Tranåsvägen, ligger den lilla gården Bygget. Vid Bygget ligger två små slåtterytor flackt, mellan åkermarken och vägen. Den norra, 150m norr om husen, har en rik och opåverkad flora med flera slåtterväxter, bland annat brudborste och svinrot. Medan den södra, precis söder om huset, hyser en mera ensartad och kvävepåverkad växtlighet. Ytterligare små slåtterytor finns kring vägorset på den sydvästra sidan av Tranåsvägen.

Slåtterytorna vid Bygget har utomordentligt högt värde, då slåtter på naturliga fodermarker numera är en sällsynthet. Slåtterytorna hyser en karaktäristisk och rik flora.

Betesmarken i Bygget är en glesstammig björkhage i mycket fin hävd som övergår i skogsbeten söderut. Dessa skogsbeten med tall, gran, asp, björk och rönn har små bergspartier, är luckiga och mycket välbetade med nöt. Trädskiktet är för ungt och tätt för att ge karaktären av traditionellt skogsbete.

Bibehållande av värden: Fortsatt traditionell slåtter. Skötsel som idag.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: en noggrannare florainventering vore på sin plats.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 206 och 207 (klass II).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 8911.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Artlista: Svinrot, kattfot, slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), och brudborste. Gröngöling (*Picus viridis*, NT).

På slåtterytorna: brudborste, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), svinrot, gulvial, älgört, stor blåklocka, prästkrage, smultron, daggkåpa, vitmåra, häckvicker, grönvit nattviol, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), rödfibbla, solvända m.m.

Rödlistade arter:

slåttergubbe (*Arnica montana*, VU)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 303 Rödje bergbrant

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Bergbranter mot öst har ofta skonats från skogsbränder. Dessutom har de varit otillgängliga och skonade från människans huggningar. Dessa relativt orörda miljöer står idag för stora biologiska värden.

Beskrivning: Trehundra meter sydost om Bygget i Trehörna sockens sydliga del, ligger en fuktig och mossrik östlig bergsbrant. Här växer gammal hassel, asp, skogslind, björk och gran. Bergsblocken och vissa träd har en mycket rik mossflora. Här finns en hel del död ved i form av nedfallna grenar. Området har snitslats bort från aktivt gallringsskogbruk i granskogen österut. Området är ganska litet.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas ifred men även beskuggat så att fuktigheten består. Någon gran kan tas bort.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8907.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept.98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Lind, blåsippa, svart trolldruva, vätteros, rosmossa, bäckstjännmossa, bräkenmossa, fällmossa, guldklockmossa, porellor. Större hackspett, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), stjärtnes. Klotgråsugga, disksnäcka, slät och tätstrimmig spolsnäcka.

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 304 Lilla Envisans torpruin

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Torpmiljöer med en annorlunda vegetation är ofta små oaser i en enahand skogsmiljö. Av både kulturella och biologiska orsaker bör de få fortsätta att vara lövträdsdominerade.

Beskrivning: 300 m nordväst om Envisegölen i sydligaste Trehörna socken, brukades under endast 17 år i mitten på 1800-talet, en backstuga kallad Lilla Envisan. Fortfarande sätter dock denna brukning sina spår i landskapet. Förutom torpruinen finns här gamla lövträd av asp, björk, oxel och fågelbär. En del träd har bohål. Här finns mycket död ved som är viktiga för bl.a. tickor, insekter och fåglar. Nya hyggen finns i söder och väster. I övrigt är området omgivet av ungskog.

Bibehållande av värden: Bevara de gamla lövträden och den döda veden i form av torrträd och lågor.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8903.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Hassel, druvfläder, måbär, blåsuga, ängskovall.

Rödlistade arter: -

Nr. 305 Lilla Envisans brant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Branter och sluttningar som vetter åt nordost är fuktiga och erbjuder ett mycket stabilt klimat. Mycket död ved är värdefullt i dessa marker för svårspidda arter.

Beskrivning: I Trehörnas sydostligaste hörn ligger Envisegölen på gränsen till Småland. 300 m rakt norr om gölen ligger en nordostvänd brant. Här finns många gamla träd och mycket död ved. Här växer främst asp och gran med inslag av björk, ek, rönn, sälg och hassel. Flera av asparna är grova, mossiga och bohål. Här finns många lågor av dessa trädslag och högstubbar, torrträd och rotvältor. Ställvis är marken blockig.

Området verkar undantaget från skogsbruk. Huggningar har nyligen gjorts ovanför branten åt sydväst.

Bibehållande av värden: Området bör tillsammans med angränsande sumpskog lämnas orörd.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Peter Fredriksson via fältbesök dec-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Gammelgranslav, näverlav, rosmissa och levermossor (*Lophocolea spp.*).

Rödlistade arter: -

Nr. 306 Rödje sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Små våtmarker i landskapet ger en värdefull fuktig och stabil miljö. Vissa svårspidda arter har funnit en reträttplats i sådana miljöer.

Beskrivning: Söder om Rödjesjön på höjderna sydväst om Tranåsvägen ligger två värdefulla fuktiga marker. Områdena har väldigt olika karaktär.

Den första som är en tallmosse ligger vid Smålandsgränsen, 400 m sydsydost om Envisegölen. Merparten av området ligger i Småland. Torvmarken är bevuxen med gammal tallskog som har en rik lavflora på barken. Tallskogen är en mager mark med en växtlighet

dominerad av skvattram, odon och andra ris. Skogen är ganska högvuxen men har klarat stormarna bra. Tallarna är kraftigt angripna av törskatesvamp som skapar mycket död ved. Den andra ligger 400 m norr om samma göl och är en odikad sumpskog med tall, gran, asp, björk och al i trädskiktet. Här är en mycket näringsrik miljö med en del vattenspeglar. Vissa träd är gamla och en del aspar är grova. Här finns också mycket död ved bl. a. i form av högstubbar och liggande blöta lågor. Det är en mycket fin sumpskog som vid besöket dessutom, utom i nordväst, är omgiven av fina gamla barrskogar.

Bibehållande av värden: Dessa små objekt bör kunna lämnas orörda i dagens skogsbruk. Då behåller de sina värden. Ingen dikning får ske.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödning får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för de delar av dessa ytor som är myrimpediment.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8902, 8904

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: 8902: Flarnlav, grynig blåslav.

Rödlistade arter: -

Nr. 307 Rödje rasbrant

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: G Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Östvända branter tillhörde de områden som inte brann förr, på grund av sin höga fuktighet. Dessa lokaler var då stabila miljöer som innehöll arter som inte behövde sprida sig. Då utvecklades svårspredda arter som har svårt i dagens moderna skogsbruk. Därför är dessa lokaler ytterst värdefulla för den biologiska mångfalden. Detta är en av få branter av denna typ inom kommunen.

Beskrivning: 150 m väster om husen Solbacken och Kransås i Småland ligger, i sydligaste fliken av Trehörna socken, en rasbrant med stora nedfallna block i röd granit. Blocksamlingen eller klapperfältet är svårframkomligt. Mellan branten och klapperfältet finns en opåverkad remsa med blandskog. En del relativt kläna hänglavsrika gamla granar och gamla tallar och asp finns här. Även björk, rönn, sälj och druvfläder. En värdefull kryptogamflora finns här. Nedanför blocken, mellan branten och bäcken, är skogen örtrik och består främst av asp, björk och klibbal. Här finns även tibast. Här finns i norr ca 25 årig granskog som försämrar naturvärdet.

Bibehållande av värden: Från bäcken via klapperfältet och branten upp till krönet måste undantas från skogsbruk.

Skydd: Inget skydd. I praktiken är huggningar i stort sett omöjliga i rasbranten med normal teknik. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8901.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 38, klass 3.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015

Artlista: Svartbräken, revlumner, ormbär, linnea, tibast, fällmossa, fyrflikmossa (*Barbilophozia spp.*), platt fjädermossa, blodlav, flarnlav, sotlav och gammelgranslav. Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), dubbeltrast, tofsmes, klotgråsugga, linssnäcka, disksnäcka, mångtandad spolsnäcka, ribbgrässnäcka.

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Nr. 308 Sjöviks bräkenlokal

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I en grandominerad miljö utgör en strandnära, örtrik sumpskog ett värdefullt avbrott i landskapet.

Beskrivning: I sydvästligaste delen av Rödjesjön mellan sommarstugorna ligger en sumpskog med al, björk, hassel och gran. Närmast sjön är många träd döende. Det finns inslag av lönn, rönn och fågelbär. Här växer också en synnerligen rik bräkenflora med framförallt majbräken. Längre uppströms från området i brukad yngre björk/al skog finns ett stort bestånd av strutbräken med gott om gullpudra.

Bibehållande av värden: Viss svag plockhuggning kan ske. Grova lövträd, torrträd och lågor måste lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8905.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Majbräken.

Rödlistade arter: -

Nr. 309 Rödje- Svärdsfalla odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Stora öppna betesmarker i god hävd har stora naturvärden. Beten vid sjöstränder är mycket ovanliga inom kommunen och den grova allén i Svärdsfalla höjer klassningen.

Beskrivning: Intill Rödjesjön, i Trehörna sockens södra del, ligger gårdarna Rödje och Svärdsfalla. Här finns två stora betesmarker, som ligger vackert i slutningen ned mot sjön. Den norra betesmarken vid Svärdsfalla är tämligen flack, bitvis stenig och hyser ett varierat och värdefullt trädskikt. Bl.a. finns många gamla äppelträd. Den södra hagen vid Rödje är kuperad, med ett antal berghällar som går i dagen och med ett på senare år utglesat trädskikt. Även avverkade skogsmarker ingår i betesfällan och får en ganska fin flora. Den sydligaste delen av Rödje har inte haft betesdjur på några år men har intakta bryn, flora och stora trädvärden, varför den ska fortsätta ingå.

I båda betesmarkerna finns flera olika vegetationstyper representerade. Bland slåtter- och betesgynnade växter kan nämnas stagg, slåtterfibbla, svinrot och ängsskallra.

Hagarna är variationsrika och opåverkade av kvävegödsling. Storleken är positiv, likaså den norra fällans öppenhet med stark solpåverkan. Även den grova hasseln i norr bör få stå kvar. Det är mycket värdefullt med dessa betesmarker vid insjöstrand.

Norr om Svärdsfälla betesmark har ett stort skogsbyte öppnats upp. Det består nu av ett glest trädskikt av björk, lönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), rönn, asp, körsbär, lind, och ek. Det betas hårt och bra med nötdjur och häst men ändå finns det gott om framförallt aspsly och kvävegynnade växter som nässlor, kärs och örnbräken. Lyckas man hålla ett hårt betestryck kan markerna bli fina på sikt. År 2015 har de öppnade markerna inte fått så fin betesflora mer än på de allra ljusaste och torrare partierna. (dessa områden ingår i betesmark som hör till Rönnestad omr. 314)

Allén i Svärdsfälla består av grov ask, lönn och söderut björk. Den har många riktigt grova och ihåliga trädindivider. Intill grusvägar har ofta dessa trädslag en värdefull lavflora. Trädvärdena generellt i Svärdsfälla höjer klassningen av området.

Bibehållande av värden: Fortsatt betesdrift och röjning av igenväxningsvegetation.

Ytterligare kunskap: Fladdermusinventering och lavinventering på alléträden.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 205 (klass II).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 8912.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 37, klass 3.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-97.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Lind, rödek (i Svärdsfälla), ormrot, darrgräs, smörboll, prästkrage, kärringtand, gullviva, liten blåklocka, brudborste, kattfot, jungfru Marie nycklar, grönstarr, stagg, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), svinrot och ängsskallra.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 310 Rödjes lövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Stora arealer av vuxna lövskogar med rik markvegetation hyser stora naturvärden. Dessa skogar är sannolikt igenväxta hagmarker. Området var mycket större på 90-talet. Tack vare att omgivningarna hyser mycket stora arealer lövskog så motiveras fortfarande klassningen.

Beskrivning: Vid Rödje, väster om Rödjesjön finns stora arealer lövskog. Här finns mycket hasselbuskar. Den består delvis av högvuxen björk, asp, gran och lite lind och oxel. Delvis också av slutavverkade delar med lämnade lönträdsoverståndare och en tät uppkommen unglövskog med hassellundkaraktär. Det är ett hackspettvänligt område. Skogen sköts med normalt lövskogsbruk idag. Ca 6-8 ha närmast sjön har slutavverkats och markberetts 14/15 och ingår inte längre i objektet. Det är osäkert om det blir gran eller lövskog där.

Bibehållande av värden: Skogen kan plockhuggas eller gallras. Dock bör man gynna luckigheten, spara en del grova lövträd och lämna all död ved.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8906.

Fältbesök av Christer Wiking jan 99.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, sotlav.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 311 Svärdsfälla bergimpediment

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Små bergimpediment i skogsmarken är viktiga för t.ex. tjäder. Här finns en variation av lodytor i olika vädersträck.

Beskrivning: 450 m nordost om Svärdfallasjöns norra spets ligger ett bergområde med block och lodytor. Skogen är inte så gammal men i norra branten finns äldre granar med värdefull lavflora. På toppen domineras berget av renlavsklädda berghällar med gran, björk och rönn. Nord och nordvästbranten har höga lodytor med mycket block och skrymslen. Ställvis finns en hel del död ved. Hänglavsförekomsten är anmärkningsvärt stor. Lavfloran är rik.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att "Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar". Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för mindre delar av objektet. Området är ett markerat bergparti i produktionsgranskogen som borde vara ett självklart hänsynsområde i kyrkans skogsbruk.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8910.

Fältbesök av Peter Fredriksson aug -98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Gammelgranslav, kattfotslav, koralllav, flarnlav, sidenmossa. Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), domherre, mindre korsnäbb.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 312 Svärdsfälla rasbrant

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Berg med branter, speciellt som i detta fall nordost och östvända dito, brann inte ofta förr, på grund av den fuktiga miljön. En stabil fuktig miljö gjorde att vissa svårspredda arter etablerade sig och blev kvar i en sådan miljö. Eftersom den också varit svår för människan att utnyttja så kan dessa miljöer ofta vara "ursprungliga" och artrika.

Branterna åt alla håll, att marken betas, bergskränet och andra värdefulla marker i närheten höjer klassningen. Denna miljö är ovanlig i kommunen.

Beskrivning: Tvåhundra meter norr om spetsen på Rödjesjön, i Trehörna sockens södra delar, ligger väster om en sumpskog ett mindre berg med fina rasbranter speciellt mot norr och öster. Här finns många block, håligheter, skrymslen och höga lodytor. I norrbranten finns några fina grova aspar och på höjden gamla tallar. Här är en fin fågellokal, fin lundflora nedanför branterna, rik snäcklokal och en värdefull kryptogamflora.

Bibehållande av värden: Skogen bör få utvecklas fritt utan några huggningar. Vid huggningarna gjorda intill 97/98 har man lämnat denna miljö på ett mycket bra sett. Området har inte påverkats efter detta. Eventuellt skulle betet söder om lokalen plockhuggas lite för att få fram större aspvärden där på sikt.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 8908.

Peter Fredrikssons fältbesök-97 och maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större hackspett, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), mindre flugsnappare, grå flugsnappare, talltita, klotgråsugga, allmän konsnäcka, vanlig agatsnäcka, linssnäcka, tätstrimmig-, slät-, mångtandad- och klubbspolsnäcka, dvärghäxört, ormbär, rockentrav, vätteros, svartbräken, lodytemossa, fällmossa, späd sidenmossa, platt fjädermossa, grov fjädermossa, krusig ullota, guldlockmossa, korallav. Vid bäcken nedanför: missne, kärrfibbla, gullpudra, bäckbräsma och bäckstjärnmossa.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 313 Svärdsfalla tallmosse

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Tallmossar har om de är odikade vissa naturvärden speciellt om de har riktigt gamla tallar och död ved. I denna bygd är tallmossar ovanliga vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Fyrahundra meter nordväst om Rödjesjöns norra vik, ligger en tallrismosse med en öppen del och ett sista igenväxningsstadium av en göl. På mossen finns en del gammal tall och en del död ved. Den nordligaste delen är betydligt näringsrikare.

Bibehållande av värden: Inga åtgärder.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8909.

Peter Fredrikssons fältbesök april-97.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Enkelbeckasin.

Rödlistade arter: -

Nr. 314 Rönne­stads odlings­landskap

Naturvärdes­klass: Klass 2

Skydds­motiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdes­bedömning: Odlings­landskap är mycket artrika miljöer med lång hävd­tradition. Beten vid insjö­strand och skogs­beten höjer klass­ningen.

Beskrivning: Rönne­stad är en ensamliggande gård vid sjön Svartens sydända, i sydöstra Trehörna socken. På gården finns flera betes­marker som ligger insprängda mellan relativt stora åkrar och längs sjön. I nordväst och sydväst finns skogs­beten.

Betes­markerna består av kuperade, och bitvis steniga, lövhag­marker där björk, sötkörbär, rönn och asp m.m. växer. Utmed sjön finns några partier som är helt öppna. Söder om sydändan på Svarten finns ett tall­bestånd. Enbuskar före­kommer rikligt i markerna. Det finns mycket fina torra enebäckar. Betena är öppnade på senare år genom huggning av björk och gran.

I nordöstra hagen finns en hus­behovstäkt i en torr sydvänd slänt. Materialet består av sandig­moig morän som kunde vara intressant för solitära bin. Den fina floran finns intill. Betes­markerna är mycket omväxlande med olika slags torrängar (fårs­vingeltorräng, örtrik ängshavretorräng) och ängar på friskare mark (skogs­nävaäng, rödvenäng). Mindre partier med fuktängar finns också. Floran är rik, med bland annat några växter som är bundna till slätter­marker: ängsskallra, slätterfibbla och svinrot. Slätter har bedrivits här i äldre tider. Idag hävdas markerna genom bete av nötkreatur. Det sydöstra betet är utvidgat åt söder där skog avverkats till bete (se omr. 309).

Äldre odlings­landskap finns fortfarande kvar i Rönne­stads betes­marker i form av odlings­rösen och insprängda äldre åkrar. Runt hela fastigheten finns stora djurfällor i skogs­marken. Här finns hela spektret från helt öppnade skogar till betes­mark via betade slutavverkningar, betade timmer­ställningar (tätare frö­träds­ställningar) till betade hyggen som är igenplanterade med gran. Även lövskogar betas i fuktigare partier.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om betes­drift fortsätter.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruks­mark och för samtliga sten­murar, odlings­rösen, åker­holmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våt­marker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våt­mark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärils­inventering, fladder­mus­inventering förslagsvis.

Referenser: Liman Hans. Natur­vårds­inventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planerings­avdelningen, Natur­vårds­enheten, 1977. Nr. 36 klass 3.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hag­marks­inventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 203 (klass II).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Törn­skata, ängsskallra, stagg, darr­gräs, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), jungfrulin och svinrot.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 315 Rönne­stads tallsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Odikade sumpskogar erbjuder en stabil fuktig miljö som är viktig för vissa arter. Innehåller de dessutom gamla träd och död ved ökar värdet.

Beskrivning: I Trehörna sockens södra del ligger Rönne­stad söder om sjön Svarten. Norr om skogsvägen mellan Rönne­stad och Hålan, ca 500 m sydväst om bebyggelsen, ligger en mager, skvat­tramdominerad, äldre tallskog som har påfallande höga träd med bra timmerkvalité. Det går ett fint bäckdråg genom skogen. Här växer också björk, klibbal och gran. Här finns också torrträd och lågor.

Bibehållande av värden: Bör undantas från skogsbruk. Mycket svaga plockhuggningar kan ske. Lämna död ved.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8837.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Missne.

Rödlistade arter: -

Nr. 316 Rönne­stads skogs­bete

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Betade skogar var förr mycket vanliga. De var mycket varierande med luckor och träd i olika åldrar. I luckorna var en fin gräsmarksflora utbildad och speciellt svampar gynnades. Det är viktigt med högt betestryck och lång beteskontinuitet för att de finaste värdena ska finnas. På gården finns flera betade skogar vilket höjer klassningen.

Beskrivning: Söder om sjön Svarten i Trehörna kommun ligger Rönne­stad. Sydsydväst och nordväst ca 500 m om byn ligger två betade skogar. En tredje gammal barrskog betas på höjderna i nordöstligaste delen av sjön Svarten.

Den södra är välbetad och innehåller en del gamla åkrar. Markerna är gallrade på 90-talet.

Även slutavverkade delar med fröträd betas hårt. Glest stående tallar och viss granföryngring ger markerna ett pastoralt intryck. Här finns en del bergigare partier samt en bäck. I norra delen växer mest gran och tall. I övrigt finns även asp och björk. Här finns också en av bygdens största enbuskar (ca 50 cm i diameter). I sydöst finns en hel del fågelbärsträd.

Den norra ligger väster om och nära sjön, öster om en kulle kallad Musko efter backstugan som låg där. Björk och äldre tall dominerar och viss underväxt av gran och en finns. På själva kullen är växtligheten mager. Medan ost och norrsluttningen är näringsrikare med en hel del asp, björk, rönn och gran. Området är 2015 under stark igenkänning men vackert. Floran är främst av hagmarkstyp. Det har hela tiden betats.

Skogen på höjderna öster om sjön Svarten ligger intill den stora betesmarken vid torpet Härads­målen (område 351). Det är en ca knappt hundraårig ganska tät barrskog med inslag av björk, säl­g och asp. En del gläntor finns och en del död ved. I brynen åt söder finns gott om myrstackar. Även söder och väster om betesmarken finns betade skogar av olika karaktär.

Bibehållande av värden: De ovanliga skogsbetena kommer att bestå om betet fortsätter. Huggningarna är bra gjorda. Musko behöver glesas ur på granunderväxt och få fram luckor framförallt där florán är finast och inte örnbráken dominerar så kraftigt.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, svampar, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8838 resp. 8840.

Fältbesök av Peter Fredriksson okt-98, resp. maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj och sept. 2015.

Artlista: Södra delen: Nejlikrot, smultron, skogssallat, kärrviol, svalting, skuggstjärnmossa, palmossa, näverlav, flarnlav, grymig blåslav. Norra delen: Kattfot. Nattviol, smultron, skogsviol, blåsuga, flarnlav. Gröngöling (*Picus viridis*, NT), grå flugsnappare, rastande fiskjuse.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 317 Svárdstorps lövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lövskogar, där mängden död ved är ovanligt stor, är insektsrika miljöer som gynnar bl.a. hackspettar. Även många boträd av asp förstärker värdet. Området ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Sjön Svarten ligger söder om Trehörna. I den sydvästra delen av sjön ligger Svárdstorp. Mellan vägen och sjön ligger ett lövdominerat område som är gallrat i början på 90-talet. Här växer mest asp men även björk, klíbbal, fågelbär, rönn och oxel. I vissa delar är området sumpskog med en del äldre tall. Här finns stor andel död ved och mycket vedsvampar. Många grova aspar med gott om bohål finns också. En grov ask (*Fraxinus excelsior*, EN) o nordväst har en diameter på 431 cm. (2015). Här finns en rik flora, vissa snäckor och ett rikt fågelliv. Hela området betas med nötdjur.

Bibehållande av värden: Viktigast är att träd med bohål sparas och likaså att död ved sparas. Området bör skötas med gallringar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8841.

Fältbesök av Peter Fredriksson april-97.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Stenknäck, stjärtmes, större hackspett, slät- och tätstrimmig spolsnäcka, grynsnäcka. Blåsippa, ormbär, gullpudra, bäckbrásma, skogstry, svinrot, smörboll, olvon och hägg, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 318 Storön och Lillön i sjön Svarten

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Orörda skogsområden är en bristvara i dagens landskap. Öar har ofta lämnats ifred och träden där fått bli gamla. Dessa kan bli lämpliga som t.ex. botråd för rovfåglar. Ovanligheten av orörda öar i kommunen höjer klassningen.

Beskrivning: I sjön Svarten i Trehörna södra socken ligger Lillön och Storön. Öarna är tämligen opåverkade av människan. De domineras av lövskog av björk, asp och ek med inslag av gammal tall och gran. Sjön Svarten är en klarvattensjö med en del vassar. Skogen på öarna verkar intakt 2015.

Bibehållande av värden: Öarna bör undantas från skogsbruk.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras. Öarna borde besökas med båt eller via ispromenad på vintern.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9806.

Fältbesök av Peter Fredriksson (på avstånd) maj-98.

Fältbesök av Christer Wiking (på avstånd) maj 2015.

Artlista: Lärkfalk, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT). I sjön: storlom, gråhäger och fiskgjuse.

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

Nr. 319 Hägna/Svärdstorps alsurdråg

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Fuktiga skogsmarker är viktiga miljöer för vissa svårspredda arter.

Beskrivning: Söder om Trehörna ligger sjön Svarten. I ett tillflöde i mitten av sjön från väster, ligger 100 m uppströms ett alsurdråg med gamla, grova alar. En del träd är döende eller döda. Området är näringsrikt och opåverkat, men litet. Ett värdefullt avbrott mot de ensartade granungskogar som gränsar intill. Här finns en mycket grov gran som är värd för sotlav. Något längre uppströms finns en synnerligen grov asp.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas fritt från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9829.

Peter Fredrikssons fältbesök dec-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Sotlav, näverlav, bäckbräsma, majbräken.

Rödlistade arter: -

Nr. 320 Svärdstorpsstugans torpmiljö

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Torpmiljöer är ofta fina avbrott mot omgivande skogslandskap. Av olika orsaker har ofta trädsnitt och blommor och lämningar efter torpet lämnats ifred.

Beskrivning: I sydvästra Svärdstorp låg Svärdstorpstugan, i Trehörna socken. Sotlav växer på den gamla grindstolpen. Här växer några äldre och grövre ädellövträd varav något bär spår av hamling. Störst är en grov lönn. Här finns även aplar, fågelbär och asp. Grunder och murar är tydliga och många odlingsrösen vittnar om slitet förr. Miljön är värd att sparas av kulturhistoriska orsaker. Tyvärr är området igenplanterat med gran och tall (nu gallrad). Nu finns endast en mindre glänta kvar. Kulturväxter som är påtagligt vanliga är svinrot, gullvivor och stor blåklocka. Trädgårdsväxter är bl.a. krollilja, snöbär och krikon.

Bibehållande av värden: Värdena består om torpområdet hålls fri från ungskog och sly. De stora lövträden bör sparas och ges ljus.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Skydd: Inget skydd.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 8842

Fältbesök av Peter Fredriksson.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Sotlav, klotterlav, lönnlav och knappåslavar (obest.)

Rödlistade arter:

Möjligen inom knappåslavarna

Nr. 321 Svärdstorpsskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Nordostbranter har brunnit relativt sällan på grund av sin fuktiga miljö. Vissa svårspredda arter kan ha dröjt sig kvar i sådana miljöer. Ädellövskog och förekomst av skinnlav förstärker värdet.

Beskrivning: Svärdstorp ligger väster om sjön Svarten i södra Trehörna socken. Ca trehundra meter västnordväst gårdsbebyggelsen ligger i en svag nordostbrant ett litet askbestånd med värdefull lavflora. Askarna är olikåldriga. Här finns också grov asp, ett par äldre ekar och rönn, björk och gran. Här är näringsrikt och här finns rörligt markvatten. Markfloran är lundartad. Askskottsjukan går hårt åt askarna och eftersom antalet individer är ganska få, glesas objektet ur alltmer. Granplanteringen nära växer också mer och mer in i lövträden. Även det i och för sig lovvärda initiativet att göra högstubbar av lövträd minskar antalet individer på sikt.

Bibehållande av värden: De gamla askarna måste gynnas i den framtida skötseln. Ung ask kan röjas. Lämna död ved. Man måste snart hugga bort gran vid lövbeståndet för att ej försämra objektet ytterligare.

Skydd: Områdets ädellövskog är skyddad mot åtgärder som leder till att skogen upphör att vara ädellövskog. Tyvärr är området för litet för att ädellövskogslagen ska gälla. Dock borde skogsbruket vara medvetna om att området är en nyckelbiotop. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9807.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98.

Artlista: Blåsippa, ormbär, palmossa, trubbfjädermossa, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT) och skinnlav. Slät och tätstrimmig spolsnäcka, vanlig agatsnäcka och fyrfläckig droppbagge. Olvon, tibast, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 322 Hult och Fivlefalls odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Öppna odlingslandskap är biologiskt rika. Här finns ett lövdominerat område vid de högt belägna gårdarna. Här finns grova träd och hamlade träd som höjer klassningen. Dessa redovisas dock separat.

Beskrivning: På ca 225 m höjd över havet ligger tre kilometer söder om Trehörna gården Hult. Läget och variationen mellan åker och betesmarker ger en tilltalande landskapsbild. Där ligger två stora lövhagmarker. De är kuperade och hyser en rik och varierad flora med ett bitvis välutvecklat trädskikt. Grova träd finns spridda glest överallt i betesmarkerna. Närmare gårdsbebyggelsen finns tätare med fina grova ekar, lindar och askar. En del grov oxel finns också. Dessutom finns gamla grova hamlade askar som redovisas i område 325.

Slätterängsväxter förekommer frekvent i, framför allt, den ena hagmarken. Arter som finns är till exempel: slätterfibbla, svinrot, smörboll och ormrot. Hävden är bra till måttlig. Vissa partier är öppna, hårt betade, bitvis alvarsliknande. På andra ställen finns skogsdungar bl.a. i fuktigare områden. I nordost finns skuggiga marker med ”ek-produktion”. I sydost finns åkerytor i betesmarken liksom en fin damm. Bete sker med nötdjur och häst.

Vid Fivlefall finns en lövhagmark och en björkhage. Dessa marker har ca 2008 restaurerats till betesmark på ett bra sätt. Mindre åkerytor med mäktiga odlingsrösen ingår överallt i betet. Enstaka träd har hamlats. Floran är rik med ett flertal olika vegetationstyper företrädde. Hävden i dessa båda betesmarker är numera bra och bete sker med nötdjur.

Bibehållande av värden: Tillräckligt med betesdjur i markerna är en förutsättning för hävden.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 199 (klass II).

Fältbesök av Lars Frölich och Christer Wiking juni-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Backnejlika, solvända, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), kattfot, grönvit och vanlig nattviol, brudborste, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, låsbräken (*Vissa arter i familjen är rödlistade*), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), svinrot, smörboll och ormrot. På grov hamlad, döende ask (*Fraxinus excelsior*, EN): almlav (*Gyalecta ulmi*, VU).

Rödlistade arter:

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

låsbräken (*Vissa arter i familjen är rödlistade och dessa kan finnas inom lokalen*)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)
almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 323 Framtidens ekar i Pilgården

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare.

Ekar blir riktigt värdefulla först vid flera hundra års ålder. För att trygga mängden ek och den stora biologiska mångfald som är knuten till dessa träd krävs dels att de få riktigt gamla exemplaren idag får bli kvar, dels att man säkrar ett antal tillväxande ekar, s.k. påläggskalvar. Pilgårdens ekar har en stor potential för framtida ekkontinuitet i området.

Närheten till tätorten ger dessutom förutsättningar för friluftslivet. Det finns en liten smal stig i området som hävdas.

Beskrivning: I västra hörnet av Ödeshögs samhälle, på norra sidan av Grännavägen finns ett litet område med många unga ekar. Området hade avverkats ca 2012/2013 då bara några enstaka ekar och tallar hade lämnats kvar. Nu har det vuxit/kommit fram många små ekar som har en stor betydelse för framtida ekkontinuitet i Ödeshögs kommun. Tyvärr är området ganska litet och isolerat från resten av kommunens ekmiljöer. Närmaste större ekpopulation finns ca 500 m västerut (Nr. 010 Orrnäs betesmarker).

Bibehållande av värden: Området borde röjas så att de små ekarna får tillräckligt med ljus och utrymme att växa. Betet skulle vara idealt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Artinventering behövs.

Referenser: Fältbesök av Laima Bucionyte Carlsson och Rebecka Bäck sept. 2018.

Artlista: ek, nypon, tall, körsbär, lönn, asp, al.

Rödlistade arter: -

Nr. 324 Lassarps aspskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trerhörna

Naturvärdesbedömning: Många grova lövträd i en barrskog kan innebära höga biologiska värden. Här förekommer mest asp. Området är hyfsat stort (3,4 ha) och stora lövvärden finns även i närheten vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Ca 200 m väster om Lassarps gårdsbebyggelse, på andra sidan grusvägen och på en höjd och därbakom, finns i ganska blockig terräng, en rel. gammal blandskog med drygt hälften av gran och tall och resten löv. Aspen dominerar och är ganska grov och ofta skadad eller med bohål. Det är en blåbärsskog med rikare inslag. Vissa partier är rika på hassel och

andra är fuktigare med grova alar. Det finns ett inslag av äldre tallar och överallt ganska mycket död ved.

Bibehållande av värden: Området kan barrhuggas försiktigt eller lämnas för fri utveckling. Det finns snitslar som tyder på att man planerar för avverkning 2015.

Skydd:

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 0808.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: tall, gran, al, asp, orre.

Rödlistade arter: -

Nr. 325 Hults hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lövtäkt är troligtvis vår äldsta täckt av vinterfoder till husdjur. Den traditionen kan vara flera tusen år gammal. Fodertäckt bedrevs från stubbskott, från fällning av hela träd och från hamlade träd. Hamlade träd har kapats på några meters höjd (djursäker höjd) och de skjuter då där många nya skott som sedan återkommande med ca 4-10 årsintervall kapas, torkas och samlas in till foder. Traditionen att ta löv avstannade i våra trakter nästan helt i början på detta sekel. De flesta lövträdslag användes till lövtäckt men framför allt hamlades de ädla lövträden ask, och lind. Hamlingen av träd innebär dock, förvånansvärt kanske, att man förlängde trädens livslängd och därför är det nära hundra år senare relativt gott om dessa i markerna. När träden aktivt hamlades blåste de aldrig omkull. De fick ju inte bli stora. Att hamlingen fick träden att ruttna innifrån tycks heller inte ha påverkat vitaliteten nämnvärt. Ödeshögsbygden är en av de rikaste på hamlade träd, dock är de flesta nu förvuxna och ofta trängda av igenväxning. Dessa gamla träd får på sin bark och i sitt förmultnade innandöme småmiljöer som gynnar vissa arter som fåglar, fladdermöss, insekter mossor och lavar. Dessutom är de representanter för en viktig del av vår bondehistoria. Detta är en av de biologiskt finaste trädmiljöerna i kommunen.

Beskrivning: I Hult, fyra kilometer söder om Trehörna samhälle, finns på Norrgårdens marker i ett levande odlingslandskap några av kommunens finaste hamlade träd. Runt en åker 200 m väster om husen finns, dels en jättelind som inte hamlats sen 90-talet., dels två grupper av hamlade askar, omhamlade i sen tid som står i en nyröjd betesmark. De träd som finns 2015 är fyra till antalet. Dels två i norr som är något igenväxta, och dels två i söder som står helt öppet. De hamlades senast ca 2010. De hamlade askarna har klarat sig ganska bra från askskottsjuka. Mellan dessa grupper finns en tät, fuktig alskog som också ingår i betesmarken (i område 322).

Bibehållande av värden: Värdena består om området i norr röjs något. Man bör inte i dag omhamla dessa värdefulla träd, då detta kan förvärra askskottsjukeangreppen.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Skydd: Inget skydd.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotoper Nr. 9832, 9831 respektive 9833.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994, Nr. 15.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Linden: fällmossa, guldlocksmossa, porellor, almlav (*Gyalecta ulmi*, VU) och gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT).

Askarna: Almlav (*Gyalecta ulmi*, VU), fällmossa.

Dessutom ej specificerat: gulnål, grå nållav.

Rödlistade lister:

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 326 Hägnas hasselskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Näringsrika hasselskogar är viktiga för vissa djurarter. Dessa kan förekomma i både aktivt betade marker och i igenväxningsmarker. I det senare fallet är hasseldominansen övergående. Detta är ett av kommunens finaste hasselområden som är nära en högre klassning.

Beskrivning: Vid Hägna gård, som ligger söder om Trehörnasjön, finns 200-300 m sydväst om gården ett igenväxande bete med kraftig hasseldominans ibland buskarna. Hasseln blir nästan skogsbildande i stora fina strutar. En del död hasselved finns. I övrigt växer i trädskiktet asp, ek, fågelbär och även stora enbuskar. Dessutom finns ett litet inslag av lind, alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, sälg och gran. Allteftersom trädskiktet växer till sig liknar markerna mer och mer en lövproduktionsskog. Eventuellt kommer eken, som är av god kvalité att gynnas.

Nya hyggen gränsar i sydväst. Hasselområdet fortsätter även en bit norr om grusvägen i norr.

Bibehållande av värden: Plockhuggning (gallring) av vissa lövträd och alla granar är önskvärt så att hasseln kan överleva.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9827. Peter Fredrikssons fältbesök dec-98.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Lind, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), fällmossa, ängsvädd, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 327 Hägnas jätteek

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla, grova ekar med ruttet innandöme har visat sig rymma stora biologiska värden i varje individ. Artrikast blir de om de står i ett eklandskap.

Trehörnabygden är dock så rik på lövträd av olika slag att man kan tro på en lång ekkontinuitet här.

Beskrivning: Söder om Trehörnasjön ligger Hägna. Ca 200 m väster om bostadshusen står i närheten av två åkrar en mycket stor ek som är döende. Det är kanske kommunens grövsta ek med en omkrets av ca 726 cm. Dock är den mycket svårsmitt. Ekstammen har en rik lavflora och stammen är också viktig för t.ex. insekter och fåglar. Grova grenar har fallit av och bildat lågor. Dessa träd mår bäst om de får stå helt ljust. År 2015 är trädet fortfarande vid liv genom 3 lågt sittande grova grenar.

Bibehållande av värden: Det finns 2015 ett akut behov av röjning runt trädet utan borttagning av döda grenar. Stammen måste få stå kvar även om den dör.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Mossor, lavar, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9828.

Christer Wikings fältbesök jan.-99.

Fältbesök av Christer Wiking maj 2015.

Artlista: Grynig skivlav (*Cliostomum corrugatum*, NT), guldpuddrad spiklav.

Rödlistade arter:

grynig skivlav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

Nr: 328 Bäckan från Hallångssjön

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Bäckan, och då särskilt nyckelbiotoperna och de potentiella nyckelbiotoperna som redovisas i kartan, har ett mycket högt naturvärde. Här finns såväl värdefulla strukturer som en god vattenkemi. Bäckan hyser en rik flora, där ibland några ovanliga arter.

Beskrivning: Bäckan från Hallångssjön ligger omkring en mil öster om Ödeshög. Bäckan rinner norr- och österut från Hallångssjön till Fjättmunn. Längden är 7,0 kilometer och fallhöjden 24 meter.

Bäckan är tydligt påverkad av fysiska ingrepp, men utgör trots ingreppen en värdefull naturmiljö med få motsvarigheter i länet. Värdet är främst knutet till bäckens två limniska nyckelbiotoper och dess fem potentiella limniska nyckelbiotoper som tillsammans utgör sex respektive tolv procent av vattendragets längd (redovisade i kartan till naturvårdsprogrammet). Här finns bland annat en meandrande sträcka och ett kvillområde. Dessutom finns ett blockrikt område där fåran är upp till 20 meter bred och vattnet ställvis nästan helt försvinner mellan blocken. Naturtypen är ovanlig och finns bara på ett fåtal platser i länet. Vattendraget hyser också en värdefull vattenvegetation med förekomst av bland annat kransalger och någon av de två sällsynta kolonibildande cyanobakterierna näcköra eller stenvårta. Bäckan hyser elritsa och sannolikt även utter.

Bibehållande av värden: Bäckens naturvärden bevaras sannolikt bäst om den undantas från fysiska ingrepp och strandnära skog inte avverkas. Skyddsdikeyn får ej ledas fram till vattendraget.

Skydd: Strandskydd.

Ytterligare kunskap:

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Kransalger, elritsa, cyanobakterier näcköra (NT) eller stenvårta (okänd status).

Rödlistade arter:

Nr. 329 Ödemarks naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla nästan orörda barrskogar med stort inslag av död ved är mycket sällsynta i södra Sverige. När de innehåller dessa stora mängder död ved och hålträd ökar de i biologiskt värde. Så gott som hela fastigheten har i det här fallet karaktär av orördhet och mycket försiktig skötsel. Detta område är mycket ovanligt i kommunen och är beslutat som naturreservat sedan 2003.

Sällsynta arter såsom tjäder, veckticka, gulporing, kandelabersvamp och vit vedfingersvamp förekommer.

Beskrivning: Ödemark ligger knappt två kilometer sydväst om Trehörnasjön. Husen ligger ca 100 m nordost om Ödemarkagölen. Från husen sträcker sig en skogsväg genom hela fastigheten och når fram till Södra kvarn vid Trehörnamyrens sydspets. Österut på fastigheten ligger Ågölen. Mellan husen, Ågöl och den norra fastighetsgränsen ligger ett stort (33 ha) bestånd med en mycket gammal barrskog. I nordöstra delen är barrskogen något yngre. Ca 200 m väster om Ågöl ligger ett av de allra finaste partierna. En gammal tallskog med inslag av äldre gran på bergmark. Det är storblockigt. Här finns en östvänd brant mot gölen med mycket asp. Mycket död ved och lågor och många bohål i träden. Här är stora ornitologiska värden och många hotade arter av kryptogamer. Väster om detta område finns en hällmarkstallskog och ett tallkärr som också har stort inslag av lågor.

Nästa fina område ligger ca 600 m norr om husen och nordväst om skogsvägen, nära Björkbacken. Det är en storblockig lövbarrskog med stort inslag av asp. Gammal tall, synnerligen gott om lågor, torrträd och högstubbar finns också. En ornitologisk rik lokal med fin kryptogamflora. Brandspår finns i markerna. Gränsande till denna mark åt sydost finns en tallsumpskog med gran, björk och al med värdefull kryptogamflora. Ytterligare ett tallkärr med stort inslag av asp, torrträd och lågor finns nära gränsen till säteriet.

I sydöstra delen ingår en liten bäckdal med en gammal kvarnmiljö som numera består av en blandskog av klibbal, asp, hassel, björk alm (*Ulmus glabra*, CR), gran och tall. En grov ek står intill. Två av almarna är gamla. Här finns gott om död ved. Terrängen är småblockig med översilad mark. En rik snäckfauna finns främst runt almarna. Fin lundflora.

Bibehållande av värden: Området sköts i enlighet med fastställd skötselplan.

Ödemark är en fastighet som vad beträffar privatägda barrskogar i kommunen står i en klass för sig. Därför är det glädjande att framtiden är säkrad på grund av reservatsbildningen. Närheten till Lysings urskogsreservat är mycket positiv. Möjligheter för korridorer av gammal skog mellan urskogsreservatet och Ödemarks naturreservat borde diskuteras med Lysings häradsallmänning.

Skydd: Området är skyddat som naturreservat och är även utpekade som ett Natura 2000-område.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotoper Nr. 9834, 9837 och 9838. Objekt med naturvärden Nr. 9835, 9836, 9839.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan Natura 2000-område SE0230357 Ödemark. 2017. Peter Fredrikssons fältbesök.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Duvhök (*Accipiter gentilis*, NT), spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), tjäder, svart trolldruva, linnéa, barkticka, vedticka, rävticka, gulporing, veckticka, (*Antrodia pulvinascens*, NT), kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT), långfliksmossa, koralltaggsvamp (*Hericium coralloides*, NT), långfliksmossa, fällmossa, platt fjädermossa, gammelgranslav, kattfotslav, kavstulpanlav, blodlav, korallav, tunn flarnlav, bårdlav, strecklav, alm (*Ulmus glabra*, CR).

I bäckdalen: Tibast, svart trolldruva, stinksyska, bäckbräsmå, ormbär, blåsippan, klotterlav och grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT). Slät-, mångtandad- och tätstrimmig spolsnäcka, linssnäcka.

Rödlistade arter: alm (*Ulmus glabra*, CR)

Fåglar:

Bivråk (*Pernis apivorus*, NT)

Duvhök (*Accipiter gentilis*, NT)

Gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Kungsfågel (*Regulus regulus*, VU)

Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*, NT)

Lavar:

Aspgelélav (*Collema subnigrescens*, NT)

Grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Mossor:

Liten hornflikmossa (*Lophozia ascendens*, VU)

Vedsäckmossa (*Calypogeia suecica*, VU)

Vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)

Storsvampar:

Kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT)

koralltaggsvamp (*Hericium coralloides*, NT)

Stor aspticka (*Phellinus populicola*, NT)

Veckticka (*Antrodia pulvinascens*, NT)

Vit vedfingersvamp (*Lentaria epichnoa*, NT)

Nr. 330 Trehörna säteris myrar och sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Större odikade myrkomplex som innehåller mycket död ved håller stora naturvärden. Våta markerna var under tidigare sekler en mycket vanlig naturtyp. Många sjöar har sänkts och marker har dikats in i mycket sen tid. Ett av kommunens finaste våtmarksområden.

Beskrivning: Sydväst om Trehörnasjön runt bäcken som kommer söderifrån breder en bred myr ut sig, Trehörnamyren.

Trehörnamyren är ett större myrkomplex (ca 40 ha) med omväxlande öppna och trädbevuxna områden. Närmast sjön finns en strandskog. I de mellersta västra delarna finns en sumpskog med björk och al och på en fastmarksholme finns grov gammal tall. Här finns gott om död ved i olika nedbrytningsstadier, högstubbar och vedsvampar och tickor. Det verkar som att betesdjuren kan gå ut i myren.

Bibehållande av värden: Samtliga dessa våta områden ska lämnas fria från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9841, Nyckelbiotop Nr. 9842.

Hagström, Mikael. Medelrikkärr i Östergötland. Fennicus Natur, 2017.

Fältbesök av Peter Fredriksson- 97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking och Tomas Fasth 2015.

Fältbesök av Mikael Hagström 2017.

Artlista: Trana, enkelbeckasin, skogssnäppa, rörsångare, sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU), mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), dubbeltrast, dunmossa, källpraktmossa. Strimgrynsnäcka, trådkällmossa, källmossa, pellior, jungfrulin, slätterblomma, ängsvide, hjärtgrynsnäcka, kärrkonsnäcka, myrbryum, bandpraktmossa, kärrpraktmossa, guldspärrmossa, stor skedmossa, späd skorpionmossa, röd skorpionmossa, korvskorpionmossa, kärrkvastmossa, knoppvitmossa, fetbålmossa, tagelstarr, knaggelstarr, ängsstarr (*Carex hostiana*, NT), snip, slätterblomma, vanlig kärrspira.

Rödlistade arter:

sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

spillkråka *Dryocopus martius*, NT)

ängsstarr (*Carex hostiana*, NT)

Nr. 331 Trehörna säteris södra sumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Fuktiga sumpskogar är stabila miljöer som ofta skonades från brand. Därför har ofta svårspidda arter haft en överlevnadsmöjlighet i dessa miljöer.

Närheten till den stora sumpskogen sydväst om Trehörnasjön höjer klassningen.

Beskrivning: Söder om Trehörnasjön finns två mindre sumpskogar av olika karaktär. Den första ligger 900 m sydväst om gårdsbebyggelsen nära betesmarker och den mycket stora våtmarken där. Det är en äldre sumpskog med al och glasbjörk. Träden står på socklar. Den är nu omgiven av betade hyggen efter lövskogar som höggs ca 2012.

Den andra ligger lika långt från men söder om bebyggelsen, söder om Herrgårdsgölen. Det är en mossmark med intilliggande fastmark. Här finns grov, gammal tall och även en del högstubbar och lågor. Här finns också mycket björk i strandskogen.

Bibehållande av värden: Sumpskogarna bör lämnas utan skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras sommartid.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9846, 9847.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 332 Trehörna säteris odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L F

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Vålhävdade odlingslandskap har stora biologiska värden.

Betesmarkens kvalitet, storlek och dess vackra läge vid sjön samt närheten till Trehörna samhälle höjer klassningen. Betesmarken är utpekad som ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Vid Trehörna säteri ligger en, för södra skogsbygden, vidsträckt betesmark.

Den är belägen i en nordsluttning ned mot Trehörnasjön och omges i väster och i söder av barrskog. Öster om hagen finns några åkrar. Betesmarken är variationsrik med träd- och buskbevuxna partier omväxlande med öppna marker. Enstaka björkar och enbuskar förekommer i hela hagen. Västerut finns gles ekhagmark med grova, vackra ekar och hasselbuskar m.m. Även ned mot det försvunna torpet Södra Kvarn finns ett småbrutet, tilltalande odlingslandskap med smååkrar och smala betesmarker intill dessa. Här pågår en omfattande bra röjning av åkerkanter och smala betesmarker. Även bete ner i myren västerut finns.

Floran i betesmarken är rik och opåverkad av handelsgödsel. Ett antal växtsamhällen som är typiska för fuktiga, friska och torra marker finns. Den mest artrika ängstypen, skogsnävaäng, förekommer och i torrare lägen växer hedvegetation och torrängar (m.m.). Några värdefulla växter som är bundna till slåttermarker som förekommer är bland annat ormröt, smörboll, kattfot, ängsskallra och svinrot. Några utav de rödlistade kärlväxter som finns i området är klasefibbla (NT), sommarfibbla (NT) och lungrot (VU).

Även flera hotade fjärilsarter förekommer, bland annat violettekantad guldvinge (NT) och minst två arter av bastardsvärmare (NT) förekommer i området.

I betesmarkens sydvästra del hittades det sällsynta våddsandbiet *Andrena hattorfiana* (LC) år 2005. Arten var tidigare upptagen på den nationella rödlistan.

Äldre åkrar och odlingsrösen ligger insprängda här och var i betesmarken. Betesmarken har slåtrats i äldre tider men betas idag av nötkreatur. Markerna är välbetade och röjningar pågår på ett mycket bra sätt.

Hamlade träd finns på ägorna bland annat vid gården. Även en översilad alsumpskog väster om ladugården ingår i odlingslandskapet. Betet har upphört norr om vägen.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom bete eller slåtter utan tillskottsgödning. Gamla lövträd bevaras.

Skydd: Betesmarken är utpekad som ett Natura 2000-område.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjäril- och fladdermusinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983, Ödeshög, N18, klass III och K 12.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 32 klass III.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9840.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230207 Trehörna. 2017.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 98 klass II.

Fältbesök av Christer Wiking april-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Ormrot, kattfot, smörboll, ängsskallra, svinrot, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och lungrot (*Blitum bonus-henricus*, VU).

Fjärilar: violettkantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT) och minst två arter av bastardsvärmare (*Zygaena sp.*, NT).

Väddsandbi.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

lungrot (*Blitum bonus-henricus*, VU)

violettkantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT)

bastardsvärmare (*Zygaena sp.*, NT)

Nr. 333 Trehörna säteris ädla lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L F 1

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: I nordöst och östbranter finns ibland en yppig lövvegetation som är mycket artrik och värdefull. Dessa marker är förr delvis betade och på små områden brukade som slåtteräng. Dock har i branter och otillgängliga ställen en stabil, fuktig miljö erbjudit reträttplatser för vissa arter. Denna miljö är ovanlig för kommunen och klassas högt. Bukig spolsnäcka och sommargylling hittades. Lavfloran på ekarna är mycket rik.

Beskrivning: På Trehörna säteris marker sydost om sjön finns branter där markerna sjunker ca 50 m från höjderna vid Hägna och ner mot Tranåsvägen. På några områden finns en dominans av löv och ibland av ädelt löv. Här beskrivs två lite större och en tredje, mycket liten lokal.

Det första området ligger nordost om huset Lindeberg ca 1,4 km sydost om sjön. Här är ädellövskogsdominerad skog med grova gamla träd av olika arter. Här finns även död ved och hålträd, många lundväxter och en rik lägre fauna och mycket fågel. Området har ca 2011 gallrats på gran och medelgrova lövträd. En del körspår finns kvar i den fuktiga marken. Sydost om huset och söder om uppfartsvägen, finns ett småskaligt gammalt odlingslandskap med mycket lövträd och hassel kring en åker som fram till nyligen varit i bruk. En fin grov ek står här. Även här har lövgallrats runt åkrarna. Här är åtgärden mera positiv än på andra sidan husen.

Det andra området ligger en kilometer norrut öster om åkrarna där. I norr är området ett lövparti som domineras av mycket grova askar, lönnar och ekar med värdefull lavflora. Här finns gott om lågor. Här finns lundflora, rikt fågelliv och en imponerande snäckfauna. Söder om detta område är en något yngre lövskog men med många grova äldre överståndare av ädla lövträd och asp. En gammal hålväg går genom området.

I den sydligaste delen av detta område finns en ek- och lönnominerad höjdsträckning med inslag av lind, ask och asp. En vacker stengärdesgård går genom området. Samtliga områden väster om grusvägen har gallrats ca 2012. Troligtvis har detta skett i samarbete med skogsstyrelsen, då man får intrycket att huggningarna är genomtänkta och vissa områden är lämnade ifred. Området betas nu, dock är lundfloran ännu skuggig och skogspräglad.

Det sista lilla området ligger 100 m söder om det föregående området. Öster om en liten kallkälla och en sumpskog, finns en liten brant, där det står en grupp av äldre lindar som är

biologiskt värdefulla. Flera av dessa är omkullblåsta men lever vidare liggande, som lindar brukar göra.

Bibehållande av värden: I dessa områden måste de grova ädla lövträden lämnas i skogsbruket. De enda huggningarna som kan accepteras är svaga gallringar av yngre löv. Ingen död ved får tas bort.

Skydd: Områdets ädellövskog är skyddad mot åtgärder som leder till att skogen upphör att vara ädellövskog. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983, Ödeshög N 18, klass III

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977, objekt 32, klass III.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Första området: Objekt med naturvärden Nr. 9809, andra området: nyckelbiotop Nr. 9823, objekt med naturvärden Nr. 9824, nyckelbiotop Nr. 9825 respektive tredje området: objekt med naturvärden Nr. 9826.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998, i nyckelbiotop 9825.

Peter Fredrikssons fältbesök juni, aug-97.

Christer Wikings fältbesök juli-98, jan-99.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Första området: Nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), härmsångare, grönsångare, slät, tätstrimmig och mångtandad spolsnäcka, linssnäcka, lind, tibast, hässleklocka, ormbär, blåsippan, smörboll, svart trolldruva, svartbräken, klotterlav, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT).

Andra området: Tibast, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ormbär, rödblåra, ormbär, blåsippan, trådticka, hagvaxskivlingar, fällmossa, sotlav, klotterlav, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), fjällig filtlav. Lärkfalk, gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, härmsångare, sommargylling (*Oriolus oriolus*, VU), stenknäck. Skäggsnäcka, mindre agatsnäcka, slät-, tätstrimmig-, mångtandad och bukig spolsnäcka och snigeln. På ekarna: Liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT), rostfläck, brun nållav, gulpudrad spiklav, sotlav och fällmossa.

Tredje området: Lind, porellor, rödblåra, hässleklocka, blåsippan.

Rödlistade arter:

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

sommargylling (*Oriolus oriolus*, VU)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 334 Bovikens betesmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Artrika betesmarker har stora naturvärden. Trots ohävdad bete senaste åren platsar fortfarande objektet.

Beskrivning: Söder om Trehörnasjön ligger Trehörna säteri. Väster om de stora våtmarkerna ligger Boviken som en ensamliggande gård i skogsmarken. Vid gården ligger en kuperad betesmark där fuktigheten varierar mellan fuktiga och torra partier. Vissa äldre åkrar med många odlingsrösen ingår i hägnet. I hagen står stora björkar och lindar. Hagen är nyröjd och en del yngre ask, rönn och lönn är lämnade. Vidare finns en hel del stora hasselbuskar. Floran är mycket fin. Påfallande mycket svinrot, smörboll och darrgräs.

I öster finns nya stora hyggen.

Bibehållande av värden: Betet måste återupptas. Bra elstaket finns kvar (2015).

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking mars och juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: Stagg, kattfot, solvända, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), jungfrulin, svinrot, darrgräs, rödkämpar, smörboll, liten blåklocka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), vaxskivlingar (*En del arter kan vara rödlistade*).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

vaxskivlingar (*En del arter kan vara rödlistade*)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 335 Bovikens gamla lindar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova gamla lövträd har ett naturvårdsvärde ibland ned till enskilda individer. Ihåliga och ruttna lindar är viktiga för bl.a. insekter.

Beskrivning: Mellan Trehörnasjön och Boviken, som ligger sydväst därom, finns en långsträckt kal våtmark och söder om den växer med några hundra meters mellanrum tre äldre lindar. De är friska och ca 70-90 cm

Bibehållande av värden: Träden måste sparas vid skogsbruksåtgärder. Dessutom bör de hållas ljusa genom borthuggning av konkurrerande träd intill.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9843, 9844, 9845.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: Lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 336 Anderstorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Betade sjöstränder är förutom vid Tåkern mycket ovanliga i kommunen. Skogsbeten och öppna torpmiljöer i mycket fin hävd höjer klassningen. Området ligger nära en ännu högre klassning. Anderstorp är en av de mycket få riktigt små gårdar som i Holaveden fortfarande är i perfekt skötsel.

Beskrivning: I Trehörnasjöns nordvästra del vid Anderstorp ligger ett mycket fint odlingslandskap och högklassiga betesmarker vid sjön. Markerna är relativt kuperade och markfuktigheten varierar från våt till torr. Betena hyser en värdefull och artrik flora. I norra delen av betet står grova värdefulla aspar, björkar och alar. Även lind finns här. Trädskiktet i betesmarkerna är närmast unikt, då det finns många trädarter och de allra flesta trädindividerna är riktigt storvuxna och gamla. I miljön finns många byggnader, både äldre, modernare och sommarstugor. Här finns gott om trädgårdsgårdar. Hävden är mycket god i de småblockiga magra betesmarkerna. Även våta starrmarker betas, dels mitt i byn, dels söder om byn. Häst, nöt och får håller i sambete markerna i denna fina hävd.

Väster om Anderstorp mot Stenviken finns ett mycket vackert och välbetat beteslandskap. Trädskiktet är av björk, tall, gran, fågelbär, rönn och ek. En och hassel i buskskiktet. Vid Stenviken finns rester av ett torp som visar på en otrolig odlargärning.

Även norr om byn men väster om vägen finns skogsbeten.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om markerna hävdas som nu med betesdjur och bra betestryck.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Flora, fjärilar och fladdermöss skulle vara intressant.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 94 (klass III)

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9820, 9821.

Fältbesök av Lars Frölich och Christer Wiking sept-98.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jungfrulin, solvända, kattfot, prästkrage, stagg, liten blåklocka, gråfibbla, vaxskivlingar.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 337 Slangeryds jätteekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova lövträd är biologiskt mycket värdefulla. Gamla ekar som håller på att ruttna inuti kan hysa många arter av främst insekter och lavar.

Beskrivning: Vid kurvan vid gården Slangeryd, norr om Trehörnasjön, står en jätteek. Den är ca 5 m i omkrets. Bark har fallit av på vissa ytor och trädet innehåller murken ved. Sedan ca 2005 är eken sönderblåst. Grenverket är upparbetat och ligger kvar vid den 3 m höga ”stubben” En mindre gren finns kvar vilket gör att trädet fortfarande lever. Ca 20m söderut står ytterligare en gammal ek som också förlorat sitt virkesvärde. Den är inte lika grov men

kommer att bli värdefull med tiden. Här växer tickor och knappnåslavar på stammen. Den behöver dock frihuggas.

Bibehållande av värden: Träden bör vårdas så att stammen och kronan hålls fri från konkurrerande vegetation. Om träden dör bör stammen få stå kvar på exakt det sätt som skett nu.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9819.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: ek, knappnåslavar, tickor.

Rödlistade arter: -

Nr. 338 Danskängen - en ädellövsrest

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Äldre ädla lövträd förstärker den biologiska mångfalden i landskapet. Vid en avverkning, på tidigt 90-tal, har här på ett förtjänstfullt sätt lämnats ganska många överståndare av ädla lövträd. Aktuell mark är rik på hällar. Senvuxen ek kan vara mycket artrik även om den inte är grov. Speciellt kan detta vara fallet i sydvända, varma branter som här.

Beskrivning: Nordöst om Trehörnasjön ligger Danskängen. 100-300 m från sjön ligger en långsträckt bergsrygg. Här växer långsamvuxen ek, lind, lönn, björk och asp som överståndare på en slutavverkning. Här finns en hel del död ved. Delar av området används som skogsbete för får. Dock är betetrycket mycket svagt. Mycket hassel förekommer i buskskiktet och marken är inte planterad med barrträd. Idag är ungskogen mest bestående av tät ca 13 m hög klen asp.

Bibehållande av värden: De stora träden måste få stå kvar. Önskvärt om de kan kringröjas så småningom. Fortsatt skötsel med skogsbete är positivt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9818.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Lind, fällmossa, blåsippa.

Rödlistade arter: -

Nr. 339 Slangeryds lövskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sekundära lövnaturskogar som får växa orörda tillräckligt länge kan när de blir rika på död ved få stora biologiska värden. Vedtrattskivling och igelkotttröksvamp finns i området.

Beskrivning: En kilometer norr om Trehörnasjön ligger Högekulla. Väster om åkrarna där växer en aspdominerad lövskog. En gammal grov lind och en del grov ek finns också i området. Det är gott om död ved som lågor, högstubbar och torrträd. Bohål finns i grova spärrgreniga aspar. Vissa björkar är också ovanligt grova. Marken är bitvis blockig. Här finns gott om vedsvampar och marksvampar, varav några sällsynta arter. Skogen i söder är gallrad. I sydvästra hörnet finns ett nytt hygge.

Bibehållande av värden: Man kan med fördel plockhugga granen. Övriga skogliga ingrepp bör undvikas. Spara all död ved.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9817.

Peter Fredrikssons fältbesök juli-97.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Större hackspett, aspfjäril, slät spolsnäcka. Olvon, ormbär, stinksyska, blåsippa, grönvit nattviol, lundelm, rävticka, igelkotttröksvamp, vedtrattsquivling, fällmossa, vedticka, kantarellmussling, fjällig filtlav.

Rödlistade arter: -

Nr. 340 Hässle vid Fridhem

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till de gamla hasslarna och lövskogsmiljön som helhet.

Beskrivning: Precis intill Trehörnas norra del ligger denna lövskogsmiljö. Asp och björk dominerar trädkiktet med inslag av klibbal, ek, oxel och någon vildapel. Mest slående är emellertid de stora hasselbuketterna som dominerar den norra delen av området. Marken är bitvis örtrik medan andra delar har ett svagt utvecklat fältskikt. Bland örterna märks nattviol, stor blåklocka och svinrot. På döda hasselgrenar finns läderskål och kantarellmussling.

Bibehållande av värden: För att naturvärdena ska bestå krävs att inträngande gran röjs bort och att de äldre lövträden och hasselbuketterna får stå kvar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Asp, björk, klibbal, ek, oxel, hassel, vildapel, nattviol, stor blåklocka, svinrot. På döda hasselgrenar finns läderskål och kantarellmussling.

Rödlistade arter: -

Nr. 341 Trehörna norra alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Alsumpskogar är stabilt fuktiga miljöer som erbjuder en reträttplats för många svårspredda arter. Många små fuktiga likartade miljöer i närheten förstärker klassningen.

Beskrivning: Nordost om Trehörna samhälle finns utefter två bäckar, som innan Trehörnasjön flyter ihop, tre mycket fina alkärr som ligger ganska nära varandra. Det första och största området ligger vid bäcken från Fågeltorp där bäcken, vänder från sydlig till nordlig riktning. Här finns i klibbalkärret bitvis grova träd på väl utvecklade socklar. Här är gott om lågor i fuktig miljö. Viktig lokal för t.ex. grodor och fåglar. Sumpskogen är gallrad för länge sedan.

Det andra och tredje området ligger intill varandra drygt 200 m uppströms i Ålabäcken öster om vägen genom Trehörna samhälle. Områdena ligger ovanför dammen (myren) där. Den östligaste och värdefullaste delen är ett klapperstensområde med främst björk och al. Här finns gott om död ved och lågor. Här finns mycket ormbunkar och en rik flora. Grov asp med bohål finns också.

Den västra delen är en alsumpskog med genomsilande skogsbäck. Den har dock gallrats ca 1995. Längst i väster ligger ett högstarrkärr.

Alla områden omges av planterade gran/tall skogar ca 40 år

Bibehållande av värden: Dessa områden bör lämnas fria från skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9812, nyckelbiotop Nr. 9814 respektive objekt med naturvärde Nr. 9815.

Fältbesök av Christer Wiking nov-97. Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Svart trolldruva, blåsippa och stubbspretmossa.

Rödlistade arter: -

Nr. 342 Trehörna norra lövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova lövträd och mycket död ved är värdefulla för många arter bl.a. insekter och fåglar.

Beskrivning: I norra Trehörna samhälle innan Ålabäcken och väster om vägen finns ett litet område med björk, ek, al, lönn och grova ruttnande aspar. Här är mycket block och en rik vegetation. Här finns gott om bohål och vedsvampar. Närheten till Ekebergs naturreservat gör att små områden av liknande karaktär också blir extra värdefulla.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från skogliga åtgärder.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9822.

Fältbesök av Christer Wiking nov-97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Fällmossa

Rödlistade arter: -

Nr. 343 Trehörna "ekskog"

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova ekar är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Även mindre antal grova ekar av hög ålder och enstaka individer av mycket hög ålder måste sparas för det framtida behovet av grov ek. Dessa är viktiga ekar i Trehörnas ekområde.

Beskrivning: I Trehörna samhälles östra delar ligger Kolhult. Hundra meter nordost om huset ligger, vid en gammal torpmiljö, ett litet lövskogsområde med bl.a. asp, oxel, lönn och ek. En del av ekarna är mycket grova och har tickor. De sex grövsta ekarna står väster om en berghäll. Men även en bit längre norrut växer någon riktigt grov ek. Buskskiktet består av hassel och olvon. Ekarna är frihuggna från gran på ett mycket bra sett. Den nordligaste i gruppen är döende. Den sydligaste är åskskadad med en omkrets 2015 på 355 cm.

Vid vägen står, utanför området, den grövsta helt friska eken med en omkrets på 420 cm

Bibehållande av värden: Ekarna bör skötas som idag och ges fria kronor.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9811.

Fältbesök av Christer Wiking nov-97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: asp, oxel, lönn och ek, tickor, hassel, olvon.

Rödlistade arter: -

Nr. 344 Trehörna hembygdsgårds jätteek

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova gamla ekar med ruttet inandöme är mycket viktiga för den biologiska mångfalden. Eken är så viktig för många arter att varje ek-individ som uppnått detta stadium ska sparas. Även som dött träd.

Beskrivning: På hembygdsgårdens områdes norra del, mitt emot Trehörna kyrka står en mycket grov ek (ca 1,4 m diameter) (406 cm i omkrets 2015) med håligheter, mulm och död ved. Den har bl.a. en rik lavflora på barken. I omgivningarna, intill vägen i samhället och norr om hembygdsgården, finns fler ekar som bör sparas och friröjas från sly.

Bibehållande av värden: Viktigt att trädet får stå kvar, även när det dött.

Skydd: Eken är skyddad som nyckelbiotop. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9813.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Brun nållav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), sotlav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT).

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 345 Kolhults betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Betesmarker i hävd har stora naturvärden. Närheten till Trehörna samhälle motiverar klassningen.

Beskrivning: Österut från Trehörna f.d. skola ca 400 m och intill vägen ligger en betesmark. Den ligger i en söderslutning och betas med nötdjur. Vegetationstyperna är mestadels torra. Trädskiktet har under sista 15 årsperioden glesats ut och hagen är numera i stort sett helt öppen (2015). Slätter och betesgynnad flora finns kvar.

Västerut har lövskogar huggits till ”betesmark” men floran är fortfarande skogslundaktig. Det lämnade trädskiktet där består av ek, asp och björk.

Bibehållande av värden: Betet måste fortsätta som idag.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 97, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Vårbrodd, knägräs, jungfrulin (mkt vit), darrgräs, stagg, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), gråfibbla, stor blåklocka, ek, asp och björk.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 346 Trehörna östra lövskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd, främst ek och asp, samt i viss mån värden knutna ett örtrikt fältskikt. Här växer lunglav i en liten brant, vilket gör området mycket skyddsvärt.

Beskrivning: Kring Trehörna hembygdsgård finns lövskog på igenvuxna ängar både åt söder och norr och i viss mån väster ut mot sjön. Lövskogen är överlag inte särskilt gammal men den innehåller ganska många gamla ekar (i 150-årsåldern) och en del äldre asp och björk, ofta med bohål. I området finns en rik lavflora på träden, med bland annat rikligt med sotlav.

Vid badplatsen ligger en delvis igenvuxen f.d. betesmark. Här finns ask, lönn, tall, rönn och några grova ekar. Men framförallt tät aspskog och ett högre parti av mera öppen karaktär.

Fyra eller fem av asparna har påväxt av lunglav. Efter en huggning för att öppna upp till bete ca 2013, verkar antalet träd med lunglav minskat trots att området inte berördes närmare än ca 20 m. 2015 sågs bara två aspar med lunglav. Eventuellt kunde minskningen av laven skett

innan huggningen då barn lekt mycket tidigare i området. Markfloran i området är rik. Kärlväxtfloran innehåller en del hävdgynnade växter som svinrot, gullviva och blåklockor men också lite ovanligare lundväxter som lungört och tandrot. Några värdefulla grövre och äldre ekar finns också. En röjning i ett yngre skikt gjordes också ca 1995.

Öster om vägen har nyligen huggits för betesmark som betas med nötdjur. Floran är som i lundartad skog men kan kanske bli bättre på längre sikt. Norr om hembygdsgården finns mycket grövre ek, men även tall, asp, björk och lönn. Det är mycket lövsly i området. Väster om vägen finns också grova ekar och några aspar. Dessa ger en fin trädmiljö med lindar och almar i kyrkmiljön söderut. Kärlväxtfloran innehåller en del hävdgynnade växter som svinrot, gullviva och blåklockor men också lite ovanligare lundväxter som tandrot.

Bibehållande av värden: Skogsbruk bör helst inte ske i området. Stora lövträd hålls fria från sly. Eventuell inträngande gran röjs bort. Återupptagen hävd är positiv. Beskuggningen av de träd som har lunglav måste behållas. Ingen död ved får tas bort, ej heller får man hugga de grova ädla lövträden i området.

Skydd: Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9810.

Länsstyrelsen Östergötlands län. Lunglav i Östergötland. Rapport 1995:10

Fältbesök av Christer Wiking april, sept-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2014 och maj, juni 2015.

Artlista: Tibast, svart trolldruva, blåsippra, underviol, sotlav, lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, tall, asp, rönn, ek. Kärlväxter: svinrot, gullviva, blåklockor lundväxter: lungört och tandrot.

Rödlistade arter:

lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 347 Trehörna tallkulle "Arnes kulle"

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gammal tallskog med mycket död ved och lågor har stora naturvärden för bl.a. insekter och fåglar.

Beskrivning: I Trehörna sammhälles sydligaste del ligger huset Erikslund. Tvåhundra meter sydost om detta hus ligger en bergkulle med ca 100-150 år gammal tallskog. Ett fyrtiotal gamla och varierande grova träd finns kvar. Här finns gott om lågor och torrträd. I norra branten finns stora lågor av asp. Skogen sparades på 1960-talet av avverkningsledare Arne Lundgren på Södra Skogsägarna, därav namnet. Eventuellt finns annat lokalt namn.

Bibehållande av värden: Skogen bör lämnas utan skogliga ingrepp.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9804.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: asp.

Rödlistade arter: -

Nr. 348 Trehörnas södra alsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Sumpskogar är stabila miljöer som inte varit utsatta för skogsbrand. Arter i sådana miljöer är svårspredda och försvinner om skogen avverkas. Bukig spolsnäcka finns. Närheten till ytterligare en lokal vid Trehörna säteri höjer klassningen.

Beskrivning: Söder om Erikslund i Trehörna samhälles södra del ligger en lövskog som till stor del består av en alsumpskog. Skogen ligger omedelbart öster om vägen och intill bäcken som rinner till sjön. Alarna står på socklar och är gamla. Övriga trädslag i området är asp, ek, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lind, rönn, hassel, lönn, hägg, björk och vide. Stor mängd död ved i form av grova lågor, högstubbar och grenar i blöta miljöer finns. Här är gott om vedtickor. Floran är mycket rik och av lundartad karaktär. Snäckfaunan är skyddsvärd.

Området bör utökas åt sydost utmed bäcken och över den lilla körvägen. Området har gallrats ca 2010 och har idag mycket aspsly. Detta har tyvärr försämrat områdets kvalitéer.

Bibehållande av värden: Området bör ha undantas från skogsbruk. Aspsly ska tas bort?

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9805.

Fältbesök av Peter Fredriksson maj-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking juni 2015.

Artlista: Lind, tibast, ormbär, vätteros, storrams, kärrfibbla, bäckbräsa, underviol, rödblåra, praktstjärnmossa, rosmosa, palmossa, sotlav. Linssnäcka, disksnäcka, skäggsnäcka, slät-, mångtandad-, tätstrimmig och bukig spolsnäcka.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 349 Skogängs betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Betesmarker i hävd har stora naturvärden.

Beskrivning: En kilometer söder om Trehörna ligger, på andra sidan långsträckta åkrar, den lilla gården Skogäng. Runt husen finns några beteshagar. Hagarna är svagt kuperade med björk och ek. Bete sker hårt med häst. Väster om den lilla vägen mot Svartgölen finns en hel del nässlor, tistlar och örnbräken i betet. Betet öster om vägen är finare och innehåller flera slätter- och betesgynnade växter. Igenväxning pågår med klenare ek och mycket busk och sly.

Bibehållande av värden: Viktigt att betet fortsätter. För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 99, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), jungfrulin, kärringtand, gråfibbla, rödkämpar, prästkrage, backnejlika, vaxskivlingar.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 350 Kättesorps betesmark

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Naturbetesmarker som är fuktiga och ligger intill sjöar har stora naturvärden.

Beskrivning: Kättestorp ligger i norra delen av sjön Svarten i östra Trehörna socken. Från husen sluttar markerna långsamt ned mot sjön. Dessa är till stora delar fuktiga. I samma hägn längre västerut finns en del gamla åkrar med många odlingsrösen och några små fina torra kullar. I trädskiktet, som bitvis är ganska tätt, ingår de flesta trädslagen, bl.a. ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR), al, björk, asp, lind, lönn och tall. Nordväst och även öster om odlingslandskapet betas skog. Markerna och hela fastigheten är mycket välskötta. Norr om husen ligger en betesmark som har finaste florán. Norra och västra delen betas med får. Den östra delen, som mest består av åkrar, betas med nöt. Odlingslandskapet innehåller väldigt mycket odlingsrösen

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter med minst samma betestryck.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Även visst biotopskydd på jordbruksmark enl. Naturvårdsförordningen § 19a. t.ex. alléer, odlingsrösen och åkerholmar.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 104, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Jungfrulin, svalting, frossört, stjärnstarr, solvända, blåmunkar, vaxskivlingar.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 351 Häradsåmalens gamla odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Restaurerad betesmark kan som i detta fall utveckla stora hagmarksvärden. Storleken motiverar klassningen.

Beskrivning: Öster om sjön Svartens norra del i Trehörna socken, ligger en gammal torpmiljö med torpruiner och små terrassodlingar. Området restaurerades med kraftiga huggningar i slutet på 90-talet och har utvecklats mycket positivt. Det är en stor yta som betas med nötdjur. Även stora skogsarealer intill betas i samma fålla. Ängsfloran fanns kvar. Här finns fortfarande mycket hassel. Dels i "hassellundar" men även i låga buskar som röjs då och då. Björk dominerar. Men även tall, ek, fågelbär och apel ingår i trädskiktet. En 50-m zon mot sjön lämnades orörd vid huggningen. Den är nu gallrad och har blivit en ovanlig tall/hassel biotop som betas.

Bibehållande av värden: Betesdrift bör om möjligt fortsätta och rishögarna forslas bort.

Skydd: Inga skydd

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9808.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Blåsippa, svart trolldruva, lungört, ormbär, grönvit nattviol, prästkrage, ängsvädd, smörboll, gullviva, svinrot, darrgräs, slättegubbe (*Arnica montana*, VU) och lind.

Rödlistade arter:

slättegubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 352 Lärkemålen odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Förstklassigt skötta jordbrukslandskap är biologiskt mycket värdefulla. Skogsbeten och välbetade små beteshagar i ett omväxlande och tilltalande jordbrukslandskap. Fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN) finns på gården, kanske i kommunens största bestånd. En del av området ingår i Natura 2000-nätverk.

Beskrivning: Lärkemålen är en mindre ensamliggande gård i Trehörna sockens östra skogsbygd. Gården är till stor del omgiven av skogsmark.

Markerna kring Lärkemålen är småskurna med omväxlande små åkrar och naturliga fodermarker. De naturliga fodermarkerna består av flera lövhagmarker och en björkhage. Hagarna är mycket variationsrika med allt från torra till fuktiga vegetationstyper. Floran är rik med många slätter- och betesgynnade växter till exempel svinrot, ormrot, kattfot, sommarfibbla och slätterfibbla.

I hagarna finns kulturhistoriska lämningar i form av odlingsrösen och stengärdesgårdar. Hagarna är välhävda och opåverkade av kvävegödsling. De huggningar och röjningar i betena som är gjorda är ur naturvårdssynpunkt perfekta. Till och med örnbräken slås. Öster om gården mot gränsen till Småland finns ett skogsbete där barrträd dominerar. Odlingslandskapet vid Lärkemålen har synnerligen högt värde ur naturvårdssynpunkt. Hagmarkerna är artrika, mångformiga och välhävda. Gården utgör i sin helhet ett kulturhistoriskt intressant område då markerna nyttjas på samma sätt som de gjort under lång tid.

Bibehållande av värden: En fortsatt hävd och röjning av igenväxning.

Skydd: En del av området är utpekad som ett Natura 2000-område. Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Floraväkteri och fjärlsinventering.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 103 (klass I).

Dahlström, Peter. Fältgentiana i Östergötland 1994. Stencil med senare komplettering. Länsstyrelsen, 1994.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9902.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98 och tillsammans med Lars Fröhlich sept-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), svinrot, ormröt, kattfot, solvända, vanlig nattviol, stagg, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU).

Rödlistade arter:

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

Nr. 353 Bjärsjö och Finnarps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Småskaliga odlingslandskap i hävd har en mycket stor biologisk mångfald. Stora sammanhängande betesmarker höjer klassningen.

Beskrivning: Två till fyra kilometer öster om Trehörna samhälle ligger gårdarna Bjärsjö respektive Finnarp. Båda gårdarna präglas av småbrutet landskap med åker och beten i en vacker blandning. Kring Bjärsjö by finns flera lövhagmarker som betas. Floran är mycket rik med ett antal olika vegetationstyper och flera slätterängsarter till exempel svinrot, sommarfibbla, ormröt och ängsskallra. Ett nytt fynd av fältgentiana gjordes 2015 i de södra delarna. Björk är det dominerande trädslaget i hagarna men även hassel, asp, rönn m.fl. förekommer. Terrängen i betesmarkerna är relativt flack men en del mer kuperade partier finns österut. I hagmarkerna ingår små övergivna åkertegar och odlingsrösen. Betena i Bjärsjö betas av nötdjur på ett bra sett. I sydöstra delen av odlingslandskapet betas en del skogsmark. Värdefulla är också de betade strandängarna mot Bjärsjögolén.

Vid Finnarp finns en stor sammanhängande lövhagmark och en mindre hagmark. Hagarna ligger i ett vackert kuperat landskap med en hel del berg i dagen. Fuktigare partier är vanliga. Floran är rik med ett antal olika vegetationstyper. Trädskiktet, som är glest, består till stor del av lövträd bland annat lind, björk, asp, al och ask (*Fraxinus excelsior*, EN). Buskar av olika slag är vanliga, till exempel en, nypon och hassel. Betesmarkerna betas av hästar och är måttligt till väl hävdade, smärre partier med igenväxning av buskar förekommer dock. Markerna är så gott som opåverkade av kvävegödning. Ovanligt mycket ängsvädd växer i hagarna.

Bibehållande av värden: Värdena består om markerna brukas med tillräckligt många betesdjur. Helst även med nötdjur i Finnarp.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: T.ex. fjärilsinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 100 respektive 101. (Båda klass II).

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Stenskvätta. Fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN), svinrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormrot, darrgräs, jungfrulin, kattfot, blåsuga, stagg, grönvit nattviol, ängsvädd, solvända, backnejlika och ängsskallra.

Rödlistade arter:

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. campestris*, EN)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 354 Klämmesmålens odlingslandskap - naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L G F

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Klämmesmålen, med sitt mycket ålderdomliga odlingslandskap med mycket lång kontinuitet, utgör en utomordentligt värdefull och skyddsvärd natur- och kulturmiljö. Gården är tillsammans med Södra Bråta i Ydre kommun de främsta exemplen på mycket välhävda äldre odlingsmiljöer i Östergötland. I södra Sverige finns troligen få motsvarigheter. Området är ett naturreservat. Dessutom är det utpekad som ett riksintresse för naturvård och godkänt som ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Klämmesmålen, som ligger i Trehörna sockens östligaste del, är en ensamliggande gård omgiven av Göstrings Häradsallmanning och gränsande till Småland utom i nordväst. Gården är på alla sidor omgiven av skog. En sandig morän bildar ett småkuperat landskap. På kullar och ryggar finns skogar som betas dessutom finns ett smalt skogsbete i öster och nordost. Kring husen på gården utbreder sig ett välhävdat ålderdomligt odlingslandskap. Åkrarna är små och oregelbundna. Fastmarksåkrarna är mycket gamla och fanns redan 1720. Sedan dess har endast smärre förändringar skett. Åkerarealen utökades mellan 1720 och 1875 genom att de blötare slätterängarna dikades och plöjdes upp. Den nordligaste åkern upptogs någon gång mellan 1875 och 1945. Efter andra världskriget har sten brutits i åkrarna. Dikena i mossåkrarna är spadgrävda.

Markerna vid Klämmesmålen är en mosaik av mycket välhävda naturliga fodermarker och små, flikiga åkrar med talrika stenrösen. Mellan de öppna fodermarkerna och åkrarna, som bland annat består av mossodlingar, ligger mindre, relativt glest trädbevuxna moränryggar. Hävden vid Klämmesmålen har skett på ålderdomligt sätt med hackeslätter (lieslätter) samt med bete av nötkreatur och häst på de naturliga fodermarkerna. Åkrarna brukades delvis med hjälp av häst. Nyligen har det byggts nya trögärdesgårdar som ersatt gamla och uttjänta på gården. Stengärdesgårdar, en tjärdal, två varggropar och två kolbottnar är lämningar som finns av människors arbete vid gården i äldre tider.

Klämmesmålens naturliga fodermarker är mycket variationsrika med en intressant flora. En lång rad vegetationstyper finns representerade. I låglänta partier växer fuktängar (tuvtåteläng och högörtäng). På friskare marker hittas till exempel den mest artrika ängstypen, skogsnävaäng, och i torrare, högre liggande lägen finns olika slags torrängar (bland annat får-

svingel-torräng). Flera värdefulla växter som är bundna till slättermarker finns vid Klämmesmålen: slätterblomma, ängsskallra, slätterfibbla, sommarfibbla och svinrot. Hela Klämmesmålen är kulturhistoria med ett äldre odlingslandskap som brukats på ålderdomligt sätt. Floran i de naturliga fodermarkerna är mycket rik och opåverkad av handelsgödsel med en mångfald ängsväxter. De mycket välhävdade foder- och åkermarkerna kring Klämmesmålen är utomordentligt värdefulla.

Det äldre odlingslandskapet vid Klämmesmålen är unikt i sitt slag i Östergötlands län och har ytterst få motsvarigheter i Sverige.

Fjärilsfaunan bekräftar de fina värdena. Här hittades 31 av de 86 i Östergötland funna dagfjärilarna.

Fyrahundra femtio meter nordväst om Klämmesmålens bebyggelse ligger en liten utmark till gården. Här finns gamla senvuxna granar, björkar och alar i ett blött, näringsrikt kärr. Marken är påverkad av ett källflöde. Marken sluttar svagt mot norr. Skogen har inte så lång kontinuitet. Det finns gamla stubbar. Denna utmark varit slätteräng på förra seklet. Den nordligaste lilla delen av nyckelbiotopen, som inte ligger på Klämmesmålens mark är, avverkad ca -97.

Bibehållande av värden: Naturvärdena kommer att bestå om området fortsätter att skötas på det sätt som sker idag och om det undantas från bebyggelse, igenplantering och handelsgödselspridning i ängar och hagar. Utskiftet bör även fortsättningsvis tillhöra fastigheten. Utskiftet bör lämnas fritt från skogsbruk eller alternativt återställas till slätteräng.

Skydd: Klämmesmålen är skyddad som Natura 2000-område, naturreservat och riksintresse för naturvård.

Klämmesmålen är med i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet- delen ängs- och hagmarker.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Bättre florainventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983. Ödeshögs kommun Nr. N 16. Naturvärdesklass II.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977,

Nr. 35 (klass III). Ödeshögs kommun Nr. K 11.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 102 (klass I).

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9901. Nyckelbiotop Nr. 9910.

Gynnemo, Svante. Dagfjärilsinventering i Holavedsbygden. 1996.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Törnskata (skyddad enligt fågeldirektivet).

Slätterblomma, ängsskallra, darrgräs, stagg, kattfot, knägräs, ängsvädd, jungfrulin, ormrot, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) och svinrot.

Av de 31 fjärilarna nämns bara de ovanligaste såsom smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT), allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT), svavelgul höfjäril och gott om hagtornsfjäril.

Rödlistade arter:

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT)

allmän ängssmygare (*Hesperia comma*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 355 Göteryds rasbrant

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Östvända branter är ofta mindre påverkade än branter i andra vädersträck, de är fuktigare och de brann inte så ofta. Det gjorde att svårspidda arter kunde hitta en stabil livsmiljö här. Att det växer lövträd i branten höjer klassningen. En av kommunens absolut finaste rasbranter.

Beskrivning: Niohundra meter norr om husen i Finnarp men på Göteryds mark ligger intill Smålandsgränsen en bergsbrant av mycket hög kvalitet.

Det är en östbrant med mycket block och död ved. Ställvis finns höga lodytor i branterna. Luftfuktigheten är hög tack vare bäcken strax öster om branten. Den döda veden har intressanta vedsvampar. En mycket rik och bitvis exklusiv lundflora finns också. Trädskiktet består av asp, lönn, rönn, säl, klibbal, gran och björk. Flera träd är grova och gamla. Naturvärdena sträcker sig ända ned till bäcken. Man passerar då över kommungränsen. Området väster och söder om branten är slutavverkad sedan ca 2000.

Bibehållande av värden: Området måste lämnas till fri utveckling. Ev. kan granar huggas ned och lämnas.

Skydd: Branten är p.g.a. terrängen svår att hugga i. Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9914 och en ca 100 m lång sträcka av fortsättningen av branten norrut som måste ingå i objektet. Observera att längre norrut och i samma brant finns nyckelbiotop Nr. 9916 som ligger i Boxhoms kommun.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2014.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Springkorn, blåsippa, ormbär, lungört, underviol, svart trolldruva, stinksyska, vätteros, tibast, hässlebrodd, lundstjärnblomma, bäckbräsma, kärrfibbla, fällmossa, läppsvepemossa, skriftlav, narrtagging (*Hydnocristella himantia*, NT). Större hackspett, klotgråsugga, disksnäcka, bärnstenssnäcka, linssnäcka, slät-, tätstrimmig- och mångtandad spolsnäcka.

Rödlistade arter:

narrtagging (*Hydnocristella himantia*, NT)

Nr. 356 Göteryds södra lövsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Bördiga lövsumpskogar är artrika biologiska miljöer. Är de odikade och innehåller mycket död ved ökar värdet ytterligare. Korallrot och strutbräken höjer klassningen.

Beskrivning: Göteryd ligger söder om Mossebosjön i Trehörna sockens östra del. Ca 700 m söder om husen i Göteryd ligger en smal genomsilad fuktig skog med al, ask, björk och hassel. Den norra delen är finast och här dominerar ask (*Fraxinus excelsior*, EN). Området är

ovanligt öppet. Många askar har dött av askskottsjuka och fallit omkull. Här är småblockigt i en fuktig, översilad mark med en hel del död ved och fin flora bl.a. en fin ormbunkslokal.

Bibehållande av värden: Lövskogarna bör lämnas orörda om möjligt. Mycket försiktiga uttag kan möjligtvis ske. All död ved lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden 9915.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Vithuvad plattnosbagge, slät-, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka. Strutbräken, majbräken, korallrot, gullpudra, lungört, ormbär, tibast, smörboll.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 357 Finnarp/Göteryds lövträdsbranter

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Östvända branter är ofta mindre påverkade än branter i andra vädersträck, ty de brann inte så ofta. Att det växer lövträd i dessa höjer klassningen.

Beskrivning: På gårdarna Finnarp och Göteryd i Trehörna sockens östligaste delar ligger två branter (sluttningar) med liknande utseende.

Fyrahundra meter nordväst om Finnarps bebyggelse, mellan åkern och gårdsgränsen, i en betad mark ligger en bergbrant med hålasp och lind varav någon är mycket grov och tidigare hamlad. Lövskogen är tämligen gles och en del stora block, skrevor och skrymslen finns. Här finns en rik örtflora och området betas.

Sexhundra meter nordväst om Göteryds bebyggelse ligger en olikåldrig lövskog i ett surdråg. Här finns ett flertal branter med lövträd. Här finns spår av äldre gallringar och alm (*Ulmus glabra*, CR) är en karaktärsart här med flera större och klenare exemplar. I övrigt finns fågelbär, ek, lönn, sälg, al och björk. Även sista vintern har området gallrats. Huvudsakligen har gran tagits bort vilket är positivt.

Bibehållande av värden: Områdena bör undantas från skogsbruk. Möjligtvis kan en del gran huggas för att gynna lövträden. Dock bör branterna hållas skuggiga.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9913, objekt med naturvärde Nr. 9909.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: I Nr. 9913: Fällmossa, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), lind, ormbär, svart trolldruva, blåsippa, underviol. Fyrfläckad droppbagge, linssnäcka, slät spolsnäcka. Nr. 9909: Getrams, lungört, ormbär, stinksyska, svart trolldruva, bäckbräsma, kärrfibbla.

Klotdubbelfoting, trädsnäcka, disksnäcka, glanssnäcka, slät-, mångtandad- och tätstrimmig spolsnäcka.

Rödlistade arter:

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 358 Göteryds hasselområden

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Bördiga miljöer med hassel och lövträd är artrika.

Beskrivning: På Göteryds mark norr om Bjärsjö ligger två hasseldominerade små lövmiljöer. Det är tveksamt om dessa objekt håller tillräckligt bra kvalitet.

800 m nordost om Bjärsjö by växer i en sydslänt av en höjd några nu frihuggna ekar med hassel omkring. Asp och barrträd förekommer också.

En kilometer nordnordost samma by växer ett lövbestånd med en del gammal hassel i en tämligen blockig terräng. Här finns främst asp och hassel men även gran, lönn, rönn, björk och sälg. En del fina hålaspar och en del död ved finns. Området norr om vägen är gallrat.

Bibehållande av värden: Dessa små områden borde kunna lämnas fritt från skogsbruk. Man kan gott ta bort all gran.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9904 resp. 9905.

Fältbesök av Peter Fredriksson nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Blåsippa, fällmossa. Större hackspett och orre.

Rödlistade arter: -

Nr. 359 Backens och Hornbetans gamla torpmiljöer

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla torpmiljöer har ofta lämnats orörda och fått behålla sin lövdominans. De minner om gammal odlargärning och är ofta värdefulla annorlunda miljöer i dagens skogslandskap.

Beskrivning: Mellan två och tre kilometer öster om Trehörna samhälle, på nuvarande Göteryds mark, låg två torp som nu är små men värdefulla ädellövmiljöer.

600 m väster om husen i Göteryd låg Backen på en kulle med sluttningar runtom. Här växer nu bl.a. ask, asp, lönn, fågelbär och lind. En stor sälg står nära vägen. Gamla träd med en del död ved och bohål. En lätt gallring har gjorts på ett bra sätt ca 2014. En värdefull kryptogamflora finns här.

500 m nordväst om Bjärsjö by finns bredvid det gamla missionshuset, rester efter torpet Hornbetan. Här finns huvudsakligen ask, lönn, sälg och asp. Gamla grova ädla lövträd som delvis är sönderblåsta. Grova lågor och mycket övrig död ved med intressanta tickor finns.

Bibehållande av värden: Torpmiljöerna gynnas om man röjer bort ung slyvegetation. Var dock rädd om de gamla träden, inklusive död ved.

Skydd: Alla skogsätgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9906 respektive objekt med naturvärde Nr. 9903.

Fältbesök av Peter Fredriksson nov-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: 9906: Fällmossa, gullocksossa, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), knappnåslavar, lind. Tätstrimmig spolsnäcka. 9903: Fällmossa, lönnlav, klotterlav, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 360 Göteryds jättealm

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Grova stora träd hyser stora biologiska värden. Ett grovt ädelt lövträd som är ihåligt med mulm kan hysa många arter av bl.a. mossor, lavar, insekter, fåglar, möss och fladdermöss.

Beskrivning: Tvåhundra meter nordväst om bebyggelsen i Göteryd står vid vägen en gigantisk alm med en diameter över 1 meter. Den är ihålig och innehåller mulm. En av kommunens grövsta almar. Omkretsen var 2015 405 cm i brösthöjd. Den är fortfarande fri från almsjukan. Dock finns almsjukan bland de grova lövträden framme vid gårdsbebyggelsen.

Bibehållande av värden: Almen bör få stå så länge den lever och inte minst viktigt även den döda stubben därefter. Kanske bör man ljusröja om den står trångt.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9908.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 361 Göteryds norra lövsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Strandnära sumpskogar och sluttningar av lövlundtyp är artrika miljöer. Områdets variation motiverar klassningen.

Beskrivning: Göteryd ligger ca fyra kilometer öster om Trehörna samhälle. Norr om Göteryd utefter Mossebosjöns sydvästra strand finns en bördig långsträckt skog med ett stort antal lövträdsarter. Här finns i sumpskogen mest klibbal och björk men även rönn. I den sydöstra delen finns en fastmark med örtrika sluttningar och många hasselbuketter. Här växer även ask, rönn och ek. Här är det den lundartade vegetationen som är finast i området. En del högstubbar och lågor finns trots att området delvis är gallrat.

Bibehållande av värden: Värdena består om större träd och död ved sparas i markerna. Sumpskogen bör lämnas helt orörd.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 9907.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Gök. Olvon, underviol, ormbär, stinksyska, svart trolldruva. Disksnäcka, slät spolsnäcka, trädsnäcka, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 362 Ekebergs lövskog - naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Ekebergs lövskog är en före detta löväng som nu domineras av äldre lövskog av framför allt asp, lind och ek. Området har mycket höga naturvärden särskilt med avseende på fågellivet och den lägre floran och faunan. I området finns flera hotade arter som är beroende på lång skoglig kontinuitet. Reservatet ingår i Natura 2000-nätverk.

Beskrivning: En dryg kilometer nordost om Trehörna samhälle ligger Ekebergs lövskog. Området är präglad av mänsklig aktivitet och bete i relativt sen tid. Dock har hela tiden funnits ett trädskilt av lövträd och skuggade branter och lodytor som garanterat en lång trädkontinuitet och stabila förhållanden. Huggningar och ”städningar” har inte skett och stora delar av naturvärdena är knutna till den stora mängden död ved som finns i skogen. Här finns grova aspskogar i relativt kuperad terräng, som fått utvecklas fritt i igenväxande slätter- och betesmarker. Sumpskogspartier finns. I brantare partier finns rester av gamla bestånd av ek och lind.

Vidare finns norrut några bergshöjder med glesa trädskikt av ek, lind, lönn, oxel och fågelbär. Branterna är skuggiga miljöer med mycket lind. Även här finns fuktigare partier som domineras av björk.

Norr om vägen som passerar genom reservatet i norr finns en sydvänd sluttning med även här asp, ek och lind. Här är grönstensberggrund och rik flora.

Sammanfattningsvis har skogen visat sig hålla så många hotade arter att reservatsbildningen var mycket välmotiverad. Området är 33 ha stort.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Naturreservat sedan 1998. Området är också skyddad som ett Natura 2000-område. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ekebergs lövskog, Förslag till skötselplan. 1995-1997.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983, Ödeshög N 17, klass II.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 34, klass III.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 9801, 9816, 0801, Objekt med naturvärden Nr. 9802, 0802.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Ekebergs lövskogs Natura 2000-område. 2006.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Peter Fredrikssons fältbesök sommaren 1997.

Christer Wikings fältbesök nov-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Större hackspett, mindre hackspett (*Dendrocopas minor*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), sparvuggla, kattuggla, gök, tofsmes, stenkäcka, trädlärka. Klotgråsugga, droppbagge, praktbagge, fläckig disksnäcka, linssnäcka, slät-, mångtandad-, tätstrimmig, klubb- och bukig spolsnäcka. Lind, lungört, vårärt, underviol, vätteros, vippärt, ormbär, svart trolldruva, springkorn, fällmossa, guldlocksmissa, platt fjädermossa, krushättemossa, porellor, bårdlav, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT), luddlav, sotlav, blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT), traslav, gul pudrad spiklav, brun nållav, liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), veckticka (*Antrodia pulvinascens*, NT), kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT), rävticka, kantarellmussling, vågticka (*Spongiporus undosus*, VU), tallticka (*Phellinus pini*, NT).

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopas minor*, NT)
gröngöling (*Picus viridis*, NT)
spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)
grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)
blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT)
liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)
gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
veckticka (*Antrodia pulvinascens*, NT)
kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*, NT)
vågticka (*Spongiporus undosus*, VU)
tallticka (*Phellinus pini*, NT)

Nr. 363 Lilla Sandkullas ädellövskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla igenväxta hagmarker med ädla lövträd får så småningom stora biologiska värden. Närheten till reservatet höjer värdet.

Beskrivning: Norr om det nya reservatet Ekebergs lövskog finns en olikåldrig ädellövskog. Senvuxna ekar växer på delvis grunda marker. Även lönn och asp och mycket hassel finns. Här finns mycket död ved vilket är värdefullt och kompletterar reservatet i närheten.

Bibehållande av värden: Området kan skötas med försiktiga gallringar. Lämna grova lövträd och ta gärna bort eventuell gran.

Skydd: Områdets ädellövskog är skyddad mot åtgärder som leder till att skogen upphör att vara ädellövskog.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0803.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: lönn, ek, asp, hassel.

Rödlistade arter: -

Nr. 364 Lassarps odlingslandskap och lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Lassarp är en mindre gård med små flikiga åkrar och flera naturliga betesmarker, luckiga skogsbeten och lieslätter. Markerna är i bra hävd och fältgentiana är funnen på gården. Runt kulturmarkerna finns även en hel del lövskog med höga värden.

Beskrivning: Två kilometer norr om Trehörna samhälle ligger Lassarps gård öster om vägen. Markerna är småkuperade och här finns en fin mosaik av små flikiga åkrar, betesmarker och främst utefter vägen slåtterytor. I de större hägnen ingår skogsområden med stora biologiska värden. Gården är alltså brukad på ett ålderdomligt traditionellt sätt och här förekommer både lieslätter och fina skogsbeten. Vissa björkhagmarker är öppna och ljusa med fin betestypisk flora.

Inom betesfällorna där skogsbete förekommer, är ett område avverkat. Kvar står ett trädsnitt av asp som bör behållas. Här växer stora mängder tickor och här finns signalarter som visar på stora naturvärden. Gården är en av de finaste inom kommunen.

Runt kulturmarkerna finns ett stort inslag av lövträd och framförallt väster om gården finns en värdefull äldre lövskog på en höjd och västslänt.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan gödseltillskott av betesmarker, skogsbeten och ängar och lövskogen bör inte avverkas och granplanteras. Eventuellt finns behov av att hålla efter ung gran i vissa delar.

Skydd: Större delen är skyddat genom ett naturvårdsavtal mellan skogsstyrelse och markägare.

Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras i de tätare betade skogspartierna. Floraväkteri för fältgentianan.

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 92 (klass II), Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 0804, 0805.

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2014 och aug. 2015

Artlista: Fällmossa, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT) och fjällig filtlav.

På slåtterytor: prästkrage, solvända, gulvial, backnejlika, gulmåra, kråkvicker, häckvicker, tjärblomster, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), svinrot, grönvit nattviol, ängsskallra, vaxskivlingar m.m.

I beten: jungfrulin, kattfot, fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. Campestris*, EN) m.m.

Rödlistade arter:

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

fältgentiana (*Gentianella campestris subsp. Campestris*, EN)

Nr. 365 Lassarps alkärr**Naturvärdesklass:** Klass 3**Skyddsmotiv:** Bi**Socken:** Trehörna**Naturvärdesbedömning:** Odikade alkärr är värdefulla för många växt- och djurarter. Här finns ett blött alkärr med höga träsocklar. Dessa områden är ofta skonade från skogsbränder. Området har stora ornitologiska värden och är en värdefull miljö för t.ex. groddjur och mollusker.**Beskrivning:** Vid gränsen mellan Lassarp och Lilla Sandkulla, väster om vägen, ligger detta alkärr. Det är mycket blött och innehåller mycket död ved. Alarna står på höga socklar tillsammans med björk tall och gran. Lite söder om det blötaste kärret i en blockig sluttning finns en mycket fin lundflora. Här växer också hassel, rönn och fågelbär.**Bibehållande av värden:** Området bör lämnas för fri utveckling och får ej dikas.**Skydd:** Området är skyddat som nyckelbiotop och biotopskyddsområde. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

I området gäller dessutom ett generellt markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: -**Referenser:** Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0806.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Ormbär, stinksyska, bäckbräsma, gullpudra, springkorn, dvärghäxört, skuggstjärnmossa, gammelgranslav. Sparvuggla, större hackspett, härmsångare, grönsångare, stjärtmes, slät- och tätstrimmig spolsnäcka, hassel, rönn och fågelbär.**Rödlistade arter: -****Nr. 366 Lilla Sandkullas hamlade träd****Naturvärdesklass:** Klass 3**Skyddsmotiv:** Bi K**Socken:** Trehörna**Naturvärdesbedömning:** Ca 100 m från vattnet står två grova hamlade askar i ett före detta bete. Grova gamla träd har stora biologiska värden. Liten blekspik växer rikligt på träden.**Beskrivning:** Lilla Sandkulla ligger vid Sandkullegölen en halv kilometer öster om Hallångsjön. I norra delen av sjön ligger en tidigare betad hagmark. En bit från stranden står två gamla hamlade askar med ihåligt inre. En tredje ask är nu en död mulmhög med några yngre ungträd uppvuxna. Träden är inte hamlade på länge, kanske ca 50 år. Båda är ca 230 cm i omkrets. De hyser en fin lavflora och bebos av många fåglar. De båda grövsta träden är 2015 inte angripna av askskottsjuka.**Bibehållande av värden:** Träden bör hållas fria från skuggande vegetation.**Skydd:** Inget skydd.**Ytterligare kunskap: -****Referenser:** Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 91, klass III.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 14

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: *Bacidia rubella* (lönnlav), *Buellia alboatra* (eklav), gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT), liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), allévägglav, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 367 Lilla Sandkullas barrskogssluttning

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Branta lodytor och gammal skog har stora naturvärden. Intill den unika lövsumpskogen finns en barrskogsklädd sluttning med stora block. Värdena i sig och närheten till grannlokalen motiverar klassningen.

Beskrivning: Lilla Sandkulla ligger några kilometer norr om Trehörna. Från Sandkullagölen rinner utloppet norrut. Efter ca 100 m från sjön kommer en värdefull lövsumpskog. Öster och nordost om denna skog finns en sluttning och en svag ravin med äldre gran och tall. Inslag av björk, sälg, asp, rönn och hassel finns. Enstaka asp med bohål och en del död ved finns likaså. På de stora blocken växer rikligt med koralllav. På granarna finns gammelgranslav.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om även denna del av skogen kunde lämnas till fri utveckling. Delvis är detta nödvändigt för att inte förstöra intilliggande lövsumpskog.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök 1997.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking aug.2015

Artlista: Koralllav, gammelgranslav, gaffelbräken, gran, tall, björk, sälg, asp, rönn, hassel.

Rödlistade arter: -

Nr. 368 Lilla Sandkullas lövsumpskog och skogsäck

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Utloppet ur Sandkullagölen bildar efter ca hundra meter i ett sprängt dike, en äck som på bred front översilar en sluttning med ask- och alskog. En örtrik sumpskog bildas med mycket död ved. Fuktigheten är hög och lokalen är en brandrefug. Artsammansättningen bekräftar detta. Här finns bl.a. ett bra bestånd av bukig spolsnäcka. Varje lokal där denna spolsnäcka hittas bör bli skyddas. Något oegentligt ingår i detta objekt utefter samma vattendrag en myrmark och en storblockig fors.

Beskrivning: Mellan Sandkullegölen och Hallångsjön ligger en imponerande biologisk lokal vid bäcken som avvattnar Sandkullegölen. Den är ca 1 ha stor. Här finns det mesta som karaktäriserar en sådan miljö, t.ex. rikligt med döda träd och högstubbar, gott om lågor, rörligt markvatten, hög och jämn fuktighet, blockrikedom, bohål, rik flora, värdefull snäcklokal och gott om mossor. Artrikedomen är imponerande, se nedan.

Askarna är hårt angripna av askskottsjuka.

Norr om skogen finns en stor våtmark med mycket albuskar och meterhög vass där bäckens vatten långsamt sipprar fram. Vid utflödet ur våtmarken finns en liten fin kvarnmiljö med fina gamla träd. Bäckens bildar sedan ett imponerande utflöde som bildar en storblockig, långsamt rinnande fors i ca 300 m. Även om artrikedomen inte har kunnat undersökas och sannolikt inte är lika stor så är den rinnande forsens en ovanlig biotop i kommunen och den får därför ingå i objektet. Utanför objektet är även utflödet ur Hallångsjön en liknande blockig bäck som ansluter i samma våtmark.

Bibehållande av värden: Skogsmiljön är en av de värdefullaste i kommunen och måste lämnas helt orörd. Dock kan man hugga bort den granföryngring som kommer in. Vid skogliga åtgärder omkring måste en bred zon lämnas runt lokalen.

Död ved bör lämnas på myren och en orörd zon utefter forsens.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Områdets ädellövskog är skyddad mot åtgärder som leder till att skogen upphör att vara ädellövskog.

Den rinnande forsens är klassad som limnisk nyckelbiotop.

Alla åtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Bottenfaunaundersökning i forsens.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0807.

Peter Fredrikssons fältbesök april, juni, sept-97.

Fältbesök av Christer Wiking och Lars Frölich okt-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: Lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR), ormbär, stinksyska, svart trolldruva, blåmossa, blek stjärnmossa, långflikmossa, skuggsstjärnmossa, palmossa, näckmossa, lönnlav, svart klotterlav. Fem sorters spolsnäckor, slät-, tätstrimmig-, mångtandad-, klubb- och bukig- spolsnäcka. Linssnäcka. Sparvuggla. Gröngöling (*Picus viridis*, NT), större hackspett, gårdsmyg, trädgårdssångare, svarthätta, nötväcka och rödvingetrast. Lacks svart trädmyra.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 369 Ekebergs barrskogar nordost om Lassarp

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Gamla barrskogar med lång kontinuitet har stora naturvärden. Här finns två mycket fina områden som blivit biotopskyddade de senaste åren. Områdena är också registrerade nyckelbiotoper.

Nästan hela objektet med naturvärden (0901) är kalhuggen och granplanterad ca 2002. Dock finns en hel del grova träd kvar (objektet ingår inte i detta område).

Beskrivning: I allra östligaste delen av Trehörna socken ca 1 km nordost om Lassarps gård ligger två gammelskogar som var ”okända” för naturvärden för 15 år sen. Båda områdena är riktigt gamla barrskogar där granen dominerar.

Bibehållande av värden: Områdena bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: Båda områden är nyckelbiotoper och biotopskyddade. Det norra är 5,6 ha och det södra 1,2 ha. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

Ytterligare kunskap: Artinventering.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0902. Objekt med naturvärde 0901 är kalhuggen och granplanterad ca 2002.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking aug. 2015.

Artlista: (1993): Lärkfalk, långfliksmossa, talticka (*Phellinus pini*, NT), fällmossa, gullocksmissa, traslav, grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT), porellor, lind.

2015: gammelgranslav.

Rödlistade arter:

talticka (*Phellinus pini*, NT)

grynig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

Nr. 370 Bredmossens blocksänkor

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: G

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Blocksänkor är en sällsynt geologisk förekomst som förekommer i stort antal just i Holavedabygden. De mest kända blocksänkorna ligger vid Sjöbo på Häradsallmanningen. Några av de andra områdena redovisas också här.

Beskrivning: Blocksänkor är flacka sänkor med en heltäckande blockmatta. De bildas då blocken vid upprepade tjälningstillfällen lyfts upp till markytan och anrikas där. För att blocksänkor skall kunna bildas behövs en samverkan mellan vissa terrängförhållanden, lämplig moränmark och klimatologiska förhållanden. Blocksänkor är ofta täckta av mossor och lavar och endast sparsam träd och buskvegetation. De erbjuder märkliga klimatbetingelser med t.ex. mycket heta och torra sommarförhållanden.

Nordost om Lassarp i Trehörna socken men inne i Röks sockens sydöstligaste del nära gränsen till Boxholms kommun, ligger Bredmossen med en göl. Etthundra meter väster om gölen ligger två och trehundra meter norr om gölen ligger en blocksänka.

Bibehållande av värden: Blocksänkorna får inte överköras vid avverkningar. Ej heller ska träden i dessa avverkas och ej heller bör ris fällas in mot dessa.

Skydd: Inga skydd.

Ytterligare kunskap: Blocksänkornas växt- och djurliv borde undersökas närmare. Obs!

Blocksänkorna ej besökta.

Referenser: SGU, Svantesson, Sven-I: Beskrivning till jordartskartan HJO SO. SGU, Uppsala, 1981.

Artlista:

Rödlistade arter: -

Nr. 371 Kolafalls odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap har stora biologiska värden. Beteshävden är här svag men nyröjda beten, fin flora och betade skogar motiverar klassningen.

Beskrivning: Kolafalls marker delas av vägen mellan Hejla och Trehörna. Gården ligger ca 4,5 km norr om Trehörna by. Det är ett öppet landskap kring gården och stora låglänta åkrar dominerar. Några betesmarker finns runt bebyggelsen bl.a. en nyupptagen norr om husen. Fuktigheten varierar i betena från torrt till blött. Väster om vägen finns en stor helt öppen betesmark som bitvis är torr med fin flora såsom, knägräs, stagg och slättergubbe. Söder om gården öster om vägen är skogen stängslad för bete.

Bibehållande av värden: Betestrycket måste öka om markernas värden ska bestå.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Dagfjärilsfaunan bör inventeras för att bättre bedöma klassning.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 88, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking aug-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Smörboll, ormrot, slankstarr, knagglestarr, stagg, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), backnejlika, rödklint, prästkrage, kattfot, nattviol grönt, solvända, svinrot, darrgräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ängsvädd, jungfrulin, ängsskallra, knägräs, slättergubbe (*Arnica montana*, VU).

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 372 Bomhults odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap har stora biologiska värden. Område av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet som inte har samband med annat Natura 2000-område (SCI). Syftet med Natura 2000-området Bomhult är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet (SCI).

Beskrivning: Bomhult är en ensamliggande gård i skogen ca 5 km norr om Trehörna samhälle. De stora beteshagarna är delvis nyröjda. Terrängen är kuperad med en del berghällar, fuktigheten varierar i markerna och en hel del gamla åkrar är i hägn med betesmarken. Grov ek och ask finns i betena speciellt söder och väster om husen. I norr finns blöta partier med al som betas. Vid östra huset står ett par hamlade askar. Markerna är nötbetade. En av länets viktigaste dagfjärilslokaler med många stark hotade arter.

Betesmarkerna har en artrik och väl spridd hävdgynnad flora. Mängden slättergynnade växter är förhållandevis stor, vilket har sin förklaring i att större delen av dagens betesmarker har varit slätterängar (silikatgräsmarker). Några mindre partier är öppna och fuktiga (fuktängar) och i dessa finns en ovanligt artrik flora.

Den artrika floran och den stora variationen i betesmarkerna har lett till att området är mycket värdefullt för fjärilsfaunan. Bomhult är med sina dryga 50-tal dagaktiva fjärilsarter (av totalt 121 arter i hela landet) länets troligen artrikaste fjärilsmiljö. Av dessa är 16 hotade noterade,

där den mest sällsynta är ÅGP-arten veronikanätfjärilen (*Melitaea britomartis*, CR) som noterades senast 2004.

Större delen av betesmarkerna är öppna med enstaka träd eller buskar, men det finns även dungar. Detta ger soluppvärmda ytor som är relativt vindskyddade, vilket ger en gynnsam miljö för fjärilarna.

Bibehållande av värden: Värdena behålls genom en fortsatt hävd och röjning av igenväxning. Bevarandeplanen ska följas.

Skydd: Odlingslandskapet i Bomhult är skyddad som ett Natura 2000-område.

Ytterligare kunskap: Just nu inte aktuellt.

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Bomhults Natura 2000-område. 2007.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ängsvädd, ormrot, svinrot, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), jungfrulin, gullviva, slättegubbe (*Arnica montana*, VU), slätterblomma, smörboll, ängsvädd, och slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), backnejlika, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), solvända, darrgräs, blåsuga, kattfot, Jungfru Marie nycklar, rödklint, getväppling, slankstarr, hirsstarr, lundstarr, knägräs, grönvit nattviol, stagg, ängsskallra, loppstarr (*Carex pulicaris*, VU), grönstarr, ängsvädd, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

slättegubbe (*Arnica montana*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

loppstarr (*Carex pulicaris*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade fjärilar:

Veronikanätfjäril (*Melitaea britomartis*, CR)

Gullvivefjäril (*Hamearis lucina*, VU)

Smalsprötd bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT)

Mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT)

Sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*, NT)

Bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

Ängsmetallvinge (*Adscita statices*, NT)

Silversmygare (*Hesperia comma*, NT)

Svävdagsvärmare (*Hemaris tityus*, NT)

Mindre blåvinge (*Cupido minimus*, NT)

Jungfrulinsfly (*Phytometra viridaria*, NT)

Jungfrulinspraktmal (*Hypercallia citrinalis*, NT)

Violettkantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT)

Åkerväddsantennmal (*Nemophora metallica*, VU)

Ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT)

Ängsväddantennmal (*Nemophora cupriacella*, VU)

Nr. 373 Gissletorps skogsområden

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: En blockig liten ädellövskog, en bergsbrant med gammal grov tall och en hållmarkstallskog är tre mindre skogsbiotoper nära varandra. De erbjuder olika biologiska miljöer men är var för sig skyddsvärda.

Beskrivning: Öster om Gissletorp bakom ladugården ligger en mindre kulle med stora block. Här växer asp, lind, lönn och ek. Floran är rik.

Söder om bostadshuset ligger ett bergområde med hållmarkstallskog. I norra kanten mot bete med en grov ek, finns ett mindre område med några gamla hamlade lindar.

I det tredje området, ytterligare hundra meter söderut finns en bergsbrant med stora block och enstaka grova och gamla tallar.

Bibehållande av värden: Samtliga områden bör lämnas till fri utveckling, dock bör granen hållas borta från ädellövskogen.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0823 (hållmarkstallskogen), objekt med naturvärden Nr. 0822 (bergsbranten), Nr. 0821 (ädellövskullen).

Fältbesök av Christer Wiking.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Fällmossa, korallav, svart trolldruva, lind, asp, lind, lönn och ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 374 Gissletorpsekarna

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Mycket grova och gamla ekar som är ihåliga hyser stora naturvärden. Relativt isolerat från andra mycket grova ekar står två mäktiga individer kring Gissletorps gård. De är ca två meter grova i diameter. Lyckligtvis står de ljust i betade marker. Betesmarkerna har också en rik flora med lokalt värde.

Beskrivning: Vid Gissletorps gård ca 3 kilometer norr om Hallångsjön finns några av kommunens grövsta ekar. Den ena är troligtvis den allra grövsta. Omkretsen var -98: 715 resp. 680 cm. De står nordväst respektive sydväst om boningshuset och är väl synliga i betesmarkerna. På ekarna växer en rik lavflora. I betesmarkerna finns ett trädskikt av ek och lind och floran är typisk för dessa trakter i ogödslade betesmarker.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att ekarna får fortsätta stå ljust och att yngre klenare ek också lämnas i omgivningarna.

Skydd: Inget skydd. Ekarna består en nyckelbiotop. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavininventering och insektsinventering.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 0820, 0823.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 87. (klass II).

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: På ekarna: brun nållav, gul dropplav (*Clistomum corrugatum*, NT), gulpuddrad spiklav, rödbrun blekspik (*Sclerophora coneophaea*, NT).

Rödlistade arter:

gul dropplav (*Clistomum corrugatum*, NT)

rödbrun blekspik (*Sclerophora coneophaea*, NT)

Nr. 375 Gissletorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap i hävd har höga naturvärden. Här finns dessutom ett värdefullt trädskikt av medelgrov ek som blir arvtagare till de naturvärden som redan finns på några av kommunens grövsta ekar som finns på denna gård. Detta höjer klassningen.

Beskrivning: Gissletorp ligger som en ensamliggande gård ca två kilometer sydost om Lorasjön. Här finns något förvånande grova ekar, betesmarker, åkrar och lövmarker omgivna av barrskog.

Vid Gissletorp ligger två vackra betesmarker. Den större hagen hyser ett antal olika vegetationssamhällen från torr till fuktig typ. Den omfattar en flack relativt stor madmark och högre liggande partier där bland annat några gamla ekar och lindar finns.

Den mindre betesmarken är en flack ädellövhaage med tämligen tätt stående ekar och lindar m.m. Området har tidigare till viss del varit åkermark.

Markerna betas idag med får och hästar. Vissa åkerkanter har säkerligen slagits som slåtteräng av floran att döma.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lav-, moss- och insektsinventering av ekarna vore intressant.

Kontrollera om österliggande marker har fått lika hävdegenskaper och kan ingå i detta objekt.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 87, klass 2.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Solvända, darrgräs, backnejlika, stagg, ängsvädd, jungfrulin, ormrot, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), svinrot, kattfot, rödklint, harstarr, fackelblomster, prästkrage, stor och liten blåklocka, ek, lind.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 376 Givetorps odlingslandskap och slåtteräng

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Mycket småskaliga odlingslandskap hyser stora naturvärden. Arealen på detta har minskat kraftigt men även dessa små rester är värdefulla att behålla.

Beskrivning: Givetorp ligger ca en kilometer sydost om Lorasjöns södra del. Den norra gården har en ålderdomlig mangårdsbyggnad och är trots enbart sommarboende i god hävd. En ganska stor, stenig slåtteräng har slagits med lie och efterbetas med får. Sydväst om husen finns små fina betesmarker och i söder en, tyvärr otidlig, fågata som förr tog djuren ut till bete på häradsallmanningen. På den sydligaste gården upphörde man nyligen med djur. Där finns dock det gamla betet med fin torrbacksflora och en rad gamla torpgrunder. (2015 hästbetet ser ut att pågå). Det vore värdefullt om djur kunde ta över i stället för barrträdsplantor. Åkern norr om den sydligaste gården har en fin opåverkad flora. En mycket stor del av det tidigare objektet är idag skogklätt och har blivit så under de senaste 15 åren.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott. Betet öster om sjön borde hållas i hävd på grund av kulturhistoriska orsaker.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Noggrannare florainventering av slåtterängen.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 86, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Slåtterängen: Ormrot, vitmåra, gulvial, vanlig och grönvit nattviol, solvända, backnejlika, åkervädd, ängsfryle, tjärblomster, fyrkantig johannesört, jungfrulin, smörboll, stagg, ängsvädd.

Betet vid sjön: käringtand, jungfrulin, backnejlika, solvända, getväppling, gulmåra, stor och liten blåklocka, gulvial, akleja, humle, vitmåra, backlök, duvvicker, gråfibbla, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), kråkvicker, gråfibbla, bockrot, femfingerört.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 377 Stengårds skogsbeten och bergsbranter

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: I kuperade betesmarker och skogar runt Stengård har, trots igenväxning, branter, lövträdsdikt och flora behållit stor artrikedom. Variationen av biotoper på ett litet område och förekomst av bl.a. hasselnok (VU) föranleder en hög klassning.

Beskrivning: Stengård ligger någon kilometer sydost om Lorasjön.

Öster om bebyggelsen mellan Stengårdstorp, över Rytartorpet och norrut finns en liten isälvsavlagring som har en flack åsform.

Runt gården finns bl.a. en hel del hamlad ask och lönn. Väster om vägen finns ett omväxlande område med åkrar, betesmarker, skogsbeten och branta, blockrika partier. Hävden är svag på vissa ställen men markerna hyser en mycket artrik flora och fauna. Både norr och söder om vägen mot Givetorp finns blockrika skogsbeten med biologiskt värdefullt trädsdikt, såsom gamla grova aspar, senvuxna ekar och lind. I det södra området finns hasselnok. Norrut på gränsen mot Borryd finns tre bergspartier med äldre hållmarkstallskog blandad med ek och

lind. Nedanför bergen finns en mycket örtrik flora bl.a. finns vippärt relativt allmänt. Ängsflora finns också här och var.

Väster om Brostugan på Gissletorps marker liksom några hundra meter söder om Stengård nära gränsen mot Sandgården finns två liknande också fina lokaler. Här finns också gott om död ved. Gott om hassel finns i hela området.

Bibehållande av värden: De fina markerna bör endast utsättas för försiktiga huggningar där huvudsakligen gran tas bort. Viss luckhuggning kan ske om betet fortsätter och där floran är rikast. Lodytor vid berg och block måste lämnas beskuggade och även död ved och gamla träd måste lämnas. Hasselsnokpopulationens bör gynnas med lämpliga åtgärder.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: - Hasselsnokförekomstens styrka bör undersökas.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 85.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotoper Nr. 1828, 1830, 1831, Objekt med naturvärden Nr. 1826, 1827, 1829, 1832. Peter Fredriksson ny lokal.

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994, lokal Nr. 13

Peter Fredriksson fältarbete.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Svart trolldruva, underviol, getrams, ormbär, svinrot, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), ormrot, prästkrage, tvåblad, vanlig och grönvit nattviol, jungfru Marie nycklar, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), jungfrulin, darrgräs, kärrfibbla, solvända, getväppling, gökblomster, vippärt, ormbär, skogssallad, bergmynta, blåsippa, bergdunört, ängsruta, skogstry, akleja, svartbräken, hällebräken, stenbräken, fällmossa, platt fjädermossa, grov fjädermossa, porellor, krusig ulota, kruskalkmossa, gullockmossa. Grönsångare, större hackspett, gärdsmyg, nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT), stenknäck, nötväcka, ormvråk, linssnäcka, klokrypare (*Chemetidae spp.*) Och hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

nötkråka (*Nucifraga caryocatactes*, NT)

hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 378 Stengårds och Borryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Småbrutna odlingslandskap är biologiskt värdefulla här finns betesmarker, hamlade träd och skogsbeten i en fin blandning. Skogsbeten och däri ingående bergsbranter redovisas separat.

Beskrivning: Halvannan kilometer sydost om Lorasjön ligger Stengård. Här ligger gården en bit från vägen med en enkelallé av hamlad ask. På gårdsplan och nära trädgården finns ytterligare en handfull hamlade träd av lönn, ask och lind. På gården finns en köttdjursbesättning som betar betesmarker och skogar i närheten. Rövningar och huggningar

pågår i betena men slyproblem finns här och var. Det norra betet vid sågen har karaktär av gles betad lövskog med asp, ek och björk. Gläntor finns. Även vid det södra betet vid Brostugan finns skogsbeten med gläntor. Mittemot Brostugan finns en fin våtmark med bl.a. ängsruta runt en liten åker. En sumpskog betas också i detta hägn.

Borryd ligger en kilometer öster om Lorasjön. Här är markerna kuperade och en hel del berg i dagen förekommer. Små flikiga åkrar är insprängda i betesmarken på den södra gården. Den norra gårdens beten är till stor del igenplanterade med gran. I ett fuktigt parti vid åkern söder om den norra gården växer bl.a. slätterblomma. Den södra gårdens beten är i ganska bra hävd. Öster om vägen har ett nytt bete röjts fram med yngre björk och en del fina gläntor. Gamla vallar ingår.

Bibehållande av värden: Värden bibehålls om betet och röjningar fortsätter.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Undersökning om hasselsnokförekomst.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 84, Nr. 85, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Stengård: Ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), ängsruta, ängsfibbla, svinrot, gullviva, stagg, solvända, knägräs, lundstarr, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), brudborste, ängsvädd. På hamlade träd finns: grön spiklav, citronlavar (*Candelaria sp.*), bårdlav, grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT), gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU) och allévägglav.

Borryd: Svinrot, liten blåklocka, stagg, knägräs, ängsvädd, jungfrulin, gullviva, slätterblomma.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

grymig filtlav (*Peltigera collina*, NT)

gulvit blekspik (*Sclerophora nivea*, VU)

Nr. 379 Sandgårdets lövskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området utgör en ovanligt stor enhet av biologiskt mogen lövskog. Dessa hyser alltid en stor biologisk mångfald.

Beskrivning: Vid gården Stengårdstorp finns en ovanligt stor lövskog som växer på och runt några storblockiga moränkullar. Asp och björk dominerar trädskiktet men det finns inslag av ask, lind, lönn och någon alm också i bördigare delar och tallar på höjderna. Det finns också inslag av ung gran i området. Hassel förekommer mycket rikligt och är karaktärsgivande. Lövträden i området är uppskattningsvis i 80-årsåldern och har förmodligen vuxit upp när hävden av området släppts. Enstaka träd är äldre liksom förmodligen en del av hasslarna. De äldre askar och lönnar som finns i området hyser en del intressanta mossor och lavar som fällmossa, platt fjädermossa, guldlockmossa, krusig ulota, grå vårtlav, bårdlav och dvärgtufs.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs att de äldre lövträden får stå kvar och att den unga granen avvecklas. En del av de äldre askarna och någon ek skulle behöva huggas fram något.

Skydd: Huvuddelen av lövskogen är tillfälligt skyddad genom naturvårdsavtal.

Ytterligare kunskap: Svampfloran knuten till hassel kan vara rik i området.

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: asp, ask, alm, björk, hassel, fällmossa, platt fjädermossa, guldlockmossa, krusig ulota, grå vårtlav, bårdlav och dvärgtufs.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 380 Sjöstugans aspluttning

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Blockiga sluttningar med t.ex. asp har ofta stora naturvärden. Dels finns det rinnande markvatten som ger näringsrika förhållanden, dels har ofta svårtillgängligheten reducerat skogshuggningarna mycket. Finns gott om död ved och jämt fuktigt klimat ökar värdet ytterligare.

Beskrivning: I Röks skogsbygds östligaste del vid sjön Fjättmunn ligger torpet Sjöstugan. Femtio meter väster om stugan, mellan vägen och våtmarken finns en storblockig sluttning. Här dominerar asp. Här finns också några ovanligare mossarter som visar på en rik miljö.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från skogsbruk. Hugg dock gärna bort granen.

Skydd: Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 1833.

Artlista: Platt fjädermossa, fällmossa, asp.

Rödlistade arter: -

Nr. 381 Lillåns våtmarker

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi L G

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Lillån omges av ovanligt stora våta mader på en sträcka av 5 kilometer. Ån har ett naturligt meandrande lopp. Området hyser stora värden främst för fågellivet. Storleken och ovanligheten avgör klassningen. Endast den första kilometern och väster om ån ligger i Ödeshögs kommun.

Beskrivning: I Röks sydöstligaste skogsbygd ligger på kommungränsen sjöarna Fjättmunn och Fjättmunnsjön. Norr om Fjättmunn och väster om Fjättmunnsjön är våtmarkerna breda. Där Lillån rinner ut från Fjättmunn-sjön smalnar de och där finns större bladvass-områden och även stora starrmader. Här finns också några fastmarksholmar med viden och blandskog. Längre norrut mot kommungränsen breder ytterligare stora kärrtytor ut sig med mest starr.

Bibehållande av värden: Inga ingrepp som dränerar våtmarkerna får ske. Vidare måste ett bryn sparas vid avverkningar i närheten av våtmarkerna.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Ytterligare artkunskap och eventuell bottenfaunaundersökning.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983.

Peter Fredrikssons fältbesök juni-97.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Brun kärrhök, trana, rörsångare, sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU), turturduva, enkelbeckasin. Pors, trådstarr, vattenklöver, kråklöver, kärrsilja, fackelblomster.

Rödlistade arter:

sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU)

Nr. 382 Biskopstorps lövskogslundar med hållmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Bördiga lövskogar och lövlundar som växer i berg och i blockig terräng är en ytterst sällsynt biotop. Arterna som hittats i området tyder på en lång trädkontinuitet. Lunglav förekommer. Fyra områden beskrivs men även mellan dessa områden finns rika lövskogar och vissa grövre ädla lövträd. Våtmarker i närheten höjer värdet. Objektet ligger nära en högre klassning.

Beskrivning: Vid Fjättmunn och Fjättmunnasjön i Röks sydöstligaste skogsbygd ligger Biskopstorp by. Nordost om Biskopstorp finns lövmarker i ett igenväxande odlingslandskap, där åkermarkerna delvis är planterade med gran. Efter ca sjuhundra meter tar Boxholms kommuns marker vid i Ranneboda. Fyra lövområden har visat sig hålla speciellt högavärden och de beskrivs här var för sig från sydväst mot nordost. Det sista området ligger endast till ca 30 % i Ödeshögs kommun.

1. Lövskogslund på mindre bergknalle ca 100 m från bostadshus men i direkt anslutning till ladugården. Här finns ett glest trädskikt av ek, lind, björk och lönn. Även lite tall och gran. Ett underskikt av hassel finns nedanför bergsklacken. Senvuxna ekar på berget varav en döende stubbe är mycket grov och troligtvis en av kommunens grövsta lindar, tveksamt om den förr varit hamlad, nedanför berget. Omkretsen var 630 cm i stubben (1998). I brösthöjd har den börjat dela sig i två-tre stammar. Den är delvis ihålig och riskerar att blåsa sönder.
2. Ca 425 m nordost bebyggelsen i byn står vid den lilla körvägen en grov skadad ek med mulm. 30 m västerut finns en lövdominerad, blockig bergknalle. Här är längs bergets sidor ett underskikt av hassel med lundflora i. Här växer ek, asp, björk, lind, tall och lönn. Död lövved förekommer i form av torrträd, lågor och döda grenar av främst ek och hassel. Arterna visar på lång trädkontinuitet. Antagligen har området utnyttjats för lövtäkt. Omgivande smala åkrar är granplanterade.
3. Ca 600 m från byn, norr om en gammal åker, väster om körvägen, finns lundartad lövskog i storblockig terräng. Här växer lind, asp, ek, lönn, rönn, gran, hassel och ask. Stora lågor finns med tickor. Några lindar är äldre. Lundfloran är rik.
4. Vid kommungränsen ca 700 m från byn, öster om körvägen finns ett storblockigt område som domineras av asp. De flesta lövträdsarter förekommer bl.a. många lindar. Mossfloran är rik i den skuggiga miljön. De högsta naturvärdena ligger i Boxholms kommun.

Bibehållande av värden: Dessa områden kan få utvecklas fritt. All död ved måste lämnas. Dock bör man avverka granen.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: - Ytterligare artinventeringar (t.ex. fladdermus) vore intressanta.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby.

1. Nyckelbiotop Nr. 1925. Christer Wikings fältbesök juli-98.
2. Nyckelbiotop Nr. 1924. Christer Wikings fältbesök juli-98.
3. Peter Fredrikssons fältbesök juni-97.
4. Nyckelbiotop Nr. 1915.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista:

1. Tibast, stinksyska, lungört, fällmossa, gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT).
2. Svart trolldruva, lungört, fällmossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa, porellor, lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT) och gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT).
3. Gröngöling (*Picus viridis*, NT). Slätspolsnäcka. Lind, vårärt, vippärt, spenört, svart trolldruva, ormbär, lungört, getrams, smörboll, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).
4. Svart trolldruva, vårärt, lind, grov baronmossa, fällmossa, guldlocksomossa, trubbfjädermossa, platt fjädermossa och porellor.

Rödlistade arter:

lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)
gryinig filtlav (*Peltigera collina*, NT)
gröngöling (*Picus viridis*, NT)
ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 383 Lorshagens hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Grova, ädla lövträd som är hamlade kan ofta bli mycket gamla. De blir ofta ihåliga och kan ge livsmiljöer åt arter som kräver gammal bark och murken ved. Sjönära läge, vilket skulle kunna gynna t.ex. fladdermöss, höjer klassningen.

Beskrivning: Öster om Lorasjön vid den mycket svagt brukade gården Lorshagen (fårbete på vallar), står två grova f.d. hamlade askar. De har inte hamlats på mycket länge. Den nordligaste, och över en meter grova, står nära sjön i kanten på en gammal åker. Trädet är helt ihåligt. Vissa angrepp av askskottsjukan syns i kronan. Den andra asken står närmre husen och vid vägen och är också ihålig men inte fullt lika grov. Den är dock kraftigt angripen av askskottsjukan.

Grova ihåliga träd intill sjöar är viktiga för bl.a. fladdermöss. Söder om Lorshagen ligger ett gammalt barrskogsområde vid Geviken som också är intressant i dessa sammanhang.

Bibehållande av värden: P.g.a. askskottsjukan bör man inte hamla träden. I askarna runtomkring finns väldigt stora angrepp av sjukan.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Fladdermusinventering.

Referenser: Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994. Nr. 35.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Grå vartlav, eklav.

Rödlistade arter: -

Nr. 384 Lorshagens ekskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi F

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Senvuxna ekar i varm miljö erbjuder stora naturvärden framförallt för framtiden. Här finns ett ganska stor och för kommunen lite udda lövskog.

Beskrivning: Öster om Lorasjön nära badplatsen finns tre små lövområden med mycket ek. Det första ligger i en västsluttning, nära sjön, norr om badplatsen. Här är blockigt, och det finns ett bergsparti med skrymslen. Förutom ek finns här även asp, rönn, björk, al och hassel. Här har man huggit på ett bra sätt för att gynna eken på barrträdens bekostnad.

Det andra området ligger 100 m öster om badbryggorna. Det är ett storblockigt lövskogsparti med asp, ek och lind. Asparna är äldre och några har bohål. Här finns mycket död ved. Hela lövområdet mellan dessa värdekärnor har som lövskog stora biologiska värden. Skogen skulle kunna huggas försiktigt med extra stor hänsyn till biologiska och sociala värden runt badplatsen.

Det tredje området ligger 300 m sydost om badplatsen på andra sidan vägen. Där växer tillsammans med eken aspar med många bohål. Här är omgivningen rationellt skött granskog.

Bibehållande av värden: Värdena behålls om granen hålls borta från dessa områden. I övrigt kan de lämnas utan skogsbruk eller tillsammans med lövskogarna intill glesas ut med försiktiga huggningar.

Skydd: Om områdena är 0,5 ha stora gäller att områdenas ädellövskogar är skyddade mot åtgärder som leder till att skogenarna upphör att vara ädellövskog.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1815, 1816 resp. 1824.

Fältbesök av Peter Fredriksson aug, sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, underviol, blåsippa, vippärt, skogstry, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), lind, svart trolldruva. Slät, mångtandad och tätstrimmig spolsnäcka, allmän konsnäcka, disksnäcka, grynsnäcka, klotdubblfoting, klotgråsugga.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

Nr. 385 Tjurtorps sumpskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Fuktiga marker har ofta varit skonade från skogsbrand och behållit en stor artrikedom på grund av lång kontinuitet. Här finns en värdefull blandsumpskog med rikligt med död ved med en rännil i lutande, näringsrik genomsilningsmark. Den ligger på en privat bysamfällighet och har troligtvis därför inte varit utsatt för stora huggningar. Grov asp och fuktig miljö motiverar den höga klassningen.

Beskrivning: Vid Lorasjöns norra spets ligger en privat bysamfällighet som ägs av Tjurtorps markägare. Här växer huvudsakligen gran med inslag av al och asp i en fuktig och näringsrik miljö. Nära mynningen mot sjön har de stora granarna fallit i de stora stormarna. En hel del av stående granar dog då också av barkborrar. Det har skapat extrema mängder av död ved och lågor. Den sydligaste delen och den mellersta och norra delen har klarat sig och är intakt.

Den norra delen av området är en blötare sumpskog av klibbal, björk, tall och gran. Här finns olvon och hägg.

Bibehållande av värden: Bäst vore om området som nu kunde lämnas helt fritt från skogsbruk.

Skydd: Området är biotopskyddat sedan 2001.

Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

I området gäller dessutom generellt markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1811.

Fältbesök av Peter Fredriksson aug-98.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT). Slät och tätstrimmig spolsnäcka. Ormbär, olvon, blåmossa, gammelgranslav, knappåslavar, majbräken och barkticka.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

Nr. 386 Tjurtorps hållmarkstallskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Hållmarkstallskog är en mager miljö som vissa arter är knutna till. Några hundra meter från betesmarker i övergångsbygden ligger hållarna med en del mycket gamla tallar. Här växer gammelgranslav och korallav och här finns tjäder. Området är nära en högre klassning.

Beskrivning: I sydvästligaste Tjurtorp ligger den här hållmarkstallskogen. Öster om hållarna finns en sump-skog som ingår i området. Området är fint lämnat vid avverkningar österut. Ett fåtal tallar har huggits för ca 10 år sedan. En del av dessa var fällda av stormar. Även bergsklackarna 50 m åt sydväst med lite ekinslag är fina magra miljöer.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas till fri utveckling.

Skydd: I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för de delar som är bergsimpediment.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1729.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tjäder, blåmossa, gammelgranslav, islandslav, korallav.

Rödlistade arter: -

Nr. 387 Kolsjöns barrnatureskog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Gamla barrskogar av mycket hög ålder är, jämnt utspridda, en förutsättning för att man i framtiden ska kunna upprätthålla biologisk mångfald i skogslandskapet. Detta lilla område är rikt på död ved, tallarna har många bohål och bär spår efter skogsbrand vilket motiverar klassningen.

Beskrivning: Ca 450 m öster om Kolsjön i Röks skogsbygds sydöstligaste del finns en liten men mycket gammal barrnatskog som tycks ha lämnats fritt från skogsbruk. Den ligger väster om och i kanten av en myr och innehåller främst mycket gamla och grova spärrgreniga tallar. En del av tallarna har bohål i flera ”våningar”. Flera av tallarna har brandljud efter brand för drygt hundra år sedan. De äldsta tallarna torde vara upp emot 300 år. Enstaka gamla granar finns också i området. Här finns dessutom gott om död ved i form av torrakor, torrträd och lågor. Det är således ett mycket viktigt område för bl. a. fågel.

Bibehållande av värden: Området måste naturligtvis lämnas för fri utveckling.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1834.

Artlista: Talticka (*Phellinus pini*, NT).

Rödlistade arter:

talticka (*Phellinus pini*, NT)

Nr. 388 Torsmossen

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: En skvattramosse med tall är en relativt artfattig miljö. När den ligger i fastmarksskog och nära odlingslandskap, som här, bidrar den dock till att öka den biologiska mångfalden. Här finns dessutom gammal tall och en del torrträd.

Beskrivning: Söder om gården Lindekullen i Mjölby kommun, skär Ödeshögs kommun och Röks socken in med en landtunga. På båda sidor om kommungränsen ligger Torsmossen, ca fem ha stor. Endast ca 30 % ligger i Ödeshögs kommun.

Det är en skvattramdominerad tallmosse som inte huggits på länge. Den innehåller gamla tallar och en del torrträd.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore om mossen på båda sidor om kommungränsen kunde lämnas utan skogsbruk.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken.

Ytterligare kunskap: Bättre artkunskap behövs.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 2903.

Artlista: Tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 389 Hertigtorps ekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i

sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare.

Dessa ekar är nära nog en meter i diameter och är viktiga för framtida ekkontinuitet i området.

Beskrivning: En kilometer öster om Sättra gård ligger torpet Hertigtorp. Runt huset finns ett gammalt odlingslandskap som är igenplanterat och igenvuxet. Nära huset finns t.ex. en grov tall som invid vägen ger associationer till en ”viltall eller suptall”. Dessutom finns nära vägkorset en grov ek i en slänt och en grov oxel (omkrets 260 cm). Österut byggs någon ny väg genom skogen.

Sydost om torpet ca 200 - 300 m står de grova värdefulla ekarna. Den största står i gränsen mellan gran-, tall- och björkskog och är framhuggen i den senaste gallringen. Det är bra gjort men några granar till borde tagits bort. Ca 80 m sydost om denna ek står nära en hållmark och öster om tallplanteringen på de gamla åkrarna, en nästan lika grov ek. Den är kort men ihålig och biologiskt värdefull. Den skulle behöva frihuggas.

En kalkkälla med cement-ring finns mellan den första grova eken och vägen väster därom.

Bibehållande av värden: Ekarna måste få tillräckligt med ljus i framtidsskogen.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1822 (omkrets 311 cm) och ek (omkrets 305 cm) upptäckt i fält vid fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Artlista: ek, tall, oxel.

Rödlistade arter: -

Nr. 390 Sättras myrmarker- Kolsjömarken

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: I ett större sammanhängande skogsområde ligger ett antal odikade våtmarker nära varandra. Några är större och bl.a. för tjädernas skull är dessa områden skyddsvärda. Fiskgjuse häckar i området. Detta är ett av kommunens finaste våtmarksområden. Storleken och geologiska värden motiverar klassningen.

Beskrivning: Strax söder om övergångsbygden nordost och öster om Klintasjön finns våtmarksområden som på grund av sin storlek, sammanlagt närmre 100 ha, och orördhet bör lämnas orörda. Det allra mesta i området är myr. Stora arealer ligger mellan Kolsjögolén och Klintasjön. Men även stora myrområden finns söder och norr om Kolsjön. En hel del fastmarksområden finns mellan myrytorna. På de mest otillgängliga delarna finns gott om gammal tall och död ved i form av lågor, torrträd och högstubbar. Tjäder och orre finns i området. I sydöstra delen utgörs av välutbildade hållmarker och ett moränbacklandskap med välutbildade kullar och ryggar. Markerna är tallbevuxna och mager.

Bibehållande av värden: Markerna bör lämnas orörda. Ingen dikning får ske. Om tjädernas spelplatser kan lokaliseras måste även hänsyn tas till detta i skogsbruket däromkring. Ingen täkt får ske i moränbacklandskapet.

Skydd: Den västra halvan, på Sättras marker, är tillfälligt skyddade med naturvårdsavtal. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspfiktiga.

I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Bättre inventering av de stora våtmarkerna framförallt söder och norr om Kolsjön.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1817, område med naturvärde 1818, 1819, 1820, 1821 och 1823.

Fältbesök av Peter Fredriksson -97.

Fältbesök av Mikael Hagström (Fennicus Natur) 2017.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Missne, fönsterlav, kolflarnlav, grymig blåslav, talticka (*Phellinus pini*, NT). Tjäder, orre, fiskgjuse, trädkräpar, taltita, svartmes och gott om tofsmes.

Rödlistade arter:

talticka (*Phellinus pini*, NT)

Nr. 391 Sättradammens brant

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Lövskogsklädda branter med mycket död ved har stora naturvärden. Det sjönära läget förstärker klassningen.

Beskrivning: Öster om Sättradammen norr om motorvägsbron och ca 100 m norr om torpet Nybygget finns en mindre brant med en del blockmarker som stått relativt orörda i skogsbruket. Från början är det troligtvis en igenväxande betesmark. Här finns mellan branten och sjön ganska grov ek, asp och björk. På höjden ovanför finns yngre tall. Yngre gran växer in i lövskogen. I branten finns asp, lönn, rönn och senvuxen ek. Det blockigaste området i södra delen av branten innehåller mest död ved med även i övrigt finns en del lågor, stående döda träd och håltrad. Området är bra skött. Ett fåtal träd har huggits. Söderut finns de gamla strukturerna kvar från torpepoken. Med björk, asp och medelgrov ek bland odlingsrösen och små åkerytor.

Bibehållande av värden: Området kan gallras om man tar bort gran och gynnar ek och asp. Lämna all död ved. Branten bör inte röras.

Skydd: Strandskydd gäller i området. Strandskyddet som omfattar 100 m från strandlinjen innebär att bebyggelse, anläggningar, anordningar eller andra åtgärder inte får vidtas om de väsentligen försämrar livsvillkoren för växt- och djurarter.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1814.

Fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Ormbär, fällmossa, porellor, ek, asp, björk, rönn, lönn, gran.

Rödlistade arter: -

Nr. 392 Tjurtorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L K G

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Övergångsbygden mellan slätten och skogen är en mycket gammal kulturbygd med mycket fornlämningar. Markerna är omväxlande och biologiskt rika. En viktig del i detta landskap brukas av bönderna i Tjurtorp. Här finns ett antal stora betesmarker i god hävd. Omfattande röjningar och förbättringar i betena pågår.

Markerna ligger delvis på en flack del av det mellansvenska israndläget. Det avsatta materialet, en blandning av grus och morän, finns mellan de hållar som går i dagen.

Beskrivning: Strax väster om Sättra ängar ligger Tjurtorp. Söder om vägen finns några vidsträckta betesmarker som tillhör några av de finaste i kommunen. Även marker nära husen på de västligaste gårdarna betas. I de sydvästligaste betena ingår en del skog. Här röjs och bränns enbuskar på ett bra sätt. I den östra hagen söder om Östergården finns ett bergsparti med gamla tallar och både grova och klena långsamväxande ekar. Dessa är ett värdefullt trädskikt som bör sparas. I samma bete fast längre österut ligger på en sandig isälvsavlagring ett öppet bete. Betet påminner om en torr alvar-miljö. Vissa sandmiljöer har restaurerats i samarbete med länsstyrelsen. Aktivt arbete mot buskarna pågår på ett bra sätt.

Norr om detta torra bete avverkades en tallskog ca 2010. Detta område är omfört till betesmark. I detta hägn ingår också ett berg med tall och ek som också är biologiskt intressant.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 25 (klass 2) och 24 (klass 1). Fältbesök av Christer Wiking augusti-98.

Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1813.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: ek, brudbröd, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), jungfrulin, solvända, rödklint, duvvicker, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), stagg, ängskallra, gullviva, rödkämpar, och knägräs. På berget: fällmossa.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 393 Mark, Skogäng och Fölseryds odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Stora arealer betesmark i ett omväxlande landskap hyser stora biologiska värden. Här finns i övergångsbygdens södra del några värdefulla områden.

Beskrivning: Norr om Sättra ängars naturreservat och på gårdarna intill finns nöt- och hästbetade hagmarker som är viktiga för helheten i övergångsbygdens vidsträckta odlingslandskap.

I Mark finns främst söder om gården några rika betesmarker i bra hävd. Skogsdungar betas också, bl.a. en lövskog med hassellundar och en del medelgrov ek. Vidare finns några grova förr hamlade lindar på åkerholmar och i skogsmarker. I nordväst vid Asseryd finns betade, ganska små arealer fina enbuskmarker.

I Skogäng finns, söder om gården, en relativt stor betesmark med ek, björk, apel och hassel, också den bitvis fin och opåverkad av konstgödsel.

I Fölseryd finns väster om vägen en beteshage med björk och ek, där grävningar och dikningar skett. Ett fuktigt område där har viss kalkpåverkan, bl.a. finns ormtunga, och är därför värdefullt.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och Hagmarksinventeringen delvis Nr. 24 (klass 1) och delvis 25 (klass 2).

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Svinrot, jungfrulin, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), ängsvädd, darrgräs, brudbröd, stagg, gråfibbla, revfibbla, stor och liten blåklocka, ängsskallra, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), lungört, vårärt, rödklint, prästkrage, väddklint, solvända, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), grönvit nattviol, tvåblad, Jungfru Marie nycklar, gullviva, knägräs, ormrot, kattfot, skärmstarr, hirsstarr, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormtunga, ek, björk, apel och hassel.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 394 Skogäng och Marks skogsbeten

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Skogsbeten var förr en mycket vanlig naturtyp. De få som har kvar den gamla karaktären av luckighet och bitvis bra grässvål är mycket värdefulla främst för vissa svampar och pollinerande insekter. Variationen i markerna höjer klassningen. Den östra delen vid Skogäng är en nyckelbiotop.

Beskrivning: I övergångsbygdens södra del finns stora arealer skogsmarker. På ett fåtal platser går djuren fortfarande på skogen. Här finns nära varandra två ganska stora arealer betad skog som delvis har kvar karaktärer av skogsbete. Den östra delen är fortfarande i hävd medan det västra nu är lämnat. Här finns gläntor med gräsväxt i både barr- och lövskog. Skogarna huggs också med luckhuggning. Vidare finns fuktigare al-partier och torrare bergsparter med ek, tall och alm. En del död ved finns också. Här finns en blandning av skogs- ängs- och kärrväxter på intill varandra gränsande lokaler.

I Mark finns även inslag av ask i rikare sumpskogar. Där är också tätare barrskogar bitvis men i norr också fina ängsmarker och bergsmiljöer. De rika intressanta sumpskogarna finns också väster och nordväst om skogsbetet.

Bibehållande av värden: Värdena består om skogen betas och inte kalhuggs utan luckhuggs.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Lavar, marksvampar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 2801 och objekt med naturvärde Nr. 2817. Fältbesök av Peter Fredriksson juli-97.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Kärrfibbla, gullpudra, springkorn, smörboll, Jungfru Marie nycklar, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), ormbär, svinrot, bäckveronika, jungfrulin, rödkämpar, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), gullviva, ängsvädd, grönvit nattviol, vanlig nattviol, fällmossa, blåmossa, al, ek, tall, ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 395 Hemmingstorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden mellan slätt och skog finns vidsträckta betesmarker, omväxlande med åkrar och berghällar. En typisk del med fina kvalitéer är markerna vid Hemmingstorp. Viss kalkpåverkan finns i de fuktigare partierna.

Beskrivning: Hemmingstorp ligger i övergångsbygden mellan skog och slätt. Betesmarkerna utgörs av två relativt stora hagmarker och en något mindre vid Hälleboda i söder. De är svagt kuperade med en hel del hällar. Träddungar och mer sammanhängande ytor med tätare trädskikt förekommer omväxlande med helt öppna ytor som delvis utgörs av gammal åkermark. I trädskiktet finns det flera olika arter bland annat mycket ek, en del ask och björk. Värdefull gammal grov ask, förr hamlad, finns i södra delen av stora betet. Även buskskiktet är rikt. Huggningar för att öppna upp betesmarken har gjorts på flera platser. Bra att riset har bränts. Flera skogsmarker betas och har gallrats bra. Floran i betena är mycket rik med bland annat flera slätterängsarter och svag kalkpåverkan. Fornlämningar finns i alla marker vilket visar på den långa hävdtraditionen i området.

Väster om området finns stora arealer betat öppet landskap i Ödemark. Dessa marker är också bra röjda men dock kraftigt påverkade av konstgödning. Ett mindre parti har viss ursprunglig flora i behåll. Detta område har den lägsta naturvärdeklassen.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan gödseltillskott.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering vore säkert givande.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 16, klass II.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), ormrot, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), darrgräs, gökblomster, brudbröd, axveronika, rödklint, rödkämpar, gullviva, gullpudrad

spiklav, knägräs, stagg, solvända, slankstarr, Jungfru Marie nycklar, kattfot, ängsvädd, jungfrulin, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ängsskallra, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 396 Skogängs berg

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Små bergknallar men branter är ofta svårbrukade delar av skogsmarken. Dessutom är timmerkvalitén ofta dålig vilket gjort att en del gamla träd fått stå kvar i dessa miljöer. Området ligger inklämt mellan fina betesmarker och är nära en högre klassning.

Beskrivning: Mellan husen Högaberg och Jakobstorp i Skogängs sydöstra del finns ett mindre berg med en del bitvis kraftiga branter. Här växer en hel del senvuxen (långsamvuxen) ek, som med tiden kommer att bli biologiskt värdefull. Det finns även asp och lönn i branterna. Uppe på är berget nästan kalt sånar som på små björk, tall, oxel och en. I norr behöver vissa ekar frituggas från uppväxande gran.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå om träden lämnas.

Skydd: I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd i praktiken för själva berget.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 2802

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Fällmossa, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 397 Sättra ängars naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K F L

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskapet söder om Östgötaslätten i övergångsbyggen mellan slätt och skog är mycket gammalt. Här finns ett reservat med välhävda betesmarker och slåttermarker. Betesmarkernas höga botaniska kvalitéer och de förr så vanliga slåttermiljöerna som nu nästan helt försvunnit, men som här finns kvar i två områden, gör området mycket värdefullt. Reservatet är ett riksintresse för naturvård och ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Sättra ängar ligger i den södra övergångsbyggen Området består av ca 19 ha mark varav ca 5 brukas som slåttereäng. Området var förr slåttermark i flera hundra år.

Markerna domineras idag av medelgrov ek. Här finns också björk, al, asp, tall, lind, hägg, hassel och oxel. Floran i markerna är mycket rik. Ca 200 olika arter har hittats. Reservatet

tillkom 1970 och sedan dess, och även innan, har ett långsamt restaureringsarbete pågått. Markerna har öppnats, slåttorn har återupptagits bitvis och en omfattande hängning med trädgårdsgräs har skett.

Vid Sättra ängar finns den största fastmarksängen i Östergötland. Idag slåttas ängarna årligen på högsommaren. Här blommar bland annat sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT) klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), jungfru Marie nycklar, nattviol, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU) och darrgräs (för fullständig lista över rödlistade arter se tabellen nedan). Under juli till augusti i delar av betesmarken blommar ÅGP-arten finnögontrost (*Euphrasia officinalis ssp. officinalis*, EN) som inte har mer än ett fåtal lokaler i länet.

I Sättra ängar finns många rödlistade insekter såsom fjärilar, bl.a. flertalet bastardsvärmare, och steklar, bl.a. rovstekeln (*Nysson interruptus*, EN) som inte hittats på så många lokaler i modern tid.

Eken är det vanligaste trädslaget i Sättra ängar. Här finns också lind, ask och vildapel. Här och var står karakteristiskt strutformade hasselbuskar i små grupper.

Vid Sättra finns även betad hagmark. Här växer ek, hassel, björk och oxel. Örttrikedomen är slående även i den lummiga hagmarken, trots att mångfalden är mindre här än i ängarna.

Bibehållande av värden: Naturreservatet sköts enligt skötselplan från 1989.

Skydd: Naturreservat sedan 1970 och ett Natura 2000-område. Reservatet är också ett riksintresse för naturvård.

Upptaget i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län. Sättra ängar, Skötselplan. 1989.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 24, klass 1. Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230047 Sättra ängar. 2017.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Svinrot, ängsskallra, finnögontrost (*Euphrasia officinalis subsp. officinalis*, EN), ormrot, darrgräs, grönvit nattviol, jungfrulin, Jungfru Marie nycklar, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), gullhavre, smörboll, blekstarr, backskafting, tvåblad, solvända och brudborste, ek, björk, al, asp, ask, tall, lind, hägg, hassel och oxel.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Tabell. Sammanfattande lista med rödlistade arter som noterats i Artportalen mellan 1992-2016. * - endast noterad som förbiflygande fågel.

Svenskt namn	Latinskt namn	Organism-grupp	Rödlistekategori
Bredbrämrad bastardsvärmare	<i>Zygaena lonicerae</i>	Fjärilar	NT
Mindre bastardsvärmare	<i>Zygaena viciae</i>	Fjärilar	NT
Sexfläckig bastardsvärmare	<i>Zygaena filipendulae</i>	Fjärilar	NT
Silversmygare	<i>Hesperia comma</i>	Fjärilar	NT
Violett kantad guldvinge	<i>Lycaena hippothoe</i>	Fjärilar	NT
Ängsmetallvinge	<i>Adscita statures</i>	Fjärilar	NT
Bivråk*	<i>Pernis apivorus</i>	Fåglar	NT
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	Fåglar	NT
Duvhök	<i>Accipiter gentilis</i>	Fåglar	NT
Gröngöling	<i>Picus viridis</i>	Fåglar	NT
Havsörn*	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Fåglar	NT
Kungsfågel	<i>Regulus</i>	Fåglar	VU

Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Fåglar	NT
Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	Fåglar	NT
Tornseglare	<i>Apus</i>	Fåglar	VU
Finnögontröst	<i>Euphrasia officinalis subsp. officinalis</i>	Kärlväxter	EN
Klasefibbla	<i>Crepis praemorsa</i>	Kärlväxter	NT
Ljus solvända	<i>Helianthemum nummularium subsp. nummularium</i>	Kärlväxter	NT
Slätterfibbla	<i>Hypochaeris maculata</i>	Kärlväxter	VU
Sommarfibbla	<i>Leontodon hispidus</i>	Kärlväxter	NT
Vanlig skogsalm	<i>Ulmus glabra subsp. glabra</i>	Kärlväxter	CR
Ängsnattviol	<i>Platanthera bifolia subsp. bifolia</i>	Kärlväxter	NT
Ängsskära	<i>Serratula tinctoria</i>	Kärlväxter	NT
Gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	Lavar	NT
Fibblesandbi	<i>Andrena fulvago</i>	Steklar	NT
Nyponsandbi	<i>Andrena nitida</i>	Steklar	VU
	<i>Nysson interruptus</i>	Steklar	EN
Blekticka	<i>Haploporus tuberculosus</i>	Storsvampar	NT
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i>	Storsvampar	NT
Gröngul vaxskivling	<i>Hygrocybe citrinovirens</i>	Storsvampar	VU
Kastanjesopp	<i>Gyroporus castaneus</i>	Storsvampar	NT
Korpnopping	<i>Entoloma corvinum</i>	Storsvampar	NT
Mjölrödskivling	<i>Entoloma prunuloides</i>	Storsvampar	NT
Rökfingersvamp	<i>Clavaria fumosa</i>	Storsvampar	NT
Scharlakansvaxskivling	<i>Hygrocybe punicea</i>	Storsvampar	NT
Slöjröksvamp	<i>Lycoperdon mammiforme</i>	Storsvampar	VU
Stornopping	<i>Entoloma griseocyaneum</i>	Storsvampar	NT
Trådvaxskivling	<i>Hygrocybe intermedia</i>	Storsvampar	VU

Nr. 398 Sättras betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Stora arealer betesmark med stort inslag av grov ek är mycket rika biologiska miljöer. Sättrabygden har brukats i tusentals år. Även om hävden är något svag här och var måste klassningen bli hög.

Beskrivning: I övergångsbygdens sydöstligaste delar inom Ödeshögs kommun finns stora arealer betesmark omväxlande med skog och åkrar. På gården Sättra finns förutom Sättra ängars naturreservat också fem relativt stora, variationsrika, betesmarker med glesa trädskikt. I den stora Mellängen, öster om Sättra ängar, finns ett mycket grovt trädskikt av ek, vissa individer är mycket skyddsvärda. Floran är fin men mycket sly finns i markerna. Norr om Mellängen, vid Fölseryd, upptäcktes nya betesmarker vid fältbesök 2015. En fin flora här med mycket nattviol. Dalahagen är mindre och ligger mera ladugårdsnära. I norr har omfattande röjningar gjorts. En kilometer öster om gården ligger Storängen med två relativt stora betesmarker med fin flora. Grov ek, tall, björk och lind finns i betena. Även här finns

slyproblem. En mjölkbesättning finns på gården vilket delvis förklarar svårigheten att hålla hårt betetryck.

Även sydväst om Sättra ängar finns en betesmark som är hägnad tillsammans med reservatet men där det finns stora aspslyproblem.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott. Grova lövträd lämnas och hålls fria från gran och sly.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och Hagmarksinventering delar av Nr. 22 (klass 2) och 24 (klass 1).

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), brudborste, svinrot, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), gullviva, ängsskallra, ängshavre, brudbröd, stagg, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), darrgräs, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormröt, solvända, nattviol, stor och liten blåklocka, ek, tall, björk, lind, asp.

Vid Fölseryd: jungfrulin, gullviva, svinrot, nattviol, stor blåklocka, prästkrage, ängsskallra, kattfot, ängsbrämsa, ängsvädd, smörboll, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), m.m.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 399 Sättra och Sälleryds ekjättar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Grova ekar som uppnått så stora dimensioner och ihållighet att de förlorat det stora ekonomiska värdet, är mycket viktiga för många arters överlevnad, främst för insekter. Här finns i södra delen av övergångsbygden en serie grova ekar som bör skyddas. Hagmark.

Beskrivning: Från Sättra ängar och några kilometer österut till Sälleryd finns på tre lokaler grova ekar som visat sig hysa främst den hotade laven brun nållav. Dessa ekar bör lämnas för den biologiska mångfaldens skull.

Vid Storäng betas lövhagar med spridda gammelekar. Ekarnas ålder är hög och har rik lavflora med flertal rödlistade arter.

I Sälleryd finns ca 26 jätteekar. Gulpuddrad spiklav hittades på ekarna. Området har en stor potential vid restaurering.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå om ekarna får stå kvar och att röjningar sker så de får mycket ljus i kronan.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 2807, 2811, 2813, 2814 och objekt med naturvärde Nr. 2812.

Fältbesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: Storäng: Gulpudrad spiklav, snöbollslav, brun nållav, skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT), blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT), gul droppplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT), gul dropplav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT).

Kyleberg: liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU), vitskivlav, trädporella, brun nållav, kornig nållav, gulnål, fjällticka, gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU).

Svanshals: ljuskantad sköldlav.

Rödlistade arter:

skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT)

blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT)

gul droppplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

liten blekspik (*Sclerophora peronella*, VU)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

Nr. 400 Lorbybäcken

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi L G K

Socken: Rök, Svanshals

Naturvärdesbedömning: Lorbybäcken är ett meandrande tillopp till Tåkern som avvattnar Ödeshögs Kommuns skogsbygd. Endast mycket korta sträckor är rätade. Från Sättradammen och norrut rinner den genom en mosaik av miljöer i övergångsbygden och slättbygden. Stora delar av bäcken är klassad som limnisk nyckelbiotop.

Beskrivning: Lorbybäcken är det östligaste tilloppet till Tåkern inom Ödeshögs kommun.

Det rinner från skogsmarkerna i Trehörna via Gransjön, Lorasjön, Hässlevad- och Sättradammarna, vidare genom övergångsbygden och slätten och till slut förbi Kyleberg ut i sjön. Ett biflöde kommer från Kolsjön och rinner genom Mjölby kommuns slättbygd till Lorbybäcken vid Vallby.

Fram till Lorasjön rinner bäcken i ren barrskogsmark på Lysings Häradsallmännings marker. Vanligtvis har bäcken en smal bård av klibbal och björk. Inloppet i Lorasjön norr om Lidfallakärret består av strömmande vatten på en sträcka av ca 200 m. Här finns bl.a. trolldruva och missne.

Norr om Sättradammarna börjar jordbruksmarkerna intill bäcken. I Sättras betesmark Mellängen ligger två alsumpskogar nära bäcken (se objekt Nr. 401). Här rinner bäcken mest i grävda diken, liksom längre norrut i Sättra där bäcken rinner fram i grävda diken några hundra meter mellan granplanteringar och åker.

Vid Bern och Kamphemmet rinner bäcken genom ett fint odlingslandskap som ingår i Natura 2000-nätverk. Slätterängen vid Kamphemmet på båda sidor om ån är unik och ingår också i Natura 2000-nätverk (se objekt Nr. 403). Längre norrut kläs stränderna av al. Under vintern 96/97 blev albården till stor utsträckning avverkad. Den långsträckta huggningen sträcker sig ca 2 km norrut och är gjord i betade marker allt enligt gällande bestämmelser för EUs betesmarksstöd. Ytterligare ca en km från Åtorpet och norrut finns mycket rika alkärr och en mycket fin betesmark med endast mycket ung al intill bäcken.

Både söder och norr om gamla E4-an finns obetade alkärr ofta intill relativt tät bebyggelse.

Vid Stora Kullen rinner bäcken genom ett annat vackert kulturodlingslandskap, Stora Kullen-Valla-Ingvaldstorps odlingslandskap (se objekt Nr. 408), som också det är klassat som ett Natura 2000-område.

Ute på den riktiga slättbygden antar Lorbybäcken ett kraftigt meandrande lopp med bitvis blöta områden med huvudsakligen al och inslag av ask, hägg och knäckepil. Härifrån betas också Lorbybäcken i stort sett 4 km, ända till sitt utlopp. Ofta på båda sidorna i ca 50 m breda zoner. Markfloran är tyvärr starkt präglad av gödsling. Strax väster om bron söder om Kyleberg finns påtagligt grov al och poppel och mycket död ved i en rik miljö. En sydvänd slänt, någon halvkilometer öster om samma bro, har kvar en del av den ursprungliga floran. Här växer t.ex. brudbröd, rödklint, rödkämpar, revfingerört, femfingerört, småborre, gullviva, prästkrage och blåklocka.

Från Vallby blir trädsnittet äldre och inslaget av ask och ek blir större. Här finns ett drygt tiotal grova askar, den grövsta är metergrov och ihålig, och ännu fler inte fullt så grova ekar, där de flesta står i betet väster om ån men den grövsta står öster därom. Tillsammans med de gamla alléträden och parkträden vid Kyleberg utgör denna bäckvegetation en oas i det brukade jordbrukslandskapet. Lavvegetationen på träden är rik. Busksnittet består av slån och hagtorn.

Norr om vägbron finns vid bäcken knäckepil, ek, ask, alm, asp och al. Här finns hässleklocka och gullviva i betet och påtagligt grov hagtorn. Bäckens är fint meandrande med sandiga skärningar här och där.

Vid reservatsgränsen vidtar ett albevuxet delta som också betas västerut.

Äldre dämmen finns, och i varierande utsträckning och skick vid, Hässlevadet, Sättra, Bern, Kvarntorp och Lorby. Ett nytt litet dämme är byggt sydväst om Kyleberg.

Lorbybäcken är en av de praktfullaste bäckarna i Östergötland. Ett huvudsakligen naturligt lopp och många rika omväxlande biotoper sätter vattendraget i en mycket skyddsvärd klass.

Bibehållande av värden: Viktigt att betade marker fortsätter att betas. Alområden i Sättra och trädridåer utefter ån bör inte avverkas. Död ved vid vattnet bör också lämnas. Naturligtvis får inte loppet ändras genom grävningar eller schaktningar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Bl.a. bottenfaunaundersökning på några platser. Florainventering av bl.a. slätterängen i Kamphemmet.

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Inventering av bäckar i jordbrukslandskapet. Rapport 1995:12.

Christer Wiking och Peter Fredrikssons fältbesök juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Strömstare, skogsduva, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT), skogssnäppa, Tätstrimmig spolsnäcka, bärnstenssnäcka. Blåsippa, ormbär, smörboll, lungört, stinksyska, vänderot, kärrfibbla, svart trolldruva, solvända, jordklöver, svinrot, slankstarr, stagg, gökblomster, ängsvädd, ängsruta, skogssäv, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), darrgräs, bockrot, brudborste, strätta, fackelblomster, frossört, svalting, ältranunkel, videört, sumpfräne, iris, strandklo, besksöta, blekstarr, hundstarr, hirsstarr, knölsyska, brudbröd, rödklint, rödkämpar, revfingerört, femfingerört, småborre, gullviva, prästkrage och blåklocka.

I bäcken förekommer nattsländan samt utter (*Lutra lutra*, NT).

På ek och ask: Brun nållav och lönnlav, knäckepil, ek, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR), asp och al.

Rödlistade arter:

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

utter (*Lutra lutra*, NT)

Nr. 401 Sättras alsumpskogar

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Bördiga sumpskogar med högrörsmiljö och täta buskskikt växer snabbt och träden får ofta ansevärd dimensioner. Genom dessa båda skogar rinner bäckar som håller dem fuktiga större delen av året. De betas dessutom vilket höjer värdet.

Beskrivning: Norr om Sättra gård väster om Lorbybäcken och vid ett tillflöde till denna bäck från diket söder om Sättra ängar finns två liknande bördiga sumpskogar som tidigare i betesmarken varit betydligt öppnare men som nu blivit bördiga skogar med en rik flora och fauna. De betas fortfarande. Det finns bitvis en hel del grov hassel, grov hägg och grov sälg, speciellt i norr. Dessa skogar är en rik fågelmiljö. Skogsduva finns här och strömstaren brukar övervintra.

Bibehållande av värden: Områdena kommer att behålla sina värden om man inte kalhugger de fuktiga partierna. Död ved som uppkommer bör lämnas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 2808.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Artlista: Kärrfibbla, trolldruva, Jungfru Marie nycklar, ormbär, smörboll, lungört, stinksyska, vänderot och tätstrimmig spolsnäcka, hassel, grov hägg och sälg.

Rödlistade arter: -

Nr. 402 Ängsstugans odlingslandskap och hamlade träd

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Odlingslandskap med förbättrad hävd är glädjande att se. Även om markerna här omfattar små arealer så blir värdena stora när floran är intakt. Här finns tydliga tecken på kalkpåverkan. Sumpskogar intill och de hamlade träden höjer klassningen.

Beskrivning: Nära kommungränsen i öster ligger, i sydligaste delen av övergångsbygden, den lilla gården Ängstugan. Här pågår bitvis fina röjningar i betena. Den sydligaste delen av betet öster om vägen har kalkpåverkan. Vid gårdens infart från den större vägen finns några ytor, med fin flora, som har varit slätteräng i sen tid.

I en stenig östbrant finns ett tiotal förr hamlade lindar. Några är större och till viss del ihåliga. Även om lavfloran inte visat sig så exklusiv så har de stora värden för fåglar, fladdermöss och insekter.

Bibehållande av värden: Fortsatt bete och röjningar av betesmarker. Värdefullt vore om infarten skulle kunna slås med lie. De hamlade träden skulle må bäst av att hamlas på nytt.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Ängs- och Hagmarksinventeringen liten del av Nr. 22:2 (klass 2).

Krynitz, Ulrika. Inventering av lavar på hamlade träd i Ödeshögs kommun. Pärm på Länsstyrelsen. Utförd 1994, Nr. 10.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Artlista: Knägräs, ormrot, slankstarr, brunört, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), darrgräs, prästkrage, hirsstarr, svinrot, gullviva, brudbröd och rödklint. Vid träden finns fällmossa, blåsippra, tätstrimmig spolsnäcka, grå punktlav, eklav och grön spiklav.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 403 Kamphemmet och Berns odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Intill Lorbybäcken som rinner i sitt naturliga lopp, ligger några odlingslandskap. Det kanske allra finaste är det vid Kamphemmet och Bern. En av kommunens finaste slätterängar - Kamphemmet's äng - finns här intill bäcken, och är skyddad som ett Natura 2000-område. Hävden är mycket god i markerna och skogsbeten förekommer.

Beskrivning: Lorbybäcken rinner norrut i Holaveden till Tåkern. Efter att ha passerat Sättra dammar rinner den genom kortare sträckor på Sättra marker där den rinner i raka diken. Efter dessa områden rinner den i ett naturligt lopp ända till Tåkern. Det första området som möter efter Sättra är Bern och Kamphemmet. Bern har en gammal riven kvarnmiljö som betas på ena sidan bäcken. Här finns värdefull grov alm tillsammans med mycket hassel. I övrigt omfattar markerna, dels strandnära smala beten, en del med tendenser till kalkfuktäng, och dels västerut några fina mindre, torra betesmarker och skogsbeten. I öster finns en större betesmark med bl.a. en grov hamlad lind och längst i norr, nära husen, finns den fina slätterängen på båda sidor om vattnet.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan gödseltillskott samt röjning av igenväxningsvegetation.

Skydd: Ängen vid Kamphemmet är skyddad som ett Natura 2000-område.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. intill bäcken bör inventeras. Eventuell bottenfaunaundersökning.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 23 och delvis 22. (klass II)

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230290

Kamphemmet's äng. 2017.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT), skogssnäppa, solvända, jordklöver, svinrot, liten blåklocka, rödkämpar, slankstarr, stagg och gökblomster.

Slätterängen: ängsvädd, ängsfryle, ängsruta, ängsbräsma, vänderot, vårbrodd, gullviva, skogssäv, solvända, svärdsblilja, svinrot, jungfrulin, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), gökblomster, skogssäv, hirsstarr, darrgräs, stor och liten blåklocka, gökärt, alm (*Ulmus glabra*, CR), brudborste och strätta.

I bäcken förekommer nattsländan samt utter (*Lutra lutra*, NT).

Rödlistade arter:

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)
alm (*Ulmus glabra*, CR)
utter (*Lutra lutra*, NT)

Nr. 404 Valla/Kärrens blandsumpskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök, Svanshals

Naturvärdesbedömning: Våta marker som fått stå orörda är värd för svårspridda arter som är beroende av stabil miljö.

Beskrivning: På gränsen mellan Valla och Kärr intill fina betesmarker finns en blöt sumpskog med stort inslag av al. Här finns också björk och tall. Träden står på socklar.

Bibehållande av värden: Området bör undantas från dikningar och huggningar. Det får dock gärna betas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 2805.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ormbär, blåmossa, palmmossa, skuggstjärnmossa, långflikmossa, näverlav, kärrfibbla, al, björk, tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 405 Eje stenbrott

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Nedlagda stenbrott med blockmarker, lodytor och kalkvegetation har naturvärden och får ännu större med tiden.

Beskrivning: Ca två kilometer söder om Hejla i Röks socken ligger Eje. Här ligger sedan många år ett nedlagt stenbrott med lodräta bergsytor som vetter mot väster. Dessa kan vara intressanta för vissa växter och fåglar. Botten är bitvis mycket plan och här har kalkhaltigt vatten blivit stående och vissa kalkälskande växter har slagit rot. Stora block har lämnats i brottet och dessa ger också en skyddad miljö.

Bibehållande av värden: Bitvis bör brottet få ha fri instrålning medan på andra ställen det kan få växa igen. Sprängningen av en vägtrumma har tagit bort för mycket vatten ur miljön. Detta kan kanske åtgärdas med markägarsamarbete.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Artinventering vore intressant.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Lars Fröhlichs lokalkännedom.

Artlista: Majviva (*Primula farinosa*, NT), tätört, slankstarr, näbbstarr, berguv (*Bubo bubo*, VU).

Rödlistade arter:

majviva (*Primula farinosa*, NT)

berguv (*Bubo bubo*, VU)

Nr. 406 Rikkärr vid Sälleryd

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde tack vare förekomsten av den ovanliga och artrika naturtypen rikkärr samt en rik flora med bland annat en rik förekomst av orkidén ängsnycklar som förekomst av de rödlistade örterna klasefibbla och sommarfibbla. Hagmark, vårdträd.

Beskrivning: Strax nordväst om gården Sälleryd ligger ett öppet kärr i en öst-västlig sänka. Mot söder anslår skogen och mot norr åkermark. Kärrret och de friska markerna i kanterna hyser en rik flora av hävdgynnade örter och kärrrets vatten förefaller vara kalkrikt. Här finns bland annat en hel del ängsnycklar, som är en av karaktärsarterna för länets kalkkärr. I området finns också gott om darrgräs, gullviva, gulmåra, hirsstarr, kärrsälting, ormtunga, svinrot, vildlin och ängsbräsma. Här finns också gott om den rödlistade örten klasefibbla. På de torraste delarna kan man också hitta sommarfibbla som också den är rödlistad. I hagen finns också glesa bestånd av bockrot, jungfrulin, rosettjungfrulin, brudbröd, gräsull, ormrot, rödkämpar, smörbollor och solvända. Sälleryd är en övergiven gård omgiven av lövrika hagar. Två jätteekar, 4-5 m i omkrets, har spärrgreniga kronor och skrovlig bark. Den klenare har drabbats av blixtnedslag, stort stycke bark borta nedtill. Ekarna är vårdträd för flertal rödlistade arter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärden ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillskott. Området får heller inte dikas. Frihugg den grövsta eken från yngre ekar.

Skydd: I området gäller förbud mot markavvattning.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: brun nållav, blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT), korallticka (*Grifola frondosa*, NT), ängsnycklar, darrgräs, gullviva, gulmåra, hirsstarr, kärrsälting, ormtunga, svinrot, vildlin och ängsbräsma, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), bockrot, jungfrulin, rosettjungfrulin, brudbröd, gräsull, ormrot, rödkämpar, smörbollor och solvända, ek.

Rödlistade arter:

blyertslav (*Buellia violaceofusca*, NT)
gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
skuggorangelav (*Caloplaca lucifuga*, NT)
korallticka (*Grifola frondosa*, NT)
klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)
sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 407 Hillingstads-Knivstorps betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: I norra delen av övergångsbygden finns här ett område med betesmarker och åkerytor som hyser en fin opåverkad flora. Marken innehåller fornlämningar som visar på den mycket långa hävden. Åkerytornas öppna diken och långa beteshävd har ett kulturhistoriskt intresse. Områdets ovanlighet motiverar en hög klassning.

Beskrivning: Söder om Knivstorp i sydvästligaste delen av Röks socken i kanten på skogsområdet Rabbistan, ligger en betesmark som blev igenplanterad med gran för 30- 40 år sedan. Skogen är ömsom luckig och gles, ömsom tätare och har betats i alla år vilket räddat en fin ursprunglig flora. Vissa partier är mycket fuktiga. Gränsande i norr finns en gammal åkeryta med gamla grunda diken. Även denna del håller en fin ursprunglig flora. Endast vid den gamla mjölkningsplatsen nära vägen och vid en jordhög är floran påverkad av övergödning. Här finns också fornlämningar.

Ytterligare en torrare betesmark finns väster om dessa områden. I den ingår flera hållmarkspartier med enstaka träd av ek, fågelbär och gran. Även här finns en rik flora med kalkprägel. I detta hägn ingår även vissa åkerytor.

Ytterligare ett område, som inte just nu är i hävd, förtjänar att nämnas, Det ligger öster om vägen mellan Knivstorp och Hillingstad, och är en torr grund yta som ligger omgiven av åkrar och väg. Den har betats ibland men troligtvis använts som slätteräng innan dess.

Bibehållande av värden: Betetrycket idag är något för svagt. Sambete mellan olika djurslag vore bäst. Granskogen borde glesas ut. Om man kunde beta granbetet och västra betet hårdare på försommaren så skulle de två övriga ytorna eventuellt kunna slås för hötäkt sent i juli. Detta skulle ge optimal naturvårdsvinst och ge ett mycket fint naturområde.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 13, klass 4.

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking juli och aug-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ormrot, slankstarr, darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), ängsskallra, brudbröd, rödklint, prästkrage, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), vanlig nattviol, ängsvädd, axveronika, backnejlika, smörboll, rödkämpar och svinrot.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 408 Stora Kullen-Valla-Ingvaldstorps odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L K

Socken: Rök och Svanshals

Naturvärdesbedömning: Detta vidsträckta odlingslandskap i övergångsbygden präglas av en mosaik av betesmarker, åkermarker, lövskogspartier, berghällar och grova ekar. Floran är mycket rik. De omväxlande betesmarkerna hyser en mångfald ängsväxter och växtsamhällen. Här finns en mängd fornlämningar som tyder på en mycket lång hävd. Detta område är ett av Sveriges finaste hagmarkslandskap. Området är till större delen utpekad som ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Stora Kullen-Valla-Ingvaldstorp omfattar vidsträckta kulturmarker på flera olika gårdar i den mycket mångformiga övergångsbygden. En mosaik av betesmarker, åkrar

och lövskogspartier formar omgivningarna som mot norr övergår i helåkersbygd. Markerna är svagt kuperade med talrika rundhällar av granit samt ryggar och kullar av isälvsmaterial och morän.

Betesmarkerna är variationsrika med olika slags lövhagmarker och helt öppna ängar. I lövhagmarkerna dominerar ofta ek, men även björkhagar m.m. förekommer. I många partier växer buskar till exempel hassel, en, nypon och slån. Vissa partier skog har öppnats och betas. Vegetationen är mycket rik och skiftande i betesmarkerna. I sänkor och låglänta områden är fuktängar (tuvtåteläng, högörtäng) vanliga. På friskare marker är rödvenängen, en karaktäristisk ängstyp i betesmarker, allmän. I torrare lägen, bland annat i anslutning till hållmarkerna, växer torrängar av olika slag till exempel en kalkberoende typ (örtrik ängshavretorräng).

De vidsträckta markerna kring Stora Kullen-Valla-Ingvaldstorp betas numera av hästar och nötkreatur men har förr i tiden i stor utsträckning hävdats genom slåtter. I betesmarkerna finns fortfarande flera värdefulla växter som är bundna till slåttermarker: ormröt, smörboll, ängsskallra, ängsskära, slåtterfibbla, sommarfibbla och svinrot. Viss tydligare kalkpåverkan syns här och var.

På Hållmarkstorräng påträffas också rikligt med mossor och lavar, t.ex. kopparbryum, takskrummossa, vissa skinn- och gelélavar.

På Ejers marker är hävden i söder god medan västra delarna saknar hävd. I Eje liksom i Ingvaldstorp sydligaste delar finns skogsmark med mycket hållar som betas på ett bra sätt. Kulturmarkerna här har brukats av människor under flera tusen år. I betesmarkerna finns gravfält, boplatsoområden, halvågar och milslånga stensträngssystem. Äldre åkrar, odlingsrösen och rester av trögårdsgårdar är ytterligare lämningar i markerna av människors arbete i äldre tider.

I området finns småvatten med skalbaggen bredkantad dykare som är upptagen i Art- och habitatdirektivet.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan gödseltillsatser. Gamla lövträd och hasselbuketter får stå kvar.

Skydd: Huvuddelen av området är skyddat som ett Natura 2000-område. Dessutom utpekad som område i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet - delen ängs och hagmarker. Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 17 och 19.

Objekt med naturvärden N7221-1996.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson, juli -98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ormtunga, kattfot, vanlig nattviol, grönvit nattviol, knägräs, hirsstarr, slankstarr, vildlin, näbbstarr, darrgräs, kärresälting, axveronika, prästkrage, rosettjungfrulin, ormröt, smörboll, ängsskallra, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), ängsvädd, brudbröd, rödklint, backnejlika, flockfibbla, slåtterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), slåttergubbe (*Arnica montana*, VU), stagg och svinrot.

Lavar: kopparbryum, takskrummossa, vissa skinn- och gelélavar. Skalbaggen bredkantad dykare.

Rödlistade arter:

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)
sommарfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)
slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

Nr. 409 Brännemarkens myrkomplex

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Svanshals, Rök

Naturvärdesbedömning: Ödeshög är en relativt fattig kommun vad gäller myrar och våtmarker. Några större våtmarksområden finns dock. Ett är Brännemarken. Variationen i detta myrkomplex, en tradition med slätter och bete och närheten till övergångsbygd och östgötasläätten förstärker klassningen. Myren är nära en högre klassning.

Beskrivning: Endast ca tre kilometer söder om östgötasläätten finns ett otillgängligt myrområde kallat Brännemarken. Den stora delen är en tallmosse men i laggarna (kanterna) och i den nordöstra delen finns det rikare kärrmiljöer. Sen finns också helt kala partier med skiftande vegetationstyper. Den finaste delen är kärret i nordost som är mycket flikigt med skogbeväxta öar ute i våtmarken. Floran är rik och här har troligtvis både myrslätter och bete förekommit i relativt sen tid. Helhetsintrycket försämras av huggningar ända fram till myrkanterna. Det finns dock kvar mycket skog i kanterna och på nämnda öar. Några små dammar och skogsvägar över myrpartier har byggts på senare år.

Observera att vissa mindre områden av myren ligger inom Mjölby kommun.

Hela området är rikt men i huvudsak dominerat av ett tätt skikt av högvuxen starr, kråklöver och vattenklöver. En mindre del centralt är att betrakta som extremrikkärr. Här dominerar späd skorpionmossa helt och det finns en rik kärlväxtflora och vegetationen är dessutom överlag lågvuxen, förutom ett glest vassbestånd. Mossfloran är också rik i denna del. Nästan alla arter är funna i just denna del, men späd skorpionmossa, rävsstarr och ängsnycklar finns också i nordost (Mikael Hagström, Fennicus Natur, 2017).

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå om marken undantas från dikningar, huggningar ute på mossen och på öarna och om en skogskant lämnas vid huggningar nära myren.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

I nya skogsvårdslagen sägs i § 13a att ”Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar”. Detta torde innebära ett visst skydd för de magraste delarna i praktiken.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Nr. 10, klass 3. Länsstyrelsen i Östergötlands län. Myrar i Östergötland. Planeringsavdelningen, 1980, Nr. 100, skyddsklass 1.

Schröder, Jan. Våtmarker i Östergötlands län 1993–1994. Boxholms, Kinda, Linköpings, Mjölby, Söderköpings, Vadstena, Valdemarsviks, Åtvidabergs, Ydre och Ödeshögs kommuner. Miljövårdsenheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Linköping, 1994, Nr. 08E 2I01 (2037) klass 3.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Sumpskogsinventering. Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby, klass 3. Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking i sept. 2016.

Hagström, Mikael. Medelrikkärr i Östergötland. Fennicus Natur, 2017.

Artlista: På tall-mossen: Tuvull, kråkbär, tranbär, ljung, hjortron.

I kärret i nordost: Älgört, kråklöver, vattenklöver, kärrsilja, topplösa, slätterblomma, vattenmåra, ängsbräsa, kabbeleka, frossört, strandklo, kärrdunört, ängsull, hundstarr, flaskstarr, sumpmåra, videört, sjöranunkel, kärrstjärnblomma, åkermynta, grönstarr, knaggelstarr, blåmossa och kärrbräken.

Arter rapporterade av Mikael Hagström (Fennicus Natur, 2017): Myrbryum, myruddmossa, filtrundmossa, piprensarmossa, kärrspärrmossa, guldspärrmossa, gyllenmossa, stor skedmossa, späd skorpionmossa, röd skorpionmossa, korvskorpionmossa, fetbålmossa, kärrbräken, ängsnycklar, skogsnycklar, mossnycklar, ängsnattviol (*Platanthera bifolia subsp. Bifolia*, NT), skogsnycklar x brudsporre, trindstarr, knaggelstarr, näbbstarr, rävsstarr, tagelsäv, gräsull, snip, slätterblomma.

Rödlistade arter:

ängsnattviol (*Platanthera bifolia subsp. Bifolia*, NT)

Nr. 410 Tomtas allé

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Gamla ihåliga träd är viktiga för många arter. Här finns några almar och lönnar av stort värde.

Beskrivning: Vid vägen till Tomta mangårdsbyggnad finns en allé med ca 7 grova almar och lönnar som har varit hamlade. Den grövsta är 370 cm i omkrets. Flera av träden är ihåliga och innehåller mulm. Något träd är dött och även i trädgården finns motsvarande värdefulla träd.

Bibehållande av värden: Viktigt är att som skett även lämna döda träd. Eventuellt skulle träden kunna hamlas på nytt. Det är för lavfloran positivt att träden står vid en grusväg.

Skydd: Allér har ett biotopskydd enl. § 19a Naturvårdsförordningen.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson juli-98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Lönnlav, alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 411 Dalbobeta-Kvarntorps betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Övergångsbygden mellan slätt och skog är ett varierat och rikt naturområde. Längs med Lorbybäcken är det öppna landskapet på många ställen i god hävd. Betesmarkerna kring Dalbobeta utgör viktiga delar av detta landskap.

Beskrivning: Kring Dalbobeta finns tre beten med naturvärden och fin flora. Dessutom finns en extra fin högstarrfuktäng som betas intill Lorbybäcken.

I norr på Kvarntorps marker finns en liten hage som förr hade en fin flora, bl.a. svinrot och slättergubbe, och i söder består den av en hassellund med ek med skuggutarmad flora. Nu håller markerna på att växa igen och en del har blivit nyplanterad.

Öster om Dalbobeta gård finns ett mycket bergigt bete med milstenar och kalkugnsruin som betas hårt av hästar. Här är betet också viktigt för att synliggöra dessa historiska minnesmärken.

Söder om samma gård finns, söder om åkern, ett litet större bete med här och var framsipprande vatten i slutningen. Finaste delen är en liten yta i nordväst nära vägen och bäcken där ett artrikt högstarrkärr finns (ingår i Lorbybäckens område). Här finns gott om ängsruta.

Nya marker vid Kalkugnsruin är väldigt örtrika och har en hög klassning (klass 2).

Bibehållande av värden: Värdena består om betet fortsätter. Viss röjning av al bör ske nära bäcken.

Skydd: Alléer omfattas av biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. intill bäcken bör inventeras.

Referenser: Ängs- och Hagmarksinventeringen Nr. 18. Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson, juli-98

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Ängsruta, fackelblomster, strandklo, åkermyntha, frossört, svalting, gökblomster, sumpfräne, sumpnoppa, strätta, videört, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), svinrot, ängsvädd, jungfrulin, brunbröd, harklöver?, gullviva, spåtistel, ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT), slättegubbe (*Arnica montana*, VU), prästkrage, ängsskallra, lind, axveronika, sparvvicker, rödkämpar och vaxskivlingar (många arter inom familjen är rödlistade).

Nya marker vid Kalkugnsruin: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ek, björk, ängskallra, ängsbrämma, vårbomma, svinrot, jungfrulin, spåtistel, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), gullviva, brudbröd, nattviol.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

slättegubbe (*Arnica montana*, VU)

ängsskära (*Serratula tinctoria*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

möjligen vaxskivlingar eftersom många arter inom familjen är rödlistade

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 412 Kvarntorps eklund

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden finns en rik fauna och flora knuten till ekmiljöer. Här finns en bördig ek/hassellund som på sikt kan bli mycket biologiskt värdefull.

Beskrivning: Vid Kvarntorp nära Lorbybäcken finns en delvis betad ekmark som håller på att växa igen. Här finns grövre ek, ca 50-70cm i diameter och klenare träd av lönn, björk, ask och sälg.

Bibehållande av värden: Fortsatt betesdrift är positivt. Buskröjning för att ge ekkronorna ljus vore önskvärt. En del medelgrov ek kan huggas men några grova ekar bör lämnas.

Skydd: Områdets ädellövskog är skyddad mot åtgärder som leder till att skogen upphör att vara ädellövskog.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärde Nr. 2816.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson, juli -98.

Artlista: Ormbär, kärrfibbla. Skäggsnäcka, ek, lönn, björk, ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och sälg.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 413 Kylebergs alléer

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Alléer av gamla lövträd i slättlandskapet ger en bomiljö åt en mängd organismer. Deras biologiska, historiska och kulturella värden kan knappast överskattas. Kylebergs alléer är några av de ståtligaste på hela Östgötaslätten.

Beskrivning: Runt Kylebergs säteri finns alléer utefter vägarna åt väster, öster och söder. Åt väster finns delvis några yngre planterade träd men också en äldre dubbelallé med ca 50 kastanjer och en enkelsidig allé också med ca 35 kastanjer. Förbi trädgården/parken finns en dubbelallé med lind ca ett 70-tal träd. Och vidare österut finns den storslagna delen med ca 100 par lindar i den långa dubbelallén bort till Lorbybäcken. Åt söder finns en större variation på trädslagen med även alm och ask. Kastanj ingår men mest är det lind även här. I den södra allén finns skadade och brutna träd som lämnats kvar på ett förtjänstfullt sätt.

Åldern på de vuxna alléerna torde troligtvis röra sig om ca 140 år. Antalet grova gamla träd är närmare ca 480 st. Att de utgör en mycket viktig miljö står utom allt tvivel. Även en ännu äldre lindallé finns i själva trädgården.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan alléerna stå kvar länge än. En viss nyplantering måste dock ske allteftersom träd dör bort. Förhoppningsvis kan den döda veden stå kvar eller ligga kvar i allén då död ved utgör en mycket viktigt livsmiljö för en mängd arter av främst insekter.

Skydd: Alléer har ett biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Nordin, Anders. Lavinventering, Hot- och Signalarter i Östergötland.

Inventeringsrapporter, Länsstyrelsen, 1996, område 33.

Christer Wikings fältbesök aug-98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Kyrkogårdslav, grå punktlav, lönnlav och hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), ”på lind inne på gården”. (troligtvis på den äldsta allén), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR).

”Välskött lindallé med rik lavflora (ett drygt 30-tal arter)”.

Rödlistade arter

hjalmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 414 Kyleberg säteris park och trädgård

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: I det öppna slättlandskapet är alla trädbärande partier viktiga för bl.a. den biologiska mångfalden. En lövdominerad park och trädgård med många gamla träd hyser stora värden. Här kan många arter få tillfälligt skydd eller leva. En del av parken är mera vildvuxen vilket förstärker värdet. Likaså är närheten till de stora alléerna viktigt. Kommunens troligtvis enda förekomst av avenbok är här.

Beskrivning: Några kilometer söder om Tåkerns strand ligger Kylebergs säteri med trädgård, park och alléer, helt omgivet av åkerlandskap. Lorbybäcken rinner över markerna med sitt ringlande lopp söder och öster om gården.

Trädgården närmast husen har ett trädskikt av bl.a. grov ask, alm, björk, bok, blodbok och flera varianter av kastanj. Valnöt finns också. Den östra delen är en vild och på senare tid fritt utvecklad ”park” som bl.a. hyser avenbok, grov alm, oxel, lönn och ask. Samtliga trädslag av ansevärda dimensioner. Vidare förekommer naturlig föryngring av lind. Inne i trädgården utefter den äldsta vägsträckningen finns en allé med riktigt gammal lind.

Bibehållande av värden: Naturligtvis är skötseln av dessa bostadsnära marker helt beroende av markägarnas egna intressen. I fallet Kyleberg har ägarna på ett mycket förtjänstfullt sätt låtit gamla träd bli kvar i miljön och därmed gjort en stor naturvårdsinsats. Vissa grova träd, askar, som blåst sönder har på ett fint sätt lämnats kvar att grönska på nytt från den gamla stubben.

Skydd: Inget skydd utom den gamla allén som har ett biotopskydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras. Värdefullt vore om en lav- och insektsexpert fick besöka de gamla träden.

En undersökning om huruvida man skulle kunna restaurera den gamla lindallén vore intressant.

Referenser: Christer Wikings besök 98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fash 2017.

Artlista: Lind, avenbok, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR) m.fl. trädslag. Hässleklocka.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 415 Tåkern - naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K G F L

Socken: (Västra Tollstad), Svanshals

Naturvärdesbedömning: Tåkern med dess utomordentligt rika fågelliv är en av Nordeuropas främsta fågelsjöar. Kulturhistoriskt är sjön mycket intressant med bo- och brukningstraditioner sedan stenålder. Betena på stränderna har utvecklat en mycket artrik flora. Sjön är av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Naturreservat sedan 1975 och ett Natura 2000-område enligt både art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet.

Beskrivning: Tåkern är en utpräglad slättsjö med mycket näringsrikt vatten, rik vegetation och rikt fågelliv. År 1844 sänktes sjön med 1,7 meter så att medelvattendjupet numera endast är 0,8 meter. Därmed inleddes en kraftig utveckling av såväl växtlighet som fågelliv. Vegetationen i Tåkern utgörs till stor del av vidsträckta vassområden. Utmed stranden förekommer en mängd olika vegetationstyper som hög- och lågstarrkärr, ängsmark med inslag av kalkfuktäng. Strandskogen består främst av al och björk men också tallbestånd förekommer.

Ca 270 fågelarter har under årens lopp iakttagits vid sjön. Ca 130 av dessa häckar i sjön och dess närmaste omgivningar. Tåkern är också en mycket betydelsefull rastplats för vårens och höstens flyttfåglar.

De tydligaste biotoperna som var och en är viktig för olika arter är: De vidsträckta vassarna, den blå vatten bården, strandängen och det öppna vattnet.

Tidigare var svanen och skrattmåsen Tåkerns karaktärsfåglar. Numera präglas sjön mera av änderna och gässen speciellt på höstarna då gässens antal uppgår till många tusen. Strandängarna är de öppna områdena som finns i närheten av sjön och som oftast betas. Kortbetat gräs är en gynnsam faktor för många fågelarter speciellt vadarna. Strandängarna vid Tåkern är kalkrika och då gynnas vissa kalkkrävande blommor som majviva (*Primula farinosa*, NT), ängsnycklar, flugblomster och honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU). Ytterligare en stor djurgrupp som gynnas vid Tåkern är insekterna. Näringsrika slättsjöar med stora vassområden och betade strandängar gynnar vissa sällsynta insektsarter som vid sjön fått en överlevnadsmöjlighet.

Fiskar i Tåkern är: Abborre, gädda, lake (*Lota lota*, NT), mört, ruda, sarv, sutare och ål (*Anguilla*, CR) (eventuellt finns elritsa).

Bibehållande av värden: Sjöns naturvärden kvarstår om markerna sköts som nu. Önskvärt är ett högre betetryck och bete på ytterligare några nu obetade områden.

Skydd: Naturreservat sedan 1975.

Sjön är av riksintresse för naturvård och friluftsliv.

Sjön är upptagen på CW-listan. (Internationella konventionen om våtmarker - Ramsarkonventionen).

Tåkern är skyddad som ett Natura 2000-område och även klassas som fågelskyddsområde. Strandängarna är upptagna på nationell bevarandeplan för odlingslandskapet- delen ängs och hagmarker.

Ytterligare kunskap: Kontinuerlig forskning inom många ämnesområden bör ske.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland.

Planeringsavdelningen 1983. Ödeshögs kommun Nr. N 43. Klass I.

Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 2. Klass I.

Länsstyrelsen Östergötland. Länsstyrelsens registerblad. Riksintressant naturmiljö NE, Nr. 10. Skogsvårdsstyrelsen. Tåkerns Naturreservat, Skötselplan upprättad 1988. Skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län, 1988.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan Natura 2000-området SE0230067 Tåkerns naturreservat. 2016.

WWF & Östgötastiftelsen. Tåkern- fåglarnas sjö. Broschyr från WWF och Östgötastiftelsen Natur och fritid.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Bl. a. majviva (*Primula farinosa*, NT), ängsnycklar, flugblomster och honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU).

Abborre, gädda, lake (*Lota lota*, NT), mört, ruda, sarv, sutare och ål (*Anguilla anguilla*, CR).

Rödlistade arter:

majviva (*Primula farinosa*, NT)

honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU).

lake (*Lota lota*, NT)

ål (*Anguilla anguilla*, CR)

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet (om rödlistad, kategori inom parentes)

Bred gulbrämad dykare *Dytiscus latissimus*

Citronfläckad kärrrollslända *Leucorrhinia pectoralis*

Kalkkärrsgrynsnäcka *Vertigo geyeri* (NT)

Smalgrynsnäcka *Vertigo angustior*

Större vattensalamander *Triturus cristatus*

Ingående arter enligt fågeldirektivet (om rödlistad, kategori inom parentes)

Bivråk *Pernis apivorus* (NT)

Blå kärrhök *Circus cyaneus* (NT)

Blåhake *Luscinia svecica*
Bläsand *Anas penelope*
Bläsgås *Anser albifrons*
Brun kärrhök *Circus aeruginosus*
Brunand *Aythya ferina* (VU)
Brushane *Philomachus pugnax* (VU)
Dubbelbeckasin *Gallinago media* (NT)
Fiskgjuse *Pandion haliaetus*
Fisktärna *Sterna hirundo*
Fjällgås *Anser erythropus* (CR)
Gluttsnäppa *Tringa nebularia*
Grågås *Anser*
Gråhakedopping *Podiceps grisegena*
Grönben *Tringa glareola*
Gulärta *Motacilla flava*
Havsörn *Haliaeetus albicilla* (NT)
Jorduggla *Asio flammeus*
Kanadagås *Branta canadensis*
Knölsvan *Cygnus olor*
Kungsörn *Aquila chrysaetos* (NT)
Kustpipare *Pluvialis aquatarola*
Ljungpipare *Pluvialis apricaria*
Lärkfalk *Falco subbuteo*
Mindre sångsvan *Cygnus columbianus ssp. bewickii*
Mosnäppa *Calidris temminckii*
Myrspov *Limosa lapponica* (VU)
Pilgrimsfalk *Falco peregrinus* (NT)
Pungmes *Remiz pendulinus* (EN)
Rödben *Tringa totanus*
Rördrom *Botaurus stellaris* (NT)
Rörhöna *Gallinago media*
Rörsångare *Acrocephalus arundinaceus*
Salskrake *Mergus albellus*
Skedand *Anas clypeata*
Skogsduva *Columba oenas*
Skogssnäppa *Tringa totanus*
Skrattmås *Larus ridibundus*
Skräntärna *Sterna caspia* (NT)
Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*
Småfläckig sumphöna *Porzana* (VU)
Småsnäppa *Calidris minuta*
Snatterand *Anas strepera*
Sothöna *Fulica atra*
Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*
Spovsnäppa *Calidris ferruginea*
Stenfalk *Falco columbarius*
Stjärtand *Anas acuta* (VU)
Storskarv *Phalacrocorax carbo*
Storskrake *Mergus merganser*
Storspov *Numenius arquata* (NT)

Strandskata *Haematopus ostralegus*
Svartsnäppa *Tringa erythropus*
Svarthakedopping *Podiceps auritus*
Svarttärna *Chlidonias niger* (VU)
Sydlig kärrsnäppa *Calidris alpina schinzii* (CR)
Sångsvan *Cygnus*
Sädgås *Anser fabilis* (NT)
Trana *Grus*
Törnskata *Lanius collurio*
Vigg *Aythya fuligula*
Vitkindad gås *Branta leucopsis*
Årta *Anas querquedula* (VU)
Ängshök *Circus pygargus* (EN)

Nr. 416 Renstads trädgård och park

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: I det öppna slättlandskapet är alla trädbärande partier viktiga för bl.a. den biologiska mångfalden. En lövdominerad park och trädgård med många gamla träd hyser stora värden. Här kan många arter få tillfälligt skydd eller leva. I trädgården finns vattendammar vilket ökar värdet. Vårdträd, allé, lövskog

Beskrivning: I direkt anslutning till Tåkerns strandområden ligger Renstad. Den norra delen av parken har karaktär av välskött lövskog som är mycket bördig. Här finns trädslag som ek, björk, bok, alm, lönn, rönn, tall och gråal. Här och var finns grov hassel. På marken växer tvåblad, underviol, trolldruva och ormbär. Söder och väster om skogen finns dammar. Nära byggnaderna finns en större trädgård med mycket grova träd av bl.a. alm, bok, lönn, ask och ek. Ett område domineras helt av ca 130 år gammal ek. En grov ek ”stora eken” är ca 215 år. Kring Renstad står solitära ädellövträd, rader av lönnar och spridda grova ekar i lövskogen närmast herrgården. Ask och bok är de vanligaste trädslagen. Tidigare fanns gott om alm men mesta nyligen avverkade till följd av almsjuka. Ihåliga ekar förekommer men fö är åldern hos ädellövträden inte så hög.

Bibehållande av värden: Naturligtvis är skötseln av dessa bostadsnära marker helt beroende av markägarnas egna intressen. I fallet Renstad har ägarna på ett mycket förtjänstfullt sätt låtit gamla träd bli kvar i miljön och därmed gjort en stor naturvårdsinsats.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Lars Fröhlich och Christer Wikings besök juli 98.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth nov 2017.

Artlista: Sedda däggdjur enligt ägaren: Iller, mård, småvessla och hermelin. Vidare kattuggla, hornuggla, stenknäck, steglits och skogsduva. Underviol, trolldruva, ormbär, tvåblad, svalting, getrams och tibast.

På ek och grova träd av ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm och lönn: Lönnlav, kyrkogårdslav, gulnål, almorangelav (*Caloplaca luteoalba*, CR) (på alm).

Renstad: ljuskantad sköldlav, gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU), svavelticka.

Jussberg: hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), brun nållav.

Gammalsby: sydlig ladlav (*Cyphelium notarisii*, EN), brun nållav, trådticka.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

almoranglav (*Caloplaca luteoalba*, CR)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)

sydlig ladlav (*Cyphelium notarisii*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 417 Holmens lövblandskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Runt torvtäkten på Dags mosse finns en bård av mestadels tallskog åt norr, nordost och ost. I östra kanten på skogen lever nattskärren. Här finns ett parti grövre skog med rikare vegetation och död ved som redan nu besitter biologiska värden.

Beskrivning: Sydväst om gården Holmen på Dags mosses nordöstra hörn finns en högstammig lövblandskog med många trädslag av grövre slag. Trädskiktet är glest och tidigare gallrat och består av: björk, ek, tall, asp, och rönn. Framförallt ek och asp är grov. En hel del död ved finns också.

Bibehållande av värden: Ett försiktigt skogsbruk kan bedrivas om man lämnar en del grövre träd och all död ved.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras. Även nattskärrens lokaler bör undersökas.

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök maj-98

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Skogsduva, större hackspett, härmsångare, trädsnäcka, slät och mångtandad spolsnäcka, flarnlav, skogssallad, ormbär och svart trolldruva, björk, ek, tall, asp, och rönn.

Rödlistade arter: -

Nr. 418 Gottorps trädgårdsekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi L

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Solbelysta gamla ekar är några av de artrikaste miljöerna som finns i landet. Här finns ett antal ännu ej så gamla exemplar där förhoppningsvis några får utvecklas till ekjättar.

Beskrivning: Nära Disevidån där Östgötaslätten är som mest öppen ligger Gottorp. De flesta husen är rivna men i en fyrkant runt gården (nu runt en åker) växer ett 25-tal ca 80 cm grova, snabbväxande ekar. De är ca 130 år gamla och varannan av de ursprungliga ekarna är borttagna. De som är kvar står helt ljust. Eftersom ekar är så viktiga biologiska miljöer och de uppnår så höga åldrar så måste tanken på framtidens värdefulla eklandskap ske både långsiktigt och strategiskt. Här borde några av de kvalitetsmässigt sämsta ekarna lämnas som "bryggor" för framtida behov av gamla ekar i landskapet. Redan idag fungerar dessa ekar och andra träd i närheten, här finns både oxel, lönn, kastanj och ask, som små värdefulla refugier för fåglar och annat vilt.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis kan några av dessa grova träd få bli kvar till ett allt högre biologiskt värde i framtiden. Det är viktigt att de får stå öppet och ljusst.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Lars Fröhlich och Christer Wikings besök juli 98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 419 Stenbrokärret

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: De största arealerna våtmarker i jordbrukslandskapet blev under 17- och 18-hundratalen bortdikade. Endast en liten del av dessa återstår. Bl.a. detta relativt stora översvämningsskärr intill Disevidån. Objektets storlek och ovanlighet höjer klassningen. Objektet är i första hand ett värdefullt fågelområde.

Beskrivning: Namnet som nu används på detta område är det lokalt förankrade Stenbrokärret. Andra namn som används, främst i biologiska rapporter o.d. är Hedakärret, Disevidkärret, och Tjugbykärret.

Stenbrokärret ligger utmed Disevidåns meandrande lopp i det öppna slättlandskapet i norra Ödeshög. Omgivningarna är till stor del flacka och uppodlade.

De naturliga fodermarkerna består av öppen hagmark, till stor del i form av fuktängar.

Hagmarken sträcker sig utmed Disevidån både norr och söder om Heda-vägen. Det största området är det norra. Träd saknas i stort sett helt i fodermarken. Utmed bäcken växer en del klibbal och i ett lite mer höglänt parti i den södra hagen växer en dunge med ask. Den dominerande vegetationstypen är högstarräng. Tuvbildningen är mycket kraftig. Vasstarr, plattstarr och rörflen är vanliga arter. I området längst i norr är högörtäng med dominans av älggräs vanligast.

Det finns också lite torrare partier i markerna. Här förekommer örtrik torräng och en hel del nyponbuskar. Några slåtter- och betesgynnade växter som växer här är bland annat jordtistel, prästkrage och gullviva.

Söder om den gamla järnvägsbanken ned mot Disevid ligger en stor betesmark. Till största delen består hagmarken av gamla åkrar men en remsa av naturlig fodermark sträcker sig också genom hagen. Nyponbuskar, slån och hagtorn är vanliga. På många ställen finns hållmarker.

Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras ide fuktiga fodermarkerna vid Stenbron, däremot är det konstgödslat i söder. Hävden i fodermarkerna skiftar.

Våtmarksområdet är en god rastlokal för fåglar, främst vadare, speciellt vårar med stora översvämningar.

Bibehållande av värden: Avgörande är att tillräckligt hårt bete sker. Ett alternativ vore sen våtmarksslätter. Vidare får inga dikningar ske i området. Grävmassorna runt vattenhållet vid vägen borde köras bort.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: en ordentlig florainventering av de våta markerna borde ske.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988.

Nr. 10, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking och Lars Fröhlich juli-98

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: I söder: Rödklint, jungfrulin, axveronika, rödkämpar, smörboll och gökblomster.

Väster om vägen vid Disevids gård växer gott om ängsnäva.

Häckfåglar: gräsand, rödbena, knipa, tofsvipa, enkelbeckasin, ängspiplärka (*Anthus pratensis*, NT), gräshoppsångare, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT) och sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU).

Tillfälliga häckfåglar: kricka, årta (*Anas querquedula*, VU), gulärta, sävsångare.

Regelbundna gäster: Gråhäger, kanadagås, grågås, sädgås (*Anser fabalis*, NT), bläsand, fjällvråk (*Buteo lagopus*, NT), brun kärrhök, blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT), stenfalk, trana, ljungpipare, storspov (*Numenius arquata*, NT), skogssnäppa, grönbena, svartsnäppa, gluttsnäppa, brushane (*Calidris pugnax*, VU), gråtrut (*Larus argentatus*, VU), fiskmås, skrattmås, skogsduva, steglits, kricka.

Tillfälliga gäster: smådopping, vitkindad gås, bläsgås, stjärtand (*Anas acuta*, VU), skedand, gravand, vaktel (*Coturnix coturnix*, NT), vattenrall, småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU), kornknarr (*Crex crex*, NT), dubbelbeckasin (*Gallinago media*, NT), dvärgbeckasin, småspov, rödspov (*Limosa limosa*, CR), mosnäppa, havstrut, turturduva, blåhake och ortolansparv (*Emberiza hortulana*, VU).

Rödlistade arter:

ängspiplärka (*Anthus pratensis*, NT)

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

sävsparv (*Emberiza schoenicus*, VU)

årta (*Anas querquedula*, VU)

sädgås (*Anser fabalis*, NT)

fjällvråk (*Buteo lagopus*, NT)

blå kärrhök (*Circus cyaneus*, NT)

storspov (*Numenius arquata*, NT)

brushane (*Calidris pugnax*, VU)

gråtrut (*Larus argentatus*, VU)

stjärtand (*Anas acuta*, VU)

småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*, VU)

kornknarr (*Crex crex*, NT)

dubbelbeckasin (*Gallinago media*, NT)

rödspov (*Limosa limosa*, CR)

ortolansparv (*Emberiza hortulana*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 420 Disevids ek-kulle

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Gamla grova ruttna ekar har mycket höga naturvärden. Här finns en handfull ekar på en historisk gravhög.

Beskrivning: Mellan hus åker och våtmarken Stenbrokärret ligger en kulle (gravhög) som betas med får. På den växer ett antal korta, grova och ruttna ekar som har stora biologiska värden. Alla stora ekar har grov bark och innehåller mulm.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att ekarna får stå ljust och öppet som idag. Bra om betet fortsätter. Endast två yngre ekar finns intill. Dessa måste sparas och ytterligare några borde planteras i närheten.

Skydd: Fornlämningen är skyddad enligt kulturminneslagen.

Ytterligare kunskap: Insektsinventering.

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking (98?).

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Brun nållav, grymig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), vitskivlav, kyrkogårdslav och ekticka (*Phellinus robustus*, NT), ek.

Rödlistade arter:

grymig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

hjälmrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

ekticka (*Phellinus robustus*, NT)

Nr. 421 Kålstads betesmark och skogsbeta

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: I slättbygden finns några enstaka skogsområden av storlek. Inne i barrskogen ligger den här betesmarken isolerad. Fin hävd på betet och skogsbeta och objektets ovanlighet motiverar klassningen.

Beskrivning: I södra slättbygden ligger i Heda och Stora Åby socknar ett börigt skogsområde kallat Rabbistan, (det verkar bl.a. förekomma föryngring av bok i området). Här var förr gott om hus för de mindre bemedlade torparna och hantverkarna. Nu är markerna präglade av huvudsakligen granskogar som sköts modernt och rationellt. En hel del hyggen finns i markerna. Som en sista rest av ett betat äldre landskap inklusive skogsbeta på utmark ligger betesmarken på Kålstad. Betesmarken är helt öppen och i god hävd. Här ingår vissa gamla åkerytor. Det fina skogsbetet ligger öster om betet, men även skogen väster om betas. Även på västra sidan vägen finns minst lika stora arealer betesmark och betad skog men ej av samma kvalitet på floran.

Ett till område med liknande egenskaper har lagts till 2015.

Bibehållande av värden: Värdena består om marken sköts med nötbete som nu.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 12, klass 4.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Ingrid Bergengren 2015.

Artlista: Axveronika, brudbröd, liten och stor blåklocka, gullviva, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), bockrot, jungfrulin, rödkämpar, ängsvädd och jordtistel (*Cirsium acaule*, NT).

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

Nr. 422 Disevidåns betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Betesmarker intill åar och stränder var vanliga miljöer i det gamla kulturlandskapet. Efter de kraftiga torrläggningar som skett de sista hundra åren återstår bara en liten spillra av dessa marker. Dessa betesmarker ligger i slättlandskapet, intill Disevidån, vilket motiverar den höga klassningen.

Beskrivning: Det första området ligger två kilometer söder om Heda kyrka, mellan Häggesta kvarn och Brogården i Vallby. Det är en öppen hagmark utmed Disevidån.

På några små slänter finns örtrik torräng med bland annat jordtistel. I det mest låglänta området nära Disevidån dominerar högörtäng med stort inslag av älgört.

En- och nyponbuskar växer här och var. Ett tätare parti med träd finns strax söder om mitten i hagen. Rójningar har skett på senare år.

Värdefulla ekar finns i hagen, speciellt en riktigt grov i väster. (omkrets 408 cm.-98)

Slåtter- och betesindikatorer i hagen är till exempel darrgräs, rödklint, sommarfibbla, gullviva och svinrot. Alla arterna förekommer i enstaka exemplar här och var.

Det andra området ligger en kilometer sydost om Heda kyrka, söder om Disevids by.

Hagmarken ligger på båda sidor om den här lite bredare ån och sluttar svagt ned mot densamma. Längs ån växer en bård av klibbal. Nyponbuskar finns här och var i hagen som för övrigt är helt öppen.

De lite mer höglänta partierna utmed åkrarna är torra medan marken nära ån är fuktig. I de torra partierna är örtrik torräng det vanligaste växtsamhället. I fuktområdena finns högörtäng, låg- och högstarräng med bland annat blåtåtel, hundstarr och vasstarr. Betesmarken har hävdats under lång tid vilket bland annat följande slåtter- och betesgynnade växter vittnar om; rödklint, jordtistel, brudbröd och sommarfibbla.

Kraftiga rójningar av gråal och asp genom ringbarkning pågår.

Negativ påverkan av kvävegödsling syns bara i det norra gårdsnära partiet. Hagmarken är till stor del välhävdad genom bete av nötboskap och häst.

Söder om hagen, på västra sidan ån, finns ett litet, blött alkärr med mycket död ved som är värdefullt för biologisk mångfald i slättlandskapet.

Bibehållande av värden: Av största vikt är att de här hagarna hålls i hävd genom hårt betestryck. Dessa marker är sällsynta i Ödeshögs kommun.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Eventuell bottenfaunaundersökning.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 35 (klass IV) respektive Nr. 11. (klass III).

Fältbesök av Christer Wiking Juli-98.

Artlista: Omr. 1: Darrgräs, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), rödklint, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), axveronika, rödkämpar, smällglim, gullviva och svinrot.

Omr. 2: Blåtåtel, hundstarr, vasstarr, rödklint, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), rödkämpar, strätta, iris, brudbröd.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 423 Vallbys ekar

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare.

Beskrivning: I södra Vallby sydväst om Skattegården finns ett skogsområde med grov ek. Det är sedan länge en igenväxande betesmark. Granar har huggits i området och ekarna har fått mera plats. Undervegetationen består mest av ask, fågelbär och hägg. Enstaka ekar når över en meter i diameter men det är väldigt många som är ca 80-90 cm grova. En del ek har i det närmaste dött på grund av skugga och trängsel. Öster om området är skogen kalhuggen och en del granplantor har planterats under ekarna där.

Den östra ekmarken som redovisades här tidigare ingår nu i betesmarkerna under område 424. På Skattegårdens tomt står en grov ek, ca 5 m omkrets, som vårdträd. Den planterades vid laga skiftet på 1800-talet. Även det trädet har naturligtvis stora värden.

Bibehållande av värden: Ekarna sköts bra idag. En viss frihuggning kan behövas. Lämna all död ekved.

Skydd: För ekområdena gäller att: Områdets ädellövskog är skyddade mot åtgärder som leder till att hagarna upphör att vara ädellövskog.

För ekhagmarkerna gäller: Områdets ädellövskog är skyddade mot åtgärder som leder till att skogen hagarna upphör att vara ädellövskog.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking jan-99.

Fältbesök av Christer Wiking i sept. 2016.

Artlista: Brun nållav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT) och fällmossa, ek, gran.

Rödlistade arter:

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 424 Vallbys betesmark

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Kring Vallbys södra gårdar finns stora ytor betade marker, i norra kanten av övergångsbygden. De är viktiga för det öppna landskapet. De nordvästra betena närmast gården har fina ekar, men hagarna är konstgödslade. Det sydligaste av gårdens beten har en fin flora med viss kalkpåverkan. Några av kommunens finaste skogsbeten höjer värdet.

Beskrivning: Betesmarkerna vid Vallby utgörs av dels av två ekhagmarker, dels i nordväst och dels i nordost. Den nordöstra hagmarken är fint restaurerad under den sista tioårsperioden. Dessutom finns det öppna beten både i öster och väster. Finast hagmark är dock, i söder, en gles ekhage där det även växer några aspar och björkar. Där är nyponbuskar spridda i den tämligen flacka hagmarken. Marken är frisk till fuktig och de vanligaste växtsamhällena är skogsnävaäng och högörtäng. I några småpartier finns också lågstarräng. Bitvis dominerar det högvuxna älggräset.

Den södra hagen vid Vallby har med stor sannolikhet längre tillbaka varit slätteräng. Om detta vittnar bland annat den rika floran där även en del betesgynnade växter ingår. Exempel på växter i hagen är darrgräs, jungfru Marie nycklar, sommarfibbla, ormröt, svinrot och smörboll.

Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras i den södra hagen. Hagarna betas av nötkreatur. Hävden har blivit allt bättre med röjningar och högre betestryck. De fuktiga partierna har viss kalkpåverkan.

Mellan de olika hagarna betas skogsmark. Dels blandlövsskog med mycket inslag av ek och gråål i östra delen och dels ren granskog både i sydost och sydväst. De betade granskogarna är mycket typiska och vackra skogsbeten. Alltså tydlig barrdominans, luckighet, hög ålder (drygt 100 år), bra fodervärde och bra betestryck. De verkar inte, enligt kartstudier, ha barrkontinuitet ner till 1880-talet.

Bibehållande av värden: Värdena kommer att bestå i detta bete och bli bättre på sikt i de övriga när konstgödselpåverkan försvinner i markerna.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Svampinventering i de kalkpåverkade skogsbetena.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 36, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking juli-98.

Fältbesök av Christer Wiking i sept. 2016.

Artlista: Darrgräs, Jungfru Marie nycklar, sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), ormröt, svinrot, knägräs, jungfrulin, brudbröd, axveronika, ängsskallra, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), ängsvädd, tvåblad, slankstarr, lundstarr, hirsstarr och smörboll.

Rödlistade arter:

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 425 Häggesta-Vallby ekområden

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Grova ekar hyser stora naturvärden. Dessa områden blir på sikt viktiga delar i övergångsbygdens ekmiljöer. Laven brun nållav växer redan på ekarna.

Beskrivning: Strax öster om Disevidån nordost om Gregårdskvarn ligger två ekområden och en enskild ek som har vissa värden idag och kommer att bli ännu mer värdefulla i framtiden. Det nordvästra området står stramt väster om biotopskyddad granskog, område 426. Här är de grövsta ekarna i en gammal nedlagd betesmark frihuggna. I sydväst växer grova ekar i bergbunten terräng. Den ensamma grova eken i sydost mäter 398 cm i omkrets 2016.

Bibehållande av värden: Förhoppningsvis får några av ekarna bli riktigt stora och stå ljust.

Skydd: Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspiktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Nyckelbiotop Nr. 1735. Objekt med naturvärden Nr. 1733 och 1734.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Artlista: Fällmossa och brun nållav, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 426 Vallby ”naturskog”

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: I övergångsbygden har de betesmarker som lagts ner och planterats igen fått en rationell och effektiv skötsel. Detta skogsområde har i grunden ett ekbestånd som vuxit ihop med gran. Dock är skogen sedan många tiotal år oskött och innehåller mycket död ved som är värdefullt i biologiskt sammanhang. Enda kända lokalen utanför Omberg med skogsknipprot. Bördigheten och ovanligheten höjer klassningen. Hinder för ännu högre klassning är bristen på lång kontinuitet.

Beskrivning: Norr om Karlsfors´ norra betesmark finns en för övergångsbygden ovanlig skog. Det är en igenvuxen bördig betesmark som nu består av en blandskog av främst gran och ek. Dessutom finns björk, rönn, rel. grov gråal, asp, säl, hassel och alm. Ett surdråg finns i skogens centrala delar. Vissa bergspartier och lodytor finns också. Mest slående är bördigheten och mängden död ved. Här finns många lågor och omkullblåsta träd, flera högstubbar och torrträd. På den döda veden finns mycket tickor speciellt på björk och gran. Vidare är snäckfaunan och floran imponerande. Många av ekarna är döende eller döda. Osäkert huruvida det är trängsel eller sjukdom.

Liknande objekt i Ödeshögs slättbygd finns inte.

Bibehållande av värden: Skogen måste lämnas till fortsatt fri utveckling. Någon ek kan ljushuggas.

Skydd: Området är skyddat som biotopskyddsområde sedan 2005. I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1736. (egentligen en självklar nyckelbiotop som dessutom borde vara något större åt nordost).

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Peter Fredriksson sept-98.

Fältbesök av Christer Wiking mars -98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Större hackspett, korp, tätstrimmig tornsnäcka, klubbspolsnäcka, källarglanssnäcka, flarnlav, klotterlav, fällmossa, majbräken, blåsippa, storrams, gullpudra, ormbär, svart trolldruva, skogsnycklar, kärrfibbla, hässleklocka och skogsknipprot, alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, rönn, gråal, asp, säl, hassel.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 427 Häggstads odlingslandskap

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G L K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: På en isälvsformation som är en grusås finns ett av bygdens fornlämningsstättaste områden. Här finns också några torra betesmarker som har både biologiskt, geologiskt och historiskt värde.

Beskrivning: Häggestad ligger i den södra delen av det öppna slättlandskapet i Ödeshög. Omgivningarna är flacka och till stor del uppodlade. Några skogsklädda partier finns också i närheten. Strax öster om de naturliga fodermarkerna vid Häggestad meandrar Disevidån omgiven av en ridå med lövträd.

De naturliga fodermarkerna vid Häggestad utgörs av träd- och buskbärande hagmarker. De finaste markerna ligger öster om vägen och gränsar till Disevidån.

I den nordöstra flacka hagmarken växer tämligen grova ekar, granar och björkar. En- och nyponbuskar är vanliga. Hagen är stenig och bitvis även blockig. Det vanligaste växtsamhället är örtrik torräng med bland annat brudbröd och axveronika. Lite mer låglänta partier med friskäng finns också i hagmarken. Den är en av de finaste hagarna på slätten. Det är positivt att bete sker ända ner till ån.

Ca 300 m söder om ovan beskrivna hagmark ligger ytterligare en träd- och buskbärande hagmark. Den liknar i mycket den förra hagmarken. Örtrik torräng är vanlig. Betes- och slåttergynnade växter som finns framför allt i hagens östra del är till exempel solvända, prästkrage, rödkämpe, gullviva och ängsskallra. Nära vägen ligger ett gravfält från järnåldern som också återfinns på västra sidan om vägen i hagmarkerna där. Betesmarken är måttligt till svagt hävdad, och här finns stora problem med alla rosbuskar.

Utmed vägen är den sydöstra hagmarken tydligt påverkad av kvävegödsling. Detta är också fallet med de betesmarker som ligger väster om vägen. Här återfinns bara enstaka spridda slåtter- och betesgynnade växter, för övrigt är floran utarmad. I det västligaste hägnet ingår betad vuxen granskog på torra marker. Detta är värdefullt då det inte förekommer någon annanstans i kommunen.

Bibehållande av värden: Värdena behålls och förstärks om tillräckligt hårt bete sker. Den betade granskogen bör inte kalavverkas.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Möjligtvis visst skydd genom att fornlämningarna knappast kommer att tillåtas växa igen.

Ytterligare kunskap: Fjärilsinventering.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 41, klass 3.

Fältbesök av Christer Wiking, juli-98.

Artlista: Knägras, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, blåsuga, backnejlika, jungfrulin, stor och liten blåklocka, solvända, prästkrage, rödkämpe, gullviva och ängsskallra, ek, gran, björk.

Rödlistade arter:

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

Nr. 428 Häggestads-myren

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K G

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: De svenska kalkkärren har internationellt intresse. Sverige har åtagit sig att skydda dessa i internationellt bindande avtal. Häggestamyren var ett av Östergötlands finaste kalkkärr då det dikades på 70-talet. Objektet totala yta har minskat kraftigt sedan 1998. Runt 2015 har nästan hela ytan planterats med granar. Kvarvarande värden på den lilla myren är osäkra. Honungsblomster hittades fortfarande 1995 (sårbar, VU). Snäckan *Vertigo geyeri* (nära hotad, EN) hittades 1977.

Beskrivning: Ca två kilometer nordost om Ödeshögs samhälle ligger Häggestamyren. Utloppet är dikat och hur vattenhålen eller de små dammarna sydväst om kärret påverkar tillflödet av vatten är osäkert. Myren är nyplanterad med granar. Gles lövskog omger myren åt väster och söder och barrskog åt öster och norr.

Kalkkärrsväxter fanns kvar och i vissa fall har orkidévegetation kunnat återvända; närmare tvåhundra kärrknipprot blommade sommaren-98.

Häggestamyren betades vid det laga skiftet på förra seklet.

Bibehållande av värden: Beroende på hur mycket av naturvärdena finns fortfarande kvar i den lilla ytan, skulle den kunna röjas och återställas.

Skydd: I området gäller markavvattningsförbud.

Ytterligare kunskap: Nyinventering av fauna och flora bör ske snarast.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 1604.

Eriksson Roger: Kalkkärr i Östergötlands län naturvärdessammanställning och upprättande av databas. Linköpings Universitet, Institutionen för Fysik och Mätteknik. Avdelningen för Biologi. VT 1994. (klass 1)

Henriksson, P. Historisk markanvändning av kalkkärr i Östergötland. Linköping, 1994.

Fältbesök av Christer Wiking och Lars Fröhlich sommaren-98.

Fältbesök av Laima Bucionyte Carlsson sept. 2018.

Artlista: (1998) Axag, slankstarr, skogsnycklar, kärrknipprot, honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU), svarthö, tätört, majviva (*Primula farinosa*, NT), rosettjungfrulin, blåtåtel och ängsnycklar.

Tidigare fanns även flugblomster, sumpnycklar, blodnycklar, jungfru Marie nycklar och vaxnycklar.

Rödlistade arter:

honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU)

majviva (*Primula farinosa*, NT)

Nr. 429 Heda kyrkas grova träd

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Grova gamla lövträd har speciellt i slättlandskapet stora naturvärden. Dessa träd står mitt i Heda kyrkby och har kulturhistoriska och estetiska värden. Ofta är dessa träd värdefulla för ugglor, fladdermöss m.m.

Beskrivning: Väster om Heda kyrka och norr om hembygdsgården står en dunge av grova träs av olika trädslag. Här finns alm, ask, asp, bok, lönn, lärk och ädelgran. En död bokstubbe har lämnats på ett förtjänstfullt sätt. Det grövsta trädet är en mycket grov ask nära vägen. Trädet är ihåligt och 442 cm i omkrets. Troligtvis skulle man kunna beskära (hamla) trädet om risken för nedfallande grenar skulle bli överhängande. Hamlade askar finns i trädgårdar intill.

Vid bostadshuset söder om Heda kyrka står också en mycket grov och fin alm som vårdräd.

Bibehållande av värden: Träden bör vårdas. Vissa aspar och ädelgranar skulle kunna tas bort. Den mycket grova asken bör omhamlas för att räddas. De eventuellt döda högstubbarna av löv som uppkommer bör kunna lämnas åt bl.a. ugglor och fladdermöss.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lav och mossinventering m.m.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking aug -98.

Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), asp, bok, lönn, lärk och ädelgran.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 430 Jussbergs grustag/backsvalelokal

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Öppna grustäcker har varit viktiga häckningslokaler för backsvala. Även som lokal för störningsgynnade växter och värmekrävande insekter har denna gamla grustäckt varit viktig. Åkerholmar, jätteeckar.

Beskrivning: Uttersberg - Hedaslätt är en del av den mellansvenska israndzonen. Området består av två ganska breda ryggar uppbyggda av isälvsmaterial som överlagras av några meter morän. Den rygg som Hedaslätt ligger på sträcker sig västerut från Heda kyrkby. Väster om vägen ligger Uttersberg.

Mitt emellan riksintressena Hedaslätt och Uttersberg låg en grustäckt som när den var öppen hyste en stor häckningskoloni (ca 30-40 par) av den hänsynskrävande backsvalan. När gropen lades igen häckade de i den sydöstra delen av gropen. Fornlämningar ligger nära kanten mot öster.

I väster är gropen fortfarande öppen men där finns morän vilket gör häckning närmast omöjlig. En liten husbehovstäckt finns åt sydväst där jordmånen är sediment. Stängningen av den större täkten gjordes för knappt tio år sedan (2017).

Rapporter om häckande backsvala finns från Dags mosse och gropar eller högar i Kråketorp. Här är inte kunskaperna om var de exakta lokalerna ligger tillräckligt bra för att dessa ska beskrivas var för sig.

Små åkerholmar klädda med ek, flera grova stammar. Riklig underväxt av slån som ger tätt buskskikt.

Området hyser en rik fauna av specialiserade insekter och dessutom en del störnings- och kalkgynnade växter varför täkten restaurerats med hjälp av särskilda statliga pengar inom ramen för "Åtgärdsplaner för hotade arter".

Bibehållande av värden: I dagsläget häckar inga backsvalor här. Om man i samarbete med riksantikvarieämbetet eller länsstyrelsen och markägaren, kunde tillåta något mera öppnade jordslänter, så skulle säkert backsvalorna återvända. Aktuella riktningar är troligtvis sydöst, söder och eventuellt norr.

Skydd: Inget skydd. Dock är fornlämningarna österut skyddade enligt kulturminneslagen.

Ytterligare kunskap: Sommarinventering av var de övriga häckningslokalerna i kommunen exakt är belägna.

Referenser: Samtal med Länsstyrelsen och ornitologer.

Fältbesök av Christer Wiking jan-99

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: Backsvala (*Riparia riparia*, NT), brun nållav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), ek.

Rödlistade arter:

backsvala (*Riparia riparia*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 431 Uttersberg och Hedaslätt betesmarker

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K G L

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Uttersberg - Hedaslätt är liksom Norrö Backar en del av den mellansvenska israndzonen. Området består av två ganska breda ryggar uppbyggda av isälvsmaterial som överlagras av några meter morän. Den rygg som Hedaslätt ligger på sträcker sig västerut från Heda kyrkby. Väster om vägen ligger Uttersberg. Betesmarkerna i området är av örtrik torräng och mycket artrika. Fornlämningar finns i området. De naturliga fodermarkerna vid Uttersberg - Hedaslätt är utomordentligt värdefulla. De välhävda markerna hyser en mycket rik torrängsflora där flera hotade växtarter förekommer. Markerna är utpekade som riksintresse för naturvård och kulturmiljö samt som ett Natura 2000-område.

Beskrivning: Uttersberg - Hedaslätt ligger strax sydväst om Heda kyrkby i den öppna slättbygden i Ödeshög. Omgivningarna består i stor utsträckning av flack uppodlad mark. Här finns stora, öppna hagmarker och dessutom ett litet tätt björkhagsparti. I de öppna markerna nära Heda växer låga enbuskar och en hel del nyponbuskar. I de östra delarna av betesmarken ligger flera gamla husbehovstäcker, där är buskarna särskilt talrika. I de västra delarna ligger utbredda gravfält från järnåldern. Gravarna vittnar bland annat om den långa hävdkontinuiteten i området.

Floran är mycket artrik i betesmarkerna, örtrik torräng är det dominerande växtsamhället. En lång rad av mer ovanliga torrängsarter förekommer till exempel backsippa, färgmåra, axveronika och toppjungfrulin.

Vid Uttersberg sträcker sig den svagt välvda ryggen i NV-SO-riktning. På ryggens norra och västra delar finns nyponbuskar och enbuskar som växer på ett krypande sätt. Träd saknas helt. Växtligheten vid Uttersberg är liksom vid Hedaslätt mycket artrik med många inslag av torrängsväxter. Färgmåra, jordtistel, solvända och axveronika är vanliga. Getväppling breder ut sig nästan måttligt på några platser i norr. Brudbröd, backsmultron och väddklint är ytterligare exempel på vad som växer här.

Hävden i betesmarkerna vid Uttersberg - Hedaslätt är överlag god. Negativ påverkan av kvävegödsling kan inte spåras i betesmarkerna.

Bibehållande av värden: Värdena består om marken hävdas genom slätter eller bete utan gödseltillsatser.

Skydd: Området är ett riksintresse för naturvård och kulturmiljö samt ingår i Natura 2000-nätverk.

Utpekat som område i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet - delen ängs och hagmarker.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Ängs- och hagmarksinventeringen. Beskrivningar och kartor. Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 8. Klass I.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230056 Heda-Uttersberg. 2005.

Fältbesök av Christer Wiking aug.- 98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Backsippa, färgmåra, axveronika, grusviva, toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU), färgmåra, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), solvända, axveronika, getväppling, brudbröd, backsmultron, ormtunga, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), grådådra (*Alyssum alyssoides*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), månlåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT), riddarsporre (*Consolida regalis*, NT) och väddklint.

Minst 15 hotade fågelarter förekommer regelbundet i området bland annat backsvala (*Riparia riparia*, NT), kornknarr (*Crex crex*, NT) och raphöna (*Perdix perdix*, NT). Andra fågelarter är lärkfalk (tidigare häckning), ringtrast (årlig rastare).

Över 11 hotade fjärilsarter, några exempel är ljusryggad morotsplattmal (*Depressaria douglasella*, VU), mindre blåvinge (*Cupido minimus*, NT), sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*, NT) och violettekantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT).

Flera arter omfattas av nationella åtgärdsprogram (ÅGP). Några exempel är ängsskäreplattmal (*Agonopterix bipunctosa*, VU, har bara observerats en gång år 1979), drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*, EN) och kornknarr (*Crex crex*, NT).

Rödlistade arter:

toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU)
jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)
slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)
grådådra (*Alyssum alyssoides*, VU)
sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)
månårsbräken (*Botrychium lunaria*, NT)
riddarsporre (*Consolida regalis*, NT)
backsvala (*Riparia riparia*, NT)
kornknarr (*Crex crex*, NT)
raphöna (*Perdix perdix*, NT)
ljusryggad morotsplattmal (*Depressaria douglasella*, VU)
mindre blåvinge (*Cupido minimus*, NT)
sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendulae*, NT)
violettekantad guldvinge (*Lycaena hippothoe*, NT)
drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*, EN)
ängsskäreplattmal (*Agonopterix bipunctosa*, VU)

Nr. 432 Isberga naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G K L

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Isberga naturreservat, eller Norrö backar som området även kallas, är ett ur såväl geologisk som botanisk synvinkel mycket skyddsvärt objekt. Här har en lång kulturhistoria med stabila hävdformer och geologiska förutsättningar med kalkrika grova, torra, jordar skapat förutsättningar för en unik skyddsvärd vegetation. Bland annat luddvedel (EN) och toppjungfrulin (VU) växer i området. Fornlämningar i form av gravsättningar från järnåldern finns i området. Området är ett naturreservat sedan 1973 och ett riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Geologiskt sett är backarna i Norrö en utlöpare åt norr från isälvsavlagringen väst och sydväst om Heda kyrka. Stora delar av isälvsavlagringen är överlagrad av morän men i Isberga når sedimenten markytan och i reservatet finns ett småkuperat kameslandskap med oregelbundet riktade åsar och moränryggar med mellanliggande fuktiga, torvfyllda dödisgröpar. I de östra delarna av reservatet överlagras morän på nytt. Här finns en grusig, sandig kalkstensmorän.

Av issjöar och hav svallades kullarna ur på sitt fina material. Detta gör kullarna mycket lättdränerade och markytan torkar snabbt, vilket är en förutsättning för den säregna floran. Heda ligger i regnskugga bakom både Omberg, sydsvenska höglandet och öster om Vättern, och blir därför ett mycket torrt område med många soltimmar. Medelnederbörden understiger 500 mm/år. Heda gör skäl för namnet och här kan tillsammans med relativt grova jordar och hög kalkhalt ett hedliknande stäpplandskap bildas. Ytterligare en förutsättning för den

ovanliga vegetation som finns här, är det stabila jordbruk som under närmre tusen år av tvåsåde erbjöd vissa högvuxna växter, såsom luktvicker, säfferot och luddvedel, förutsättningar att leva i relativt goda bestånd. Förklaringen är också att kullarna betats väl alla höstar, men vartannat år fått blomma och frösätta sig, då kullarna låg i åkergården. Kornas hårda höstbete och tramp gynnade groningsmöjligheterna för nya plantor. Kullarna var troligtvis för torra de flesta år för att slåtter skulle vara meningsfullt.

Norrö backar-reservatet består av Stora fällan, Kvarnkullen och Stora och Lilla Åkerholmen. Den rikaste floran har funnits på Stora Åkerholmen och endast här finns enstaka träd. Enstaka en- och nyponbuskar finns också i Stora Fällan.

Vid reservatets tillkomst fanns inställningen att betesmarkerna var tvugna att konstgödlas för att man skulle få dit några betesdjur. Dessutom fanns uppfattningen att skydd var bättre än hård hävd. Följden blev, framför allt i Stora fällan, att konstgödningen tillsammans med dåligt betestryck, dels gynnade vissa ointressanta växter som tog tillvara näringsöverskottet, dels en fröinsamling som omöjliggjorde groning av nya växtindivider av de sällsynta blommorna. Dessa tycktes dock i ett skede må utmärkt, de var ju högvuxna i sig, men på grund av utebliven förnygring började de minska efter ca tio år. På åttiotalets slut var reservatet i ett mycket dåligt skick. Samtidigt insåg man de fel som begåtts. En ny skötselplan skrevs och markhävden ändrades för att efterlikna den mycket gamla hävden. Stora Åkerholmen brändes för att bli av med förnafilten. All konstgödning förbjöds och betestrycket ökades. Glädjande nog visar det sig att vegetationen nu börjat återhämta sig.

Bibehållande av värden: Fortsatt hävd enligt de nuvarande intentionerna. Natura 2000-marker behöver vara regelbundet välhävda och igenväxning behöver hållas efter genom röjning.

Skydd: Området är ett naturreservat sedan 1973, ett riksintresse för naturvård och ett Natura 2000-område.

Dessutom utpekad som område i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet - delen ängs- och hagmarker.

Skötselplan finns från 1988 och skötselavtal från 1996.

Ytterligare kunskap: Uppföljning av floraförändringar efter upphörd konstgödsetillförsel önskvärd. Floraväteri.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 9 (klass II).

Ekstam, Urban & Forshed, Nils. Äldre fodermarker. Naturvårdsverket, 1996.

Kruys, I. Inventering av storfjärilar. En inventering utförd 1993-1995 inom naturreservaten Ombergsliden, Ostmossen, Kråkeryd och Isberga. Linköping. Länsstyrelsen Östergötlands län, 1996.

Olofsson, Dan. Länsstyrelsen i Östergötlands län. Svampar i 13 naturreservat och 116 andra värdefulla hagmarker och lövskogar i Östergötlands län. Länsstyrelsen, Rapport 1995:9 Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området Isberga. 2005.

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking, juli-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Storspov (*Numenius arquata*, NT), raphöna (*Perdix perdix*, NT), bivarg, allmän ängssmygare/silversmygare (*Hesperia comma*, NT), liten blåvinge (*Cupido minimus*, NT), silverfärgad blåvinge, bibaggen, svart majbagge (*Meloe proscarabaeus*, NT) och klöversidenbi (*Colletes marginatus*, NT).

Gråfibbla, fårsvingel, ängshavre, brudbröd, solvända, småfingerört, darrgräs, fältmalört, gulmåra, rödklint, backsmultron, kattfot, luddvedel (*Oxytropis pilosa*, EN), färgmåra, vädcklint, bockrot, liten blåklocka, fältvädd, säfferot, åkervädd, rödkämpar, röllika, smalgröe,

luktvicker, flentimotej, spåtistel, axveronika, vildlin, gullviva, gullris, harmynta, flockfibbla, guldmossa m.fl. (se skötselplan från 1988 bilaga 5).

Ett antal nämnvärda kärlväxter som förekommer är backsippa, toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT), jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), månlåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT), riddarsporre (*Consolida regalis*, NT), grådådra (*Alyssum alyssoides*, VU).

Svampfloran var mager den torra sommaren 1994. Åtta arter hittades. Några intressantare arter var: kornig röksvamp, sammetsmusseron (*Dermoloma pseudocuneifolium*, VU), pepparkragskivling och papegojvaxskivling.

Rödlistade arter:

storspov (*Numenius arquata*, NT)

rapphöna (*Perdix perdix*, NT)

allmän ängssmygare/silversmygare (*Hesperia comma*, NT)

liten blåvinge (*Cupido minimus*, NT)

luddvedel (*Oxytropis pilosa*, EN)

svart majbagge (*Meloe proscarabaeus*, NT)

klöversidenbi (*Colletes marginatus*, NT)

toppjungfrulin (*Polygala comosa*, VU)

grådådra (*Alyssum alyssoides*, VU)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

månlåsbräken (*Botrychium lunaria*, NT)

riddarsporre (*Consolida regalis*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

sammetsmusseron (*Dermoloma pseudocuneifolium*, VU)

Nr. 433 Sik med Broby kulle

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L G

Socken: Västra Tollstad, Heda

Naturvärdesbedömning: Sik med Broby Kulle ingår liksom bland annat Norrö backar och Hedaslätt i den mellansvenska israndzonen. Här har komplexa formationer bildats av isälvsmaterial och morän. Formationen är uppbyggd av sand och grus och jordarten består uteslutande av krossad kalksten. Markerna vid Sik med Broby Kulle är relativt öppna hagmarker med en hel del buskar och där endast några få trädungar av ask, lönn och oxel förekommer.

Här finns växtsamhället örtrik torräng med inslag av stäppvegetation.

Beskrivning: Sik med Broby Kulle ligger nordväst om Heda kyrkby. Omgivningarna är till allra största delen uppodlad.

Vid Sik och Broby Kulle finns en svagt böljande platå som i norr avgränsas av en tydlig brant. Ur platån reser sig en buskbevuxen kulle Broby Kulle - från vars övre delar man har en vidsträckt utsikt över slättbygden. På Broby Kulle som är det floristiskt mest intressanta området är buskvegetationen mycket kraftig och tät. En- och nyponbuskar samt slån är vanligast men här finns också många andra buskarter, till exempel hassel, apel, olvon och druvfläder.

Det är i gläntorna mellan buskarna på Broby Kulle och i viss mån längs den norra branten på platån som man finner den rikaste floran. Örtrik torräng är det mest utbredda växtsamhället. Här finns flera inslag av stäppängsvegetation till exempel topp-, rosett- och vanligt jungfrulin,

färgmåra, axveronika och backsippa. Andra slätter- och betesgynnade arter som finns är jordtistel, brudbröd, gullviva och darrgräs. I det nordvästra hörnet av betesmarken ligger ett fuktigare, låglänt område där växtsamhället högörtäng förekommer.

Drygt häften av markerna vid Sik med Broby Kulle har gödslats med en kraftig artutarmning som följd. Gödsling har skett på i stort sett alla flackare ytor där en traktor kan ta sig fram. Endast själva Broby Kulle, den branta nordslänten och i viss mån fuktängen i nordväst är opåverkade. I den södra delen av Broby Kulle finns en gammal husbehovstäkt. Även brytning av kalksten i större skala kan ha förekommit. I sydväst på Broby kulle växer några bokar, vilka skulle kunna gynnas framöver. I nordost finns en fornlämning.

Betesmarken vid Sik och Broby Kulle är välhävdad. Ett buskröjningsprojekt har startat vintern 98/99 där västra, mellersta och östra delen, av norra halvan, av kullen buskröjts. Olika trädslag har enkelställts i ett glest förband.

De öppna hagmarkerna har hävdats under lång tid och hyser bitvis en artrik och hotad växtlighet. Markerna är, där ingen gödsling skett, representativa för sin typ och för den naturgeografiska regionen.

I nordöstra delen av Broby kulle låg, enligt en inventering på 1970-talet, en kalkfuktäng med bl.a. majvivor och ängsnycklar. Den är trots stora eftersök försommaren 1998 inte återfunnen, men skulle kunna dölja sig i de täta buskarna.

Bibehållande av värden: Värdena består om marken hävdas genom slätter eller bete utan gödseltillsatser. All konstgödning måste upphöra för att få tillbaka den fina och hotade floran.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark och för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: Uppföljning av buskröjningens påverkan på floran.

Referenser: Ängs- och Hagmarksinventering objekt Nr. 7 (klass 2).

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Berg och grus i Östergötlands län. Rapport 1996:2, Nr. 1220 klass 1.

SGU: Sveriges geologiska undersökning: SGU. Jordartskarta Serie Ae Nr. 44. Sveriges geologiska undersökning

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking juni 1998.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2012.

Artlista: Majviva (*Primula farinosa*, NT), tätört, ängsnycklar, topp, rosett och vanligt jungfrulin, hundtunga, vildlin, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), getrams, grusviva, vårskärvfrö, trolldruva, slankstarr, färgmåra, axveronika, backsippa, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), brudbröd, gullviva och darrgräs, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

majviva (*Primula farinosa*, NT)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 434 Siks betade björkskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Objektets ovanlighet motiverar klassningen. Betad, grov björkskog på torvmark med hög kalkhalt och innehållande mycket död ved.

Beskrivning: I västligaste slättbygden på torvmarker som en gång var sjön Tåkerns botten finns ett område som ej är uppodlat men betat. Här finns en högvuxen skog av björk med

inslag av gran och tall och lite ask. Skogen är svagt gallrad för drygt tio år sedan. Vegetationen består till mycket stor del av högvuxna ormbunkar. Här är påfallande mycket död ved i olika nedbrytningsstadier. En del grova björkar är ihåliga. Fågellivet är rikt bl.a. är skogen en rastplats för rovfåglar under sträckperioderna och under vintertid.

Bibehållande av värden: Bra om skogen betas som idag. Spara grova gamla träd och ta inte bort död ved. Skogen bör skötas med gallringar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Peter Fredrikssons fältbesök sept-98.

Christer Wikings fältbesök juli-98.

Artlista: Ormvråk, glassnäcka. Skogssallad, skogs- och lundbräken, björk, gran, tall, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 435 Alvastra påbyggnads kalkkärr

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Kalkkärr är så ovanliga miljöer så varje lokal blir skyddsvärd.

Beskrivning: En av Sveriges märkligaste fornlämningar är Alvastra påbyggnad. Området runt anläggningen betas med häst. I betet finns ett område som har tydlig kalkpåverkan med bl.a. ängsnycklar.

Bibehållande av värden: Önskvärt vore ett högre betetryck eller om möjligt sen slåtter. Inga dikningar får ske intill kärret.

Skydd: Området har ett skydd som fornlämning.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking 98.

Artlista: Ängsnycklar, slankstarr, hirsstarr, kärrsälting, majviva (*Primula farinosa*, NT), rosendunört och lundtrav. Kärrsångare, gräshoppsångare, buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT). Tidigare regelbunden förekomst av kornknarr (*Crex crex*, NT).

Rödlistade arter:

majviva (*Primula farinosa*, NT)

buskskvätta (*Saxicola rubetra*, NT)

kornknarr (*Crex crex*, NT)

Nr. 436 Kalkkärrslokalerna vid riksväg 50

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Kalkkärr är så speciella ovanliga miljöer så att alla är skyddsvärda. Här växer kalkkärrsfloran på udda miljöer nämligen i diket på riksväg 50. Ängsnycklar, kärrknipprot och skogsnycklar finns.

Beskrivning: Utefter den breda asfalterade riksväg 50 är båda sidorna dikade. Norr om Hästholmen är dikena grävda i lätta sandiga marker. På två ställen har en kalk- och fuktgynnad flora slagit till på ett anmärkningsvärt sett. Den ena lokalen ligger strax norr om avfarten till Hästholmen och den andra strax norr om avfarten till Heda. Troligtvis har fuktiga kalkkärr funnits här när vägen byggdes en gång i tiden.

Bibehållande av värden: Här måste man avstå från fortsatt dikning och dikesrensning på just dessa lokaler. Det blir viktigt att informera Vägverket och dess entreprenörer om detta.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Årlig undersökning av florans utveckling.

Referenser: Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking 98.

Artlista: Gråbinka, vildlin, kvastfibbla, ängsnycklar, kärrknipprot och skogsnycklar.

Rödlistade arter: -

Nr. 437 Uckleby (Alvastra) ekområde

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi L K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: I och på grova ekar lever upp emot tusen olika växt- och djurarter. På östgötaslätten är det glest mellan de grova träden. I en hage står här 17 grova förr fridlysta ekar. Hagen betas men florans utarmad. Träden står ljust och är än så länge relativt friska men kommer att i framtiden erbjuda mycket stora naturvärden. Brun nållav, grymig skivlav och hjälmbrosklav växer redan på ekarna.

Beskrivning: 1,2 km nordost om Västra Tollstads kyrka finns 17 ekar förr fridlysta av Domänverket. I grupper om 13 resp. 4 ekar står de i en öppen betesmark, hårt gödslad och med trivial flora. Alla är grova, mellan 4 och 6 m i omkrets. Det är vid dessa dimensioner som man kan förvänta sig att ekarna börjar få riktigt stora naturvärden. Endast någon enstaka är numera ruttna och ihåliga. Dock är så gott som alla skadade på rötterna av hästgnag (alt. trampskador). De har mycket friska kronor. Det här är ett framtidsobjekt som förr var skyddat som s.k. Domänminnen.

Behållande av värden: Ekarna ska bevaras som de är nu, växande i ljus betad hagmark. De 5 yngre klenare ekar som finns i området måste också sparas till en avlägsen framtid. Döda och avsågade grenar bör lämnas i hagen.

Skydd: Förr var de skyddade som s.k. Domänminnen.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Ängs- och hagmarksinventeringen, Beskrivningar och kartor, Ödeshögs kommun. Pärm och datatext från Länsstyrelsen ca 1988. Nr. 6. Klass IV.

Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.

Artlista: Brun nållav, grymig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT) och hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), ek.

Rödlistade arter:

grymig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 438 Alvastra järnvägsjord

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Sandiga, torra, kalkhaltiga marker hyser en udda flora och fauna. De är ofta viktiga insektslokaler. Solbelysta gamla grustag har stora värden om de hålls fria från träd. Luddvicker (VU) växer här.

Beskrivning: Sydväst om korsningen riksväg 50 och Turistvägen mellan Alvastra-Heda ligger ett gammalt nedlagt grustag som nu restaurerats (2013). Här togs material till järnvägsbyggena i slutet på förra seklet och början på detta. Enligt sägnen skulle kullen då varit rik på människoben och skallar.

Marken är en torr grusig, kalkrik, solbelyst lokal som har flera naturvärden. Först och främst växer här luddvicker, *Vicia villosa*, vilken klassas som sårbar, VU. Dessutom är det också en värdefull insektslokal och i botten på området finns en vät, som torkar ur på sommaren, men på försommaren växer t.ex. ett fåtal exemplar av ängsnycklar. Tidigare var gropen en viktig häckningslokal för backsvala.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärden är beroende av återkommande störningar i marklagret.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, insekter m.m. bör inventeras.

Referenser: Christer Wiking och Lars Fröhlich fältbesök juni-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2012.

Artlista: Grusviva, ängsnycklar och luddvicker (*Vicia villosa*, VU). Steglits.

Rödlistade arter:

luddvicker (*Vicia villosa*, VU)

Nr. 439 Omberg

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G F K L

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Omberg med sin utomordentligt rika vegetation och flora, sin omväxlande och intressanta fauna samt sist men inte minst sin speciella topografi och geologi räknas till ett av de värdefullaste naturområdena i södra och mellersta Sverige. Bl.a. de grova ekarna och bokarna vid södra delen av berget har visat sig hysa många hotade arter. Omberg är utpekad som ett riksintresse för naturvården, friluftslivet och kulturmiljövärden. På delen som ligger i Ödeshögs kommun finns tre naturreservat: Ombergs bokskog, Storpissans granurskog och Mörkahålkärret. Dessutom är drygt halva berget i Ödeshögs kommun ett Natura 2000-område (både enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet).

Beskrivning: Omberg är genom sitt läge mellan Vättern och den plana, vidsträckta Östgötaslätten mycket dominerande i landskapet. Berget har bildats genom förkastningsrörelser i berggrunden för drygt 500 miljoner år sedan. Denna s.k. horst omges följaktligen av mycket kraftiga branter. Utmed större delen av sjösidan reser sig lodräta bergväggar ur Vättern. Förkastningsbranterna på östsidan är inte lika markanta beroende på att de nedre delarna täcks av morän. Branterna kring berget höjer sig mellan 75 och 100 m över omgivningen. Bergets högsta punkt, Hjässan, når ca 160 m över Östgötaslätten och 175 m över Vätterns yta.

Ombergs berggrund uppbyggs huvudsakligen av granit, vars kornstorlek varierar kraftigt mellan fin- och grovkornig. Porfyr förekommer på den sydligaste spetsen av berget. Sandsten och lerskiffer är två bergarter som ingår i den s.k. Visingsöformationen. Dessa återfinns i en smal zon utmed Vätterstranden mellan Älvarums udde och Västra väggar.

En sandig-moig morän med en blockfattig till normalblockig markyta är den dominerande jordarten uppe på berget. Fläckvis kan man finna inslag av lera i moränen. Mäktigheten hos moränen är ringa. Utmed hela östsidan har moränen varit utsatt för svallning och här påträffas en zon med svallgrus som markerar högsta kustlinjen (HK). Den ligger på nivån 140 m ö h. Moränen har hög kalkhalt, vilket förklaras av att den har sitt ursprung i Östgötaslättns

kalksten. Torv förekommer också uppe på berget men sparsamt och spritt. Isälvsavlagringar återfinns endast vid Stocklycke och Höje.

Omberg, med sin rika och intressanta flora, är ett av södra Sveriges växtrikaste områden. Yppigheten och artrikedomen förklaras av markens höga kalkhalt och det gynnsamma milda klimatet. Berget hyser en mångfald vegetationstyper. Bland dessa kan nämnas örtrik granskog, rasbrantsvegetation, extremrikkärr, stäppartad torräng, ädellövskog och alkärr. Längst i söder förekommer dessutom bokskogar och vid Stocklycke finns en löväng. Blåbär och lingon som hör till de vanligaste växterna i barrskogen saknas nästan helt på Omberg. Omberg täcks till större delen av planterad granskog, ett minne från skogsskoletiden på 1800-talet. Gammal, möjligen naturlig, granskog finns dock vid Örnslid på västsidan av berget. Silvergran och andra främmande barrträd har inplanterats på flera ställen. På de grundaste markerna finns tallplanteringar. Lövträd av de flesta arter finns som spridda inslag i barrskogen. Enstaka äldre ekar uppträder här och var i skogarna, speciellt i västbranterna mot Vättern.

Ett mått på markens bördighet är virkesinnehållet per hektar. Inom det ovannämnda urskogsområdet har det uppmätts till 400 kbm/ha.

Djurlivet på Omberg är rikt och varierat. Älg och rådjur finns mycket rikligt. En liten reproducerande stam av kronhjort finns. Räv och grävling är allmänt förekommande på berget. Mården har sedan många år tillbaka en fast stam på Omberg. Den mångfald av biotoper som ryms på och kring berget skapar förutsättningar även för en rik fågelfauna. I granskogarna kan man se och höra ring- och skogsduva, mesar, kungsfågel, domherre, nötskrika m.m. Järpe och tjäder är funna även senaste året. Där lövträden dominerar och i öppnare delar finner man andra arter som svartvit flugsnappare, rosenfink, stenknäck, stare, björktrast, bofink och olika sångare. Lundarna, kalkkärren, betesmarker och slåtterängen hyser en artrik lägre fauna med bland annat många krävande landsäcksarter. Floran är också extremt rik med bl. a. många hotade arter. T.ex. knottblomster, kal knipprot, honungsblomster, raggarv, luddvedel, esparsett, buskvicker, ärtvicker, skugglosta, strävlost, källgräs, skogssvingel, storgröe, idegran och kalkbräken. Lavfloran på de grova lövträden har på senare år uppmärksamats allt mer. Norr om klosterruinen på båda sidor om vägen utefter Omberg finns ett antal grova bokar och ekar som visat sig ha en mycket sällsynt lavflora. Ytterligare värdefulla träd och flera hotarter finns på grova träd längre västerut ovanför Turisthotellet. Inte mindre än sju olika hotklassade arter hittades på sex olika trädindivider. Sannolikt finns en del av denna värdefulla flora spridd på fler stora trädindivider på södra och västra sidan av berget. Likaså ovanlig är insektsfaunan både i gamla träd och gamla grustäcker. Läderbaggen är funnen en gång i Vätterns vatten vid Omberg.

Omberg är en viktig plats för det rörliga friluftslivet med flera hundratusen besökare varje år. De flesta är endagsbesökare och söker sig till välkända platser såsom Hjässan, Stocklycke och Västra vägen. År 1998 bildades tre naturreservat på Omberg då gamla Domänreservat utvidgades och ombildades till naturreservat. Dessa var Ombergs bokskog domänreservat, Storpissans domänreservat, en granurskog, och Mörkahålkärrets domänreservat, ett kalkkärr.

Bibehållande av värden: Natura 2000-området bör skötas i enlighet med bevarandeplan och för resten av området bör en särskild skötselplan upprättas, remitteras och offentliggöras.

Skydd: Omberg är av riksintresse vad gäller naturvård, kulturmiljö och friluftsliv. Det finns tre naturreservat på berget. Omberg utgör en av Sveaskogs s.k. Ekoparker som har en hög ambition vad gäller bevarande av biologiska värden, restaurering och rekreation men också virkesproduktion. Ekoparken har inget juridiskt skydd. Långsiktigheten med ekoparkens skydd får framtiden utvisa. En stor del av området är skyddat som ett Natura 2000-område.

Ytterligare kunskap: Hela berget bör inventeras på nytt.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Natur- och Kulturmiljöer i Östergötland. Planeringsavdelningen 1983. Ödeshögs kommun Nr. N 49. Naturvärdesklass I.

Länsstyrelsen Östergötland. Länsstyrelsens registerblad. Riksintressant naturmiljö NE, Nr. 11
Länsstyrelsen i Östergötland. Hotade kärlväxter i Östergötland. Rapport 1997:4.
Ekstam, Börje. Omberg. Linköpings Universitet. Avdelningen för biologi, Stencil 1982.
Sandberg, Hans m.fl. Omberg, en natur- och kulturguide. 1992.
Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: Många. Se även Nr. 051, 441, 443.

På grova ekar och bokar följande arter: Rosa lundlav (*Bacidia rosella*, VU), skuggkranslav, grå skärelav, gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), bokvårtlav (*Pyrenula nitida*, NT), blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU), klosterlav (*Biatoridium monasteriense*, VU), kort parasitspik (*Sphinctrina turbinata*, VU), gammalekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), matt pricklav (*Pachnolepia pruinata*, NT).

Andra arter: Glänsande rostfläck (*Artonia spadicea*), stäppspolvivel (*Pseudocleonus grammicus*, EN), bivråk (*Pernis apivorus*, NT), fiskgjuse, grön sköldmossa, kalkkärrsgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*, NT), lundsångare (*Phylloscopus trochiloides*, NT), läderbagge (*Osmoderma eremita*, NT), mindre flugsnappare, orre, skogsduva, smalgrynsnäcka, sparvuggla, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), större vattensalamander, tjäder, trädlärka, törnskata.

Rödlistade arter:

rosa lundlav (*Bacidia rosella*, VU)
gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)
bokvårtlav (*Pyrenula nitida*, NT)
blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU)
klosterlav (*Biatoridium monasteriense*, VU)
kort parasitspik, (*Sphinctrina turbinata*, VU)
gammalekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)
matt pricklav (*Pachnolepia pruinata*, NT)
glänsande rostfläck (*Artonia spadicea*)
stäppspolvivel (*Pseudocleonus grammicus*, EN)
lundsångare (*Phylloscopus trochiloides*, NT)
bivråk (*Pernis apivorus*, NT)
kalkkärrsgrynsnäcka (*Vertigo geyeri*, NT)
läderbagge (*Osmoderma eremita*, NT),
spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 440 Alvastramyren

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Invid Alvastra gård finns i en svacka utefter gamla vägen ett kalkkärr. Naturtypen är skyddsvärd var den än förekommer. Här växer dessutom honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU) vilket föranleder den höga klassningen. Honungsblomster var förr en allmän orkidé på Omberg. Denna myr är troligtvis den enda lokalen som finns kvar på Ödeshögsdelen av berget.

Beskrivning: Nedanför Ombergsbranten i en svacka, 100 m NV klosterruinen, ligger ett öppet kalkkärr. Här växer bl.a. näbbstarr, ängsnycklar och honungsblomster. Kärret har ömsom betats, ömsom slagits. Skötseln har tyvärr inte alltid fungerat tillfredsställande.

Kärret kan beskrivas i tre delar där det mellersta partiet är något torrare. Eventuellt har här gått en gammal körväg. I väster finns mest ängsnycklar medan det östligaste partiet innehåller flest honungsblomster.

Bibehållande av värden: Området bör hållas fritt från sly och betas, alternativt slås sent och transportera bort gräset. Man måste här få till en fungerande skötsel genom avtal.

Skydd: Inga formella skydd. I praktiken är kärret välkänt och ligger i en skyddad kulturmiljö.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Eriksson, Roger. Kalkkärr i Östergötlands län en naturvärdessammanställning och upprättande av databas. Linköpings Universitet, Institutionen för Fysik och Mätteknik, Avdelningen för Biologi, VT 1994. Klass 2.

Länsstyrelsen i Östergötland. Hotade kärleväxter i Östergötland. Rapport 1997:4.

Fältbesök av Lars Fröhlich och Christer Wiking, juni-98.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2012.

Artlista: Vattenklöver, sjöfräken, näbbstarr, tätört, ängsnycklar, kärrknipprot och honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU).

Rödlistade arter:

honungsblomster (*Herminium monorchis*, VU)

Nr. 441 Mörkahålkärrets domänreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi F

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området är ett naturreservat, ett Natura 2000-område och ett riksintresse för naturvård. Tre vegetationsområden kan urskiljas i reservatet, nämligen ett rikkärr, en sumpskog och en damm.

Beskrivning: Reservatet ligger på Omberg ca 500 m norr om Hjässan, Ombergs högsta punkt, och omfattar Mörkahåls kalkkärr och damm med omgivande sumpskogar.

Berggrunden utgörs av granit. Jordarten utgörs av kalkrik morän. Området ligger 160-165 m över havet i en svacka och det ligger således över högsta kustlinjen. Kanterna av kärret genomvattnas av två bäckar, en från den uppdämda Mörkahåldammen och en från Surmossen norr om reservatet. Kärret avvattnas genom en bäck som rinner ut i Vättern vid Stocklycke hamn.

Tre naturtyper kan urskiljas, nämligen rikkärret, sumpskogar och Mörkahåldammen.

Mörkahålkärret är ett ca 1,5 ha stort rikkärr, där axag dominerar. I kärret finns en rik förekomst av flugblomster och skogsnycklar. Övriga orkidéer är kärrknipprot, blodnyckel och ängsnycklar. I fältskiktet växer även rikligt med näbbstarr, vattenklöver och ängsstarr. Vissa partier är präglade av rika förekomster av gräsull. I fältskiktet finns också vildlin, tätört, majviva, kärrtistel, blodrot, blåtåtel och kärrfibbla. På kärret växer även enstaka margranar och martallar. Kärret är en mycket värdefull lokal för landsnäckor med förekomst av flera rödlistade arter.

Norr och väster om kärret dominerar en sumpig al/granskog. En del granar är mycket grova och här finns både stående och liggande död ved. Sumpskogen omger bäcken västerut. I fältskiktet finner man bl.a. skogsbingel, ormbär. Här finns ett fåtal ex av den akut hotade orkidén knottblomster (*Microstylis monophyllos*, VU).

Söder om dammen finns en alsumpskog med välutbildade socklar. Här finns inslag av björk och en del ung gran.

Bland mårddjuren förekommer grävling, ekorre och mård och bland klövdjuren finns älg och rådjur. För fåglarna är tillgången på död ved viktig, bl.a. ur hackspettsynpunkt. Området av stort värde för mindre hackspett och spillkråka.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Området ingår i Natura 2000-nätverk och riksintresse för naturvård samt är ett naturreservat.

Ytterligare kunskap:

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bildande av naturreservatet Mörkahålkärrets domänreservat på Omberg i Ödeshögs kommun. 1998.

Artlista: Flugblomster, skogsnycklar, kärrknipprot, blodnyckel, ängsnycklarv, näbbstarr, vattenklöver, ängsstarr, gräsull, vildlin, tätört, majviva (*Primula farinosa*, NT), kärrtistel, blodrot, blåtåtel och kärrfibbla.

På kärret: margranar och martallar.

Sumpskog: skogsbingel, ormbär, knottblomster (*Microstylis monophyllos*, VU).

Däggdjuren: grävling, ekorre, mård, älg och rådjur.

Fåglar: spillkråka (*Dryocopus martius*, NT) och mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

majviva (*Primula farinosa*, NT)

knottblomster (*Microstylis monophyllos*, VU)

Nr. 442 Ålabäcken

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G K L

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Ålabäcken har strax före sitt utlopp till Vättern skurit en ravin. Bäckens är lummig och beklädd med täta buskar och lövträd. Sista 300 m närmast sjön har den kvar sitt naturliga lopp. Här är också gott om historiska lämningar bl. a. från klostertiden. En framtagning av kulturlämningarna är gjord och dessa delar ingår i den s.k. kulturstigen. Stora biologiska värden ihop med historiska värden ger en hög klassning.

Beskrivning: Mellan gamla rv. 50 och mynningen ut i Vättern ligger en lövskogsklädd ravin. Ålabäcken avvattnar Dags mosse och förr hela Tåkern. De täta busksnåren och lövträd av al, alm och bok erbjuder en fin fågelmiljö. Här finns strömstare, rosenfink, näktergal och kärrsångare. Söder om bäcken finns en tätare lövskog med graninslag. Här växer bl.a. stora lönnar, tidigare hamlade träd och här finns gott om död ved. Även sumpigare partier med bitvis lundartad flora finns.

Norr om bäcken finns ett öppnat område med stora almar varav två grova exemplar. Ett par grova pilar ligger över bäcken.

Elfiske år 1985 resulterade i en fångst av 4 småspigg. Vid ett senare elfiske fångades öring, stensimpa, bergsimpa och lake. Lämpliga bottnar i skugga finns.

Bäcken är nämnd som en av de bäckar i kommunen som skulle vara möjlig som lekplats för öring. Eventuellt sker redan idag öringlek i detta vattendrag.

Vattendraget blir på sitt korta lopp (någon halvmil) det mest förorenade vattendraget i kommunen, med mycket höga kväve och fosforhalter. Våren 99 har en kraftig dikesrensning av Ålabäckens lopp mellan Brodalen och Sverkersstenen gjorts, vilket inte förbättrar situationen vad gäller utflödet av näringsämnen i Vättern.

Under 2015-2017 har ett restaureringsarbete pågått där en ny vägtrumma invid gamla rv. 50 har anlagts så att öringarna kan gå vidare uppströms även vid låga vattennivåer. Öring lek pågår i Ålabäcken.

Bibehållande av värden: Vegetationen bör ej huggas annat än vid kulturlämningarna.

Dessutom måste en minskning av närsalterna till. Eventuellt vid en våtmark öster om rv. 50.

Skydd: Bäckan ingår i vattenskyddsområdet Vättern. Fornlämningarna är skyddade enligt kulturminneslagen.

Ytterligare kunskap: Uppföljning av fiskinventeringar.

Referenser: Länsstyrelsen i Östergötlands län. Inventering av bäckar i jordbrukslandskapet. Rapport 1995:12. Klass 1.

Liman Hans. Naturvårdsinventering Ödeshögs Kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län, Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten, 1977. Klass 3.

Peter Fredriksson fältbesök april, okt-98 och tidigare noteringar.

Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), Häckfåglar: kärrsångare, härmsångare, näktergal, rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU) stenknäck.

Regelbundna gäster ev. häckfåglar: gröngöling (*Picus viridis*, NT), strömstare, gräshoppsångare, gransångare. Tillfälliga sedda gäster: kungsfiskare (*Alcedo atthis*, VU), forsärla, flodsångare (*Locustella fluviatillis*, NT).

Gulsippa, bäckbräsa, ormbär.

Snäckor: Slät-, mångtandad-, tätstrimmig spolsnäcka, linnsnäcka, skäggsnäcka, källarglanssnäcka, mindre agatsnäcka, trädsnäcka och trädgårdssnäcka.

Lavar: lönnlav, klotterlav och vitskivlav.

Fiskar: spigg, öring, bergsimpa, stensimpa, lake (*Lota lota*, NT).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

kungsfiskare (*Alcedo atthis*, VU)

flodsångare (*Locustella fluviatillis*, NT)

Nr. 443 Ombergs bokskogs domänreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området bör särskilt skyddas på grund av dess biologiska värden.

Reservatet ligger inom ett riksintresse för naturvården, friluftslivet och kulturmiljövärden och ingår dessutom i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

Beskrivning: Området utgör ett mycket värdefullt och unikt bokskogsområde av ovanligt slag på dessa breddgrader. Bokarna och flera ekar är mycket gamla.

Området sluttar mer eller mindre kraftigt ned mot Vättern. Nere vid Vättern går urberget i

dagen och bildar en klippstrand. Klippstranden ofta är brant sluttande och moränen är

bortspolad och bildar ett strandhak. Jordlagren utgörs av en sandig och mullrik morän med ett

stort inslag av block. Moränen i sluttningen är formad av inlandsisen och av smältvatten.

Området domineras av bokskog med ett relativt stort inslag av ek och alm. Enstaka ask, lönn,

fågelbär, oxel, tall, gran och idegran förekommer också. De sistnämnda förekommer

framförallt nere vid Vätterstranden. Här är också skogen äldre (200-300 år) eftersom denna

del varit Domänreservat sedan 1946. Här finns en hel del döda stående och liggande träd,

framför allt ek och bok. I norra och nordöstra delen av området är bokskogen yngre.

Buskskiktet domineras av alm, bok och hassel. Enstaka enar, hägg, hagtorn och nypon finns nere vid Vättern.

I den skuggiga miljö som en bokskog utgör är fältskiktet svagt utbildat. Floran är dock rik eftersom moränen är mull- och kalkrik. Vanliga arter är vitsippa, blåsippa, liljekonvalj, ramslök, tandrot. Här finns också skogsstarr, gulsippa, trolldruva och ormbär. Den sällsynta kala knipprot (*Epipactis phyllanthes*, VU) förekommer i området.

Nere vid Vätterstranden är det varmare och ljusare och fältskiktet har en tätare grässvål. Här finns bl.a. gullviva, bergslok, vårfryle, vispstarr, spenört och stor blåklocka.

Ett 50-tal vedlevande svampar har påträffats. Även marklevande storsvampar har inventerats. Totalt hittades 104 arter varav tre finns med på Sveriges rödlista. Fyra rödlistade lavar har påträffats på de grova träden.

De grova ekarna och bokarna hyser ett rikt och särpräglat insektsliv, fyra arter är rödlistade. Fågellivet är rikt med en god förekomst av stenknäck. Även den mindre flugsnappare är årsvis i området. Området är viktigt framförallt ur hackspettsynpunkt, med tanke på de många grova träden och förekomsten av stående död ved. Bland annat förekommer spillkråka gröngöling, större och mindre hackspett.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Området ingår i Natura 2000-nätverk och riksintresse för naturvård samt är ett naturreservat.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bildande av naturreservatet Ombergs bokskogs domänreservat i Ödeshögs kommun. 1998.

Artlista: Bok, alm (*Ulmus glabra*, CR), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, fågelbär, oxel, tall, gran, idegran, hassel, en, hägg, hagtorn och nypon.

Flora: vitsippa, blåsippa, liljekonvalj, ramslök, tandrot, skogsstarr, gulsippa, trolldruva, ormbär och kal knipprot (*Epipactis phyllanthes*, VU). Gullviva, bergslok, vårfryle, vispstarr, spenört och stor blåklocka.

Fåglar: stenknäck, mindre flugsnappare, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), gröngöling (*Picus viridis*, NT), större och mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

kal knipprot (*Epipactis phyllanthes*, VU)

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

Nr. 444 Stora Lunds ekjättar

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi K L

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Ingen vet med säkerhet hur många arter som lever i och på ekar i Sverige, men en kvalificerad uppskattning är att 400-500 lavar, mossor och svampar har eken som viktig eller enda hemvist. Utöver dessa arter tillkommer 800-900 olika insekter, vilka i sin tur bär på ett stort antal parasiter. Man kan därför anta att minst 1500 arter är mer eller mindre beroende av eken och dess invånare. Dessa ekar hyser fyra rödlistade arter.

Beskrivning: Söder om Hästholmen ligger f.d. Stora Lunds skjutfält. Inom barackområdet och något västerut finns ett knappt tjugotal medelgrova till riktigt grova ekar. De flesta står relativt nära intill en damm och en bäck. De är fortfarande friska utom någon enstaka som har hål och som verkar något ihålig.

På en välskött åkerholme intill men utanför skjutfältet står ytterligare en mycket stor ek. Vid Stora Lunds golfbana står ett större antal gammelekar kvar efter att skjutbanan upphört. Flera byggnader har grova ekstammar kring knuten. Lavfloran är mycket rik med stort antal rödlistade lavar, de ovanligaste fåtaliga och sågs bara på enstaka träd. Håligheter bör hysa krävande arter av insekter.

Bibehållande av värden: Låt ekarna stå öppet som nu. Slyröjning måste fortsätta. Vid avsågning av grova grenar bör de grova delarna lämnas på någon undanskynd plats. Visa varsamhet mot ekbaser vid gräsklippning. Cementfyllning av ihåliga ekar bör ej förekomma.

Skydd: Inget skydd

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärm hos kommunen. 1998.
Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: Rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT), grå skärelav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), brun nållav, grynig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), skuggorangelav (*Caloplaca lucfuga*, NT), gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), violettbrun skivlav/blyertsav (*Buellia violaceofusca*, NT), ekspik (*Calicium quercinum*, VU), svavelticka och lacketicka.

Rödlistade arter:

rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

grynig skivlav/gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

skuggorangelav (*Caloplaca lucfuga*, NT)

gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)

violettbrun skivlav/blyertsav (*Buellia violaceofusca*, NT)

ekspik (*Calicium quercinum*, VU)

Nr. 445 Lilla Lunds ekjättar

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: I området finns några rejält gamla och grova ekar med en artrik lavflora och sannolikt även krävande insekter och svampar knutna till sig. Det södra delområdet består av betesmark som är relativt artrik med kalkgynnade växter.

Beskrivning: Mellan rv. 50 och det nedlagda skjutfältet vid Stora Lund, ligger söder om vägen Lilla Lund. Ca 150 m nordväst om Lilla Lund står i en betesmark tre stycken och i trädgårdsnära område ytterligare fyra grova ekar. En ek i hagmarken är extra grov och döende.

Ca 300 m sydväst om Lilla Lund står i norra delen av ett annat bete fyra stora och fyra klenare ekar. Vissa håller på att tappa barken och andra är ihåliga. Två hotade lavar och bålgeting hittades. Betet består av berghällar gamla åkerytor och i söder naturbetesmarker som hyser en ganska rik flora med inslag av kalk- och hävdgynnade växter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs hävd genom slåtter eller bete utan tillskottsgödsling. De gamla ekarna bevaras bäst genom att sly hindras från att växa upp i deras kronor eller i deras direkta närhet.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fasth, Tomas. Ekinventering okt-98. Pärms hos kommunen. 1998.

Fältbesök av Christer Wiking och Peter Fredriksson dec-98.

Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: Bålgeting.

Lerhyddan: gryinig dagglav (*Physconia grisea*, NT), brun nållav hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT).

Stora Lund: hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), brun nållav, ekticka (*Phellinus robustus*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT).

Rödlistade arter:

hjalmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

gryinig dagglav (*Physconia grisea*, NT)

ekticka (*Phellinus robustus*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

Nr. 446 Gräsmark vid Olstorp

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området har naturvärden knutna till en rik hävdgynnad flora.

Beskrivning: Alldeles norr om gården Olstorp ligger en mycket liten gräsmark klädd i ett glest trädskikt med björk, ask, ek, gran, oxel, tall, vildapel och körsbär. Här finns också någon en, hassel, rönn och nyponbuske. Gräsmarken hyser en rad hävdgynnade växter. Här finns t.ex. blåsuga, bockrot, gullviva, gökärt, knägräs, mandelblomster, ormrot, slätterfibbla, smörbollor, stagg och stor blåklocka.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Mikael Hagström 2013.

Artlista: björk, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ek, gran, oxel, tall, vildapel och körsbär, en, hassel, rönn och nyponbuske, blåsuga, bockrot, gullviva, gökärt, knägräs, mandelblomster, ormrot, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), smörbollor, stagg och stor blåklocka.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 447 Örtrika marker kring Bertilsstugan

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till örtrik gräsmark. Här finns de rödlistade växterna slättergubbe och klasefibbla och sannolikt finns även rödlistade insekter och ängssvampar här.

Beskrivning: Kring Bertilsstugan finns ett litet men värdefullt odlingslandskap med örtrika gräsmarker och även inslag av äldre ädellövträd. I trädsiktet finns förutom björk, ek och asp även oxel, alm, ask och lind. Mest intressant är nog den rika floran i de öppnare gräsmarkerna öster om ”stugan”. Här finns örter som blåsuga, bockrot, gullviva, jungfrulin, mandelblomma, ormrot, prästkrage, smörbollor, solvända, spåtistel och ängsbräsa. Här finns också ganska gott om de rödlistade växterna klasefibbla och slättergubbe.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs hävd genom slätter eller bete utan tillskottsgödsling.

Skydd: Biotopskydd gäller på jordbruksmark för samtliga stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar (mindre än 0,5 ha), småvatten och våtmarker (mindre än 1 ha) samt källor med tillhörande våtmark (mindre än 1,0 ha). Biotopskydd omfattar också alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Mikael Hagström 2013.

Artlista: björk, ek och asp även oxel, alm (*Ulmus glabra*, CR), ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och lind, blåsuga, bockrot, gullviva, jungfrulin, mandelblomma, ormrot, prästkrage, smörbollor, solvända, spåtistel och ängsbräsa, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT) och slättergubbe (*Arnica montana*, VU).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 448 Triviallövskog vid reningsverket

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter.

Beskrivning: Intill Ödeshögs reningsverk ligger en liten lövskog som är ovanligt rik på hålträd. Framförallt är det gamla björkar som är ihåliga men också klibbalar, sälgar, aspar och någon enstaka ek.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd:

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: björk, klibbal, säl, asp, ek

Rödlistade arter: -

Nr. 449 Lövträd vid Bjuggården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter. Vårdträd.

Beskrivning: Kring Bjuggården står en ansamling av äldre lövträd där många har håligheter. Här handlar det om askar, ett par aspar, lönnar och något päronträd.

Kring Bjuggården står en del äldre ask och asp. En grov ihålig ask har brunnit invändigt.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer samt åkerholmar mindre än 0,5 ha.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013. Fältbesök Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista: större askbastborre, lönnlav, mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 450 Ödeshögs kyrkogård

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Ödeshögs kyrka och kyrkogård står en rad med gamla och ofta ihåliga lindar och någon enstaka ask. Träden har skötts genom beskärningar vilket ger dem ett speciellt utseende vad gäller grensättning och form.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), violbärfis, smalnäbbad nötkråka, snösiska, bändelkorsnäbb, vit sminkrot (*Buglossoides arvensis*, NT), svart rödstjört (*Phoenicurus ochruros*, NT).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

vit sminkrot (*Buglossoides arvensis*, NT)

svart rödstjört (*Phoenicurus ochruros*, NT)

Nr. 451 Ödeshögs gravplats

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Strax öster om Ödeshögs kyrka ligger denna begravningsplats. I området står 10 lindar och en hästkastanj med håligheter. Träden har skötts genom beskärningar vilket ger dem ett speciellt utseende vad gäller grensättning och form.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, hästkastanj.

Rödlistade arter: -

Nr. 452 Allérest vid Ödeshög

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Strax intill den planskilda korsningen av rv. 50 och den gamla E4-an inne i Ödeshög står denna rad av gamla ihåliga träd. Det handlar om 3 askar och 2 lönnar. Träden står precis i fastighetsgräns.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 453 Trädrad vid Jeanneberg

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Jeanneberg står ett tiotal gamla lönnar på rad längs den södra och sydvästra kanten. De flesta av dessa har håligheter vilket är gynnsamt för många fåglar, fladdermöss och insekter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträdd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträdd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens träddinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn

Rödlistade arter: -

Nr. 454 Hålträdd vid Pikatorp

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträdd med håligheter. Ihåliga lövträdd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträdd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter. Vårdträdd.

Beskrivning: Vid Pikatorp finns ett knappt tiotal gamla och ihålig lövträdd. De flesta är askar och lönnar, men det finns också några ihåliga fruktträdd vid gården.

Kring Pikatorp står en del äldre lönnar och ett grovt gammalt päronträdd. Lönnar med betesskadade rotben.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträdd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträdd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens träddinventering) av Hagström och Henriksson 2013. Fältbesök av Tomas Fasth nov. 2017.

Artlista:

Pikatorp: hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Råbylund: hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), brun nållav.

Kråketorp: brun nållav, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT), grå skårelav.

Sjöstorp: grå skårelav, ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT), brun nållav, blanksvart trämyra, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), grå skårelav, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT).

Rödlistade arter:

hjelmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

gul dropplav (*Cliostomum corrugatum*, NT)

ekskinn (*Aleurocystidiellum disciforme*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 455 Hålträdd och alléer vid Backasand

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträdd med håligheter. Ihåliga lövträdd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre

lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Strax öster om den planskilda korsningen av rv. 50 och den gamla E4-an, intill den senare vägen vid Backasand står en rad av gamla ihåliga träd. Hålträd står också inne på en av tomterna söder om vägen. Det handlar främst om lindar, kastanjer och fruktträd.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, kastanj.

Rödlistade arter: -

Nr. 456 Trädmiljöer kring Åby

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Åby, strax öster om Ödeshögs tätort finns äldre ihåliga lövträd på ett antal tomter, på kyrkogården samt i några alléer. Det handlar om lindar, almar, askar och några enstaka fruktträd, björkar och lönnar.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: - 376

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, lönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 457 Grova träd i Stora Lunds trädgårdspark

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Gården Stora Lund, strax intill golfbanan finns ett stort antal lövträd med håligheter. Det handlar om över 30 askar, lönnar och almar samt några lindar och hästkastanjer. De flesta träden står som en häck kring tomten men några av träden står mer centralt.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, alm (*Ulmus glabra*, CR), lind, hästkastanj.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 458 Tägneby trädrader

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gården Tägneby finns flera rader med äldre ädellövträd. Ett trettiotal av dessa har håligheter och flera av dem är ganska grova. Någon av trädraderna står längs vägen och kan betraktas som allé.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 459 Trädrader vid Forsby

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Längs med vägen genom Forsby och på ett par tomter står ihåliga lövträd. Framförallt handlar det om ask, lönn och alm men det finns också vardera en ihålig rönn och en hästkastanj.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, alm (*Ulmus glabra*, CR), rönn, hästkastanj.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 460 Trädrader vid Råby

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter. Hagmark.

Beskrivning: Kring Råby står ett par trädrader som skydd mot väder och vind. Många av träden har håligheter. Främst handlar det om ask och lönn i dessa trädrader. På slätten sticker en betad bergknalle upp som är klädd med klena men äldre ekar. Enstaka ekar hyser värdefull lavflora.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013. Fältbesök av Tomas Fasth 2017.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), brun nållav, hjälmbrosklav (*Ramalina baltica*, NT), ek, lönn.

Rödlistade arter:

hjälmrosklav (*Ramalina baltica*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 461 Träd kring Haningetorp

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till grova askar. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Haningetorp, beläget mitt på slätten mellan Heda och Ödeshög, står dessa värdefulla träd. Här finns ett ganska stort antal grova askar och ett par av dem är ihåliga. Träden står mestadels som en krans runt tomten.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 462 Träd kring Jättingstad

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Jättingstad, knappa 2 km söder om Heda, står ett ganska stort antal äldre, ofta ihåliga almar, lönnar och lindar. Här finns också några gamla björkar och någon ek.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), lönn, lind, björk, ek.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 463 Almarna vid Prostabygget

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Prostabygget, som ligger strax intill Häggestad mellan Heda och Stora Åby, står en rad gamla almar. De flesta av dessa har håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 464 Trädrader kring Nävstad och Västra Tollstad kyrka

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Tollstad kyrka och gårdarna Nävstad och Östergården finns ganska många äldre lövträd. Ganska många av dessa har håligheter som kan nyttjas av fåglar,

fladdermöss och insekter. De vanligaste trädslagen är lind, lönn och alm, men det finns också enstaka björkar, hästkastanjer, askar och avenbokar med håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, lönn och alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, hästkastanj, ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och avenbok.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 465 Trädrad runt Norrgården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Runt gården Norrgården, alldeles norr om Hästholmen, står en rad av äldre lövträd. Många av dessa har håligheter. De vanligaste trädslagen är oxel och lönn men det finns också någon enstaka bok med hål.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: oxel, lönn, bok.

Rödlistade arter: -

Nr. 466 Jussbergs trädrader

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Jussberg, strax sydväst om Heda, finns ett par trädrader med högt innehåll av ganska grova lindar, där också ett och annat träd hyser håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 467 Träd kring Alvastra

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Alvastra finns ganska många grova lövträd. En del av dessa har håligheter till glädje för bland annat hålhäckande fåglar som t.ex. stare. De vanligaste trädslagen här är alm, lönn, bok och ask men det finns också björkar, lindar och popplar bland annat.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), lönn, bok och ask (*Fraxinus excelsior*, EN), björk, lind och popplar.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 468 Träd kring Stora och Lilla Broby

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd på slätten, i dessa trakter, hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gårdarna Stora och Lilla Broby, vid foten av Omberg, finns rader med äldre lövträd. Många av dessa har håligheter som kan nyttjas av fåglar och fladdermöss. De vanligaste trädslagen är lönn, alm och lind men det finns också enstaka bok och hästkastanj.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, alm (*Ulmus glabra*, CR), lind, bok, hästkastanj.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 469 Lövträd kring Karlsgården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Karlsgården, knappa 2 kilometer nordost om Stora Åby kyrka, finns en del äldre ask, alm och lönn samt någon enstaka bok. Flera av askarna och lönnarna har håligheter som kan nyttjas av hålhäckande fåglar, insekter och fladdermöss.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR), lönn och bok.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 470 Träd vid Syllerstorp

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Syllerstorp, knappt 3 kilometer öster om Stora Åby kyrka, finns en del äldre lövträd. Främst handlar det om lönn men även asp och ask. Flera av asparna och lönnarna har håligheter som kan nyttjas av hålhäckande fåglar, insekter och fladdermöss.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, asp och ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 471 Gamla björkar vid Aspegården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter.

Beskrivning: Vid Aspegården, 2 km sydost om Heda Kyrka, finns en del äldre björkar. Flera av dem har håligheter som kan nyttjas av hålhäckande fåglar, insekter och fladdermöss.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: björk.

Rödlistade arter: -

Nr. 472 Träd vid Röks Ödemark

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträäd med håligheter. Ihåliga lövträäd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträäd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Röks Ödemark finns några askar och lönnar med håligheter. Dessa kan nyttjas av hålhäckande fåglar, insekter och fladdermöss.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 473 Tjugby park och allé

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Heda

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträäd med håligheter. Ihåliga lövträäd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträäd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid den södra av gårdarna i Tjugby, öster om Heda, finns några äldre lövträäd. Flera askar och någon hästkastanj har håligheter och de flesta av dessa står i allén in mot gården. Dessa kan nyttjas av hålhäckande fåglar, insekter och fladdermöss.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: hästkastanj, ask (*Fraxinus excelsior*, EN).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 474 Eueboda allé och trädgårdspark

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Strax väster om Rök ligger gården Eueboda. Upp till gården löper en lång allé och runt gården ligger en liten parkartad trädgård. Många av träden börjar bli gamla och här finns också en hel del hålträd. Vanligast är alm, lind och lönn men det finns också ask, hästkastanj, bok och pil.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), lind, lönn, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), hästkastanj, bok och pil.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 475 Träd nära Röks kyrka

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Röks kyrka finns en del äldre lövträd vid de närmast omgivande husen och även några på kyrkogården. Några av dessa har håligheter. Lind, lönn, oxel, björk och alm är vanliga men här finns också hästkastanj och bok.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, lönn, oxel, björk, alm (*Ulmus glabra*, CR), hästkastanj, bok.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 476 Parkträd och allé vid Ingvaldstorp

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring Ingvaldstorp finns äldre lövträd på gårdsplaner, tomter och i parker. En del av dessa har håligheter. De flesta av träden med hål är fruktträd men det finns också en del ask med hål samt enstaka kastanj, alm, björk, ek och lönn.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: - 387

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), kastanj, alm (*Ulmus glabra*, CR), björk, ek och lönn

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 477 Park och allé vid Valla

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Valla finns en park och allé rik på äldre lövträd. Mest handlar det om lönn, lind, björk oxel och alm men det finns också bok, ek och klibbal. Ganska många av de äldre lövträden har håligheter som kan utnyttjas av hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, lind, björk oxel, alm (*Ulmus glabra*, CR) bok, ek och klibbal.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 478 Trädrad och allé vid Katrineberg och Krongården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Katrineberg och Krongården ligger strax öster om Valla. Kring Katrineberg står en tät rad med äldre oxlar där de flesta har håligheter. Upp mot Krongården står en del alm och lönn uppe vid gården också björk och kastanj.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR) lönn, oxel, björk, kastanj.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 479 Allé och trädrader vid Stora Kullen

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gården Stora Kullen, i kommunens östra del, finns en hel del äldre lövträd både i parkmiljö och längs väg. Främst är det almar men även några lindar och hästkastanjer samt någon enstaka ek. Många av träden har håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR) lind, ek, hästkastanj.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 480 Träd vid Hallberga

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Hallberga ligger på slätten i den allra östligaste delen av kommunen. Kring gårdarna finns här några äldre lövträd. Flera av dessa har håligheter. Främst handlar det om alm och fruktträd.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR).

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 481 Trädrader vid Krongården och Sörgården

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Krongården och Sörgården finns några trädrader med äldre lövträd och flera av träden har håligheter. Mest är det lönnar men inne på tomterna finns också fruktträd med håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, ospecificerade fruktträd.

Rödlistade arter: -

Nr. 482 Trädmiljöer kring några gårdar på slätten

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gårdarna Särtshöga, Överby, Solberga och Nyalund, som alla ligger ute på slätten söder om Svanshals, finns äldre lövträd. En del av dessa har håligheter som kan nyttjas av hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Främst handlar det om lönnar och fruktträd men även en del oxel, björk, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN) och alm (*Ulmus glabra*, CR).

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, ospecificerade fruktträd, oxel, björk, lind, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 483 Trädmiljöer kring Svanshals

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gårdarna Svanshals kyrka samt vid gårdarna Stora och Lilla Svanegården samt vid Åsen finns samlingar med äldre lövträd. En hel del av dessa är hålträd som kan utnyttjas av hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Mest är det almar, lönnar och oxel men även hästkastanjer, bok och ask förekommer bland hålträden.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: - 391

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: alm (*Ulmus glabra*, CR), lönn, oxel, hästkastanj, bok, ask (*Fraxinus excelsior*).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 484 Glänås park

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Svanshals

Naturvärdesbedömning: Området har ett visst naturvärde knutet till äldre lövträäd med håligheter. Ihåliga lövträäd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträäd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Parkerna vid Glänås är rika på lövträäd. En del av träden är äldre och har håligheter. De flesta träden i parkerna är lindar men det finns även bok och lönn m fl.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind, bok, lönn m.fl.

Rödlistade arter: -

Nr. 485 Lövträedsmiljöer vid Göjeryd

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträäd med håligheter. Ihåliga lövträäd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträäd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid gården Göjeryd i mellanbygden, finns ett lövskogsområde och en allé med ett ganska stort innehåll av hålträäd. I allén är det lönnar medan det i skogen handlar om björk, asp, sälg, lönn och ek.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträäd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträäd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, björk, asp, sälg, lönn, ek.

Rödlistade arter: -

Nr. 486 Allé vid Fölseryd

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Vid Fölseryd finns en askallé med gamla träd samt även några gamla träd med håligheter kring gården. De flesta träden är ask även här men det finns även någon lönn och några fruktträd med håligheter.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 487 Lövträd vid Järperyd

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter.

Beskrivning: Kring gården Järperyd, alldeles söder om E4-an, finns en samling av äldre lönnar där många av dem har håligheter. Här finns också någon enstaka sälg och fågelbärsträd med hål.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lönn, sälg, fågelbärsträd.

Rödlistade arter: -

Nr. 488 Hålträd vid Bonderyd

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre lövträd med håligheter. Ihåliga lövträd är viktiga för hålhäckande fåglar, fladdermöss och insekter. Äldre lövträd i dessa trakter hyser oftast en rik lav- och mossflora, inte sällan med rödlistade arter. Att området ligger som en länk mellan två värdefulla odlingslandskapsobjekt motiverar en hög klassning.

Beskrivning: Vid Bonderyd, centralt i kommunens skogsbygd, finns en ansamling av äldre lövträd med håligheter. Främst är det gamla askar men även några björkar och någon lönn.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärde ska bestå krävs att alla hålträd får stå kvar samt att även en del yngre friska lövträd får stå kvar och åldras.

Skydd: Biotopskydd omfattar alléer.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: ask (*Fraxinus excelsior*, EN), björk, lönn.

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 489 Nyckelbiotop norr om Björnakullen

Naturvärdesklass: 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till äldre grova träd av gran och asp samt till grov död ved.

Beskrivning: Strax nordväst om Fjättnunnasjön ligger denna lilla naturskogsrest inklämd mellan ett dike och ett litet hygge. Marken är blockig och läget i en svag nordsluttning ger ett svalt och stabilt lokalklimat. Här finns gott om grova granar och även inslag av grova aspar och klibbal mot den dikade sumpskogen i norr. Den viktigaste kvalitén i området är den rikligt förekommande grova döda veden av gran och asp som sannolikt hyser ovanliga vedsvampar och mossor.

Bibehållande av värden: Inget skogsbruk.

Skydd: Området är en nyckelbiotop. Alla skogsåtgärder i en nyckelbiotop är samrådspliktiga.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsstyrelsens webb "Skogens pärlor".

Artlista: gran, asp, klibbal.

Rödlistade arter: -

Nr. 490 Lövskogsområde vid Ödeshögs Mark

Naturvärdesklass: 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde knutet till lövskog med hålträd och död ved.

Beskrivning: Området består av en äldre lövskog dominerad av asp, björk och ek, med inslag av enstaka ask, lönn, rönn och sälg. I buskskiktet finns en hel del hassel. Marken är relativt örtrik vilket är särskilt påtagligt under våren när blåsippor och vitsippor blommar. I skogen finns inslag av hålträd och också en del död ved.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärden bevaras sannolikt bäst utan större ingrepp i trädskiktet.

Skydd: Naturvårdsavtal (med Skogsstyrelsen) sedan 2003.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Mikael Hagström 2013?

Artlista: asp, björk, ek, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), lönn, rönn, sälg, hassel, blåsippa, vitsippa.

Rödlistade arter: Skogsstyrelsens webb "Skogens pärlor"

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Nr. 491 Gamla lövträd vid Frebol

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde tack vare förekomsten av gamla lövträd, främst några tidigare hamlade lindar. Träd som dessa hyser ofta krävande lavar, svampar, insekter och hålhäckande fåglar och fladdermöss.

Beskrivning: Söder om Frebol ligger en lövskog med några gamla lövträd insprängda. Framförallt i den södra delen står några fantastiska gamla lindar som tidigare nyttjats för lövtäkt (hamlats).

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs att de gamla träden inte huggs ner. Det vore sannolikt positivt att hålla efter sly som växer upp alldeles i trädens kronor.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök (Länsstyrelsens trädinventering) av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: lind.

Rödlistade arter: -

Nr. 492 Insekts- och trädrika marker vid Nogård

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Rök

Naturvärdesbedömning: Området har ett högt naturvärde tack vare förekomsten av gamla lövträd, hålträd och insektsrika vägslänter. Träd som dessa hyser ofta krävande lavar, svampar, insekter och hålhäckande fåglar och fladdermöss och vägslänterna är ofta viktiga för t.ex. steklar och fjärilar. Här finns flera (9 arter enl. listan 2010) rödlistade dagfjärilar. Här finns också ett kort parti av en skogsbäck med värdefulla strukturer.

Beskrivning: Längs med vägen genom Nogård, både norr- och söderut, finns en lite större koncentration av gamla lövträd som ofta är hamlade och har håligheter. Längs med vägen finns även en ovanligt rik fauna av dagfjärilar. Här finns en rad krävande mindre vanliga fjärilar bland annat de rödlistade arterna bredbrämrad bastardsvärmare, smalsprötad bastardsvärmare, mindre bastardsvärmare, sexfläckig bastardsvärmare, silversmygare, svartfläckig högstjärt, ängsnätfjäril, mindre blåvinge och allmän snabbvinge.

Bibehållande av värden: För att naturvärdet ska bestå krävs att de gamla träden inte huggs ner. Vägrenarna bör skötas med slåtter och ibland med skrapning, dock helst bara skrapning mindre delar varje säsong.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT), smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT), mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT), sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendula*, NT), silversmygare (*Hesperia comma*, NT), svartfläckig högstjärt (*Clostera anachoreta*, NT), ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT), mindre blåvinge (*Cupido minimus*, NT) och allmän snabbvinge.

Rödlistade arter:

bredbrämrad bastardsvärmare (*Zygaena lonicerae*, NT)

smalsprötad bastardsvärmare (*Zygaena osterodensis*, NT)
mindre bastardsvärmare (*Zygaena viciae*, NT)
sexfläckig bastardsvärmare (*Zygaena filipendula*, NT)
silversmygare (*Hesperia comma*, NT)
svartfläckig högstjärt (*Clostera anachoreta*, NT)
mindre blåvinge (*Cupido minimus*, NT)
ängsnätfjäril (*Melitaea cinxia*, NT)

Nr. 493 Siggeryd "Eldastället" – ett blivande naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Bland Holavedens varierade odlingslandskap är den minsta gården i Siggeryd en gård som de senaste 35 åren brukats och restaurerats med enbart olika former av naturvård som första prioritet. Gården är ett blivande naturreservat (beslutet kommer i slutet av 2018). Variationen på liten yta är ovanlig, här finner man bland annat slätterängar, öppna betesmarker, trädbärande betesmarker samt skogsbeten jämte en sumpskog. I området finns en rik flora av hävdgynnade örter, bland annat flera rödlistade och även insektsfaunan är rik. Även slåttrade ytor förekommer utanför gården, bland annat i biotopskyddet Gumby äng och även på en del av tomtmarken som omges av reservatet.

Beskrivning: En knapp mil rakt söder om Ödeshögs samhälle väster om Natura 2000-landskapet i Gumby, ligger den 15 ha lilla Siggeryds-fastigheten som är ovanlig i sin småskalighet och biologiska variation. Tidigare (1999) har ca en tredjedel av markerna beskrivits som skogsbete. Den är en ca 85-årig barrblandskog med ganska stora inslag av olika lövträd. Detta skogsbete är nu ytterligare öppnat och betas årligen med nötdjur. På markerna finns ca 15 smååkrar spridda över hela arealen. Så gott som alla betas idag med nötdjur och de flesta har fin ängsflora.

Hamling av yngre träd sker i ganska stor skala. Trädslag som hamlas är ask, lind, alm, lönn, björk, ek, sälg och oxel.

Mindre arealer (ca 0,15 ha) slås årligen med lie, i viss mån runt bostadshus men även i klassiska ängsytor med "lindor" och med rik ängsflora i olika fuktighetsklasser. Ängarna efterbetas på hösten. Här finns också en rik hävdgynnad flora med växter som darrgräs, knägräs, stagg, slättergubbe, kattfot, solvända, vanlig och grönvit nattviol, smörboll, ormrot och rödblåra. I fuktig miljö växer den ovanliga ormbunken strutbräken.

Den klassiska björkbeteslagen håller också på att öppnas genom huggningar vintern -14/-15. Den omfattar också ca en tredjedel av fastigheten och betades tidigare med får men idag med nötdjur. Här finns även grova trädvärden i ek- och björk-individer. Vidare finns ett par fina, odikade alkärr med grova socklar. Gott om död ved finns här men även överallt i landskapet i övrigt. En hel del död ved är aktivt skapad och även upplagda solbelysta högar med död ved finns. Grov ihålig asp finns i mindre områden. Överallt har de bärande träden rönn, oxel och vildapel gynnats i landskapet. Även sälgen har gynnats genom åren.

I några bergsbranter har skogen fått utvecklas till små orörda biotoper. Även om utgångsläget för 40 år sen, med kraftigt igenväxande ytor överallt, inte erbjöd optimala förutsättningar, så är förbättringsarbetet långt kommet och intressant att följa upp framöver.

Kalklera under mossjorden i östra delen kan vara intressant.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att påbörjade markförbättringar kan fortsätta. Bl.a. hamling av träd och lieslätter och betande av skogar. Närheten till värdefulla Natura 2000-odlingslandskap, inklusive biotopskyddade slätterängar skapar goda förutsättningar för stor artrikedom.

Skydd: Ett blivande naturreservat. EU-stöd på skogsbetet finns.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Markägarens lokalkännedom.

Fältbesök av Christer Wiking 2015.

Artlista: Gröngöling (*Picus viridis*, NT), mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT), sparvuggla. Darrgräs, knägräs stagg, slättergubbe (*Arnica montana*, VU), slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), kattfot, solvända, ängsskallra, korskovall (*Melampyrum cristatum*, NT), vanlig och grönvit nattviol, smörboll, ormrot, rödblåra, ögonpyrola, strutbräken, kruskantarell, korallav, lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), alm (*Ulmus glabra*, CR) m.m.

Rödlistade arter:

gröngöling (*Picus viridis*, NT)

mindre hackspett (*Dendrocopos minor*, NT)

slättergubbe (*Arnica montana*, VU)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

korskovall (*Melampyrum cristatum*, NT)

lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

Nr. 494 Kronberga ekhage-skog

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området hyser ett högt naturvärde knutet till den ganska rika förekomsten av gamla ekar samt en örtrik hävdgynnad flora.

Beskrivning: Nordväst om gården Kronberga ligger ett ganska stort bestånd med lövskog på mark som förefaller tidigare varit äng. I området finns en rik, om än utglesad hävdgynnad flora med örter som smörbollar, skogsnäva, gökärt, nattviol, pillerstarr, gullviva, knägräs, ängshavre, ängsvädd och den rödlistade arten klasefibbla. I trädsiktet dominerar ek helt och ganska många av dessa är av relativt hög ålder (över 120 år och några klart äldre än så). Flest av de gamla ekarna finns längs en höjdrygg samt i den södra delen. På minst en ek finns den rödlistade laven rosa skärelav och rostfläck finns på många träd.

Bibehållande av värden: Det är viktigt att de äldre ekarna får stå kvar och bli riktigt gamla. Det vore också värdefullt om hävd kunde återupptas.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Skogsstyrelsens webb "Skogens pärlor"

Artlista: smörboll, skogsnäva, gökärt, nattviol, pillerstarr, gullviva, knägräs, ängshavre, ängsvädd, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), ek, rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT), rostfläck.

Rödlistade arter:

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

rosa skärelav (*Schismatomma pericleum*, NT)

Nr. 495 Hällmark norr om Rosenberg

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området hyser ett högt naturvärde knutet till de exponerade svagt sluttande berghällarna med dess lavflora.

Beskrivning: Norr om Rosenborg, alldeles söder om E4-an finns några flacka berghällar belägna i en sedan länge övergiven betesmark. På hållarna växer två ovanliga och rödlistade lavar, nämligen strutskinnlav (*Scytinium palmatum*, NT) och kustskinnlav (*Scytinium magnussonii*, VU).

Bibehållande av värden: För att lavfloran på hållarna ska bestå krävs att inte närmiljön växer igen ytterligare.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: strutskinnlav (*Scytinium palmatum*, NT), kustskinnlav (*Scytinium magnussonii*, VU).

Rödlistade arter:

strutskinnlav (*Scytinium palmatum*, NT)

kustskinnlav (*Scytinium magnussonii*, VU)

Nr. 496 Hagmarksrest väster om Sörgården

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området hyser naturvärden knutna till sälgarna och de gamla björkarna.

Beskrivning: Väster om Sörgården ligger denna lilla dunge belägen på och kring en liten höjd. Kullen är bevuxen med glest stående gamla björkar och några äldre sälgar. Här finns också ett ungt expanderande trädskikt dominerat av asp. Området är en sedan länge igenväxande björkhage.

Bibehållande av värden: För att områdets naturvärden ska bestå krävs att de gamla björkarna och sälgarna får stå kvar. Det vore också positivt om dessa höggs fram och om marken skulle hävdas.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: sälg, björk, asp.

Rödlistade arter: -

Nr. 497 Lövskog väster om Sörgården

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området hyser naturvärden till den fullskiktade lövskogen med sitt innehåll av död ved. Området har troligtvis ett högt värde för lövskogsfåglar och landsnäckor.

Beskrivning: Väster om Sörgården ligger denna täta lövskogsdunge. Skogen är fullskiktad, d.v.s. det finns gott om träd och buskar i olika höjd och ålder. Här har också träd och

buskskiktet självgallrat varför det finns en del död ved och den är av värde för många insekter och t.ex. hackspettar.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras sannolikt bäst om området även fortsättningsvis lämnas orört förutom att eventuell inträngande gran eller främmande trädslag börjar tränga in.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: - 400

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 498 Lövskogsdungar vid Visjön

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Området hyser naturvärden knutna till lövskog med rikligt med bryn och kantzoner, enstaka gamla lövträd samt till rester av hävdgynnad flora.

Beskrivning: Kring Visjön finns en samling slingriga lövskogsremсор med gamla små åkrar och sommarstugor insprängt. Ek och björk är de dominerade trädslagen men det finns också asp och ask. De äldsta träden utgörs av en handfull askar som bär spår av hamling. Markerna är igenvuxna relativt öppna hagar och ängar och det finns rester av en rik hävdgynnad flora kvar, särskilt längs bryn och i kraftledningsgator. Här finns bland annat den rödlistade örten sommarfibbla.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras bäst med återupptagen hävd genom bete eller slåtter men vissa värden utvecklas också om området bibehålls som lövskog.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Fältbesök av Christer Wiking 2016.

Artlista: ek, björk, asp, ask (*Fraxinus excelsior*, EN), sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT).

Rödlistade arter:

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

sommarfibbla (*Leontodon hispidus*, NT)

Nr. 499 Lövhage söder om Bonderydssjön

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Området hyser naturvärden knutna till den örtrika grässvålen samt till det varierade trädskiktet med bland annat äldre ekar.

Beskrivning: Söder om Bonderydssjön ligger en ganska stor lövklädd hage som restaurerats för något tiotal år sedan. Ännu syns stubbar i hagen men grässvålen har slutit sig och börjar bli rik på hävdgynnade växter. Här finns bland annat grönvit nattviol, nattviol, blåklockor, mattfibbla och rikligt med blåsuga. Trädskiktet är varierat med många olika trädslag, bland annat körsbär, aplar, ekar och björkar. Längst i öster står en samling gamla ekar och en stor

hålasp. Ekarnas grenar är helt inklädda i skägglavar och här finns bland annat den rödlistade arten gropig skägglav (*Usnea barbata*, VU).

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras bäst med fortsatt beteshävd med ett fortsatt varierat trädskikt. De äldre lövträden måste få stå kvar.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: grönvit nattviol, nattviol, blåklockor, mattfibbla och rikligt med blåsuga, körsbär, aplar, ek, björk, asp.

Rödlistade arter:

gropig skägglav (*Usnea barbata*, VU)

Nr. 500 Danskeviksängen

Naturvärdesklass: Klass 3

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området hyser höga naturvärden knutna till den örtrika grässvålen.

Beskrivning: Alldeles intill Trehörna sjön, mellan villorna och stranden ligger denna lilla äng. Här finns ett artrikt fältskikt med en rad hävdgynnade växter. Här finns gott om svinrot och skogsnäva men också inslag av ängsvädd, stagg, knägräs, smörbollor, stor- och liten blåklocka, prästkrage, slätterfibbla, jungfrulin och grönvit nattviol. I hagen står också några ekar, tallar, björkar och enar.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras bäst med fortsatt hävd i någon form.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: svinrot och skogsnäva men också inslag av ängsvädd, stagg, knägräs, smörbollor, stor- och liten blåklocka, prästkrage, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU), jungfrulin och grönvit nattviol, ek, tall, björk, en.

Rödlistade arter:

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

Nr. 501 Tallskog vid Vagnsjöns badplats

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi K

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området hyser inom kort höga naturvärden knutna till de gamla tallarna.

Beskrivning: Sydost om Vagnsjöns badplats ligger detta ganska höga berg som är klätt med tallskog. Ungefär halva berget, på den södra delen, är bevuxet med tallar strax under 150 år. Beståndet är gallrat och städad på död ved, som annars ofta hyser en stor biologisk mångfald. De gamla tallarna kommer inom kort kunna hysa en del ovanliga insekter och svampar om de lämnas att bli ytterligare något decennium. 402

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras om de gamla tallarna får stå kvar.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: tall.

Rödlistade arter: -

Nr. 502 Skogsmiljöer öster om Fårudden

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi G

Socken: Trehörna

Naturvärdesbedömning: Området hyser mycket höga naturvärden knutna till en varierad skogsmiljö med inslag av äldre lövträd, sumpskogar, äldre granar, grov död ved samt förekomsten av den geologiskt ovanliga bildningen - glup. Här finns rödlistade arter bland vedsvamp, mossor och lavar.

Beskrivning: Öster om Fårudden i Vagnsjön ligger detta särpräglade skogsbestånd. Marken är blockig och samtidigt bördig och örtrik. Här finns flera sumpskogsstråk med stort inslag av klibbal och glasbjörk medan resten av skogen domineras av gran med inslag av lite hassel och närmast sjön av tallar. Enstaka tallar är över 150 år men annars så är barrträden inte extremt gamla, gissningsvis är de äldre träden mellan 110 och 130 år. Området är rikt på död ved av gran i olika nedbrytningsstadier och dessa hyser en rik flora av kryptogamer bland annat de rödlistade arterna ullticka och vedtrappmossa. På klibbalar och björkar i sumpskogarna växer havstulpanlav och den går även att hitta på hassel i den ”vanliga” skogen. På klibbal växer även den rödlistade arten hålllav, rikligt i den nordvästra sumpskogen. Innesluten i granskogen finns också en glup. Det är en geologiskt ovanlig bildning som är vattenfylld med öppen vattenspegel under delar av året och torkar ut under andra och den har inga tillflöden eller utlopp av vattendrag.

Bibehållande av värden: Områdets naturvärde bevaras bäst om det lämnas utan ingrepp.

Skydd: -

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Fältbesök av Hagström och Henriksson 2013.

Artlista: gran, klibbal, glasbjörk, hassel, ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT), vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT), havstulpanlav, hålllav (*Menegazzia terebrata*, VU).

Rödlistade arter:

ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*, NT)

vedtrappmossa (*Anastrophyllum hellerianum*, NT)

hålllav (*Menegazzia terebrata*, VU)

Nr. 503 Rävbergets hållmarkstallskog

Naturvärdesklass: Klass 4

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Stora Åby

Naturvärdesbedömning: Rävberget är en hållmarkstallskog med inslag av gran, gammal björk och död ved i branterna runt om. Blockigheten är stor. Bland hållmarkstallarna är också typisk tjäderskog. Berget och dess närmaste omgivningar är en mycket värdefull miljö. Sedan ca 2006 är det avverkat runt om berget och för nära branterna vilket sänker värdet. Berget är uppe på intakt.

Beskrivning: Söder om Storkärret i västra Kalvhult ligger Rävberget. Söder om berget ligger rester efter Tryggoline-torpet och nordöst om berget ytterligare ett halvöppet kärr.

Sluttningarna, förutom mot norr, är branta, blockiga och rika på död ved. Branterna har

huggits och är tyvärr idag ljusa, torra och till stor del solbelysta. Runt berget finns anmärkningsvärt många och stora myrstackar.

Bibehållande av värden: Bergets platta toppskog ska lämnas utan huggningar.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Lavar, mossor, tickor, snäckor m.m. bör inventeras.

Referenser: Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotoper och objekt med naturvärden.

Skogsvårdsstyrelsen i Mjölby. Objekt med naturvärden Nr. 9612.

Peter Fredrikssons fältarbete.

Fältbesök av Christer Wiking sept. 2016.

Artlista: Tjäder, spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), järpe, korallav.

Rödlistade arter:

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

Nr. 504 Brännegårdens kalktorräng

Naturvärdesklass: Klass 2

Skyddsmotiv: Bi

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Kalktorrängar är viktiga miljöer för sandmiljörelaterad flora och insektsfauna.

Beskrivning: Intill Ödeshögs tätort, mellan Alvastraryttarna och Brännegårdens våtmark, finns en betad kalktorräng med god förekomst av blottad sand och med en stor förekomst av fältvädd. Fältvädd signalerar i sig höga naturvärden och utgör också den enda födokällan för den rödlistade arten guldsandbi i området. Guldsandbi är klassad som "Nära hotad" (NT) och ingår i det nationella åtgärdsprogrammet "Vildbin på ängsmark". Denna bi samlar nämligen endast pollen från väddar till sina larver, vilka föds upp i bohålor i sandig jord. Fältvädd och andra väddar är också viktiga nektar- och pollenkällor för många andra blombesökande insekter.

Kalktorrängen betas av hästar från Alvastraryttarnas ridhus. Betet är en förutsättning för att området hålls öppet och det är viktigt att det fortsätter, men kalktorrängsdelen behöver fredas från bete vissa delar av året för att undvika gödselpåverkan och ett allt för hårt bete av fältvädden. Restaurering via stängsling pågår 2018.

Bibehållande av värden: Skötsel enligt restaureringsplan fastställd av länsstyrelsen 2018.

Det är viktigt att den nya fällan med kalktorrängen fredas från bete vissa delar av året.

Skydd: Inget skydd.

Ytterligare kunskap: Artinventering behövs.

Referenser: Länsstyrelsen. Restaurering av sand- och torrängsmiljöer i odlingslandskapet: plan för objekt Alvastraryttarnas ridhus. 2018

Fältbesök av Tommy Karlsson och Ingrid Bergengren 2017.

Artlista: fältvädd, guldsandbi (*Andrena marginata*, NT).

Rödlistade arter:

guldsandbi (*Andrena marginata*, NT)

Nr. 505 Stockseryds hagmarker

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi L F K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Betesmarker är nära och inom ett riksintresse för naturvård, därav höga klassningen.

Beskrivning: Markerna har restaurerats och öppnats upp till bete på ett mycket positivt sätt.

Bibehållande av värden: Området bör lämnas till fri utveckling. Betet bör fortsätta. Grova träd och död ved måste lämnas.

Skydd: Den västra delen ingår i ett riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: Ytterligare fältinventeringar bör ske sommartid.

Referenser: Fältbesök av Christer Wiking aug. 2016.

Artlista: -

Rödlistade arter: -

Nr. 506 Holkabergs och Narbäcks naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Reservaten ligger i och i anslutning till Vätterförkastningen i sydligaste delen av Ödeshögs kommun. Söder om området ansluter Natura 2000-området Narbäck med samma typ av ädellövskogsbranter som förekommer i Holkaberg och bägge områdena ingår i naturreservatet Holkaberg och Narbäck. Nästan hela reservatet ingår i Natura 2000-nätverk samt riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Holkaberg utgörs till stor del av skogklädda bergbranter, betad skogsmark och trädbärande betesmarker, men även små åkrar ingår. Områdets nordvästra del består av naturskogsartad blandskog med ett svagt utvecklat fältskikt. I branterna ner mot Vättern växer en mycket artrik flora med en del ganska ovanliga arter som bergbräsma, stenfrö (*Lithospermum officinale*, NT), lunddraba, grusbräcka och färgmåra.

Narbäck ligger utmed Vätterbranten i den sydligaste delen av Östergötland i Ödeshögs kommun. Östra Vätterbranten är en bildning som har skapat den djupa sänka som numera är Vättern. Området består dels av en ravin med en liten bäck som rinner ned utför den branta västsluttning mot Vättern, dels av skogsområden som består av ask, lind, ek, lönn, asp, alm och al. Det finns även inslag av barrträd på höjdlägena. En rad rödlistade arter av mossor och lavar har påträffats i området. Det finns även goda förutsättningar för en rik insektsfauna tack vare tillgången på död ved. Landsnäcksfaunan i området hör till de rikaste i länet med bland annat den mycket sällsynta större barksnäcka.

Största delen av reservatet består dock av ädellövdominerade betade skogar eller övergivna slätterängar. Alm, ask, ek och oxel är de viktigaste trädslagen men tall, gran och asp förekommer också. Floran är ganska rik i dessa delar och här förekommer såväl lundens örter som torrängens. Ramslök förekommer mycket rikligt här.

Här finns en mycket rik och exklusiv lavflora med en rad hotade arter. De flesta av dessa arter är specialiserade på halvöppna till slutna fuktiga miljöer. Sammantaget har 20 nationellt hotade arter ur den lägre floran påträffats inom reservatsområdet.

Området är uppmärksammat sedan tidigare bland annat tack vare sin rika landsnäcksfauna. Här förekommer de rödlistade arterna större barksnäcka (*Ena montana*, NT) och bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU) tillsammans med ganska ovanliga arter som smalgryn snäcka, bokskogssnäcka och större skogsglanssnäcka. Större barksnäcka har i Vätterbranterna sin enda förekomst i landet.

Vegetation och kärlväxtflora är mycket rik: blåsippa, lungört, trolldruva, bergbräsma m.m. Lägare flora och svampar: År 2005 hade hela 18 nationellt rödlistade arter ur den lägre floran påträffats inom reservatsområdet (denna information har inte uppdaterats 2015). Mjölig klotterlav och skärelav förekommer ganska rikligt på diverse lövträd. Till områdets arter med störst skyddsbehov hör den starkt hotade bleka nållaven (*Chaenotheca cinerea*, EN) och arterna parknål (*Chaenotheca hispidula*, NT), stiftklotterlav (*Opegrapha vermicellifera*, NT), sydlig blekspik (*Sclerophora amabilis*, EN), smalskaftslav (*Cybebe gracilentia*, VU) och gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU).

Vidare finns de skyddskrävande arterna olivklotterlav, orangepudrad klotterlav (*Opegrapha ochrocheila*, NT), rikfruktig blemlav o.s.v.

På gran förekommer signalarterna gammelgranslav och kattfotslav.

Mossfloran i reservatet är inte närmare undersökt men verkar vara artrik. Vid planarbetet påträffades flera krävande arter som piskbaronmossa, grov baronmossa, m.m.

Svampfloran är inte undersökt.

Av skyddskrävande arter finns hasselsnok (VU) i området. Även större vattensalamander förekommer.

Bibehållande av värden: Värden bibehålls genom fortsatt skydd som naturreservat och Natura 2000-område. Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd: Nästan hela reservatet ingår i Natura 2000-nätverk samt riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: Svampfloran borde undersökas; däggdjur, fåglar och övriga ryggradsdjur är inte heller inventerade.

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230184 Narbäck. 2005.

Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230331 Holkaberg. 2015.

Fältbesök av Ted Von Proschwitz sept. 2017.

Artlista: Många, se bevarandeplaner för båda områdena.

Bl.a.: alm (*Ulmus glabra*, CR), ask (*Fraxinus excelsior*, EN), ek, oxel, tall, gran, asp, ramslök, bergbräsma, stenfrö, lunddraba, grusbräcka och färgmåra.

bergbräsma, stenfrö (*Lithospermum officinale*, NT), lunddraba, grusbräcka och färgmåra.

Lava: bleka nållaven (*Chaenotheca cinerea*, EN) och arterna parknål (*Chaenotheca hispidula*, NT), stiftklotterlav (*Opegrapha vermicellifera*, NT), sydlig blekspik (*Sclerophora amabilis*, EN), smalskaftslav (*Cybebe gracilentia*, VU) och gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU). Mjölig klotterlav, skärelav, olivklotterlav, orangepudrad klotterlav (*Opegrapha ochrocheila*, NT), rikfruktig blemlav, gammelgranslav och kattfotslav

Snäckor: större barksnäcka (*Ena montana*, NT) och bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU); smalgrynsnäcka, bokskogssnäcka och större skogsglanssnäcka; också klubbspolsnäcka, sidensnäcka, mindre barksnäcka.

Hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU), större vattensalamander.

Rödlistade arter:

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

bleka nållaven (*Chaenotheca cinerea*, EN)

parknål (*Chaenotheca hispidula*, NT)

stiftklotterlav (*Opegrapha vermicellifera*, NT)

ydlig blekspik (*Sclerophora amabilis*, EN)

smalskaftslav (*Cybebe gracilentia*, VU)

gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU)

större barksnäcka (*Ena montana*, NT)

bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU)

klotterlav (*Opegrapha ochrocheila*, NT)
hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU)

Nr. 507 Vida Vättern

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: Vida Vättern är beläget intill Vätterns östra strand där berget bitvis stupar brant ner mot vattnet. Området utgörs av ett större område med ädellövskog på sluttningarna mellan den gamla riksvägen och sjön. Klimaten här är mild med hög fuktighet vilket har format en väldigt speciell flora och fauna. Ett av exempel är landsnäckefauna. Vida Vättern är utpekad som ett Natura 2000-område och ingår i ett riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Vid Hårstorp, Motell Vida Vättern, mellan Vättern och gamla E4 sträcker sig ett litet område med stora naturvärden. Här växer ädellövträd. Skogen domineras av ask och alm. Hassel dominerar i buskskiktet.

Markfloran är synnerligen artrik med, för lundar, karakteristiska arter. På klippor och andra substrat nära vattnet finns också en särpräglad flora och fauna med bl. a. intressanta snäckor, insekter och växter. Den utrotningshotade hasselsnoken (VU) är funnen i området.

Norr om Vida Vättern vidtar ett tallskogsbevuxet och brant berg. Detta område hyser också en intressant och värdefull flora och fauna.

Ytterligare längre norrut vid Grönlund-Västralid finns en ädellövskog som domineras av alm och lönn. På terrasslika avsatser i sluttningen återfinns en synnerligen artrik lundflora. I området finns gott om död ved, kullfallna stammar av bl.a. alm och lönn.

Bibehållande av värden: Rekommendationer i bevarandeplanen ska följas.

Skydd: Vida Vättern är ett Natura 2000-område och ett riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230269 Vida Vättern. 2006.

Artportalen.se (2018-10-31)

Fältbesök av Ted Von Proschwitz aug. 2017.

Artlista: I bäckravinerna finns bl.a. ramslök, långsvingel, lundskafting och skärmstarr. Den större barksnäcka (*Ena montana*, NT), bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU) och bokskogssnäcka finns också här. Andra snäckor: klubbspolsnäcka, större skogsglanssnäcka, mindre barksnäcka och busksnäcka.

Lönn, ask, alm, hassel, tall, hasselsnok (VU).

Rödlistade arter:

hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU)

alm (*Ulmus glabra*, CR)

ask (*Fraxinus excelsior*, EN)

Från artportalen:

skalbaggsstrit (*Issus muscaeformis*, NT)

almrostöra (*Hymenochaete ulmicola*, VU)

svartöra (*Auricularia mesenterica*, NT)

scharlakansvaxskivling (*Hygrocybe punicea*, NT)

askvårtlav (*Pyrenula nitidella*, EN)

bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU)

större barksnäcka (*Ena montana*, NT)

stiftklotterlav (*Opegrapha vermicellifera*, NT)
rosa skärelev (*Schismatomma pericleum*, NT)
brunskäftad blekspik (*Sclerophora farinacea*, VU)
gulvit blekspik (*Sclerophora pallida*, VU)
almlav (*Gyalecta ulmi*, VU)

Nr. 508 Kråkeryds Naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Ödeshög

Naturvärdesbedömning: I Kråkeryds Naturreservat, tillika Natura 2000-område, finns en mycket varierad natur på en relativt begränsad yta. Reservatet ligger dessutom inom ett riksintresse för naturvård.

Beskrivning: De höga branterna och klipphyllorna erbjuder en vidsträckt utsikt över Vättern och Västergötland. En del av markerna har en kalkpräglad torrängsflora som påminner om alvarmarker på Öland och Gotland. Vissa områden betas med lantraser som gutefår och Vänekor. Skogen i branterna var också i viss mån präglad av betesdjur fram till 1950-talet, men även områden av mera orörd karaktär finns. Nu kommer all skog att få utvecklas till en orörd miljö som blir allt mer biologiskt rik ju längre den får stå. Markerna präglas av den låga nederbörden och det milda klimatet intill sjön. Här finns därför många värmegynnade arter som till exempel murgröna, större barksnäcka (*Ena montana*, NT) och hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU).

Naturreservatet är väl känt för sin flora. Här växer bl.a. typiska kalkälskande växter som kungsmynta, blodnäva, brudbröd, fältvädd, ormtunga, purpurknipprot, säfferot, rosettjungfrulin och färgmåra. Det mest anmärkningsvärda och sällsynta växten är drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*, EN). Huvudutbredningen för denna blomma är de sibiriska stäpperna. Drakblomman etablerades förmodligen i Sverige för cirka 10 000 år sedan när isen smälte och lämnade efter sig ett öppet tundralikt landskap. Trots tusentals år av stora klimat- och vegetationsförändringar har drakblomman överlevt i dessa branter längs Vättern. På fuktigare ställen finns även tätört, slankstarr och hirsstarr. Av mossorna märks bl.a. guldmossa som egentligen idag är en fjällväxt. Av djurarter kan nämnas rosenfink, spillkråka, och hasselmus.

Taiga-skogen i de branta sluttningarna och längs sjön är gamla och opåverkade av skogsbruk och har en naturlig karaktär med värdefulla strukturer som död ved och gamla träd.

I det nordliga betet finns ett tiotal grova ekar med fin lavflora. Ekarna står ljust och är friska och kommer att bli allt finare biologiskt i framtiden. Här finns brun nållav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), lönnlav och kyrkogårdslav.

Området genomkorsas av iordningställda stigar och Östgötaleden passerar. Strandområdet utnyttjas, under höst och vinter, i stor utsträckning till laxfiske.

Bibehållande av värden: Värden bibehålls genom fortsatt skydd som ett naturreservat och ett Natura 2000-område. Skötselplanen ska följas.

Skydd: Nästan hela reservatet ingår i Natura 2000-nätverk samt riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-området SE230147 Kråkeryd. 2015.

Fältbesök av Ted Von Proschwitz maj 2018.

Artlista: murgröna, större barksnäcka (*Ena montana*, NT) (ej funnen 2017) och hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU).

Snäckfauna (2018): mindre barksnäcka, större skogsglanssnäcka, bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU), bokskogssnäcka.

Kalkälskande växter: kungsmünta, blodnäva, brudbröd, fältvädd, ormtunga, purpurknipprot, säfferot, rosettjungfrulin och färgmåra. Drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*, EN)

Mossorna: guldmossa.

Djurarter: rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU), spillkråka (*Dryocopus martius*, NT), och hasselmus.

Lavar: brun nållav, hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT), lönnlav och kyrkogårdslav.

Rödlistade arter:

större barksnäcka (*Ena montana*, NT)

bukspolsnäcka (*Macrogastera ventricosa*, VU)

hasselsnok (*Coronella austriaca*, VU)

rosenfink (*Carpodacus erythrinus*, VU)

spillkråka (*Dryocopus martius*, NT)

drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*, EN)

hjälmbrösklav (*Ramalina baltica*, NT)

Nr. 509 Stora Lunds naturreservat

Naturvärdesklass: Klass 1

Skyddsmotiv: Bi G L F K

Socken: Västra Tollstad

Naturvärdesbedömning: Det strandnära området på det gamla skjutfältet är en varierad miljö präglad av militärens verksamhet under 70 år. Här finns höga botaniska kvalitéer, särskilt knutna till kalktorrängar och kalkfuktängar. Området har också intressant geologi med den tydliga förkastningen vid Vättern samt spår av inlandsisen i form av isslipade hållar. De buskrika hagmarkerna intill Vättern är av stor betydelse som rastlokal för flyttande tättingar. Området är vidare av mycket stor betydelse för det rörliga friluftslivet och dess stora möjligheter till rekreation och naturupplevelser.

Idag är området här skyddat som ett naturreservat och en stor del även som ett Natura 2000-område. Dessutom ligger största delen av området inom ett riksintresse för naturvård.

Beskrivning: Stora Lund ligger invid Vättern strax söder om Hästholmen. Området är långsträckt (ca 1,6 km) i nord-sydlig riktning. Det är ett småkuperat bergigt, öppet-halvöppet landskapsavsnitt utmed Vättern och skarpt avgränsat till sjön genom en förkastningslinje. Stora delar utgörs av öppen hagmark och klippstrand med inslag av buskvegetation. Det finns även små skogspartier med både barr- och lövskog. En relativt ung, kvistig, tallskog, med en hel del död ved finns i mellersta delen av området.

I söder angränsar reservatet till skogsmark, i väster till Vättern, i öster mot en nyanlagd golfbana och i norr till betesmark. De senaste 70 åren fram till 1998 har militär övningsverksamhet pågått vilket satt sin prägel på området och skapat en ovanlig kombination av hävdad mark med inslag av grova träd som skadats av projektiler och mark som påverkats av små bränder.

Klippbranternas torrängsflora är nästan opåverkad av människan och en av landets få naturtyper med ursprunglig vegetation. Området i övrigt har påverkats av bete under flera hundra år och en stor del av området hyser en artrik kärlväxtflora av arter typiska för ogödslade naturbetesmarker i form av kalk- och hedtorrängar, kalkfuktängar och betade barr- och lövskogsdungar. Förutsättningarna för ett intressant växt- och djurliv är stora p.g.a. topografin, kalkpåverkan och klimatet som är torrt, varmt och soligt.

I området finns ett artrikt buskskikt och i södra delen rinner en liten bäck ut i Vättern.

Klippstränderna mot Vättern är annars det mest karaktärsgivande för området. Här finns renspolade hållar och skyddade små präng med mycket artrik moss- och lavflora. Gräsmarkerna i västra delen är tydligt kalkpåverkade men även till viss del påverkade av gödsling. Stora delar har dock klarat sig bra och här finns en artrik kärlväxtflora med bland annat kattfot, backtimjan, knagglestarr och loppstarr för att nämna några krävande arter. Törnskata som finns i området är skyddad enligt fågeldirektivet. Arten behöver tillgång på öppna marker med rik insektsförekomst på varma, solbelysta lokaler. Häckningslokalerna bör ha god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar (t.ex. nypon, slån eller björnbär).

Berggrunden vid Stora Lund består av porfyrisk granit, som är relativt finkornig i strukturen och skär eller gråröd i färgen. Här och var finns gångar med kiselutfällningar. Berggrunden går i dagen på flera ställen i form av hållmarker och branter som angränsar till Vättern. Längs Vättern finns en tydlig förkastningszon (bildad för 200-600 miljoner år sedan). Förkastningen är mäktigast under Vätterns yta. Djupsiffror på 80-90 m strax utanför land visar att förkastningen är mäktig - men osynlig. Ovan vattenytan är den ca 10 meter. En del hållar är relativt rundslipade av isen och det finns mindre räffelspår efter inlandsisen. Berget är uppsprucket i stor och liten skala, vilket gör området småkuperat med smärre och större svackor och skrevor.

Bibehållande av värden: Området bör skötas enligt fastställd skötselplan.

Skydd. Idag är området här skyddat som naturreservat och en stor del även som ett Natura 2000-område. Dessutom ligger största delen av området inom ett riksintresse för naturvård.

Ytterligare kunskap: -

Referenser: Länsstyrelsen Östergötland. Bevarandeplan för Natura 2000-SE0230369 Stora Lund. 2005.

Artlista: På klipporna: färgmåra, duvnäva, backtimjan (*Thymus serpyllum*, NT), brudbröd, harmynta, mjuknäva, axveronika, blodnäva, slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU) och guldmossa;

I kalkkärret: ängsstarr (*Carex hostiana*, NT), tätört, darrgräs, hirsstarr, ängsvädd, brunört, blodrot, rödklint, knägräs, knutarv (*Lysimachia minima* (*Knutarv*), VU), stagg, vildlin, rosettjungfrulin, slankstarr, strätta, åkerfräken, ängsfryle, klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), smörboll, vanlig nattviol, blååtel, axveronika, ärenpris, stor blåklocka, färgmåra, bergslok, grönvit nattviol, jordtistel (*Cirsium acaule*, NT), jungfrulin, Jungfru Marie nycklar, kvastfibbla, ältranunkel, kattfot, hundstarr, ormrot, frossört, åkermynta, plattstarr, getväppling, olvon och berberis.

Större vattensalamander och törnskata.

Rödlistade arter:

backtimjan (*Thymus serpyllum*, NT)

slätterfibbla (*Hypochaeris maculata*, VU)

ängsstarr (*Carex hostiana*, NT)

knutarv (*Lysimachia minima*, VU)

klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT)

jordtistel (*Cirsium acaule*, NT)